

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ INTERNAȚIONALĂ NATURĂ, OM, ISTORIE

Abordări interdisciplinare și transdisciplinare

THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE NATURE, HUMAN, HISTORY

Interdisciplinary and transdisciplinary approaches

**ORHEIUL VECHI
14–16 August 2026**

INSTITUȚII ORGANIZATOARE / ORGANIZING INSTITUTIONS

Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Butuceni, Republica Moldova

Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova

COORDONATORI / COORDINATORS

Ion CIOBANU, organizator (Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Republica Moldova; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova)

Angela SIMALCSIK, organizator, editor tehnic (Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Butuceni, Republica Moldova; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova; Centrul de Cercetări Antropologice și Biomedicale „Olga Necrasov”, Academia Română – Filiala Iași, Iași, România; Centrul de Arheologie „Ion Niculiță”, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova)

Robert Daniel SIMALCSIK, organizator (Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Butuceni, Republica Moldova; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova; Centrul de Cercetări Antropologice și Biomedicale „Olga Necrasov”, Academia Română – Filiala Iași, Iași, România)

Ștefan VASILE, organizator, editor tehnic (Departamentul de Geologie, Mineralogie și Paleontologie, Facultatea de Geologie și Geofizică, Universitatea din București, București, România)

Bogdan-Stelian HAIDUC, organizator, editor tehnic (Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Butuceni, Republica Moldova; Institutul de Geologie și Seismologie, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova)

Vasile JITARIU, organizator, editor tehnic (Departamentul de Geografie, Facultatea de Geografie și Geologie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, România)

Ina ISAC, organizator, editor tehnic (Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Butuceni, Republica Moldova)

George-Cătălin FEDOR, organizator, editor tehnic (Centrul de Cercetări Antropologice și Biomedicale „Olga Necrasov”, Academia Română – Filiala Iași, Iași, România; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova)

Doina SOLOMON, organizator (Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Butuceni, Republica Moldova)

Această publicație apare sub egida Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”

Conținutul acestei publicații nu reprezintă poziția oficială
a Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

„Natură, om, istorie: Abordări interdisciplinare și transdisciplinare”, conferință științifică internațională (2026; Orheiul Vechi). Conferința științifică internațională „Natură, om, istorie: Abordări interdisciplinare și transdisciplinare” = The International Scientific Conference „Nature, human, history: Interdisciplinary and transdisciplinary approaches”: Orheiul Vechi, 14-16 August 2026 / coordonatori: Ion Ciobanu [et al.]. – [Chișinău]: [S. n.], 2026 (Blitz Poligraf). – 324 p.: fot., fig. color.

Antetit.: Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul-Vechi”, Butuceni, Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău. – Texte: lb. rom., engl. – [150] ex.

ISBN 978-5-86654-876-7.

Text: nemediat.

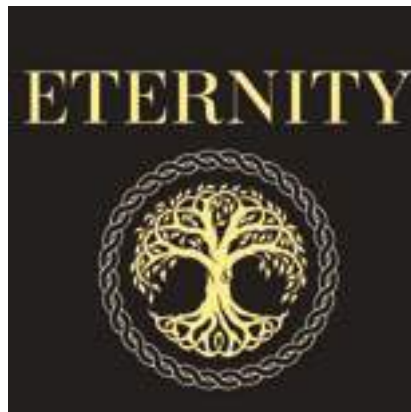
PARTENER STRATEGIC

VILLA
SERENITY

PARTENER GENERAL

PARTENER

PROGRAM

VINERI / FRIDAY, 14 AUGUST 2026

	Sosirea participanților la unitățile de cazare <i>Arrival of participants at the designated accommodation</i> Vizită la muzeele Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi” <i>Visit to the museums of the Orheiul Vechi Cultural-Natural Reserve</i>
19:00	Cină <i>Dinner</i> Hotelul S.A. Moldtelecom

SÂMBĂȚĂ / SATURDAY, 15 AUGUST 2026

8:00 – 09:30	Micul dejun la unitățile de cazare <i>Breakfast at the designated accommodation</i>
09:30 - 10:00	Transferul participanților spre Centrul Cultural Polivalent <i>Transfer of participants to the Centrul Cultural Polivalent</i>
10:00 – 11:30	DESCHIDEREA MANIFESTĂRII OPENING OF THE EVENT Centrul Cultural Polivalent al Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”, Sala Mare Mesaje de bun venit / Welcome messages ● Ion CIOBANU, Director general al Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”, fondator al Institutului de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale ● Dan SURUCEANU, Ministrul Culturii al Republicii Moldova ● Gheorghe HAJDER, Ministrul Mediului al Republicii Moldova ● Prof. univ. dr. hab. Gheorghe POSTICĂ, m.c.A.R. ● Dr. Angela SIMALCSIK, Director adjunct al Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”, fondator al Institutului de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale ● Cătălina CASTRAVEȚ, Villa Serenity, Butuceni, Republica Moldova ● Adrian DRON, Restaurant Trai, Butuceni, Republica Moldova ● Andrei ALBU, Glacial Empire S.R.L., Mașcăuți, Republica Moldova

	Reflecții academice / Academic reflections ● Dr. Pavel Gol'din, I. I. Schmalhausen Institute of Zoology, Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv <i>OneHeritage: Preserving Nature is Preserving Culture</i> ● Dr. Mihai MARINOV, Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare „Delta Dunării”, Tulcea, România <i>Biodiversitate, schimbări climatice și dezvoltare durabilă</i> ● Dr. Ligia FULGA, Comisia Națională a Colecțiilor și Muzeelor, Ministerul Culturii, București, România <i>Pe urmele mocanilor în Dobrogea și Basarabia</i> ● Prof univ. dr. Dan CHIRIBUCĂ, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, România <i>Beyond Nature and History: Digital platforms and the ecology of collective memory</i> Lansare de carte / Book launch ● Svitlana IVANOVA <i>Pottery of Yamna/Budzhak culture of Northwestern Pontic region (catalog)</i> Editura Lexon, Kyiv-Chișinău, 2026, 310 pages ISBN 978-9975-181-82-2 Prezintă / Presented by: Sergiu POPOVICI
11:30 – 14:00	COMUNICĂRI PE SECȚIUNI / PRESENTATIONS ● Paleontologie și paleomediul <i>Palaeontology and palaeoenvironment</i> Sala de ședințe a Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi” ● Biodiversitate și protecția mediului <i>Biodiversity and environmental protection</i> Centrul Cultural Polivalent al Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”, Sala de conferințe E1 ● Paleolitic și mezolitic <i>Palaeolithic and Mesolithic</i> Biblioteca Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi” ● Neolitic, eneolitic și epoca bronzului <i>Neolithic, Eneolithic, and Bronze Age</i> Centrul Cultural Polivalent al Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”, Sala de conferințe E5

	● Protoistorie, antichitate și ev mediu <i>Protohistory, Antiquity and Middle Ages</i> Centrul Cultural Polivalent al Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”, Sala de conferințe E4 ● Etnologie și folclor <i>Ethnology and folklore</i> Conference Hall by Villa Serenity ● Dimensiuni sociale și culturale <i>Social and identity dimensions</i> Centrul Cultural Polivalent al Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi” Sala de conferințe E2
14:00 – 16:00	Pauză de masă <i>Lunch break</i> Camping & Events, Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Butuceni
16:00 – 20:00	COMUNICĂRI PE SECȚIUNI / PRESENTATIONS ● Paleontologie și paleomediu <i>Palaeontology and palaeoenvironment</i> Sala de ședințe a Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi” ● Biodiversitate și protecția mediului <i>Biodiversity and environmental protection</i> Centrul Cultural Polivalent al Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”, Sala de conferințe E1 ● Palaeolitic și mezolitic <i>Palaeolithic and Mesolithic</i> Biblioteca Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi” ● Neolitic, eneolitic și epoca bronzului <i>Neolithic, Eneolithic, and Bronze Age</i> Centrul Cultural Polivalent al Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”, Sala de conferințe E5 ● Protoistorie, antichitate și ev mediu <i>Protohistory, Antiquity and Middle Ages</i> Centrul Cultural Polivalent al Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”, Sala de conferințe E4

	- Etnologie și folclor <i>Ethnology and folklore</i> Conference Hall by Villa Serenity - Dimensiuni sociale și culturale <i>Social and identity dimensions</i> Centrul Cultural Polivalent al Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi” Sala de conferințe E2
20:00	Cină <i>Dinner</i> Camping & Events, Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Butuceni

DUMINICĂ / SUNDAY, 16 AUGUST 2026

9:00-10:00	Micul dejun la unitățile de cazare <i>Breakfast at the designated accommodation</i>
	<i>Mesaje și emoții de bun rămas / Farewell messages</i>

PALEONTOLOGIE ȘI PALEOMEDIU

PALAEONTOLOGY AND PALAEOENVIRONMENT

Coordonatori secțiune / Section coordinators –
Ștefan VASILE, Bogdan-Stelian HAIDUC

► **11:30 – 14:00** Susținerea comunicărilor / Presentations

Moderator / Chairperson: **Bogdan-Stelian HAIDUC**

- **Vicente D. Crespo, Roberta Martino, Darío Estraviz-López, María Ríos.** *Bridging gaps in the Cenozoic mammal record of Portugal.*
- **Irina Cociu, Igor Nicoara.** *Contributions to the knowledge of Middle Miocene fossil fish from the Carpov Iar site (Republic of Moldova), based on museum collections.*
- **Bogdan-Alexandru Torcărescu, Bogdan Gabriel Rățoi.** *Marine vertebrates from the Upper Bessarabian of the Moldavian Platform.*
- **Igor Nicoara, Irina Cociu, Bogdan-Stelian Haiduc, Andrei Diduh.** *The importance of the Calfa fossil site (Republic of Moldova) for the stratigraphy of the Late Miocene of the Eastern Paratethys.*
- **Bogdan-Stelian Haiduc, Igor Nicoara, Ștefan Vasile, Irina Cociu, Andrei Diduh, Adrian Cibotari, Alexandr Tambur.** *New insights into Neogene continental faunal assemblages of the Central Moldovan Plateau.*
- **Bogdan Ridush.** *Occurrences of large Pleistocene felids in western Ukraine.*
- **Ștefan Vasile, Bogdan-Alexandru Torcărescu.** *A new mammoth find from Buzău County, Romania.*
- **Yana Popiuk, Bogdan Ridush, Oles Ridush.** *Fossil remains of Proboscidea from the territory of Chernivtsi Region.*
- **Mihai Caminschi, Matei-Cristian Chirica, Ștefan Vasile, George Murătoreanu, Marian Cosac, Ionuț-Cornel Mirea, Virgil Drăgușin, Ionel Geambașu, Mădălina Stănescu, Vlăduț-Andrei Georgescu.** *Carnivorous predation or anthropic activity? A comparative taphonomic analysis of macrofaunal assemblages from two Romanian Carpathians' caves.*
- **Andrian Delinschi, Elena Delinschi.** *Noi descoperiri paleontologice în raionul Căușeni.*

► **14.00 – 16:00** Pauză de masă / Lunch break

Moderator / Chairperson: Ștefan VASILE

- **Elena Delinschi, Andrian Delinschi.** *Din istoricul cercetării Grotei Butești.*
- **Sergiu Loghin, Tony-Cristian Dumitriu, Andreea Pinticaru.** *Generating 3D models for palaeontological collections: A method for highlighting fossil content. Case study – the Palaeontology collection, Alexandru Ioan Cuza University of Iași.*
- **Pavel Gol'din, Svitozar Davydenko, Pavlo Otriazhyi.** *3D archive of digitized specimens of marine mammals in the Schmalhausen Institute of Zoology and its research implications.*
- **Darja Dankina, Francesca Lozar.** *Coccoliths as proxies for palaeoenvironmental change over the last ~200 million years.*
- **Zoltán Csiki-Sava, Felix J. Augustin, Gábor Botfalvai, Łukasz Czepiński, Daniel Madzia, János Magyar, Tim Treiber.** *New (and old...) 'rhabdodont' dinosaur occurrences from the uppermost Cretaceous of the Hațeg Basin document their remarkable local diversity.*
- **Bogdan Gabriel Rățoi, Mihai Caminschi, Ștefan Vasile.** *Sedimentology and petrography of the Trebujeni Izvor outcrops.*
- **Dario Estraviz-López, Aurora Grandal-D'Anglade, María Ríos.** *A census of Pleistocene palaeobiodiversity from Portugal.*
- **Marius Robu, Ionuț-Cornel Mirea, Alexandru Petculescu, Marius Kenesz, Luchiana-Maria Faur, Silviu Constantin.** *Late Pleistocene megafaunal palaeoecology at Muierilor Cave, Romanian Carpathians.*
- **Flavia Strani.** *Palaeoecology and palaeogenetics of Cervus elaphus in the Iberian Peninsula during the Last Glacial Maximum.*
- **Marius Robu, Ionuț-Cornel Mirea, Florent Rivals, Roman Croitor, Paulo Duñó-Iglesias, Iván Ramírez-Pedraza, Luchiana-Maria Faur, Laëtitiia Demay, Marius Vlaicu, Theodor Obadă, Vitalie Burlacu.** *Integrative palaeoecological analysis of Late Pleistocene fauna from Duruitoarea Veche Cave (Republic of Moldova).*

BIODIVERSITATE ȘI PROTECȚIA MEDIULUI

BIODIVERSITY AND ENVIRONMENTAL PROTECTION

Coordonator secțiune / Section coordinator – Vasile JITARIU

► **11:30 – 14:00** Susținerea comunicărilor / Presentations

Moderator / Chairperson: Vasile JITARIU

- **Vasile Jitariu, Gabriel Doncean, Adrian Ursu.** *Monitoring forest drought stress in the Natura 2000 site Dealul Maire–Hârlău (Romania) using satellite remote sensing indices.*
- **Alin Mihu-Pintilie.** *Lacurile de baraj natural din aria flișului Carpaților Orientali (România): distribuție spațială, stabilitatea barajelor și impactul asupra conectivității cursurilor de apă.*
- **Vasile Alexe, Narcis-Daniel Maftei, Lucian-Eugen Bolboacă, Janos Botond Kiss, Alexandru-Cătălin Doroșencu, Liliala Ene, Marian Tudor, Mihai Marinov.** *Vertebrate road mortality within and around Natura 2000 sites adjacent to the Danube Delta Biosphere Reserve (Romania).*
- **Vasilică Istrate, Florentina Istrate.** *Two centuries of land use change and its implications for biodiversity in the Vrancea Subcarpathians. Bârsești commune case study.*
- **Silviu Giorgian Țicu, Dumitru Murariu, Ioan Tăușan, Maria Mihaela Stănciugelu.** *Preliminary data on ecological succession of spider communities (Arachnida: Araneae) in mining areas. Case study: Roșia Montană mining area (Alba County, Romania).*
- **Cosmin-Dumitru Horaicu, Mitică Ciorpac, Alexandru-Bogdan Stache, Gabriela Grigoraș, Dragoș-Lucian Gorgan.** *Preliminary data on genetic diversity of the extinct in the wild Scardinius racovitza species.*
- **Oana-Mihaela Stoleriu, Teodora-Georgiana Mihăilă, Cristian-Constantin Stoleriu.** *An analysis of tourist experiences in Romania's national and natural parks.*
- **Cristian Constantin Stoleriu, Constantin Ion, Adrian Ursu, Oana Mihaela Stoleriu.** *A Land Use–Land Cover – based approach for deriving the adjusted potential biodiversity score (APBS) around Natura 2000 sites.*
- **Sebastian Catanoiu, Nicolae Dolhescu, Răzvan-Florian Deju.** *Vânători Neamț monastic landscape.*

- **Răzvan-Florian Deju, Gabriel Doncean, Sebastian Catanoiu.** *Interpreting nature – A tool for improving the conservation status of protected natural areas.*
- **Vladimir Țurcan.** *Specii alohtone potențiale pentru completarea herpetofaunei Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”.*
- **Andrei Garabazhi.** *Preliminary characteristics of plankton of aquatic ecosystems of the Orheiul Vechi Cultural-Natural Reserve.*
- **Marian-Mădălin Popescu, Ioan Tăușan, Dumitru Murariu.** *Preliminary data on the comparative analysis of beetle community diversity, structure, and composition in forest habitats of Putna-Vrancea Natural Park (2024).*

► **14.00 – 16:00** Pauză de masă / Lunch break

► **16:00 – 20:00** Susținerea comunicărilor / Presentations

Moderator / Chairperson: Constantin ION

- **Nicolai Romanovici.** *Compoziția specifică actuală și particularitățile distribuției spațiale a avifaunei Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”.*
- **Mihai Marinov, Vasile Alexe, Alexandru Dorosencu, Lucian Bolboacă, Paula Pindic, Alexandru Bănescu, Ciprian Anore, Cristian Trifanov, Janos Botond Kiss, Viorel Pocora, Daniel Maștei, Attila Sándor, Gabriel Chișamera.** *Starea actuală a nurcii europene în Rezervația Biosferei Delta Dunării – România.*
- **Gabriel-Ionuț Plavan, Sergiu Dobrojan, Oana Plavan, Victor Melnic, Mircea Nicoară, Alin Barbacariu, Marian Burducea, Gheorghe Jigău, Galina Dobrojan.** *Utilisation of wastewater from recirculating aquaculture systems for the cultivation of *Chlorella vulgaris* and *Spirulina platensis*.*
- **Victor Sitnic, Nicolai Romanovici, Victoria Nistoreanu, Alina Larion, Natalia Dibolscaia.** *Specii rare de păsări din ecosistemele Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”.*
- **Vasile Jitariu, Lavinia-Ștefania Ureche, Adrian Ursu.** *Remote sensing-based assessment of red bed distribution in protected wetlands from the Moldavian Plain (Romania) using sentinel satellite data.*
- **Adrian Istrate, Adrian Ursu, Iuliana Gabriela Breaban, Pavel Ichim, Ion Militaru.** *Evaluation of forest landscape dynamics in Putna-Vrancea Natural Park, Romania.*
- **Constantin Ion, Vasile Jitariu, Ciprian Mânzu, Lucian-Dragoș Gorgan.** *Aquatic bird's dynamic in Ramsar site – wetlands of Jijia.*
- **Dmitrii Bocearov.** *Reptilele și amfibienii din Cartea Roșie a Republicii Moldova, din cadrul Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”: distribuția spațială și amenințările.*

- **Ana Jeleapov.** *Hydromorphology of the water bodies of the south region of the Republic of Moldova in the context of human impact.*
- **Hamidreza Solaymani.** *An innovative approach to power reforestation in low income communities, using crypto.*
- **Svetlana Bacal, Galina Bușmachiu.** *Diversitatea coleopterelor și odonatelor în Parcul Național Orhei.*
- **Vladislav Caldari, Natalia Dibolscaia, Victoria Nistoreanu, Alina Larion.** *Minele de la Mașcăuți – situri importante pentru liliicii din Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”.*

▶ **20:00** Cină / Dinner

PALEOLITIC ȘI MEZOLITIC PALAEOLITHIC AND MESOLITHIC

Coordonator secțiune / Section coordinator – Vitalie BURLACU

► **11:30 – 14:00** Susținerea comunicărilor / Presentations

Moderator / Chairperson: Adina BORONEANȚ

- **Marian Cosac.** *O sinteză a cercetărilor arheologice din aria carstului Cheilor Vârghișului (județul Harghita), campaniile 2014–2025. Prezent și perspective.*
- **Sebastian Gabriel Șerbănescu, Ionel Geambașu, Mădălina Stănescu, Ștefan Vasile, George Murătoreanu, Marian Cosac.** *Un nou sit de vârstă Paleolitic mijlociu în aria Carpaților Românești: Peștera lui Peștereanu, Munții Apuseni, județul Alba.*
- **George Murătoreanu, Marian Cosac, Elena Cristina Constantin.** *Distribuția spațială și mobilitatea comunităților paleolitice de la curbura Carpaților Românești: o abordare GIS.*
- **Adrian Doboș, Alexandru Ciornei, Wei Chu.** *Folosirea pieselor litice arse în cercetarea focului în Paleolitic: o perspectivă monodisciplinară.*
- **Adina Boroneanț, Monica Mărgărit, Ștefan Vasile.** *Upper Palaeolithic osseous assemblages from Romania – a comparative study.*
- **Vitalie Burlacu, Laure Fontana, Paul Pettitt, Christophe Petit, Ștefan Chelban.** *New excavations at Climăuții de Jos II (Moldova).*
- **Oksana Hrytsiuta.** *Hide-processing tools from the Late Palaeolithic site Anetivka 2 (based on traceological analysis).*
- **Alla Hlavenchuk.** *The use of animal teeth as jewellery / amulets at the Upper Palaeolithic settlement of Anetivka 2 (Ukraine).*
- **Ihor Pistruil.** *Mesolithic tools in the collection from the Upper Palaeolithic site at Velika Akarzha.*

► **14.00 – 16:00** Pauză de masă / Lunch break

► **20:00** Cină / Dinner

NEOLITIC, ENEOLITIC ȘI EPOCA BRONZULUI NEOLITHIC, ENEOLITHIC, AND BRONZE AGE

Coordonator secțiune / Section coordinator – Angela SIMALCSIK

► **11:30 – 14:00** Susținerea comunicărilor / Presentations

Moderator / Chairperson: Vasile DIACONU

- **Andrei Heroiu, Alin-Georgian Gheorghe, Cristian-Constantin Roman, Serina Bobe.** *Noi descoperiri aparținând culturii Boian. Siturile 1 și 3 Lot 5 A0, comuna Cernica, județul Ilfov.*
- **David Baci.** *Animal palaeoeconomy of the Gumelnița communities from Însurăței–Popina II (A1 Phase, Brăila county).*
- **Vasile Diaconu, Ioana-Cosmina Hrinciuc.** *Un sit al culturii ceramicii liniare în Depresiunea Neamț.*
- **Mădălina Stănescu, Daniel Garvăn, Roxana Munteanu, Ionuț Stănescu.** *Date tehnico-tipologice despre piesele litice descoperite în așezarea Precucuteni de la Diocheți Rediu (județul Vrancea).*
- **Mariana Vasilache.** *Așezările Cucuteni A din spațiul pruto-nistrean. O încercare de analiză predictivă.*
- **Sergiu Popovici, Serghei Heghea, Dumitru Avram.** *Cercetări arheologice de salvare în situl Vărvăreuca VIII din anul 2025.*
- **Serghei Heghea.** *Cercetări arheologice în situl eneolitic Corjeuți V (satul Corjeuți, raionul Briceni).*
- **Daniel Malaxa, Neculai Bolohan.** *Analiza materialului arheozoologic provenit din situl cucutenian de la Hoisești–La Curmătură (județul Neamț, România).*
- **George-Dan Hânceanu, Vasile Diaconu.** *Noi vestigii preistorice descoperite în orașul Roman.*
- **Ghenadie Sîrbu.** *De la Cucuteni la altceva: ce s-a păstrat în arhitectura locuințelor.*

► **14.00 – 16:00** Pauză de masă / Lunch break

► **16:00 – 20:00** Susținerea comunicărilor / Presentations

Moderator / Chairperson: Bianca PREDA-BĂLĂNICĂ

- **Daniel Garvăn, Gabriela Sava, Maria Ilie, Cristian Mănăilescu.** *Repere cronologice în evoluția ansamblului arheologic de la Gherăseni (județul Buzău).*
- **Alla Hlavenchuk.** *A set of objects related to paint production from the Usatove settlement (Ukraine).*
- **Jan Romaniszyn, Bogdan-Petru Niculică, Sorin Ignătescu, Krzysztof Michalczewski, Angela Simalcsik, Igor Pieńkos, Vasile Budui, Przemysław Makarowicz.** *Chronology and transformations of kurgan-building traditions in northeastern Romania: An interdisciplinary perspective.*
- **Bianca Preda-Bălănică, Angela Simalcsik.** *Perspective noi asupra movilei funerare de la Holboca: reevaluarea descoperirilor arheologice.*
- **Svitlana Ivanova.** *The life and death of the Yamna people.*
- **Sergiu-Constantin Enea, Dumitru Boghian, Andrei Asănsulesei, Felix-Adrian Tencariu, Sergiu Popovici, Ion Ciobanu, Angela Simalcsik.** *Noi date despre tumulul de la Zmeu, comuna Lungani, județul Iași.*
- **Roxana Munteanu.** *Două ace de bronz din arealul Curburii Carpaților. Observații cronologice și culturale.*
- **Neculai Bolohan, Bogdan-Ștefan Novac, Gabriel Alin Dragoș.** *Depresiunea Cracău-Bistrița în epoca bronzului. O privire actualizată și una sau două interogări.*
- **Serina Bobe, Alin-Georgian Gheorghe.** *Observații privind violența din perioada epocii bronzului. Studiu de caz – Mormântul 71/Complexul 387, A7, Lotul 2, Situl 2 Berești.*
- **Ligia Otilia Teodor.** *Aspecte privind restaurarea pieselor arheologice din os și corn. Investigații fizico-chimice și studii de caz.*
- **Mihai Spiridon.** *Factori de degradare a pieselor de patrimoniu din piatră.*

► **20:00** Cină / Dinner

PROTOISTORIE, ANTICHITATE ȘI EV MEDIU PROTOHISTORY, ANTIQUITY AND MIDDLE AGES

Coordonator secțiune / Section coordinator – Robert Daniel SIMALCSIK

► **11:30 – 14:00** Susținerea comunicărilor / Presentations

Moderator / Chairperson: Valeriu SÎRBU

- **Denis Topal.** *Reassessing a pre-Scythian wooden sarcophagus from the south Bessarabia.*
- **Andrei Corobcean.** *Considerații privind ceramica lucrată cu mâna din situl getic de la Butuceni.*
- **Valeriu Sîrbu.** *Evoluția cultural-arheologică a unor comunități getice din zona Căscioarele (secolele IV–I a. Chr.), de pe malul nordic al Dunării.*
- **Senica Țurcanu, Aurel Rustoiu.** *Dincolo de aparențe: piese de bronz protoistorice privite de contemporanii lor. Reconstituiri cromatice pe baza unor analize metalografice recente (două studii de caz).*
- **Sebastian Matei.** *Consumul festiv al cărnii la daci. Discuții pe marginea unor ustensile din fier descoperite în siturile dacice de la Curbura Carpaților.*
- **Gabriel Mircea Talmațchi.** *Despre două tezaure de denari romani republicani, respectiv imperiali timpurii descoperite la Tomis.*
- **Lucian Munteanu, Gabriel Mircea Talmațchi.** *Un depozit de monede hispanice descoperit în Dobrogea.*
- **Lucrețiu Mihăilescu-Bîrliba.** *Resurse și armată în Dacia. Un beneficiarius consularis la Crăciunel.*
- **Adrian Adamescu, Tudor Mandache, Gabriel Jugănar.** *Necropola tumulară romană de la Barboși, județul Galați. Descoperirile arheologice din punctul Refsider. Campania 2024.*
- **Karyna Sukhorukova, Dmytro Zhelaha.** *Interpreting the remains of wattle-and-daub structures of the Roman Iron Age: A case study from Podillia (Ukraine).*
- **Alexander Rubel.** *Corpusul descoperirilor romane din Barbaricum-ul european, județul Iași: reflecții istorice și perspective noi de cercetare în privința secolelor II–IV p. Chr. la est de Carpați.*

► **14.00 – 16:00** Pauză de masă / Lunch break

Moderator / Chairperson: Gheorghe POSTICĂ

- **Vlad Vornic.** *Rituri funerare practicate în necropola de tip Sântana de Mureș–Cerneahov de la Brăviceni.*
- **Ion Tuțulescu, Andrei Măgureanu.** *Căzănești–La Plută (județul Vâlcea), o așezare post romană din nord-estul Olteniei.*
- **Constantin Preoteasa, Carsten Mischka.** *O nouă perspectivă asupra sitului arheologic pluristratificat Izvoare–„La Izvoare” (județul Neamț, România).*
- **Gheorghe Postică.** *Așezarea de la Păhărniceni–„Petruca” – model de locuire medievală timpurie din Codrii Orheiului.*
- **Gheorghe Postică, Ion Tentiuc.** *Cu privire la documentarea și muzeificarea patrimoniuului arheologic medieval timpuriu de la Alcedar și Echimăuți.*
- **Despina Măgureanu, Andrei Măgureanu.** *Alma Vii. Un episod despre pătrunderea sașilor în Transilvania.*
- **Ion Tuțulescu, Andrei Măgureanu, Despina Măgureanu, Angela Simalcsik, Robert Daniel Simalcsik.** *Umbra lui Mircea la Cozia. O privire arheologică și antropologică.*
- **Silviu-Constantin Ceaușu.** *Turnul de acces al incintei Mănăstirii Tazlău.*
- **Lucian-Remus Pop.** *Câteva aspecte patologice identificate pe unele schelete medievale din necropola de la Alexandria–Buzescu, județul Teleorman, secolele XVI–XVII.*
- **Robert Daniel Simalcsik, Andrei Ionuț Cucu, Gheorghe Postică.** *Evaluarea interdisciplinară a supraviețuirii traumei și a practicilor medicale în perioada medievală. Studiul de caz al Pitarului Dumitru Buzo († 1607, Biserica „Adormirea Maicii Domnului”, Mănăstirea Căpriană).*
- **Dmytro Yanov.** *Ottoman coins from the 15th–17th centuries in the collection of Orheiul Vechi Cultural-Natural Reserve.*
- **Sergiu Musteață.** *Dezvoltarea arheologiei urbane în Republica Moldova. Cazul Chișinău.*

ETNOLOGIE ȘI FOLCLOR ETHNOLOGY AND FOLKLORE

Coordonator secțiune / Section coordinator – Ina ISAC

► **11:30 – 14:00** Susținerea comunicărilor / Presentations

Moderator / Chairperson: Florian TEODORESCU

- **Adina Hulubaș, Mariana Cocieru.** *Two folklore archives and a digital map. Initiative for local identity.*
- **Luminița Panait.** *Etnologie și folclor – discipline importante pentru continuarea și dezvoltarea relațiilor de colaborare dintre România și Republica Moldova în domeniul culturii și cel al lingvisticii.*
- **Doina Tătaru, Emil Stanciu.** *Turismul responsabil – oportunitate pentru Orheiul Vechi.*
- **Daniela Matei, Viorel Chiriță.** *The symbiosis of tangible and intangible heritage as a driver of social structure in rural settlements in Bukovina.*
- **Ina Isac, Petru Emil Stanciu.** *Etnologia în spațiul mediatic: rolul presei și al rețelelor sociale în promovarea și valorificarea culturii tradiționale românești.*
- **Olesea Enachi.** *Zece ani de revitalizare a cămășii cu alțiță: studiu de caz, „Șezătoare Basarabia”.*
- **Olimpia Mureșan.** *Muruna și parta: rituri ale feminității în comunitățile rurale românești și maghiare din zona Sub-Meseș și Almaș, județul Sălaj.*
- **Cristian Vereș.** *Traditional crafts between museum conservation and economic integration. An intercultural analysis (Romania – Morocco).*
- **George Niculescu, Claudia-Rodica Popa.** *From tradition to the universal archetype. The ethnological dimension of the work of the sculptor Constantin Brâncuși.*
- **Manole Brihuneț.** *Modele de monumente comemorative elaborate în atelierele carierelor orheiene.*

► **14.00 – 16:00** Pauză de masă / Lunch break

► **16:00 – 20:00** Susținerea comunicărilor / Presentations

Moderator / Chairperson: Ion TIȚA-NICOLESCU

- **Elena Iagăr.** *The Ionești wayside cross: An ethnological analysis of folk religiosity and forms of sacralisation of the rural space.*
- **Ion Tița-Niculescu.** *Metamorfozele sacrului în creștinismul popular românesc.*
- **Delia Suiogan.** *Symbolic structures in Romanian folk architecture.*
- **Iulian Mitran.** *Estetica locuinței țărănești din sud-estul județului Constanța în perioada postbelică. Explorare prin intermediul graficii 3D.*
- **Simona-Elena Niculescu.** *Broderia decorativă în Dobrogea.*
- **Ina Isac, Claudia-Rodica Popa.** *Oltenian and Moldavian carpets: Comparative perspectives on ornamentation and chromatics.*
- **Anamaria Nagy.** *Recuperări și reevaluări simbolice contemporane. Scoarța ca sursă de inspirație în design și arta contemporană.*
- **Florian Teodorescu.** *The dynamics of folklore tradition: From anthropological conceptualisation to the syncretic expression of Romanian traditional dance.*
- **Constantin-Cristian Mușă, Bogdan-Costin Panțiru.** *Restoration of the stylistic matrix of traditional dance in the Argeș area: Deconstruction of the festivist model through the lens of the “Judetz” documentary fund.*
- **Alin Trocan.** *Revivalismul elementelor de cultură tradițională în contextul post-modernismului. Studiu de caz: revitalizarea interesului pentru cobză.*
- **Măriuca Verdeș.** *Strigături și cântece la Hora Satului – spațiu public de afirmare și recunoaștere socială.*
- **Carmen Cristina Oltean.** *The haymaking gathering of Bârlești, Apuseni Mountains: Traditional practice, community memory, and living heritage.*
- **Aurel Prepeliuc.** *O privire comparativă a plutăritului pe Bistrița înainte și după 23 august 1944.*
- **Iulian Bucur.** *Colecțiile muzeului de etnografie de la complexul muzeal „Iulian Antonescu” din Bacău – repertoriu de semne și motive decorative.*
- **Natalia Lazar.** *Patrimoniu cultural material și imaterial. Paradigma muzeului în aer liber.*
- **Cătălin-George Fedor, Robert Daniel Simalcsik.** *Reprezentări sociale și identitate comunitară între tradiție, memorie colectivă și schimbare socială. Studiu de caz.*
- **Olena Khrushch.** *Theoretical and applied impact of war on the public consciousness of the population of Ukraine.*

► **20:00** Cină / Dinner

DIMENSIUNI SOCIALE ȘI CULTURALE SOCIAL AND IDENTITY DIMENSIONS

Coordonator secțiune / Section coordinator – Cătălin-George FEDOR

► **11:30 – 14:00** **Susținerea comunicărilor / Presentations**

Moderator / Chairperson: Cătălin-George FEDOR

- **Ion Tița-Nicolescu.** *Reprezentări mitice, regenerarea și degenerarea timpului în satul argeșean – identități și arhetipuri culturale.*
- **Dănuț Ungureanu.** *Produsul montan – calitate garantată pe masa consumatorilor.*
- **Aurel Prepeliuc.** *Mentalități sociale din spațiul rural bucovinean surprinse în documente de arhivă.*
- **Cristian Mușa.** *Efecte ale activității cultural-artistice asupra repertoriului de jocuri tradiționale.*
- **Eugen Țepeș-Stroia.** *Dinamica spațiului muzeal în contextul celui de-al Doilea Război Mondial: găzduirea familiilor de refugiați basarabeni în Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti”.*
- **Elena Iagăr.** *Identity and technical configurations of the blacksmithing community in Jupânești, Argeș: Between traditional craft and cultural heritage.*
- **Ciprian Apetrei.** *Diaspora ca spațiu social și simbolic în literatura română contemporană.*
- **Claudia-Rodica Popa, George Niculescu.** *Structuri sociale tradiționale și politici administrative contemporane: între continuitate și transformare.*
- **Ina Isac.** *Onomastica sacră și demonică în surse etnografice, documentare și artistice.*
- **Cătălin-George Fedor.** *Identity and otherness in the traditional Catholic communities of Moldova.*

► **14.00 – 16:00** **Pauză de masă / Lunch break**

Moderator / Chairperson: Ștefan COJOCARU

- **Sébastien Roux, Núria Molano.** *Hedera: A European project on in-home family therapy.*
- **Laura Săjter.** *Viziune apocaliptică în romanul Herscht 07769 de Krasznahorkai László.*
- **Daniela Coman, Ștefan Cojocaru.** *Bridging borders or deepening divides? A sociological review of digital technologies and cultural capital in middle and high school exchanges.*
- **Dan Chiribucă.** *Reorganizing the local order: Algorithmic infrastructures, social practices, and new identities in Romanian communities.*
- **Daniela Cojocaru.** *Participatory action research with vulnerable youth: Methods, empowerment, and the production of distinct knowledge.*
- **Luminița Costache.** *Spațiu, comunitate și identitate: dinamici sociale ale segregării în mediul școlar.*
- **Liviu Oprea.** *Moralitatea internă a medicinei – un dialog între profesie și societate.*
- **Tiberiu Ilie.** *O perspectivă construcționistă despre individ, grup etnic și securitate națională.*
- **Laura Gabriela Giurcă.** *Reprezentări sociale și identitate comunitară. Studiu de caz.*
- **Sergiu Suvac, Angela Trubceac.** *Evoluția socială a familiei Solomon din Butuceni în contextul transformărilor mediului rural.*
- **Olivia Hîrbu.** *Evreii din Asia Centrală: la intersecția dintre cultura proprie, cultura locală și influențele externe.*
- **Ștefan Chelban.** *Tool or ghostwriter? The function of generative AI in academic research.*

BRIDGING GAPS IN THE CENOZOIC MAMMAL RECORD OF PORTUGAL

CZU: 551.78(210.1)(469)

Vicente D. CRESPO^{1,2} vidacres@gmail.com

Roberta MARTINO^{1,2} r.martino@campus.fct.unl.pt

Darío ESTRÁVIZ-LÓPEZ^{1,2} estravizlopez.dario@gmail.com

María RÍOS^{1,2} maria.rios.iba@gmail.com

¹ Science Earth Department, FCT-UNL Faculty of Science and Technology, GeoBioTec, NOVA University Lisbon, Caparica, Portugal.

² Lourinhã Museum, Lourinhã, Portugal.

► **Keywords:** Iberian Peninsula; fossil record; Neogene; Paleogene.

Mainland Portugal, located in western Iberia, is a key region for understanding the evolution of the European Atlantic margin and its interplay role with the Mediterranean domain during the Cenozoic. The geodynamic evolution of Iberia, driven by interactions between the Eurasian and African plates, shifted from extension to compression after the Early Cretaceous. The active tectonics of the area led to the development of several sedimentary basins (e.g., Mondego, Lower Tejo, Guadiana, Alvalade, and Moura), which were progressively infilled with sediments starting in the Early Eocene.

In Portugal, the Cenozoic mammalian fossil record spans from the Eocene up to the Holocene and is preserved across several sedimentary basins. Fossil assemblages include small mammals, such as rodents, lagomorphs, and eulipotyphlans, which are crucial for both biostratigraphy and palaeoenvironmental reconstruction. In addition to small mammals, the fossil record of Portugal also includes several large taxa, such as proboscideans, sirenians, whales, artiodactyls, and perissodactyls. The rich fauna assemblages present in the Portuguese area show strong affinities with European and North African taxa and reflect predominantly warm and Mediterranean climatic conditions, particularly during the Miocene.

Recent studies have significantly advanced the understanding of the fauna collected from the westernmost part of Europe thanks to extensive revisions of historical collections, the description of new material, and integrative taxonomic and palaeoenvironmental approaches. Reassessments of classical sites such as Silveirinha, together with studies on emblematic taxa including hippopotamuses and cold-

adapted forms such as the snow leopard, have refined faunal lists and improved our understanding of their evolutionary and biogeographic patterns.

Despite these advances, the fossil record of Cenozoic mammals in Portugal still possesses significant unexplored potential, and ongoing efforts are consistently uncovering new insights. Further studies are currently being conducted to expand and refine this complex framework.

Panoramic view of the coastal section at Vale Furado (Portugal), showing the outcrop bearing the Eocene fossil site.

The research activities were supported by V.D.C. thanks to the Stimulus of Scientific Employment, Individual Support – 2021 Call grant by the Fundação para a Ciência e a Tecnologia (Portugal, CEECIND/03080/2021; DOI: 10.54499/2021.03080. CEECIND/CP1657/CT0007) and GeoBioTec; M.R. thanks the Stimulus of Scientific Employment, Individual Support – 2018 Call grant by the Fundação para a Ciência e a Tecnologia (Portugal, CEECIND/02199/2018) and GeoBioTec. This work was funded by National funding, FCT – Fundação para a Ciência e a Tecnologia, within the framework of UID GeoBioTEC UID/04035/2025(DOI: 10.54499/UID/04035/2025).

CONTRIBUTIONS TO THE KNOWLEDGE OF MIDDLE MIOCENE FOSSIL FISH FROM THE CARPOV IAR SITE (REPUBLIC OF MOLDOVA), BASED ON MUSEUM COLLECTIONS

CZU: 567:551.782.12(478)

Irina COCIU¹ irina.cociu@sti.usm.md

Igor NICOARA¹ igor.nicoara@sti.usm.md

¹ Institute of Geology and Seismology, Moldova State University, Chişinău, Republic of Moldova.

► **Keywords:** Middle Miocene, Sarmatian, Volhynian, Naslavcea, fish fossil

The fossil assemblage from the Carpov Iar site, located in the vicinity of Naslavcea village (Ocniţa district, the northern part of the Republic of Moldova) and chronostratigraphically assigned to the Lower Sarmatian (upper part of the Middle Miocene), comprises a series of well-preserved fossil teleost fish remains. A part of the material collected from Carpov Iar is currently housed in the collections of several scientific institutions in the Republic of Moldova: Institute of Zoology, the National Museum of Ethnography and Natural History, the Institute of Geology and Seismology and the Museum of Natural Sciences of Moldova State University.

This material includes previously undescribed or undetermined specimens of marine and brackish-water fishes.

The present study is based on four specimens curated in the collection of the Institute of Geology and Seismology, as well as 58 specimens from the Museum of Natural Sciences of Moldova State University. The examined material has been preliminarily assigned to *Sparus brusinai*, *Gobius* sp., *Atherina suchovi*, *Sarmatella vukotinovici*, along with additional taxa that require further taxonomic clarification.

In order to refine the systematic attribution and reassess the current interpretation of the material, a set of morphometric measurements will be presented, focusing on diagnostically relevant anatomical features preserved in the fossil imprints.

Teleost fishes from the Volhynian of Carpov Iar (Republic of Moldova), housed in the collection of the Institute of Geology and Seismology. A. *Sparus brusinai*, partially preserved specimen, lateral view. B. *Gobioides* sp., dorsal view.

The research activities were supported by the National Research Subprogramme 01.09.01 of the Republic of Moldova through the Institute of Geology and Seismology of the Moldova State University and the project supported by NARD, project code 25.80012.7007.28SE.

MARINE VERTEBRATES FROM THE UPPER BESSARABIAN OF THE MOLDAVIAN PLATFORM

CZU: 569.5:551.782.12(498.3)

Bogdan-Alexandru TORCĂRESCU^{1, 2, 3} bogdan.torcarescu@drd.unibuc.ro
Bogdan Gabriel RĂȚOI^{4, 3} bog21rat@gmail.com

¹ Geological Institute of Romania, Bucharest, Romania.

² Doctoral School of Geology, Faculty of Geology and Geophysics, University of Bucharest, Bucharest, Romania.

³ Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova.

⁴ Department of Geology, Faculty of Geography and Geology, Alexandru Ioan Cuza University of Iași, Romania.

► **Keywords:** Sarmatian, marine mammals, Eastern Paratethys, Romania.

The Sarmatian deposits of the Moldavian Platform have yielded numerous fossil remains of marine mammals. Their study has revealed an important faunal assemblage comprising various cetacean and pinniped species, contributing to understanding the Paratethys faunal assemblage during the Sarmatian. Additionally, new material found here can also contribute to this understanding.

The Middle Sarmatian (Upper Bessarabian) deposits from the site of Dracseni belong to the Șcheia Formation and are composed of yellow bioclastic sands in the lower part, with sandstone intercalations, and greyish clays in the upper part of the outcrop.

The sedimentary structures observed in these bioclastic sands include plan-parallel stratification, ripple cross-lamination, and through-cross stratification. The marine vertebrates were found in the bioclastic sands from the lower part of the open pit from Dracseni.

The aim of this work is to study marine mammal fossil remains collected from Sarmatian-aged deposits that crop out at the site of Dracseni (Vaslui County). The remains are housed in the collections of the Museum of Natural History in Iași and the Vasile Pârvan Museum in Bârlad. The studied material consists of postcranial material. Taxonomical identification was done through detailed comparative osteology and morphological analysis. Consequently, the material was ascribed to indeterminate members of Phocidae and Kentriodontidae.

In conclusion, the Dracseni site provides several fossil remains of marine mammals, which are a novelty for the sedimentary deposits of this locality. Thus, a new marine mammal fossiliferous locality updates the palaeogeographical distribution of marine mammals in the Moldavian Platform. More concentrated excavation efforts will surely yield more taxonomically relevant material.

Wide view of the sedimentary deposits cropping out at Dracseni.

THE IMPORTANCE OF THE CALFA FOSSIL SITE (REPUBLIC OF MOLDOVA) FOR THE STRATIGRAPHY OF THE LATE MIOCENE OF THE EASTERN PARATETHYS

CZU: 569.5:551.782.12(498.3)

Igor NICOARA¹ igor.nicoara@sti.usm.md

Irina COCIU¹ irina.cociu@sti.usm.md

Bogdan-Stelian HAIDUC^{1, 2, 3} bogdan.stelian.haiduc@sti.usm.md

Andrei DIDUH¹ andrei.diduh@sti.usm.md

¹ Institute of Geology and Seismology, Moldova State University, Chişinău, Republic of Moldova.

² Orheiul Vechi Cultural-Natural Reserve, Butuceni, Republic of Moldova.

³ Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chişinău, Republic of Moldova.

► **Keywords:** Late Miocene; Bessarabian; Calfa; mammals; Eastern Parathetys.

The fossil assemblage from the Calfa site is located near the village of Calfa, in Anenii Noi District (Republic of Moldova). It is situated in the southeastern part of the country, at a distance of approximately 50 km from the capital, Chişinău, in an area characterized by widespread Neogene deposits.

The site was discovered in the late 19th to early 20th century by Vladimir Laskarev, a professor at Novorossian University in Odesa. During the interwar period, a significant contribution to the knowledge of this site was made by Maria Pocora, the first female geologist from the Republic of Moldova. According to some sources, she identified a tooth of an anthropoid ape, *Oreopithecus* sp., at Calfa – a discovery that, at the time, was considered unique within the territory of the former Russian Empire. For a period, the area was protected by law as a geological and paleontological monument, reflecting its scientific importance.

Research at the site resumed in the 1950s–1960s: in 1957 by Nicolae Concova and in 1959 by Zinaida Suhova, who identified and described the main concentration of fossil vertebrates from the upper layers of the Bessarabian limestones. The most important contribution to the study of the faunal assemblages at the site belongs to Alexandru Lungu, whose research played a significant role in clarifying the stratigraphy of the Late Miocene deposits in this region. The fossil collection he assembled proved to be one of the most diverse in faunal composition and allowed a more precise dating of the site.

Within the chronostratigraphic framework for Eastern Europe, there are differing interpretations regarding the age of the site. Some authors assign it to MN9, while others attribute it to MN10; however, data from Gritsev support its attribution to MN9.

Modern view of the Calfa fossil site: transformation
of a protected area into a garbage dump.

The research activities were supported by the National Research Subprogram 01.09.01 of the Republic of Moldova through the Institute of Geology and Seismology of the Moldova State University and project supported by NARD with Project No. 25.80012.7007.28SE.

NEW INSIGHTS INTO NEOGENE CONTINENTAL FAUNAL ASSEMBLAGES OF THE CENTRAL MOLDOVAN PLATEAU

CZU: 566/569:551.782(478)

Bogdan-Stelian HAIDUC^{1,2,3} haiduc.bogdan91@gmail.com

Igor NICOARA¹ igor.nicoara@sti.usm.md

Ștefan VASILE⁴ yokozuna_uz@yahoo.com

Irina COCIU¹ irina.cociu@sti.usm.md

Andrei DIDUH¹ andrei.diduh@sti.usm.md

Adrian CIBOTARI¹ adrian.cibotari@sti.usm.md

Alexandr TAMBUR¹ alexandr.tambur@sti.usm.md

¹ Institute of Geology and Seismology, Moldova State University, Chișinău, Republic of Moldova.

² Orheiul Vechi Cultural-Natural Reserve, Butuceni, Republic of Moldova.

³ Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova.

⁴ University of Bucharest, Faculty of Geology and Geophysics, Department of Geology, Mineralogy, and Palaeontology, Bucharest, Romania.

► **Keywords:** microvertebrates; palaeoecology; taxonomy.

The newly rediscovered outcrop from Pitușca (Republic of Moldova) provides significant insights into continental ecosystems and fluvial dynamics of the region. The site yielded a diverse vertebrate fossil assemblage, including mammals – particularly rhinocerotids, carnivorans, cervids, insectivores and rodents – alongside squamate reptiles, anuran amphibians, as well as fishes, indicating a well-developed continental domain characterized by varied ecological niches. The presence of large herbivores such as rhinoceroses and cervids, together with carnivorans taxa, suggests a complex trophic structure and the coexistence of open and forested habitats, complemented by aquatic and semi-aquatic environments. The analysed sedimentary succession consists of siliciclastic deposits formed within a fluvial system characterized by hydrodynamic variability and lateral channel migration, directly controlling the preservation of the vertebrate fossil assemblage. The basal level, rich in continental remains, reflects allogenic taphonomic processes linked to flood events that enabled the transport and accumulation of large and small vertebrates in alluvial plains and abandoned channels, whereas the median interval, dominated by cross-bedded sands, indicates moderate to high energy conditions in active channels with limited preservation and reworking, and the upper sequence, composed of fine-grained laminated deposits with ripple structures, reflects low-energy floodplain or temporary lacustrine environments favouring better preservation.

Overall, the succession reflects the dynamics of a continental fluvial system controlled by recurrent flooding episodes, lateral channel migration, and sedimentation through decantation in adjacent overbank areas. The integration of sedimentological and paleontological data highlights the palaeoenvironmental complexity of the Pitușca-2 site during the Mio-Pliocene transition and contributes to the reconstruction of the regional palaeogeographic evolution.

Partially exposed vertebrate long bone preserved *in situ* within coarse siliciclastic deposits at the Pitușca fossil locality (Republic of Moldova).

The research activities of B.-S.H., I.N., I.C., A.D., A.C. and A.T. were supported by the National Research Subprograme 01.09.01 of the Republic of Moldova through the Institute of Geology and Seimology of the Moldova State University and project supported by NARD, Project No. 25.80012.7007.28SE.

OCCURRENCES OF LARGE PLEISTOCENE FELIDS IN WESTERN UKRAINE

CZU: 569.74:551.791(477.8)

Bogdan RIDUSH¹ b.ridush@chnu.edu.ua

¹ Department of Physical Geography, Geomorphology and Paleogeography, Geographical Faculty, Yuriy Fedkovych Chernivtsi University, Chernivtsi, Ukraine.

► **Keywords:** cave sediments; Pleistocene; Palaeolithic; Dniester Basin; Ukrainian Carpathians.

The subfossil remains of large Pleistocene felids (Felidae) in the area are quite rare. They originate from the sediments of three taphonomic types: cave, alluvium, and Palaeolithic loess sites. The cave sites that include such remains fit into two main karst areas: the small limestone ‘islands’ in the Ukrainian Carpathians and the huge area of gypsum karst in the Middle Dniester basin.

One of the first finds of a large pantherine cat of the lion group was found in the Mousterian layer of the Molodova V multilayered Palaeolithic site. It was represented by two hemimandibles, a half-destroyed right canine, and the right and left p4–m1. Initially identified as *P. spelaea*, it was later revised to *P. (L.) fossilis*.

Due to our revision of the age of Mousterian beds at this site, it is most likely *P. intermedius*. The single bones of *P. spelaea* were also found in the Upper Palaeolithic beds of the sites Korman IV, Molodovo I, and Novodnistrovsk 2.

In the Ukrainian Carpathians, only two caves in the Uglia karst district contained the remains of felids. In the Bilykh Stin Cave, the partial skeleton and a few teeth of the huge *Panthera* cf. *intermedius*, accompanied by the *Ursus deningeri*, were excavated. The isolated bones of much smaller *P. spelaea* were excavated in the neighbouring cave Perlyna. At the gypsum karst site, the remains of a large pantherine, probably *P. fossilis*, were recently found in a buried cave in the gypsum quarry near Chornyi Potik Village (Northern Bukovyna). The *P. spelaea* remains are also known from the Upper Palaeolithic cave sites Pryima I, not far from Lviv, and Mala Ilovysa buried cave, in the Kremenets Mountains.

The *P. spelaea* mandible was found in the channel alluvium of the Vyshnia River, in Rudky (Lvivska oblast).

The cave lion mandibles from Rudky (upper) and Korman (lower) sites.
The collection of the Lviv Museum of Natural History of the Academy
of Science of Ukraine.

A NEW MAMMOTH FIND FROM BUZĂU COUNTY, ROMANIA

CZU: 569.61:551.791(498.1)

Ștefan VASILE¹ yokozuna_uz@yahoo.com

Bogdan-Alexandru TORCĂRESCU² torcarescubogdan@yahoo.com

¹ Department of Geology, Mineralogy, and Palaeontology, Faculty of Geology and Geophysics, University of Bucharest, Bucharest, Romania.

² Geological Institute of Romania, Bucharest, Romania.

► **Keywords:** Proboscidea; mammoth tusk; Pleistocene.

Although mammoth occurrences in Romania are numerous, some areas appear as blank spots on distribution maps of elephantids, not by lack of specimens, but because of lack of accessibility or lost information of their provenance. One such example is Buzău County, where several undescribed specimens have recently been found in the collections of Buzău County Museum, most of them lacking stratigraphic or geographic information related to their discovery. Shortly after these specimens were identified, a new discovery was made in the village of Mătești, Săpoca commune, Buzău County, where the proximal end of a tusk was coming out of the loess wall of a ravine. The excavation revealed an almost complete tusk, measuring 167 cm along its outer curvature, and having an alveolar diameter of 190/145 mm, making it rather large for a woolly mammoth (*Mammuthus primigenius*), but rather small for a steppe mammoth (*Mammuthus trogontherii*).

The fragment of a molar, and the buccal half of a mandibular fragment, found along the same ravine, presumed to have belonged to the same individual, also fit within the area of overlapping *M. trogontherii*–*M. primigenius* measured parameters, yet lean more towards the Middle Pleistocene steppe mammoth.

The mammoth from Săpoca, provisionally assigned to *M. trogontherii*, is a rare case of an *in situ* occurrence of mammoth fossils in Buzău County, and has already become a symbol of the Buzău County Museum, the visitors choosing the name Otto in a poll organized by the museum. Further investigations, including a reliable dating of the sediment it was found in, might help clear out the taxonomic position of the specimen.

In situ picture of the mammoth tusk found at Mătești
(Săpoca commune, Buzău County).

The authors thank Mr. Marius Tatu, who found the tusk and reported its existence to the Buzău County Museum, as well as the Săpoca Town Council, who helped excavate the specimen.

FOSSIL REMAINS OF PROBOSCIDEA FROM THE TERRITORY OF CHERNIVTSI REGION

CZU: 569.61:551.791(477.85)

Yana POPIUK¹ y.popiuk@chnu.edu.ua
Bogdan RIDUSH¹ b.ridush@chnu.edu.ua
Oles RIDUSH¹ ridush.oles@chnu.edu.ua

¹ Department of Physical Geography, Geomorphology and Paleogeography, Geographical Faculty, Yuriy Fedkovych Chernivtsi University, Chernivtsi, Ukraine.

► **Keywords:** Pleistocene; Palaeolithic; Dniester Valley; alluvium.

Most of the known finds of proboscideans from the Chernivtsi Region come from multilayered Palaeolithic sites in the Bukovyna-Bessarabian part of the Dniester Basin (Doroshivtsi 3, Korman 4, Molodova 1, Molodova 5, etc.). Most of them belong to relatively late forms of mammoth. The oldest find is the tooth of *Deinotherium* cf. *giganteum*, found by M. Dutchak in the deposits of the Early Pleistocene terrace of the Dniester valley, near Makarivka Village. The discovery of *Anancus arvernensis* near Samushyn on the Dniester was reported by Botezat (1912). The tooth is now in the zoological collection of the Chernivtsi National University. The same collection also contains a tooth of *Mammuthus meridionalis*, found in Bukovyna, although the location of the find is unknown. The tooth of *M. trogonterii*, found in 1986 in Berehomet above Seret, is kept in the collection of the Lviv Museum of Natural History.

The systematic affiliation of mammoths from the lower Mousterian layers of the Moldova 5 site has recently been revised. We attribute them to the form *M. primigenius fraasi*, which existed at the end of MIS6. Near the same site, in the erosion of the Dniester reservoir, teeth of *M. intermedius* and *M. cf. chosaricus* were found.

Teeth of one individual of *M. trogonterii* and two individuals of *M. t. chosaricus*, found in the channel alluvium of the Brusnytsia River (a tributary of the Prut River), near the villages of Brusnytsia. Two complete mandibles of the late form of *M. primigenius* were excavated at the loess section of Zeleniv. The remains of late forms of *M. primigenius* are more often found at Upper Palaeolithic sites and in the sediments of the lower terraces of the Dniester, Prut, and Seret rivers. The tooth of *Palaeoloxodon antiquus* was excavated in 1933 in the Siret River basin.

The complete mandible of an adult individual of the late form of *Mammuthus primigenius in situ* in the loess section Zeleniv.

CARNIVORAN PREDATION OR ANTHROPIC ACTIVITY? A COMPARATIVE TAPHONOMIC ANALYSIS OF MACROFAUNAL ASSEMBLAGES FROM TWO ROMANIAN CARPATHIANS' CAVES

CZU: [569.61/.74:903.1]:551.791(498)

Mihai CAMINSCHI^{1,2} mihai.caminschi@iser.ro

Matei-Cristian CHIRICA² mateichirica098@gmail.com

Ștefan VASILE³ yokozuna_uz@yahoo.com

George MURĂTOREANU⁴ george.muratoreanu@valahia.ro

Marian COSAC⁵ cosac_marian@yahoo.com

Ionuț-Cornel MIREA¹ ionut.mirea@iser.ro

Virgil DRĂGUȘIN¹ virgil.dragusin@iser.ro

Ionel GEAMBAȘU⁶ igeambashu@yahoo.com

Mădălina STĂNESCU⁷ stanescunicoletamadalina@gmail.com

Vlăduț-Andrei GEORGESCU⁶ georgescuvlad73@gmail.com

¹ Emil Racoviță Institute of Speleology, Romanian Academy, Bucharest, Romania.

² Faculty of Geology and Geophysics, University of Bucharest, Bucharest, Romania.

³ Department of Geology, Mineralogy, and Palaeontology, Faculty of Geology and Geophysics, University of Bucharest, Bucharest, Romania.

⁴ Department of Geography, Faculty of Humanities, Valahia University of Târgoviște, Târgoviște, Romania.

⁵ Department of History, Faculty of Humanities, Valahia University of Târgoviște, Târgoviște, Romania.

⁶ Faculty of Humanities, Valahia University of Târgoviște, Târgoviște, Romania.

⁷ Vrancea Museum, Focșani, Romania.

► **Keywords:** Late Pleistocene; Middle Palaeolithic; prehistoric humans; archaeozoology.

The taphonomic analyses of faunal remains offer important information on the processes that contributed to the formation and preservation of fossil assemblages. By identifying and quantifying bone surface modifications, a comparison between the macrofaunal assemblages of Stoieni Cave (Mehedinți Mountains, Southern Carpathians) and Abri 122 site (Perșani Mountains, Eastern Carpathians) is presented in this study. The assemblage from Stoieni Cave is dominated by carnivores (~ 65% from the total number of identified specimens); herbivore remains are abundant as well, and mostly belong to *Capra ibex*. Bone surface scratches and trampling traces represent ~ 45% of identified marks, followed by carnivoran puncture and gnawing

marks (almost one third of the identified bone modifications). Additionally, 14.9% of the fossil remains of Stoieni Cave preserve rodent gnawing marks. The assemblage from Abri 122 is significantly different, ~ 77% of the identifiable fossil material being assigned to ungulates, also dominated by *Capra ibex*, but also including some *Ceolodonta antiquitatis*, *Megaloceros giganteus*, and *Equus* sp. remains. The carnivoran-made modifications identified in this site are numerically insignificant compared to the results from Stoieni Cave, summing ~ 5% of total bone modifications. This is particularly interesting, since the presence of the highly specialized carnivoran *Panthera spelaea* has been confirmed in this site. Furthermore, the Upper Pleistocene deposits of Abri 122 have yielded several specimens bearing cut marks, burned surfaces, and impact traces made by lithic artefacts, taphonomic modifications which were not identified in Stoieni Cave so far. Given the anthropogenic bone markings, the presence of large-sized ungulates remains in Abri 122 site could represent a consequence of Palaeolithic human hunting activity in this region. By contrast, the absence of such anthropic evidence, together with the identification of several tooth puncture and gnawing marks, suggest an intense carnivoran activity at Stoieni Cave.

Artistic reconstruction of a possible Palaeolithic human–carnivoran interaction during the Late Pleistocene of Romanian Carpathians. Artwork by Mihai Caminschi.

The research activities were supported by a Palaeontological Society Sepkoski Grant awarded to M. Caminschi for the project 'Disentangling the Late Pleistocene carnivoran assemblage from Eastern Carpathians' caves'.

NOI DESCOPERIRI PALEONTOLOGICE ÎN RAIONUL CĂUȘENI

CZU: 566/569:551.782.13(478-13)

Andrian DELINSCHI¹ andriandelinschi@yahoo.com

Elena DELINSCHI² lenutzadelinschi@gmail.com

¹ Institutul de Zoologie, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova.

² Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală, Chișinău, Republica Moldova.

► **Cuvinte-cheie:** Situri vertebrate fosile, Miocenul tardiv, Raionul Căușeni.

Teritoriul raionului Căușeni fiind situat în sudul Republicii Moldova a prezentat un deosebit interes pentru paleontologi mai bine de 100 de ani fiind cunoscute mai multe situri cu faună de vertebrate fosile din Miocenul superior care au generat colecții paleontologice de excepție (Taraclia, Căinari, Baimaclia).

În urma lucrărilor de teren efectuate în primăvara anului 2026 în raionul Căușeni, au fost descoperite mai multe situri paleontologice noi în apropierea localităților Sălcuța și Opaci.

Satul Sălcuța este situat la o distanță de 18 km de orașul Căușeni. La periferia NE a localității aflorează un pachet de roci argilo-nisipoase cu o grosime de aproximativ 15 m. La o înălțime de aproximativ 7 m de la baza aflorimentului este poziționat un strat cu prundiș grezos și galeți de argilă de culoare cenușiu-verzuie conținând cochilii întregi de mactre mici și resturi fosile de vertebrate mici (pești, reptile, lagomorfe, rozătoare).

Satul Opaci este situat la o distanță de 15 km de orașul Căușeni. La periferia de vest a localității aflorează un pachet de roci argilo-nisipoase în interiorul căruia au fost depistate două strate cu o grosime de sub un metru de prundiș grezos și mici galeți de argile cu resturi de mactre mici în abundență. În cadrul primului strat de prundiș situat la o înălțime de aproximativ 5 m de la baza aflorimentului, resturile de mactre mici constituie aproximativ 40–50% din volumul total. Într-un al doilea strat de prundiș, care este situat în baza aflorimentului, procentul de resturi detritice de mactre mici este mai modest, însă gradul de conservare a cochiliilor de moluște este cu mult mai mare. În ambele strate au fost descoperite mai multe resturi fosile de vertebrate mici (pești, reptile, lagomorfe, insectivore, rozătoare). La o distanță de aproximativ 800 m NV de aflorimentul menționat mai sus, a fost descoperit un alt afloriment mic cu o grosime de 2 m cu nisip fin și mezo granular cu intercalații subțiri de prundiș argilos în interiorul căruia a fost depistate resturi fosile de vertebrate mici (insectivore, rozătoare).

Reprezentarea spațială a siturilor noi descoperite în raionul Căușeni.

Activitățile de cercetare au fost susținute în cadrul proiectului 26.00208.7007.09/PD "Reevaluarea siturilor cu faună de vertebrate fosile din Neogen (Miocen, Pliocen) descoperite pe teritoriul Republicii Moldova" și programul de cercetare Dimensiunile valorice ale patrimoniului muzeal în procesul de afirmare a reperelor identitare a Republicii Moldova pe plan European.

DIN ISTORICUL CERCETĂRII GROTEI BUTEȘTI

CZU: [569.74:903.1]:551.791(478-17)

Elena DELINSCHI¹ lenutzadelinschi@gmail.com

Andrian DELINSCHI² andriandelinschi@yahoo.com

¹ Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală, Chișinău, Republica Moldova.

² Institutul de Zoologie, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova.

► **Cuvinte-cheie:** Grota Butești; recife; Prutul de Mijloc; vertebrate fosile.

Grota Butești este relativ bine documentată ca rezultat al studiilor carstice și paleontologice din zona de nord a Republicii Moldova, fiind una dintre cele mai cunoscute cavități naturale din zona Prutului de Mijloc.

Primele mențiuni despre calcarele recifale din zona localității Butești le găsim în lucrarea lui Th. Vascauțanu din 1925. Ulterior, în perioada postbelică, mai exact în 1963, în urma lucrărilor de exploatare a calcarului și anume efectuarea lucrărilor de explozii în cariera din proximitatea satelor Butești și Cubani a fost deschisă o grotă (peșteră) umplută cu sediment argilos afânat, în care la rândul său au fost descoperite în abundență resturi fosile de mamifere. În același an, reprezentanții Muzeului Ținutului natal din Chișinău (actualul Muzeu Național de Etnografie și Istorie Naturală), B. Tarabukin, L. Șteiler, și V. Ufnarovski, au efectuat primele lucrări de excavare și colectare a materialului fosil. Astfel, în urma cercetărilor, s-a constatat că peștera aparține tipului carstic, iar procesul de apariție și formare a acesteia, probabil, nu diferă semnificativ de geneza altor peșteri și grote din Moldova, în special a celor situate puțin mai la nord de satul Butești, în valea râului Ciugur.

În anul 1965, depozitele din peștera Butești au fost studiate mai detaliat de M. Grișenko, care a realizat o descriere detaliată a stratigrafiei, evidențiind numeroase strate și intercalații.

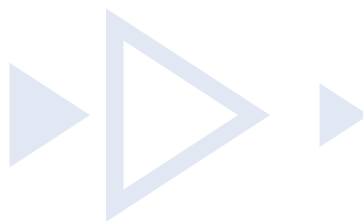
Chetraru (1969), în baza caracterului depozitelor deluviale ajunge la concluzia că umplerea Grotei Butești a avut loc în epoca Pleistocenului. Același autor constată că la acumularea sedimentelor din grotă un rol important l-au avut torenții de ploaie, iar procesul de formare a depozitelor din peșteră a avut loc treptat, pe o perioadă îndelungată, cu întreruperi semnificative, în care peștera probabil a fost ocupată de prădători (în special urși de peșteră). De asemenea, în grotă au fost descoperite peste două mii de resturi fosile de mamifere, dintre care A. David și L. Shteiler (1969), au identificat mai multe resturi de mamifere mari și mici, concluzionându-se că asociația faunistică din grota Butești conține numeroase resturi de carnivore, în special de urs de peșteră, precum și alte mamifere, asociate Pleistocenului superior.

În 2024, o echipă de cercetători în frunte cu Marius Robu, au încercat să descifreze schimbările de mediu prin studii izotopice și reconstrucții paleodietetice a ursului de peșteră din Europa de Est fiind incluse în studiu și 117 exemplare din Grotă Butești.

Grotă Butești, imagine de ansamblu.

Activitățile de cercetare au fost susținute în: programul de cercetare Dimensiunile valorice ale patrimoniului muzeal în procesul de afirmare a reperelor identitare a Republicii Moldova pe plan European și subprogramul 010701 Evaluarea structurii și funcționării lumii animale și ecosistemelor acvatice sub influența factorilor biotici și abiotici în contextul asigurării securității ecologice și bunăstării populației.

GENERATING 3D MODELS FOR PALAEONTOLOGICAL COLLECTIONS: A METHOD FOR HIGHLIGHTING FOSSIL CONTENT. CASE STUDY – THE PALAEONTOLOGY COLLECTION, ALEXANDRU IOAN CUZA UNIVERSITY OF IAȘI

CZU: [069.51: 56]:004.925.84(498.3)

Sergiu LOGHIN^{1, 2, 3} loghin_sergiu@yahoo.com

Tony-Cristian DUMITRIU¹ dtonycristian@yahoo.com

Andreea PINTICARU¹ andreeapinticaru000@gmail.com

¹ Department of Geology, Faculty of Geography and Geology, Alexandru Ioan Cuza University of Iași, Iași, Romania;

² The National Research-Development Institute for Marine Geology and Geoecology – GeoEcoMar, Bucharest, Romania.

³ Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova.

► **Keywords:** 3D printing; 3D scanning; fossil collection; digital reconstruction.

The Palaeontology collection from Alexandru Ioan Cuza University of Iași is receiving annually circa 2500 visitors, mainly from school classes that are interested in the discovery of Earth Sciences. This activity led to a continuous attempt to engage our visitors and make palaeontological research more accessible to the general public.

The use of new technologies has enabled us to enhance the visiting experience of the museum by displaying exhibits that were previously missing from our collection or from this part of the world. By integrating 3D printing, we can finally bring rare specimens to life for our local community. By 3D printing hominid skulls, pterosaurs, or other spectacular fossils allowed our students and the general public to see specimens that can usually be found only in major international museums.

The methodology for this paper can be divided into three main workflows. Firstly, high resolution three-dimensional data was achieved and prepared using open access data and specific professional software. Secondly, the 3D models were optimized and refined for anatomical detail. Finally, we 3D printed the prepared models and used specific techniques to clean, smooth and finish the replicas by painting for authentic fossil feature.

3D printing offers an accessible pathway for smaller regional museums to host world-class palaeontological content. This project successfully demonstrated that by using open-source digital data and professional finishing techniques, a museum can create high-quality, tactile exhibits that are both scientifically accurate and attractive for the general public.

A – Hominid skulls 3D printed and prepared for exhibitions; B – Pterosaur Phosphatodraco 3D printed model exhibited in the Palaeontology Collection, Alexandru Ioan Cuza University of Iași.

Sergiu Loghin acknowledges the support of Project PNRR C9-I19 "Multiproxy reconstruction of Eurasian Megalakes, connectivity and isolation patterns during Neogene – Quaternary times" code 97/15.11.2022, Contract No. 760115/ 23.05.2023.

3D ARCHIVE OF DIGITIZED SPECIMENS OF MARINE MAMMALS IN THE SCHMALHAUSEN INSTITUTE OF ZOOLOGY AND ITS RESEARCH IMPLICATIONS

CZU: [069.51:569.5]:004.925.84(477)

Pavel GOL'DIN¹ pavelgoldin412@gmail.com

Svitozar DAVYDENKO¹ yurgenvorona@ukr.net

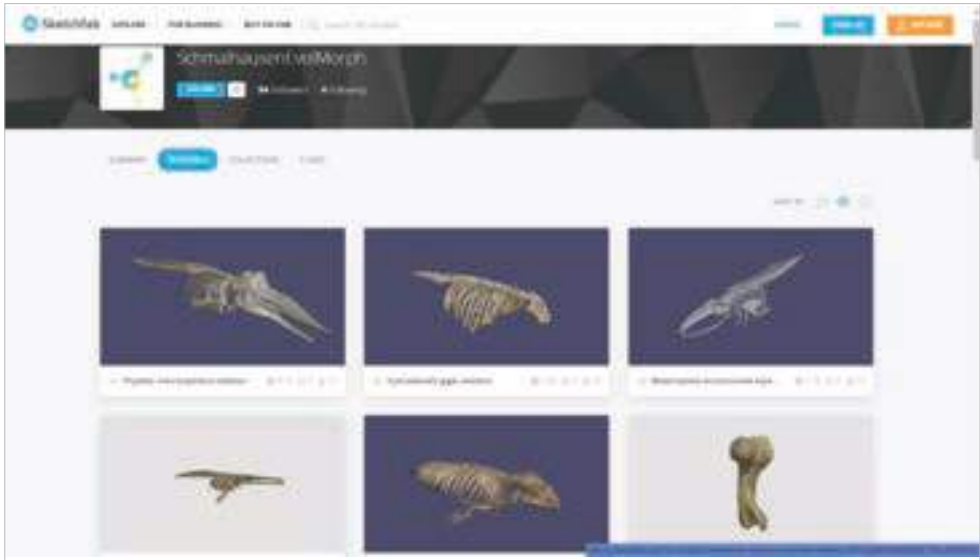
Pavlo OTRIAZHYI¹ paveloo108@gmail.com

¹ Schmalhausen Institute of Zoology, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

► **Keywords:** skeleton, surface scans, computer tomography, fossil, reconstruction.

The digital archive of 3D specimens has been established at the Department of Evolutionary Morphology of the Schmalhausen Institute of Zoology, in 2021 under the support by the National Research Foundation of Ukraine (NRFU), and now it is been developed as a part of the institutional collections. Successfully saved during the full-scale Russia's invasion in 2022 thanks to backup policy, now it has been developed as a tool for research and museum archiving as a part of the NRFU project. While being not limited to any taxon, tissue or organ, extant or extinct state, or a form of data collection (surface scan, computer tomography, photogrammetry, other means), at the current stage it is primarily focused on skeletons of marine mammals and vertebrate specimens used for comparison. The inventory includes more than 4000 items including skeletons and isolated bones of cetaceans (whales and dolphins), seals, sirenians (sea cows) and terrestrial mammals. Among them, there are fossil specimens including whales *Cetotherium riabinini* from Ukraine and *Imerocetus karaganicus* from Georgia, seals *Monachopsis pontica* and *Paratethyphoca libera* from the Republic of Moldova, Paleogene archaeocete whales and sea cows from Ukraine. Some of the original specimens are no longer accessible due to the war.

The research objectives of use of the 3D archive include taxonomical description and providing a verifiable and reproducible source of taxonomically relevant data with creation of a digital twin of a fossil specimen; providing high resolution data for comparative anatomy and phylogenetic research, soft tissue reconstruction using bone surface analysis and full body reconstruction. Based on comparative and allometry data, assessment of full body condition and proportions and body size estimation are achievable at this stage of data processing that, in its turn, provides input data for engineering solutions – mechanical and physiological simulations, modelling in changing environments and bioinspired design.

Sketchfab channel of the Schmalhausen Institute of Zoology demonstrating 3D models of marine mammals: <https://sketchfab.com/SchmalhausenEvolMorph>

The research activities were supported by the project “Pathways of evolution of mammalian and avian body size: trajectories of adaptation and breaking constraints,” Grant 2025.07/0096 funded by the National Research Foundation of Ukraine.

COCCOLITHS AS PROXIES FOR PALAEOENVIRONMENTAL CHANGE OVER THE LAST ~200 MILLION YEARS

CZU: [561.2:551.583.7]:551.76/.77

Darja DANKINA¹ darja.dankina@gmail.com
Francesca LOZAR² francesca.lozar@unito.it

¹ Laboratory of Bedrock Geology, State Scientific Research Institute Nature Research Centre, Vilnius, Lithuania.

² Department of Earth Sciences, University of Turin, Turin, Italy.

► **Keywords:** calcareous nannofossils; ocean circulation; sea-surface temperature; palaeoclimate; basins reconstruction.

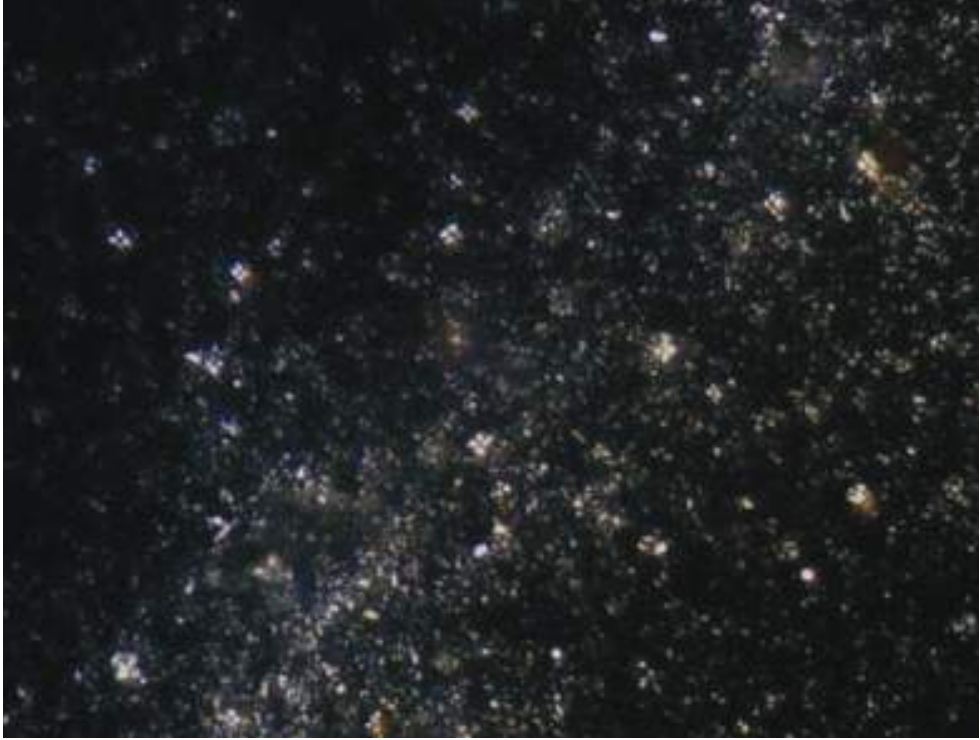
Calcareous nannofossils (coccoliths), produced by pelagic haptophyte algae, represent one of the most continuous and environmentally sensitive archives for reconstructing long-term ocean–climate system evolution. Their fossil record extends from the Early Triassic (~249 Ma) to the present day, encompassing major reorganisations of Earth’s carbon cycle, atmospheric CO₂ variability, and marine ecosystem structure.

Due to their high abundance, rapid evolutionary turnover, and near-global distribution, coccoliths provide a uniquely resolved framework for investigating palaeoceanographic change across greenhouse, hothouse, and icehouse intervals. Variations in assemblage composition, coccolith size, abundance, and calcification intensity reflect shifts in sea-surface temperature, nutrient availability, ocean circulation, and marine primary productivity. In addition, coccolith geochemistry (e.g., elemental ratios and isotopic composition) provides independent constraints on carbonate chemistry, palaeoproductivity, and water-mass properties.

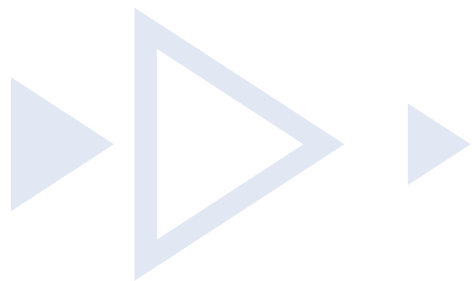
Throughout the Mesozoic-Cenozoic, coccolithophore assemblages record major environmental perturbations, including Oceanic Anoxic Events, Paleogene hyperthermals, long-term climate transitions, and orbitally forced Quaternary variability. These intervals highlight repeated reorganisations of the marine carbon pump and planktonic ecosystem structure under changing boundary conditions. Coccolith evolutionary trajectories further document adaptive responses in calcification strategies and ecological partitioning under varying CO₂ regimes.

This contribution synthesizes the role of coccoliths as integrated micropalaeontological and geochemical proxies for reconstructing palaeoenvironmental dynamics over the last ~200 million years. Emphasis is placed on their capacity to resolve long-term coupling between ocean physics, marine productivity, and carbon cycling.

Given their stratigraphic continuity and ecological sensitivity, coccoliths provide a powerful deep-time analogue for assessing the short and long term response of marine calcifying plankton to ongoing anthropogenic climate forcing.

A “galaxy” of coccoliths under an optical microscope in crossed polars. Photo by Darja Dankina.

NEW (AND OLD...) ‘RHABDODONT’ DINOSAUR OCCURRENCES FROM THE UPPERMOST CRETACEOUS OF THE HĂȚEG BASIN DOCUMENT THEIR REMARKABLE LOCAL DIVERSITY

CZU: 568.19:551.763.33

Zoltán CSIKI-SAVA^{1, 2, 3} zoltan.csiki@g.unibuc.ro
Felix J. AUGUSTIN⁴ felix.augustin@uni-tuebingen.de
Gábor BOTFALVAI^{3, 5} botfalvai.gabor@gmail.com
Łukasz CZEPIŃSKI⁶ lczepinski@twarda.pan.pl
Daniel MADZIA⁶ daniel.madzia@gmail.com
János MAGYAR^{3, 7} magyarjani90@gmail.com
Tim TREIBER⁴ treiber-tim@web.de

¹ ICUB – Research Institute of the University of Bucharest, University of Bucharest, Bucharest, Romania.

² Department of Geology, Mineralogy and Palaeontology, Faculty of Geology and Geophysics, University of Bucharest, Bucharest, Romania.

³ Institute of Geography and Earth Sciences, Department of Palaeontology, ELTE Eötvös Loránd University, Budapest, Hungary.

⁴ Department of Geosciences, University of Tübingen, Tübingen, Germany.

⁵ HUN-REN-MTM-ELTE Research Group for Paleontology, Budapest, Hungary.

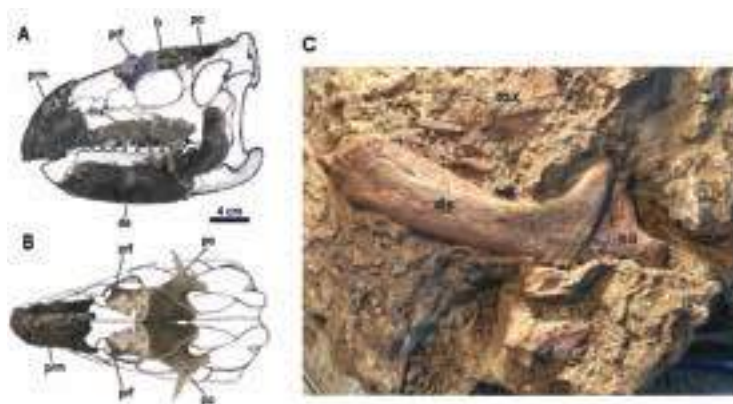
⁶ Institute of Paleobiology, Polish Academy of Sciences, Warsaw, Poland.

⁷ Department of Geology and Paleontology, Hungarian National Museum Public Collection Centre, Budapest – Hungarian Natural History Museum, Budapest, Hungary.

► **Keywords:** Campanian; Maastrichtian; *Zalmoxes*; new taxa.

The small-to-medium-sized, habitually bipedal herbivorous ‘rhabdodonts’ represent one of the most abundant and widely distributed groups of the European Late Cretaceous dinosaurian faunas, while also being endemic to the island archipelago that covered the continent during this time interval. Their fossil record is especially rich in the eastern part of the archipelago, from eastern Austria to western Romania, with least 5 ‘rhabdodont’ taxa described from here extending from the Santonian to the late Maastrichtian, including 3 from Transylvania, western Romania – *Zalmoxes robustus*, *Transylvanosaurus platycephalus*, and the recently renamed *Ferencerasatops* (formerly ‘*Zalmoxes*’) *shqiperorum*. However, progresses made by our team such as the discovery of associated ‘rhabdodont’ material as well as morphological and morphometric studies of diagnostic cranial elements (dentaries, frontals) suggest that the currently recognized ‘rhabdodont’ diversity in Hățeg Basin (and Transylvanian Landmass overall) is probably under-estimated.

Reliable assessment of this diversity, however, strongly depends on the quality of available material, which until recently consisted largely of isolated skeletal remains or else disarticulated elements from multitaxic bonebeds, where association was often difficult/impossible to document. Despite such shortcomings, most occurrences were uncritically referred to *Zalmoxes*, until the identification of the second local genus, *Transylvanosaurus*, demonstrated the potentially fallacious nature of such practice (subsequently further emphasized by the ‘K2 rhabdodont’), showing that only apomorphy-based taxonomic identification of associated specimens that include overlapping elements with previously known nominal taxa can yield reliable results. Hence, the discovery of several associated-to-articulated specimens from Pui, Tuștea, and Vălioara represents an important step forward towards the clarification of the taxonomy and diversity of the Transylvanian ‘rhabdodonts’, especially given that at least some of these were suggested recently to represent ceratopsians instead of ornithomorphs. We review here briefly the nature of this newly emerging ‘rhabdodont’ fossil record, and assess its significance for the understanding of their local diversity.

Associated cranial remains of newly discovered Hațeg Basin ‘rhabdodonts’. A, B. – reconstructed skull of the ‘K2 rhabdodont’, Vălioara, in A, lateral and B, dorsal views, with the discovered bones overlain (from Magyar et al. 2024). C – partial cranium of a new ‘rhabdodont’ individual, Vălioara, recorded during excavation in 2024). Abbreviations: de – dentary; fr – frontal; mx – maxilla; pm – premaxilla; po – postorbital; prf – prefrontal; sa – surangular.

The research was supported by the Romanian Ministry of Research, Innovation and Digitization, CNCS – UEFISCDI, project PN-III-P4-ID-PCE-2020–2570, within PNCDI III and the University of Bucharest ICUB Senior Grant 12938/2025 (to ZCs-S), the Deutsche Forschungsgemeinschaft (DFG, German Research Foundation) — Projektnummer (grant number) 533750820 (to FJA), the Hungarian National Research, Development and Innovation Office projects NKFIH OTKA PD 131557 and FK 146097 (to GB), and the National Science Centre, Poland, grant no. 2020/37/B/NZ8/01321 (to DM).

SEDIMENTOLOGY AND PETROGRAPHY OF THE TREBUJENI IZVOR OUTCROPS

CZU: [552.54:551.782.13](478-22)

Bogdan Gabriel RĂȚOI^{1,2} bog21rat@gmail.com

Mihai CAMINSCHI³ mihai.caminschi@iser.ro

Ștefan VASILE⁴ yokozuna_uz@yahoo.com

¹ Department of Geology, Faculty of Geography and Geology, Alexandru Ioan Cuza University of Iași, Iași, Romania

² Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova.

³ Emil Racoviță Institute of Speleology, Romanian Academy, Bucharest, Romania.

⁴ Department of Geology, Mineralogy, and Palaeontology, Faculty of Geology and Geophysics, University of Bucharest, Bucharest, Romania.

► **Keywords:** Bessarabian; microfacies; packstone; carbonatic ramp; Paratethys.

The Trebujeni Izvor outcrop is located southeast of the village's inhabited area. The sedimentary rocks exposed in this succession comprise 30 m of bioclastic limestone and oolitic limestone. Thin sections were made from three limestone samples taken from the succession exposed at the site, in order to describe the microfacies and attempt a reconstruction of the palaeoenvironment in which the above-mentioned limestones accumulated. The bioclastic limestone is composed mostly of *Mastra* and cardiid bivalve shells. The occurrence of *Mastra pallasii* and *Polititapes gregarius* helps assess the age of the limestones contained in the lower Bessarabian. The sedimentary structures observed in these limestones include plan-parallel stratification, ripple cross-lamination, and through-cross stratification. In thin sections (up to 20 samples), these limestones show microfacies features typical of grainstones, packstones, and boundstones, including numerous foraminifera belonging to the families Miliolidae and Nubeculariidae, bryozoans, and algae. The matrix is represented by micritic and sparitic calcite.

Sedimentary structures and the microfacies of the limestones from the Trebujeni Izvor site indicated the presence of a shallow carbonatic ramp. The data obtained from analyses of carbonatic microfacies and sedimentary structures conducted in this study provide important insights into the palaeoenvironment of this sector of the Paratethys, complementing the stratigraphic and palaeogeographic information available to date.

SEM image of the oolitic grainstone from the Trebujeni Izvor outcrop.

A CENSUS OF PLEISTOCENE PALAEOBIODIVERSITY FROM PORTUGAL

CZU 569.1(469):001.891

Darío ESTRIVIZ-LÓPEZ^{1,2} estravizlopez.dario@gmail.com

Aurora GRANDAL-D'ANGLADE³ aurora.grandal@udc.es

María RÍOS^{1,2} maria.rios.iba@fct.unl.pt

¹ GeoBioTec, Department of Earth Sciences, NOVA School of Science and Technology, NOVA University of Lisbon, Caparica, Portugal.

² Museum of Lourinhã, Lourinhã, Portugal.

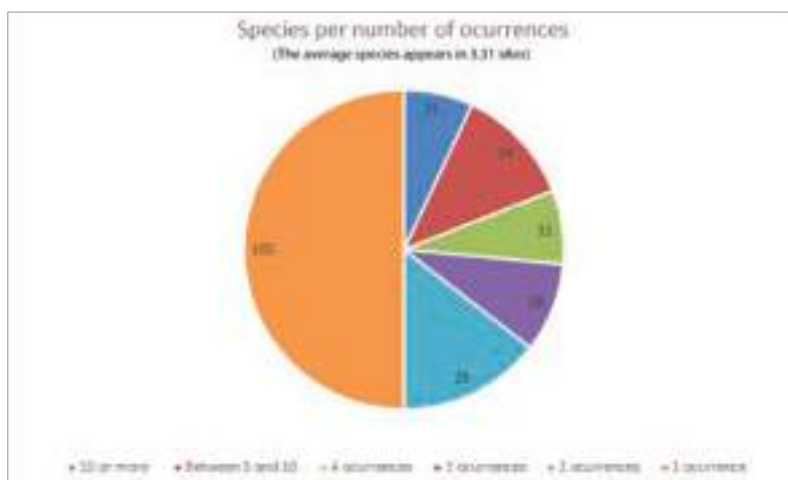
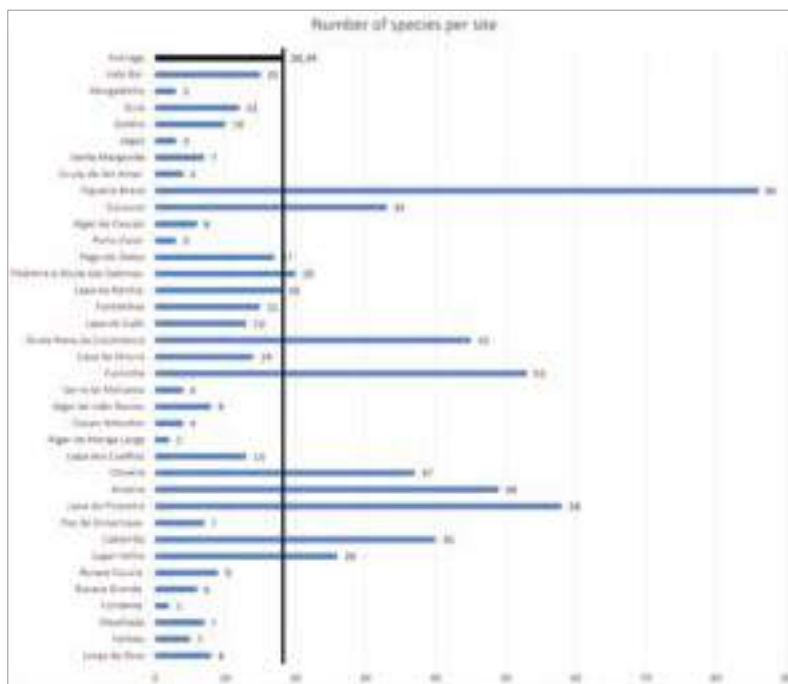
³ Institute of Geology (IUX), University of A Coruña (UDC), A Coruña, Spain.

► **Keywords:** Bias of fossil record; online databases; Western Europe; Pleistocene fossil record; Iberian Peninsula.

The Pleistocene represents a critical period for understanding the evolution of modern terrestrial vertebrate faunas, being the closest time period from our current Holocene epoch. In Portugal, despite a rich history of Pleistocene paleontological research (related with archaeology and palaeoanthropological works), the vertebrate fossil record remains characterized by its inherent biases and patchiness. This challenge is often aggravated by an over-reliance on international massive online repositories, such as the Paleobiology Database and the NOW database, which may overlook critical regional bibliographic data, not published on indexed journals or in English. This study presents a comprehensive census of Pleistocene vertebrate paleobiodiversity in Portugal, aiming to establish a meticulously curated dataset for the country.

We collected over 130 references that deal with the palaeobiodiversity of Portugal at international, national, regional, and local publications. This process resulted in a robust dataset comprising 680 occurrences of 200 vertebrate taxa across more than 40 localities. The identified palaeobiodiversity includes nine amphibians, 13 reptiles, 92 birds, and 86 mammals. Each taxon was associated with its respective European Land Mammal Age (ELMA), ranging from the Epivillafranchian (1.2 – 0.8 Ma) to the Aurelian (0.4 Ma – present), and its current conservation status in Portugal, categorized as extant, locally extinct, or globally extinct.

Descriptive statistical analyses were performed on the dataset using presence-absence matrices on the PAST 5.2 software. This allowed the characterization of this massive dataset, including local alpha diversity and spatial turnover through beta diversity. Comparisons with major online databases revealed significant discrepancies in species counts, with dozens of species being overlooked on them. By providing a detailed inventory and descriptive analysis of the Portuguese Pleistocene record, this work serves as a base for future assessments of fossil record quality and bias in this key region of the Atlantic façade of Western Europe.

Top; number of taxa per each of the 36 Portuguese sites where more than one species appears. Bottom; number of species appearing one, two, three, four, between five and ten times, and more than 10 times.

The research activities were supported by research project 2020.05395.BD “Pleistocene vertebrates from Portugal: Paleobiodiversity, paleoecology and quality of the fossil record”, fully funded by Portuguese Foundation for Science and Technology (FCT).

LATE PLEISTOCENE MEGAFaUNAL PALAEOECOLOGY AT MUIERILOR CAVE, ROMANIAN CARPATHIANS

CZU: [566:551.791]:004.65(469)

Marius ROBU^{1,2} marius.robust@iser.ro

Ionuț-Cornel MIREA³ ionut.mirea@iser.ro

Alexandru PETCULESCU³ alexp@pet@gmail.com

Marius KENESZ⁴ marius_kenesz@yahoo.com

Luchiana-Maria FAUR³ luchiana.faur@yahoo.com

Silviu CONSTANTIN³ silviu.constantin@iser.ro

¹ Emil Racoviță Institute of Speleology, Department of Karstology, Karst Inventory and Cave Protection, Bucharest, Romania.

² Research Institute of the University of Bucharest, The Earth, Environmental and Life Sciences Division, Bucharest, Romania.

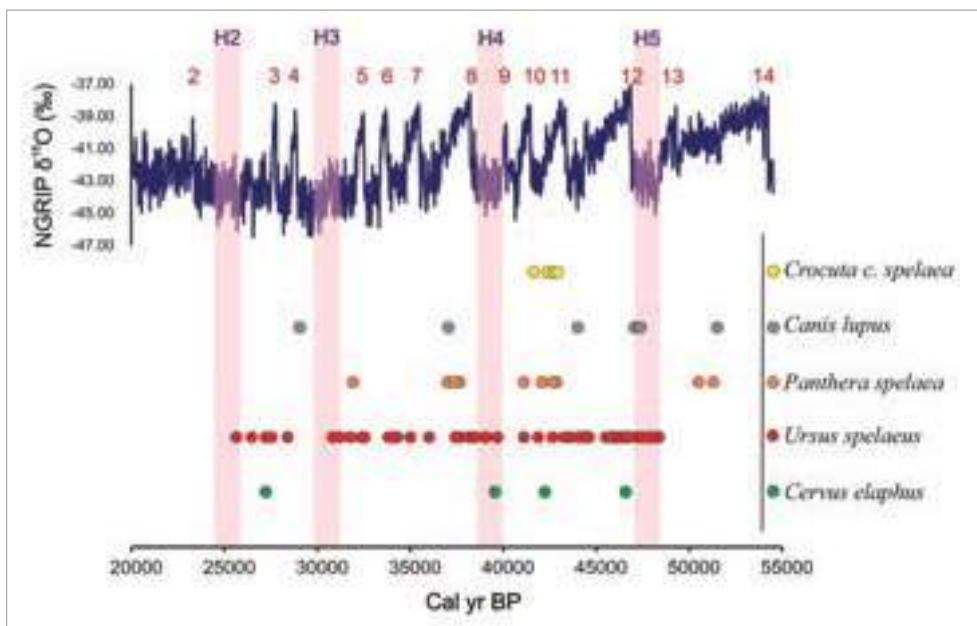
³ Emil Racoviță Institute of Speleology, Center for Geochronology and Paleoclimate, Bucharest, Romania.

⁴ Emil Racoviță Institute of Speleology, Romanian Academy – Cluj-Napoca Branch, Cluj-Napoca, Romania.

► **Keywords:** MIS 3 large mammals, cave bears, stable isotope ($\delta^{13}\text{C}$, $\delta^{15}\text{N}$) analysis.

Over the past decades, stable carbon and nitrogen isotope analyses have been widely applied to reconstruct the palaeodiets of MIS 3 fauna from the Romanian Carpathians. Most faunal assemblages from well-known cave sites in this region are dominated by cave bears, limiting opportunities for isotopic investigation of other taxa. Muierilor Cave (Southern Carpathians) represents an important exception, as its sedimentary deposits have yielded a taxonomically diverse Late Pleistocene fauna, including red deer, cave bears, cave lions, wolves, and hyaenas (Fig.1). The $\delta^{15}\text{N}$ and $\delta^{13}\text{C}$ values obtained from the bone collagen from this site reveal clear distinctions in dietary behaviour among taxa. Moreover, the isotopic signatures of some of the herbivores and carnivores closely resemble those recorded for contemporaneous MIS 3 populations from Central and Western Europe. In this context, among carnivores, lions show the lowest median $\delta^{13}\text{C}$ and $\delta^{15}\text{N}$ values, wolves occupy a higher trophic position, and cave hyenas exhibit the highest values. Comparisons indicate only minor isotopic differences between Muierilor MIS 3 fauna and contemporaneous European species. Furthermore, the Muierilor Cave bear population shows median $\delta^{13}\text{C}$ and $\delta^{15}\text{N}$ values consistent with other European sites. However, the new results indicate a predominantly vegetarian diet, contrasting with other Romanian Carpathian sites (e.g., Urșilor Cave, Apuseni Mountains). The diversity of the large-mammal assemblage and the substantial sample size enable a robust reconstruction

of palaeoecological relationships among species. Overall, this study highlights the effectiveness of $\delta^{15}\text{N}$ and $\delta^{13}\text{C}$ analyses in complex fossil contexts and shows substantial correlation between the new data and other European Late Pleistocene large mammal records.

Calibrated AMS ^{14}C data of the MIS 3 palaeofauna from the Romanian Carpathians H2–5 = Heinrich events. 2–14: Dansgaard-Oeschger events.

This research involved systematic excavation and research between 2014 and 2023 and therefore benefited from several sources of funding. It was initially supported through a National Geographic Grant (#964115) and further on through grants PCE 197/2016 (CARPATHEMS), EEA 126/2018 (KARSTHIVES2), all to SC and RU-TE 2301/2014 (PALEOCLIM) to AP. This work was also supported by the grants PN-III-P1-1.1-TE-2021-0187, PN-IV-P2-2.2-MC-2024-0467 and PN-IV-PCBRO-MD2024-0067 (to MR) and PN-III-P1-1.1-PD-2021-0262, PN-IV-P22.2-MC-2024-0593, Paleontological Society (PalsIRP) 2023 Sepkoski Grant (to ICM). MR acknowledges the financial support received from the Research Institute of the University of Bucharest (ICUB), under the research fellowship program ICUB Fellowship for Young Researchers #12950/2025. Also, this study was supported by the project F-RO-CH-2024-0161/IZ11Z0_230102. The authorities of Baia de Fier, Hades Caving Club, the White Wolf Mountain Club and all volunteers involved are acknowledged for providing logistic support.

PALAEOECOLOGY AND PALAEOGENETICS OF *CERVUS ELAPHUS* IN THE IBERIAN PENINSULA DURING THE LAST GLACIAL MAXIMUM

CZU: [569.735.3:575.8]:551.583.7(460)

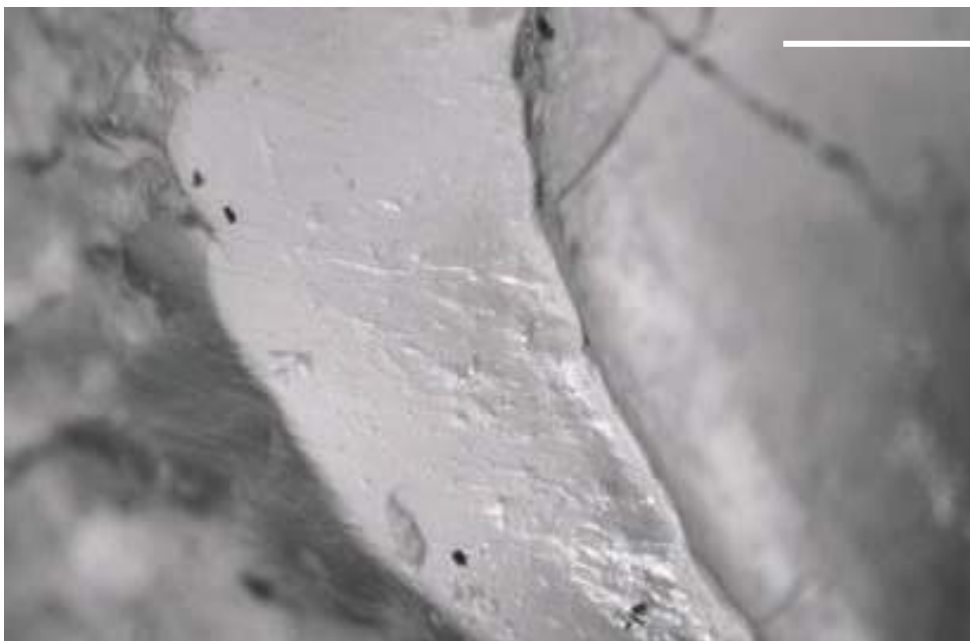
Flavia STRANI¹ flavia.strani@unizar.es

¹ Department of Earth Sciences, and University Institute for Research in Environmental Sciences of Aragon (IUCA), University of Zaragoza, Zaragoza, Spain.

► **Keywords:** megafauna; ancient DNA; dental mesowear; dental microwear; Cueto de la Mina.

The Late Quaternary Extinction (LQE) event led to global disappearance of many large-sized mammals (megafauna) during the Late Pleistocene and Early Holocene. Ancient DNA of extinct lineages dated before the Late Pleistocene/Holocene transition suggests that it may have been a result of repetitive climatic shifts that fragmented large mammal populations making them more vulnerable to increasing human activities. The red deer (*Cervus elaphus*) is one of the few megafauna species that survived this extinction event, with the fossil record suggesting that the Iberian Peninsula which acted as a refugium for this taxon during intense glacials. Here the palaeogenetic and palaeoecology of a fossil *C. elaphus* dated during the Last Glacial Maximum (LGM) from the Iberian Peninsula, are investigated to study which palaeobiological and palaeoecological strategies allowed *C. elaphus* to survive the LQE aiming to understand the survival capacity and adaptation of one of the key species of the European natural heritage.

We do so by carrying on ancient DNA and dental wear pattern analyses on fossil *C. elaphus* samples from Cueto de la Mina (Asturias, Iberian Peninsula) a locality dated around the final phase of the LGM peak (~20 ka) to retrieve phylogenetic and dietary data. Preliminary results from ancient DNA analysis, indicate a phylogenetic affinity of *C. elaphus* from Cueto de la Mina with other populations from northern Iberian Peninsula while dental wear patterns when compared with other Late Pleistocene sample from Iberia indicate that dietary plasticity played a key role in the survival of this species through the Last Glacial Period.

Photomicrograph of the occlusal enamel surface of *Cervus elaphus* lower first molar (MNCN 7745) from Cueto de la Mina where diet-related dental microwear patterns can be observed. Scale bar: 1 mm.

The research activities were supported by the Marie Skłodowska-Curie Actions programme (Project No. 101102131) funded by the European Commission.

INTEGRATIVE PALAEOECOLOGICAL ANALYSIS OF LATE PLEISTOCENE FAUNA FROM DURUITOAREA VECHE CAVE (REPUBLIC OF MOLDOVA)

CZU: 551.791:569.1(478):550.93

Marius ROBU^{1, 2, 3} marius.robu@iser.ro
Ionuț-Cornel MIREA¹ ionut.cornel.mirea@gmail.com
Florent RIVALS^{4, 5} frivals@iphes.cat
Roman CROITOR⁶ romancroitor@europe.com
Paulo DUÑÓ-IGLESIAS^{7, 5} paulo.duno@estudiants.urv.cat
Iván RAMREZ-PEDRAZA^{8, 9, 4} ramirezpedrazaivan@gmail.com
Luchiana-Maria FAUR¹ luchiana.faur@gmail.com
Laëtitia DEMAY^{10, 11, 12} laetitia.demay@mnhn.fr
Marius VLAICU¹ mariusv.iser@gmail.com
Theodor OBADĂ¹³ theodorobada@gmail.com
Vitalie BURLACU^{14, 15} burlacu.vitale@gmail.com

¹ Emil Racoviță Speleology Institute, Romanian Academy, Bucharest, Romania.

² Research Institute of the University of Bucharest, Bucharest, Romania.

³ Institute of Speleology, Romanian Academy, Cluj-Napoca, Romania.

⁴ Catalan Institute of Human Paleocology and Social Evolution (IPHES-CERCA), Tarragona, Spain.

⁵ Department of History and History of Art, University of Rovira i Virgili, Tarragona, Spain.

⁶ Institute of Zoology, State University of Moldova, Chișinău, Republic of Moldova.

⁷ Catalan Institute of Human Paleocology and Social Evolution (IPHES-CERCA), Tarragona, Spain.

⁸ Department of Evolutionary Biology, Ecology and Environmental Sciences, University of Barcelona, Barcelona, Spain.

⁹ Institute of Archaeology (IAUB), University of Barcelona, Barcelona, Spain.

¹⁰ Joint Research Unit 7194, Natural History of Prehistoric Humanities, French National Centre for Scientific Research, Paris, France.

¹¹ National Museum of Natural History, Paris, France.

¹² University of Perpignan, Perpignan, France.

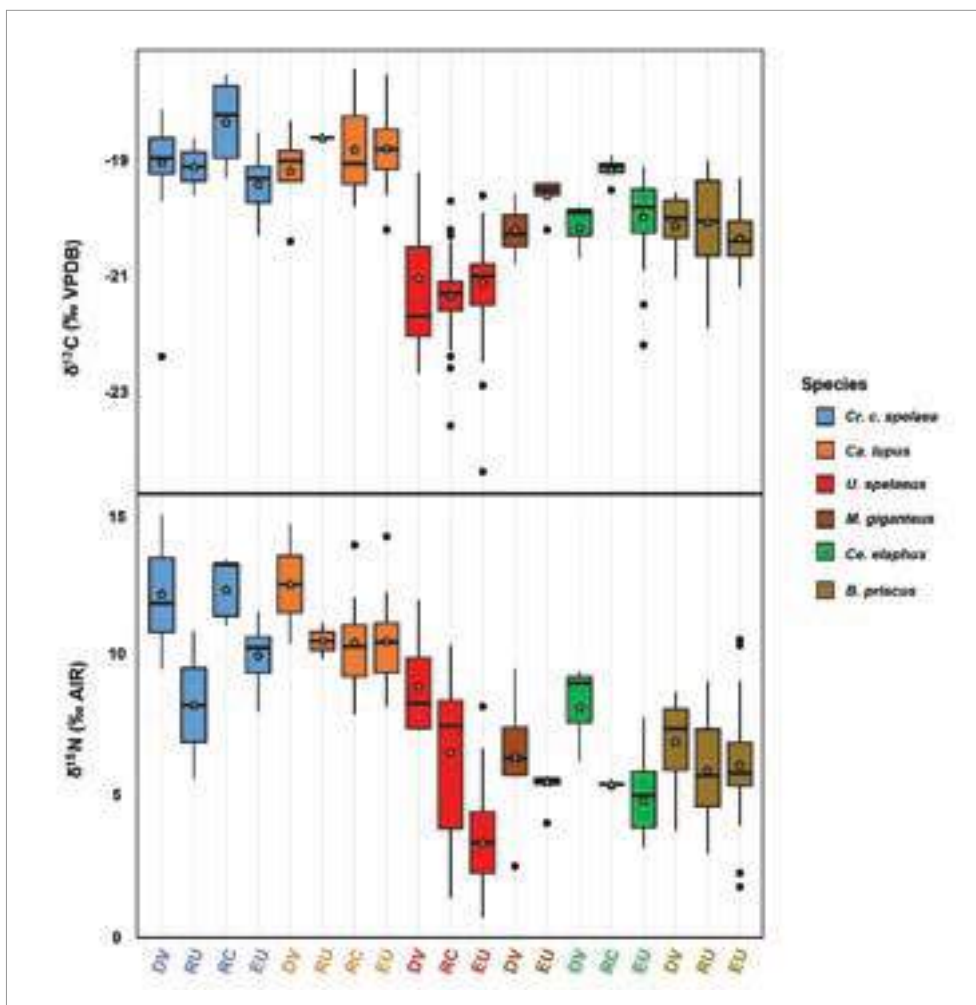
¹³ Independent researcher, Chișinău, Republic of Moldova.

¹⁴ Natural and Cultural Reserve Orheiul Vechi, Butuceni, Republic of Moldova.

¹⁵ Institute of Cultural Heritage, Chișinău, Republic of Moldova.

► **Keywords:** $\delta^{13}\text{C}$ and $\delta^{15}\text{N}$ stable isotopes; dental micro-wear; palaeodiet; taphonomy; radiocarbon.

While many European Late Pleistocene cave sites are dominated by monospecific assemblages of cave bears, Duruitoarea Veche Cave offers a rare, high-diversity faunal record. This study employs an interdisciplinary methodology to reconstruct the paleoecology and interspecific relationships of a complex mammalian community within the Republic of Moldova.

Boxplot comparison of $\delta^{13}\text{C}$ and $\delta^{15}\text{N}$ isotopic values of the most abundant species ($n \geq 4$) from Duruitoarea Veche (DV: *Cr. c. spelaea*, $n = 32$; *Ca. lupus*, $n = 4$; *U. spelaeus*, $n = 7$; *M. giganteus*, $n = 6$; *Ce. elaphus*, $n = 10$; *B. priscus*, $n = 10$) and Late Pleistocene populations from North Eurasia (RU: *Cr. c. spelaea* $n = 2$; *Ca. lupus* $n = 2$; *B. priscus* $n = 18$), the Romanian Carpathians (RC: *Cr. c. spelaea* $n = 7$; *Ca. lupus* $n = 16$; *U. spelaeus* $n = 151$; *Ce. elaphus* $n = 4$) and Europe (EU: *Cr. c. spelaea* $n = 17$; *C. lupus* $n = 25$; *U. spelaeus* $n = 259$; *M. giganteus* $n = 5$; *Ce. elaphus* $n = 27$; *B. priscus* $n = 55$).

We integrated stable isotope analysis ($\delta^{13}\text{C}$ and $\delta^{15}\text{N}$) from bone and dental tissues ($n=79$) with dental meso- and microwear analysis ($n=65$) to examine feeding strategies. Radiocarbon dating ($n=19$) establishes a chronological framework between 48.4 and 37.8 ka BP, situating the assemblage within the Marine Isotope Stage 3 (MIS 3). The study includes a diverse range of herbivores, omnivores, and carnivores, such as *Megaloceros giganteus*, *Rangifer tarandus*, *Cervus elaphus*, *Equus ferus*, *Bison priscus*, *Ursus spelaeus*, *Ursus arctos*, *Panthera spelaea*, *Cuon alpinus*, *Crocota crocuta spelaea*, and *Canis lupus*.

The juxtaposition of isotopic values and dental wear patterns reveals a clear delineation of dietary niches and antagonistic behaviors. Our results validate the use of multi-proxy integrative methods for interpreting complex fossil contexts, providing data that aligns with broader Eurasian MIS 3 palaeoenvironmental records. This research contributes significant bioarchaeological insights into the environmental history and faunal dynamics of Eastern Europe during the Late Pleistocene.

The research activities were supported by project PN-IV-PCBRO-MD2024-0067(The palaeoecology and the extinction of MIS 3 – 1 large mammals of the Carpathian-Dnistrian region: an integrative approach – RE-CONNECT), funded by the The Executive Agency for Higher Education, Research, Development and Innovation Funding (UEFISCDI; Romania). Also, this study was supported by the project F-RO-CH-2024-0161/IZ11Z0_230102. We acknowledge the financial support received from the Research Institute of the University of Bucharest (ICUB), under the research fellowship programme ICUB Fellowship for Young Researchers #12950/2025 (to MR).

MONITORING FOREST DROUGHT STRESS IN THE NATURA 2000 SITE DEALUL MARE-HÂRLĂU (ROMANIA) USING SATELLITE REMOTE SENSING INDICES

CZU: [630*423:502.172]:004.93(498.3)

Vasile JITARIU¹ vasile.jitariu@uaic.ro
Gabriel DONCEAN² gdoncean@yahoo.com
Adrian URSU¹ adrian.ursu@uaic.ro

¹ Department of Geography, Faculty of Geography and Geology, Alexandru Ioan Cuza University of Iași, Iași, Romania.

² Forestry Directorate Iași, Iași, Romania.

► **Keywords:** drought; forest ecosystems; Sentinel-2; Google Earth Engine; Natura 2000.

Climate change has increased the frequency and severity of drought events across Europe, with important consequences for forest ecosystems. In Romania, the drought period between 2019 and 2022 represented one of the most significant climatic anomalies of recent decades, affecting vegetation dynamics, water availability and ecosystem stability. Forest ecosystems are particularly vulnerable to prolonged moisture deficits, which may cause vegetation stress, reduced productivity and degradation processes. In this context, satellite remote sensing techniques provide efficient tools for monitoring vegetation condition and identifying drought-related changes.

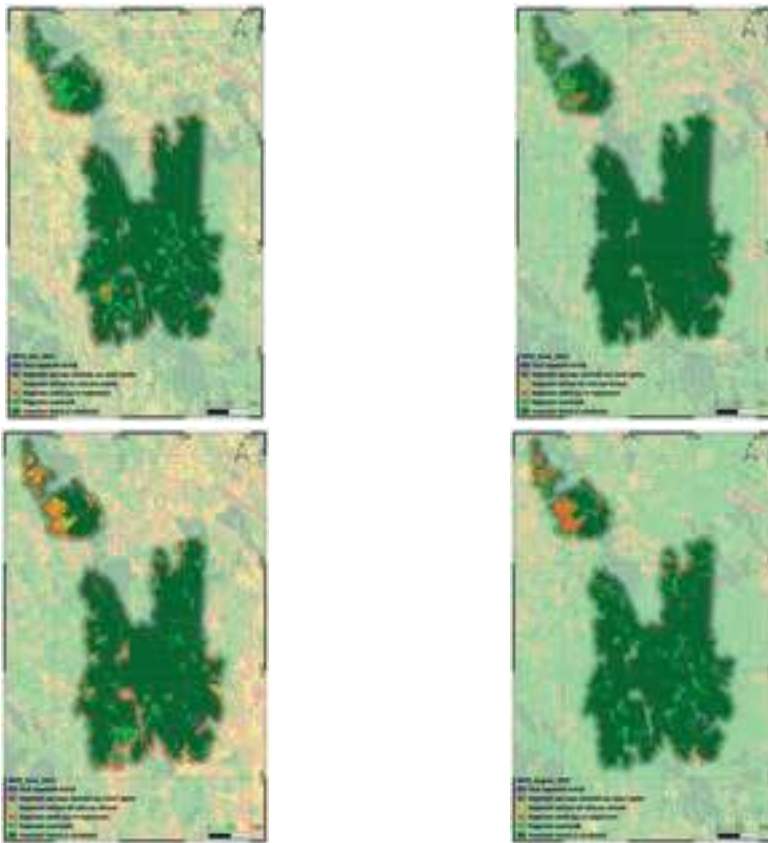
This study investigates the evolution of drought stress in deciduous forests located within the Natura 2000 site ROSCI0076 Dealul Mare-Hârlău, situated in north-eastern Romania. The analysis focused on the summer months between 2017 and 2024, aiming to evaluate the spatial and temporal variability of vegetation health during recent drought episodes.

The research was conducted using the Google Earth Engine platform and Sentinel-2 satellite imagery. Three spectral indices were employed in order to assess vegetation condition and drought-related stress: the Normalized Difference Vegetation Index (NDVI), the Vegetation Condition Index (VCI) and the Browning Reflectance

Index (BRI). NDVI was used to evaluate vegetation vigor, VCI to identify stress conditions relative to historical vegetation states, and BRI to detect browning processes associated with moisture deficit and physiological degradation. The resulting datasets were processed and classified in QGIS using threshold values adapted from the scientific literature.

The results reveal significant spatial and temporal differences in vegetation condition throughout the analysed period. The years 2022 and 2023 showed the strongest drought-related signals, particularly during the summer season, when extensive areas characterized by moderate vegetation stress were identified. Agricultural lands and pastures located in the north-western sector of the study area appeared more vulnerable to drought conditions, while compact forest sectors displayed a higher resilience capacity. Moderate vegetation stress was also observed within some forested areas during prolonged dry periods.

The study highlights the usefulness of combining spectral indices and satellite remote sensing techniques for monitoring drought impacts on forest ecosystems and supporting environmental management strategies in protected areas.

Evolution of the NDVI index in May, June, July and August 2022, data sources ESA Sentinel 2 images.

LACURILE DE BARAJ NATURAL DIN ARIA FLIȘULUI CARPAȚILOR ORIENTALI (ROMÂNIA): DISTRIBUȚIE SPAȚIALĂ, STABILITATEA BARAJELOR ȘI IMPACTUL ASUPRA CONECTIVITĂȚII CURSURILOR DE APĂ

CZU: 556.55:551.435.62(498)

Alin MIHU-PINTILIE¹ mihu.pintilie.alin@gmail.com

¹ Departamentul de Științe Exacte și ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași, Iași, România.

► **Cuvinte-cheie:** lacuri de baraj natural; alunecări de teren; stabilitatea barajelor; hazard hidrologic; Carpații Orientali.

Lacurile de baraj formate datorită alunecărilor de teren reprezintă obstrucții naturale ale cursurilor de apă. În România, în special zona de fliș a Carpaților Orientali este cea mai susceptibilă la formarea barajelor de alunecare, datorită unui cumul de factori litologici specifici, coroborați cu regimul termic, pluviometric, activitatea seismică, precum și datorită impactul antropic. În unele cazuri, barajele de alunecare stabile creează acumulări de apă care pot persista decenii sau chiar secole.

În acest context, studiul investighează distribuția spațială a lacurilor de baraj natural din Carpații Orientali, analizând factorii declanșatori ai alunecărilor de teren, precum și relațiile morfo-hidrologică dintre baraje și acumulările asociate, respectiv a întreruperii conectivității cursurilor de apă și a stabilității depozitelor obstructive. De asemenea, sunt examinate mecanismele de cedare ale barajelor de alunecare și implicit hazardul hidrologic asociat. Principalele rezultate pot fi sintetizate astfel:

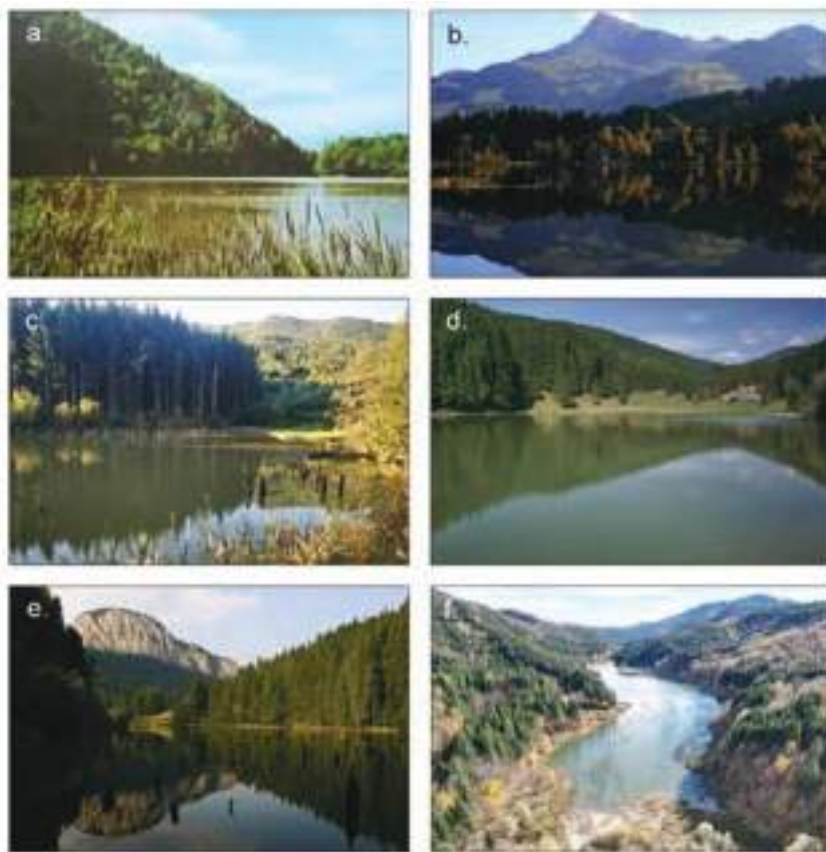
(1) 70% dintre siturile investigate sunt baraje formate din material litologic dur (rocă), 20% sunt baraje constituite din rocă în amestec cu material detritic, iar 10% au fost formate prin alunecări superficiale unde constituenta barajelor este predominant una argiloasă.

(2) Ploile torențiale și activitatea seismică reprezintă principalii factori declanșatori ai formării barajelor, deși topirea zăpezii, eroziunea și activitățile antropice, precum defrișările și dezvoltarea infrastructurii, joacă, de asemenea, un rol semnificativ.

(3) 50% dintre siturile investigate au cedat deja, în principal din cauza deversării peste coronamentul barajului, în timp ce două dintre barajele existente sunt considerate instabile pe baza evaluării indicelui de stabilitate.

(4) Deși formarea barajelor de alunecare din aria investigată nu a determinat pierderi de vieți omenești, aceasta a generat în schimb pierderi materiale semnificative și a perturbat conectivitatea cursurilor de apă la scară locală și regională.

În ansamblu, acest studiu contribuie la acoperirea lacunelor de date spațiale cu privire la activitatea de barare naturală a cursurilor de apă din Carpații Orientali, contribuind la înțelegerea formării barajelor de alunecare și a impactului acestora asupra peisajelor montane din regiune. De asemenea, rezultatele fac parte dintr-o bază de date europeană actualizată privind barajele formate prin alunecări de teren la nivel mondial.

Exemple a șase dintre cele mai reprezentative lacuri de baraj natural formate prin alunecări de teren din Carpații Orientali: (a) Lacul Bolătău, format printr-un baraj de tip prăbușire de roci în 1883, în prezent complet drenat; (b) Lacul fără nume (Lacul Negru), format printr-un baraj de debris în 1977; (c) Lacul Făgețel, format în 2010 pe râul Iapa, cel mai nou lac de baraj natural format prin alunecări de teren din Carpații Orientali; (d) Iezerul Sadovei, considerat cel mai vechi lac de baraj natural format prin alunecări de teren din România; (e) Lacul Roșu, format în 1837, cel mai cunoscut lac de baraj natural format prin alunecări de teren din Carpații Orientali; (f) Lacul Cujdel, format printr-un baraj de tip prăbușire de roci în 1991, în prezent cel mai mare lac de baraj natural format prin alunecări de teren din România.

Activitățile de cercetare au fost susținute de proiectul de cercetare LADY (Proprietățile și Stabilitatea Barajelor în Caz de Alunecări de Teren), finanțat de DFG, Universitatea RWTH Aachen, Germania.

VERTEBRATE ROAD MORTALITY WITHIN AND AROUND NATURA 2000 SITES ADJACENT TO THE DANUBE DELTA BIOSPHERE RESERVE (ROMANIA)

CZU: 591.5:625.7(498)

Vasile ALEXE¹ vasile.alex@ddni.ro

Narcis-Daniel MAFTEI¹ daniel.maftei@ddni.ro

Lucian-Eugen BOLBOACĂ¹ lucian.bolboaca@ddni.ro

Janos Botond KISS¹ jbkiss03@yahoo.com

Alexandru-Cătălin DOROȘENCU¹ alexandru.dorosencu@ddni.ro

Liliana ENE¹ liliana.ene@ddni.ro

Marian TUDOR¹ marian.tudor@ddni.ro

Mihai MARINOV¹ mihai.marinov@ddni.ro

¹ Biodiversity Conservation and Sustainable Use of Natural Resources Department, Danube Delta National Institute for Research and Development, Tulcea, Romania.

► **Keywords:** wetlands; mammals; birds; amphibians.

Human activities, combined with climate change, are increasingly driving species toward global extinction at an accelerated rate. Among the most evident causes of biodiversity loss is the expansion of transport infrastructure. Each year, the global road network continues to expand or be upgraded, exerting a major impact on species and their habitats. Road-related vertebrate mortality represents one of the most direct and measurable negative effects of vehicular traffic on vertebrate populations.

Wetland habitats are among the most affected areas by roadkill, with amphibians being particularly vulnerable. Increased traffic frequency and higher vehicle speeds are strongly associated with higher mortality rates. In contrast, mortality tends to be lower on degraded roads or those with low traffic intensity.

This study investigates vertebrate road mortality on roads within and surrounding the ROSPA0031 Danube Delta and Razim-Sinoe Complex sites, as well as ROSCI0065 Danube Delta.

Our objective was to identify road sections intersecting the ROSPA0031, ROSCI0065, ROSCI0201, and ROSPA0091 sites, to assess their impact on vertebrate populations, and to explore strategies for reducing this impact. Data collected on road-killed vertebrates are essential for evaluating the effects of road traffic and for guiding the placement of wildlife crossings or other mitigation measures.

Across a total surveyed distance of 157.7 km, 46 species were recorded, totaling 652 individuals: 45% amphibians, 35% birds, 11% reptiles, and 9% mammals.

These results highlight the urgent need for targeted organizational and administrative measures to reduce traffic-related vertebrate mortality and to support regional conservation planning.

These findings should be followed by redesigning infrastructure to avoid or reduce road mortality: driver awareness mechanisms, wildlife crossings, guiding fences, and other related measures. Implementing such solutions is essential to balance infrastructure use with biodiversity conservation in areas subject to both local traffic and intensive tourism.

Long-eared Owl (*Asio otus*) injured on roads monitored within the study area.

*The research activities were supported by the project “Ensuring a favourable conservation status for saving the European mink – *Mustela lutreola* (a species of community interest, critically endangered) – from extinction in Romania – SAVE E-MINK-RO (2017–2020)” funded under PDD/175/PDD_P2/OP2/RSO2.7/PDD A15 – Biodiversity conservation to meet environmental directive requirements.*

We would also like to thank the Tulcea County Council (Nicu Mihai, Cristina Coroce) and the National Company for Road Infrastructure Administration for providing data on the main characteristics of the studied roads and traffic-related information.

TWO CENTURIES OF LAND USE CHANGE AND ITS IMPLICATIONS FOR BIODIVERSITY IN THE VRANCEA SUBCARPATHIANS. BÂRSEȘTI COMMUNE CASE STUDY

CZU: 332.3:502.4:911.52(498)

Vasilică ISTRATE¹ istratevasile87@gmail.com

Florentina ISTRATE² florentina.istrate@teachforromania.org

¹ Faculty of Geography and Geology, Alexandru Ioan Cuza University, Iași, Romania.

² Sports High School Focșani, Vrancea, Romania.

► **Keywords:** spatio-temporal analysis; landscape changes; rural ecosystems; traditional communal land management; agricultural abandonment.

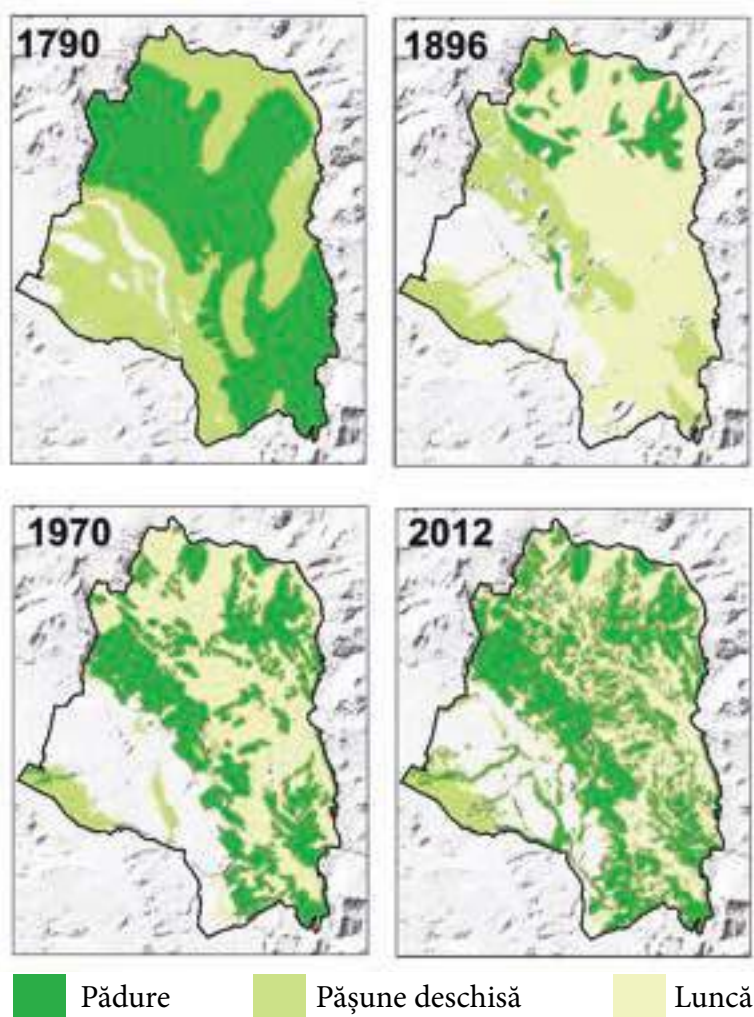
The Vrancea Subcarpathians represent a transition zone between the Curvature Carpathians and the Romanian Plain, where land-use dynamics over the last two centuries have significantly transformed landscape structure and biodiversity. This study analyses these changes using historical cartographic materials, including Habsburg maps from the late 18th century, military surveys, 19th–20th century topographic maps, and recent orthophotos, focusing on Bârsești commune as a representative case for the region.

During the first stage (late 18th century – early 20th century), traditional communal systems (*obști*) supported an extensive agro-pastoral landscape dominated by deciduous forests composed mainly of *Fagus sylvatica*, *Quercus* spp., *Carpinus betulus*, and *Fraxinus excelsior*. Agricultural expansion and intensive forest exploitation led to a dramatic reduction of forest cover, which fell below 10% in the studied area by the late 19th century. These processes caused habitat fragmentation, biodiversity decline, and the reduction of large mammal populations such as wolf (*Canis lupus*), lynx (*Lynx lynx*), and brown bear (*Ursus arctos*). Deforested slopes also became highly vulnerable to erosion and gully formation.

The second stage (1960s–1990) was characterized by ecological restoration through artificial afforestation, mainly with *Pinus nigra* and *Picea abies*, on degraded lands. These plantations contributed to slope stabilization and reduced erosion, although they did not fully restore the ecological complexity of native deciduous forests. At the same time, traditional hay meadow management maintained semi-natural habitats with high biodiversity value, supporting species such as *Arnica montana*, *Gentiana* spp., *Orchis* spp., and *Primula veris*. These grasslands are currently recognized as High Nature Value farmlands at European level.

After 1990, the abandonment of traditional agricultural practices, driven by depopulation and population ageing, accelerated natural succession processes. Hay meadows and marginal agricultural lands became progressively colonized by shrubs and young forests, while extensive sheep grazing continued locally. These transformations produced mixed ecological effects: the decline of meadow specialist species, but also improved habitat connectivity and the recovery of large mammals. Currently, the region supports stable populations of brown bear, wolf, lynx, and wild boar (*Sus scrofa*), reflecting an ongoing reconfiguration of trophic networks and landscape structure.

The study highlights the dynamic and partially reversible character of socio-ecological systems in submontane regions and underlines the importance of integrating historical landscape analysis into biodiversity conservation and land management strategies.

Evolution of forest, meadow and pasture areas between 1790 and 2012 în Bârsești commune.

PRELIMINARY DATA ON ECOLOGICAL SUCCESSION OF SPIDER COMMUNITIES (ARACHNIDA: ARANEAE) IN MINING AREAS. CASE STUDY: ROȘIA MONTANĂ MINING AREA (ALBA COUNTY, ROMANIA)

CZU: 574.2:595.44:622(498)

Silviu Georgian ȚICU^{1,4} silviu-giorgian.ticu@s.unibuc.ro

Dumitru MURARIU² dumitru.murariu@acad.ro

Ioan TĂUȘAN³ ioan.tausan@ulbsibiu.ro

Maria Mihaela STĂNCIUGELU⁴ maria.m.stanciugelu@gmail.com

¹ Doctoral School of Biology, Faculty of Biology, University of Bucharest, Bucharest, Romania.

² Grigore Antipa National Museum of Natural History, Bucharest, Romania.

³ Biology and Ecology Research Centre, Faculty of Sciences, Lucian Blaga University of Sibiu, Sibiu, Romania.

⁴ Brukenthal National Museum, Natural History Museum, Sibiu, Romania.

► **Keywords:** habitats; chronosequence; community ecology.

Ecological succession is a series of progressive changes in the diversity, abundance, and dynamics of populations and communities over time. Two types of succession are usually identified, differing mainly in their starting point: primary succession, where newly exposed or newly formed rock is colonized by organisms for the first time and secondary succession, when an area previously occupied by organisms is disturbed and then recolonized.

Anthropogenic disturbances such as open-pit mining are probably some of the most extensive and dramatic reshaping of the Earth's surface. The process of soil removal, followed by the rock to be mined (often called denudation), lead to a local extinction of most of the organisms originally in that area.

However, once these activities cease, organisms from neighbouring unaffected areas, as well as those specialized to the new conditions, begin to colonize the denuded surface, a process that represents the establishment of secondary ecological succession.

Spiders are among the early colonizers in primary succession due to their highly effective aerial dispersal mechanism known as ballooning. Although they are predators, spiders do not rely directly on vegetation; instead, they feed on small arthropods that also disperse early into newly formed habitats. Furthermore, spiders exhibit high ecological tolerance, being able to survive under harsh abiotic conditions and endure periods of limited food availability. Their early presence contributes to

the establishment of simple trophic interactions and the initial structuring of the developing ecosystem. Additionally, due to their high degree of specificity regarding microhabitat preferences, spiders also serve as reliable indicators for determining the stage of ecological succession.

This study investigates the diversity, abundance and composition of spider communities in four exploitation areas of the Roşia Montană Mining Complex, whose activity was terminated at different times, as well as a control area, unaffected by mining activity.

Walckenaeria acuminata Blackwall, 1833, male specimen collected from Roşia Montana mining area (Credits: Dr. Nicolae Trif).

PRELIMINARY DATA ON GENETIC DIVERSITY OF THE EXTINCT IN THE WILD *SCARDINIUS RACOVITZAI* SPECIES

CZU: 575.17:597.5(498)

Cosmin-Dumitru HORAICU¹ cosmin_horaicu@yahoo.com

Mitică CIORPAC² ciorpac.mitica@gmail.com

Alexandru-Bogdan STACHE¹ bogdan.stache@uaic.ro

Gabriela GRIGORAȘ³ griggabi@yahoo.com

Dragoș-Lucian GORGAN¹ lucian.gorgan@uaic.ro

¹ Faculty of Biology, Alexandru Ioan Cuza University of Iasi, Iasi, Romania.

² CEMEX – Advanced Research and Development Center for Experimental Medicine, Grigore T. Popa University of Medicine and Pharmacy, Iasi, Romania.

³ Râșvan Angheluță Museum of Natural Sciences, Galați, România.

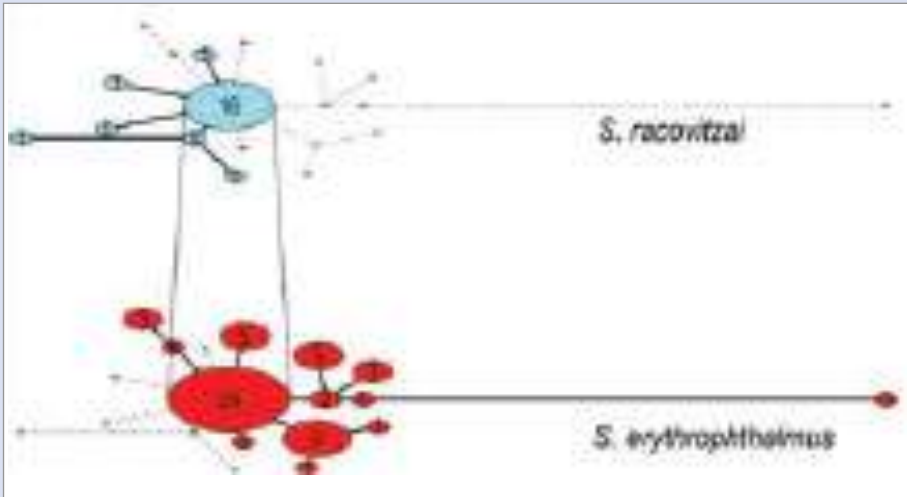
► **Keywords:** *Scardinius racovitzai*; diversity; genetics; extinct.

Scardinius is a genus of ray-finned fish within the Cyprinidae family, native to Europe and middle Asia, with an area from Western Europe to the Caspian and Aral Sea basins. The genera comprise 10 species, more than half of them have a status from near threatened to critically endangered. Insufficient or even complete absence of molecular data, for species such as *S. racovitzai*, have induced multiple uncertainties and miscellaneous phylogenetic relationship within *Scardinius* genera.

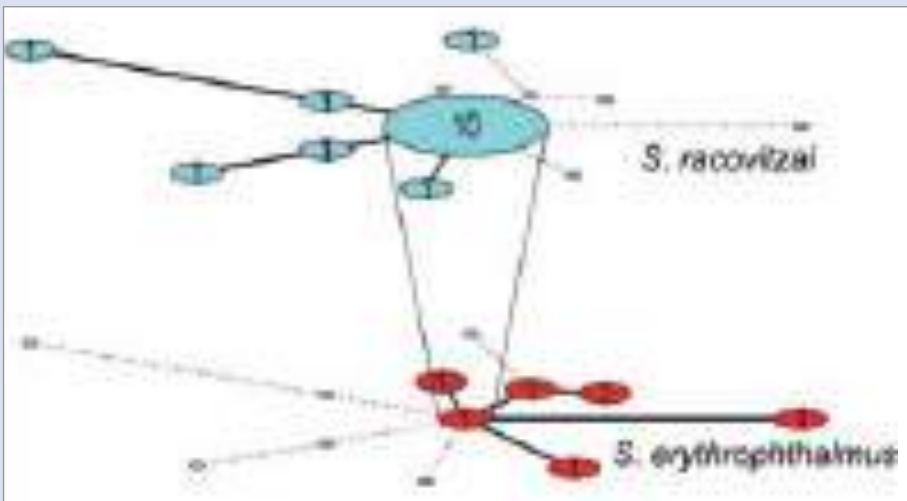
To infer the genetic diversity, taxonomic status and phylogenetic relationships between *S. racovitzai* and *S. erythrophthalmus*, a combined analysis of the mitochondrial marker COX1 and the nuclear marker RAG1 has been performed. This study infers the phylogenetic relationship within *Scardinius* genera, the genetic diversity and the differentiation degree between *S. racovitzai* and *S. erythrophthalmus*.

We observed a phylogenetic incongruence among three species, *S. plotizza* and *S. scardafa* lineages exhibits a lack of genetic differentiation and the monophyly of *S. erythrophthalmus* was rejected. The *S. racovitzai* individuals exhibit a failure in describing their own clade and a lack of the haplotypes convergence in a species specific ancestral lineage. In conclusion, we highlighted the level of genetic diversity and an evolution from at least two different lineages of *S. erythrophthalmus* species.

A

B

Statistical parsimony haplotype networks generated in TempNet using a) COX1 and b) RAG1 sequence data for *S. erythrophthalmus* and *S. racovitzai*. Shared haplotypes are connected by solid lines. The white ellipses indicate haplotypes not found in the specific population. The number of haplotypes is provided within the ellipses and the number of mutations is indicated above the lines if more than one.

AN ANALYSIS OF TOURIST EXPERIENCES IN ROMANIA'S NATIONAL AND NATURAL PARKS

CZU: 338.48:502.4(498)

Oana-Mihaela STOLERIU¹ oana_smadici@yahoo.com

Teodora-Georgiana MIHĂILĂ² teodorageorgianam@gmail.com

Cristian-Constantin STOLERIU¹ cristoan@yahoo.com

¹ Department of Geography, Faculty of Geography and Geology, Alexandru Ioan Cuza University, Iasi, Romania.

² Doctoral School of Geosciences, Faculty of Geography and Geology, Alexandru Ioan Cuza University, Iasi, Romania.

► **Keywords:** protected areas; nature-based tourism; content analysis; TripAdvisor; online image.

Driven by the pandemic's aftermath, the tourism market has seen a massive pivot toward nature-based tourism. Nowadays travellers pay more attention to sustainability aspects, seeking destinations that focus on environmental and cultural preservation. This trend has amplified the tourist importance of national and natural parks, as destinations focused both on heritage conservation and quality visitor experience. This requires them to upgrade their facilities in order to deliver safe and impactful tourist experiences.

Travel platforms and social media have contributed to the increasing attractiveness of nature-based attractions and destinations. As online reviews directly dictate tourists' choices and behaviour, platforms like TripAdvisor have become essential tools for managing tourist expectations and flows.

Our study explores how Romanian national and natural parks are portrayed on one of the most popular travel sites. We examined which parks appear on TripAdvisor, and we measured their visual appeal and general reputation among users. We also dived deeper into the text analysis of visitor feedback. This qualitative approach helped to reveal the core elements of the Romanian park experience—from practical logistics like transport, itinerary, duration or seasonality, to the types of activities and attractions associated with nature-based experiences (e.g. hiking, winter sports etc). We also looked at how effectively these parks communicate their conservation goals to the public. Ultimately, these findings offer a strategic guide for park authorities to refine their management and boost visitor satisfaction. These include mainly facilities upgrades (roads, tourist signage and interpretation), more efforts for the site conservation (waste management), raising environmental awareness and tourist promotion (especially on travel platforms and social media).

A LAND USE–LAND COVER–BASED APPROACH FOR DERIVING THE ADJUSTED POTENTIAL BIODIVERSITY SCORE (APBS) AROUND NATURA 2000 SITES

CZU: 502.4:911.53:332.3(498)

Cristian Constantin STOLERIU¹ cristoan@yahoo.com

Constantin ION² costinbio@gmail.com

Adrian URSU¹ ursu_v_adrian@yahoo.com

Oana Mihaela STOLERIU¹ oana_smadici@yahoo.com

¹ Department of Geography, Faculty of Geography and Geology, Alexandru Ioan Cuza University, Iași, Romania.

² Department of Biology, Faculty of Biology, Alexandru Ioan Cuza University, Iași, Romania.

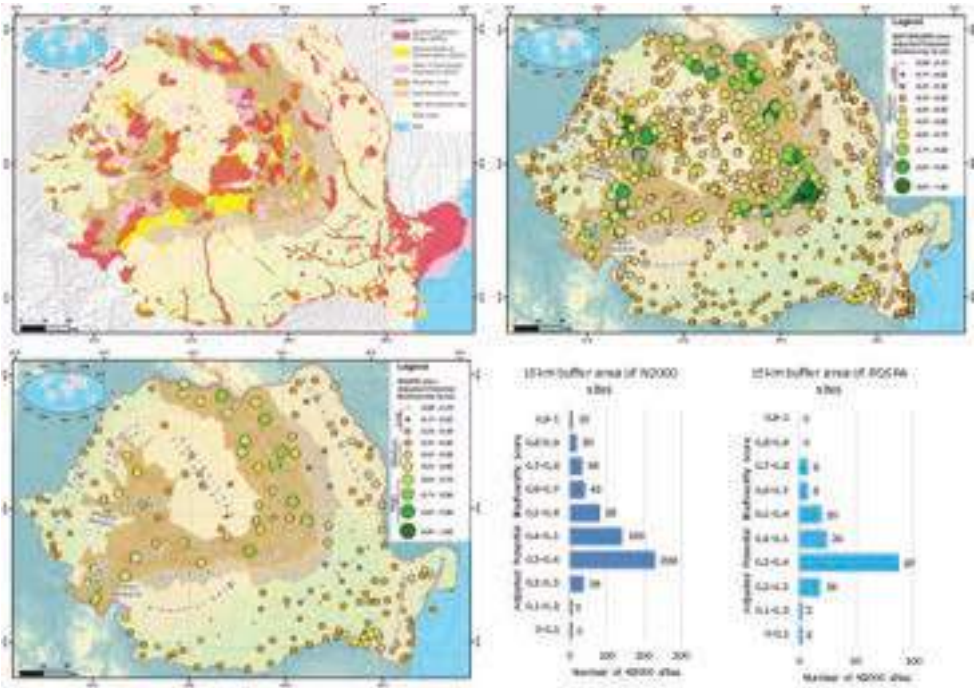
► **Keywords:** ecological integrity of land use categories; potential biodiversity; fragmentation metrics; outside N2000 biodiversity support; biodiversity through LULC.

Biodiversity serves both as a response to environmental conditions and as a key indicator of ecosystem health, reflecting the complex interactions between organisms and their surroundings. Traditionally, its assessment has relied on detailed, time-consuming ecological studies involving field observations, species inventories, and advanced data analysis. However, the increasing demand for rapid environmental evaluations has encouraged the development of indirect estimation methods, including indices that approximate biodiversity more efficiently.

Sustainable territorial management requires an accurate spatial understanding of how land is used by human activities. In this context, land use–land cover data plays a central role in analysing human–environment interactions. At the European level, standardized datasets such as those provided by Corine Land Cover support consistent spatial analyses across regions and are widely applied in environmental and socio-economic assessments.

This study aims to estimate potential biodiversity levels based on land use patterns within a 15 km buffer zone surrounding Natura 2000 sites in Romania. The approach involves assigning ecological integrity values to different land use categories and linking them with landscape metrics that describe spatial characteristics such as fragmentation, connectivity, and heterogeneity. These combined indicators offer insights into both biodiversity potential and the ability of landscapes to sustain ecosystem services.

All variables are integrated into a composite indicator, the Adjusted Potential Biodiversity Score (APBS), which estimates biodiversity levels for each land use unit. APBS helps identify areas with high ecological quality and low anthropogenic pressure. Additionally, it highlights zones that may act as ecological corridors or stepping stones, supporting species movement beyond protected areas. Such connectivity is essential for maintaining genetic exchange and enhancing the long-term resilience of biodiversity at the landscape scale.

APBS of 605 N2000 sites within 15 km outside of SCI, SPA and SAC sites.

VÂNĂTORI NEAMȚ MONASTIC LANDSCAPE

CZU: [911.53+726.71]:502.4(498)

Sebastian CATANOIU¹ catanoiuss@yahoo.com

Nicolae DOLHESCU¹ niculicab@yahoo.com

Răzvan-Florian DEJU^{2, 3} razvandeju@yahoo.com

¹ The Vânători Neamț Natural Park Administration, Vânători Neamț, Romania.

² Iași County Environmental Agency, Iași, Romania.

³ The National Agency for Environmental Protection and Natural Protected Areas, Bucharest, Romania.

► **Keywords:** spiritual; cultural; religious; Sacred Natural Site; Orthodox Christian.

Located in Moldavia, one of the historical provinces of Romania and spanning approximately 310 square kilometres, the Vânători Neamț Monastic Landscape is a continuously evolving territory that exemplifies a remarkable fusion of religious and natural elements.

Furthermore, the Vânători Neamț Monastic Landscape overlaps Vânători Neamț Natural Park, designated as protected area in 1999 and incorporating two Natura 2000 sites. Straddling the continental and alpine biogeographic regions, the park exemplifies a natural landscape marked by exceptional ecological diversity, enduring landscape continuity, and relatively intact forest ecosystems. It is further distinguished by vast mixed and near-natural woodlands, diverse flora and fauna, and its function as a key habitat for the European bison (*Bison bonasus*), a species of paramount conservation significance in Europe.

The Vânători Neamț Monastic Landscape is set within the Vânători Neamț Natural Park and, as such is protected by law and managed by a dedicated management plan which provides courses of action that contribute to maintaining the spiritual, cultural, and historic legacy of the site, while supporting the monastic communities and protecting spiritual values and local traditions according to the concept of the *Sacred Natural Site*.

The Vânători Neamț Natural Park is one of the *Sacred Natural Sites* identified in the *Guidelines for Applying Protected Area Management Categories*, published by IUCN (2008). The Vânători Neamț Monastic Landscape can be firstly compared with other cultural Orthodox sites inscribed on the World Heritage List such as *Mount Athos* and *Meteora* (Greece), *Rila Monastery* (Bulgaria), *Studenica Monastery* (Serbia), *Kyiv Pechersk Lavra* (Ukraine) and other with regards to the concentration of the monasteries and hermitages in a delimited area, the monastic life, the artistic and architectural value of the religious ensembles or the lasting influence on the Orthodox Christian cultural milieu.

The initiative to include Vânători Neamț Monastic Landscape in the UNESCO tentative list for Romania, due to APNVNT, was taken over and completed by the Romanian National Heritage Institute.

The Neamț Monastery.

INTERPRETING NATURE – A TOOL FOR IMPROVING THE CONSERVATION STATUS OF PROTECTED NATURAL AREAS

CZU: 502.4:37.033:338.48(498)

Răzvan-Florian DEJU¹ razvandeju@yahoo.com
Gabriel DONCEAN² gdoncean@yahoo.com
Sebastian CATANOIU³ catanoius@yahoo.com

¹ Environmental Protection Agency Iași, National Agency for Environmental Protection and Protected Natural Areas, Romania.

² Forestry Directorate Iași, Iași, Romania.

³ The Vânători Neamț Natural Park Administration, Vânători Neamț, Romania.

► **Keywords:** nature interpretation; conservation; thematic trails; protected natural areas.

Regardless of the category of protected natural areas (except for scientific reserves – corresponding to category I. IUCN), among the management objectives of a protected area, we will always find educational activities. Indeed, protected areas can also become true “tools” for character shaping in Romania thru nature interpretation activities.

The interpretation of nature in protected natural areas plays an essential role in ecological education and environmental conservation. Romania has numerous protected areas (natural reserves and Natura 2000 sites) that host valuable biodiversity and require special protection.

Well-designed and well-executed thematic trails can become valuable tools for environmental education, outdoor lessons, and interactive trips. Walking a thematic trail is a pleasant and educational way to spend leisure time; nature interpretation can turn into a small outdoor laboratory to support some hours of the school curriculum.

First of all, nature interpretation helps visitors understand the importance of these ecosystems by explaining the role of species and habitats in maintaining ecological balance. Protected areas are created precisely for the conservation of biodiversity and natural landscapes.

Secondly, it contributes to raising public awareness and fostering responsible behaviour toward nature. The educational and informational activities carried out highlight the ecological, tourist, and cultural values of these areas.

Additionally, nature interpretation supports the development of ecotourism, offering visitors educational and recreational experiences without harming the environment. At the same time, it facilitates the involvement of local communities in protecting natural resources.

This paper presents best practices from the Vânători Neamț Natural Park and the protected natural areas in Iași area that can be replicated at any time in other regions.

Ways of interpreting nature: panels and ecological education museum hall.

SPECII ALOHTONE POTENȚIALE PENTRU COMPLETAREA HERPETOFAUNEI REZERVAȚIEI CULTURAL-NATURALE „ORHEIUL VECHI”

CZU: 591.9:598.1:591.5(478)

Vladimir ȚURCAN¹ vladtsurcan@mail.ru

¹ Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul-Vechi”, Butuceni, Republica Moldova.

² Institutul de Zoologie, Chișinău, Republica Moldova.

► **Cuvinte-cheie:** specii alohtone; complexul herpetofaunistic; Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul-Vechi”.

În rezultatul intensificării relațiilor social-economice dintre diferite țări și regiuni (dar și datorită schimbărilor climatice), multe specii de plante și animale au fost introduse conștient (sau nu) în locuri din afara ariei lor. Nimerind în condiții noi, unele s-au acomodat destul de bine, influențând diferit asupra faunei autohtone. Pe parcursul studiului multianual au fost colectate date referitor la biologia și răspândirea recentă a unor specii de reptile, care relativ nu demult au pătruns în spațiul dintre Nistru și Prut. Ca exemplu poate servi specia *Trachemys scripta* – broască țestoasă originară din America de Nord. Subspecia a fost semnalată deja în majoritatea țărilor europene și asiatice. În Republica Moldova, a fost semnalată atât în habitatele natural, cât și în mediul urban.

Răspândirea ei este legată de comercializarea largă și eliberarea ei în natură de către amatori. Deși în țările din Uniunea Europeană importul acestei specii este interzisă, fiind considerată o specie invazivă, prezența ei în mediul natural reprezintă o amenințare ecologică pentru speciile autohtone și numărul țestoaselor abandonate în natură crește.

În prezent, a fost înregistrată o specie nouă de șopârlă pentru herpetofauna Republicii Moldova – *Podarcis muralis*. Însăși denumirea speciei (șopârla de ziduri) arată că predilecția biotopică a ei este legată de aglomerațiile și formațiunile pietroase. Deseori este întâlnită în aglomerațiile materialelor de construcții și de-a lungul zidurilor. După datele unor zoologi, specia pentru prima dată a fost înregistrată în apropierea hotarelor Republicii Moldova în anul 2012 pe teritoriul portului Reni și pe malul lacului Cahul (regiunea Odesa). În republica noastră, o populație destul de viabilă fost înregistrată pe teritoriul unei întreprinderi de materiale de construcții din localitatea Florești.

Investigațiile efectuate arată că speciile descrise s-au acomodat destul de bine la condițiile locale ale Republicii Moldova. Luând în considerație tendința de

răspândire, aspectul ecologic și predilecția biotopică a lor, aceste reptile pot fi considerate potențiale pentru completarea herpetofaunei locale, inclusiv și a complexului herpetofaunistic al Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”, care se deosebește prin condiții destul de favorabile pentru speciile date.

Așadar impactul schimbărilor social-economice și climatice actuale provoacă modificări esențiale asupra ariilor și diversității amfibienilor și reptilelor, astfel schimbând în ansamblu aspectul zoogeografic al complexului herpetofaunistic din spațiul pruto-nistrean.

Exemplar al speciei *Podarcis muralis*.

PRELIMINARY CHARACTERISTICS OF PLANKTON OF AQUATIC ECOSYSTEMS OF THE ORHEIUL VECHI CULTURAL AND NATURAL RESERVE

CZU: 574.583:556.51(478)

Andrei GARABAZHI¹ garabazhi@gmail.com

¹ Directorate of Natural Heritage and Biodiversity, Orheiul Vechi Cultural-Natural Reserve, Butuceni, Republic of Moldova.

► **Keywords:** zooplankton; phytoplankton; generic composition; biodiversity; biomass.

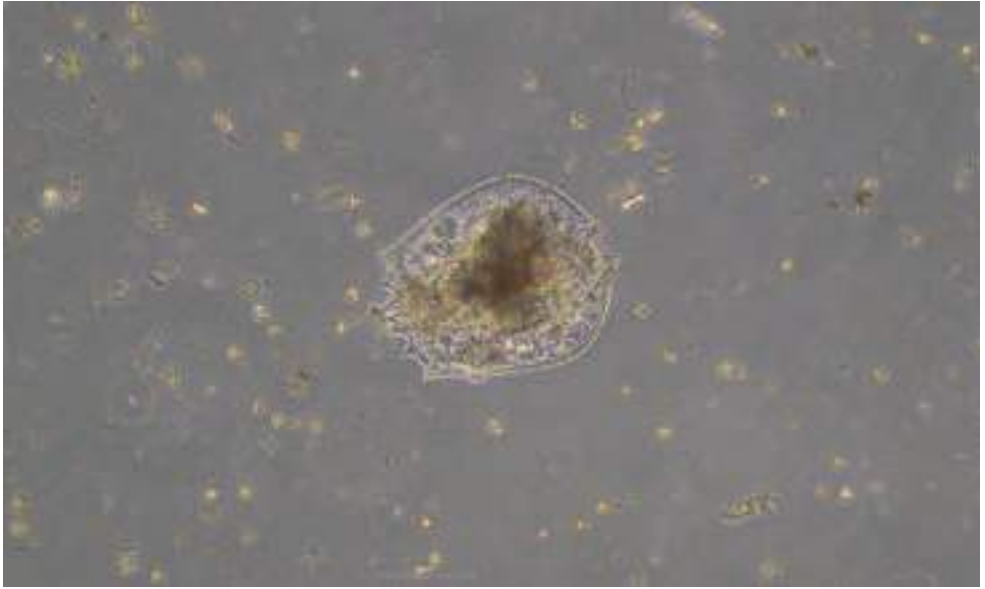
Studies of plankton communities in the Răut River within the Orheiul Vechi Cultural and Natural Reserve began in July 2025 as a pilot phase of hydrobiological monitoring. The initial objective was to identify key taxonomic groups of phyto- and zooplankton, estimate their abundance, and develop a methodological basis for seasonal observations. Sampling was conducted using standard and adapted techniques, including plankton nets, while analysis relied on light microscopy and digital imaging.

Although preliminary, the results provide insight into the structure of plankton communities. In early spring 2026, phytoplankton showed a pronounced diatom peak with near-monodominance of the genus *Cyclotella*. By late March–early April, phytoplankton abundance and biomass decreased nearly fivefold, accompanied by a slight increase in taxonomic diversity due to the appearance of *Nitzschia* species.

Zooplankton remained extremely low in both abundance and diversity, represented mainly by Cyclopoida and occasional Rotifera and Cladocera. This pattern is likely linked to hydrological conditions, low water temperature, high turbidity, and limited water exchange.

A potential anthropogenic impact was also identified: upstream inflow with elevated ammonium, nitrate, and chloride concentrations, potentially affecting trophic status and plankton structure.

These findings highlight the need to move from pilot research to systematic monitoring, including regular seasonal sampling, standardized methods, and quantitative assessment of both phyto- and zooplankton alongside continuous physicochemical measurements. This approach will enable tracking of seasonal succession, shifts in dominant taxa, ecosystem resilience, and the influence of anthropogenic factors.

Brachionus angularis and many *Cyclotella* sp., from a zooplankton sample taken on April 8, 2026, in the Reut River near the village of Trebujeni.

PRELIMINARY DATA ON THE COMPARATIVE ANALYSIS OF BEETLE COMMUNITY DIVERSITY, STRUCTURE, AND COMPOSITION IN FOREST HABITATS OF PUTNA-VRANCEA NATURAL PARK (2024)

CZU: 595.76:502.4:574.3(498)

Marian-Mădălin POPESCU¹ marian-madalin.popescu@s.unibuc.ro
Ioan TĂUȘAN² ioan.tausan@ulbsibiu.ro
Dumitru MURARIU³ dumitru.murariu@acad.ro

- ¹ Doctoral School of Biology, Faculty of Biology, University of Bucharest, Bucharest, Romania.
² Department of Environmental Sciences, Faculty of Sciences, Lucian Blaga University of Sibiu, Sibiu, Romania.
³ Department of Biological Sciences, Romanian Academy, Bucharest, Romania.

► **Keywords:** Coleoptera; NMDS; Kruskal-Wallis; forest management; biodiversity.

An assessment of entomofauna biodiversity in protected areas is necessary for the validation of conservation strategies. The Putna-Vrancea Natural Park represents a comprehensive forest ecosystem in which differentiated management can significantly influence the dynamics of the insect community.

This study evaluates the impact of park zoning on beetle communities, comparing species structure and diversity between Sustainable Management Zones (SMZ), where human intervention is allowed and logging activities are carried out, and Integral Protection Zones (IPZ), where all types of logging activities are prohibited. Data collection was carried out between June 15 and September 15, 2024, in four representative sites (two in the SMZ and two in the IPZ). For an exhaustive inventory, an experimental design with four complementary trap types was used: 60 Barber traps, 20 Moericke traps (yellow), 20 flight interception traps and 20 trunk traps, arranged in 5 stations in each of the 4 areas, totalling 120 traps.

Statistical analysis included abundance and diversity tests, the non-parametric Kruskal-Wallis test for mean comparisons, and Non-metric Multidimensional Scaling (NMDS) to visualize variations in community composition. Preliminary results led to the identification of 243 species belonging to 49 beetle families. The analyses indicate structural differences between areas with distinct protection regimes, which favour species abundance in the ZMD, but at the same time the number of individuals of species from families such as Carabidae, Geotrupidae, Staphylinidae is higher in the ZPI. Diversity and abundance tests reflect the influence of habitat type and anthropogenic intervention levels on species richness. NMDS modelling suggests

a separation of communities based on zoning-specific microhabitats, highlighting indicator species for integral protection zones.

The use of four capture methods allowed for detailed documentation of taxonomic diversity. The differences observed between SMZ and IPZ underline the importance of both types of zoning for the conservation of sensitive species. These findings contribute to the substantiation of sustainable management measures within the park.

Attempting to weigh and measure two individuals of the species *Osmoderma barnabita* (left – female; right – male). 27.07.2024.

COMPOZIȚIA SPECIFICĂ ACTUALĂ ȘI PARTICULARITĂȚILE DISTRIBUȚIEI SPAȚIALE A AVIFAUNEI REZERVAȚIEI CULTURAL-NATURALE „ORHEIUL VECHI”

CZU: 598.2:591.9:502.4(478)

Nicolai ROMANOVICI¹ nicolai.wlf@gmail.com

¹ Direcția Patrimoniu Natural și Biodiversitate, Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Butuceni, Republica Moldova.

► **Cuvinte-cheie:** avifaună; compoziție specifică; distribuție spațială; biodiversitate; monitorizarea păsărilor.

Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi” reprezintă un complex natural care include versanți stepici și petrofitici, fragmente de păduri de foioase, aflorimente calcaroase, agrocenoze, așezări umane și sectoare de ecosisteme acvatic. O astfel de structură determină formarea mai multor complexe faunistice ecologice și peisagistic-genetice.

Conform cercetărilor efectuate în perioada 2024–2026, pe teritoriul rezervației au fost înregistrate 137 de specii de păsări, asociate cu diverse tipuri de habitate. În biotopurile forestiere și arbustive predomină complexul nemoral și vechi-nemoral, reprezentat de *Dendrocopos major*, *Dendrocytes medius*, *Picus canus*, *Dryocopus martius*, *Turdus merula*, *Turdus pilaris*, *Parus major*, *Cyanistes caeruleus*, *Sitta europaea*, *Certhia familiaris*, *Garrulus glandarius*. Aceste specii se concentrează în sectoarele de pădure matură și în zonele de lizieră ale masivelor forestiere.

Complexul silvostepic și al zonelor de lizieră este reprezentat de *Phasianus colchicus*, *Lanius collurio*, *Linaria cannabina*, *Emberiza citrinella*, *Emberiza calandra*, *Carduelis carduelis* și *Chloris chloris*.

Suprafețele deschise, agroecosistemele și versanții uscați sunt utilizate de *Buteo buteo*, *Buteo rufinus*, *Alauda arvensis*, *Galerida cristata* și *Perdix perdix*.

Complexul petrofil este asociat cu abrupturile calcaroase din zona Butuceni-Trebujeni, unde sunt înregistrate *Apus apus*, *Athene noctua*, *Oenanthe oenanthe*, completate facultativ de forme petrofile precum *Phoenicurus ochruros*, *Falco tinnunculus* ș.a.

Complexul limnofil al văii Răutului constituie o grupă ecologică distinctă. În perioada de iarnă sunt frecvente *Tachybaptus ruficollis*, *Phalacrocorax carbo*, *Ardea alba*, *Ardea cinerea*, *Cygnus olor*, *Rallus aquaticus*, *Porzana porzana*, iar în perioada de cuibărit sunt comune *Anas platyrhynchos*, *Gallinula chloropus*, *Alcedo atthis* și diverse specii de silvii acvatice; dominanța numerică este caracteristică pentru *Anas*

platyrhynchos, care atinge concentrații maxime în condițiile menținerii sectoarelor de apă deschisă pe timpul iernii.

În structura avifaunei de iarnă domină *Turdus pilaris*, *Turdus merula*, *Parus major* și *Sitta europaea*, în timp ce componenta subdominantă este formată din *Phasianus colchicus*, *Dendrocopos major*, *Sturnus vulgaris*, *Pica pica*, *Corvus corax*, *Troglodytes troglodytes*, *Cyanistes caeruleus* și *Coccothraustes coccothraustes*. De asemenea, în sezonul de iarnă 2025–2026 au fost înregistrate specii rare și atipice pentru teritoriu, precum *Tadorna ferruginea*, *Bucephala clangula* și *Mergus merganser*.

Pe parcursul perioadei de cercetare au fost înregistrate 22 de specii de păsări incluse în Cartea Roșie a Republicii Moldova, printre care *Haliaeetus albicilla*, *Clanga clanga*, *Hieraaetus pennatus*, *Bubo bubo*, *Milvus migrans*, *Ciconia nigra*, *Ardea alba*, *Cygnus olor*, *Porzana porzana*, *Dendrocytes medius*, *Dryocopus martius*, *Picus viridis*, *Coracias garrulus* ș.a. Distribuția acestor specii acoperă principalele complexe ecologice și peisagistic-genetice, confirmând valoarea conservativă ridicată a Rezervației „Orheiul Vechi”.

Adult de codalb (*Haliaeetus albicilla*) în zona trupului de pădure „Selitra”.

STAREA ACTUALĂ A NURCII EUROPENE ÎN REZERVAȚIA BIOSFEREI DELTA DUNĂRII – ROMÂNIA

CZU: 599.742.1:502.4(498.2)

Mihai MARINOV¹ mihai.marinov@ddni.ro
Vasile ALEXE¹ vasile.alexe@ddni.ro
Alexandru DOROȘENCU¹ alexandru.dorosencu@ddni.ro
Lucian BOLBOACĂ¹ lucian.bolboaca@ddni.ro
Paula PINDIC¹ paula.pindic@ddni.ro
Alexandru BĂNESCU¹ alexandru.banescu@ddni.ro
Ciprian ANORE¹ ciprian.anore@ddni.ro
Cristian TRIFANOV¹ cristian.trifanov@ddni.ro
Janos Botond KISS¹ jbkiss03@yahoo.com
Viorel POCORA¹ viorelpocora@gmail.com
Daniel MAFTEI² mafteidaniel@gmail.com
Attila SÁNDOR³ adsandor@gmail.com
Gabriel CHIȘAMERA⁴ gabriel.chisamera@gmail.com

¹ Institutul Național de Cercetare și Dezvoltare „Delta Dunării”, Tulcea, România.

² Direcția Sanitar-Veterinară și pentru Siguranța Alimentelor, Tulcea, România.

³ Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară, Cluj-Napoca, România.

⁴ Institutul de Biologie, București, România.

► **Cuvinte-cheie:** nurca europeană; conservare; Delta Dunării.

Populația de nurcă europeană din partea românească a Delta Dunării și a zonelor învecinate a înregistrat o restrângere a distribuției dar mai ales a efectivului populațional la mijlocul deceniului VII al secolului trecut, ca urmare a transformărilor de mare anvergură a deltei precum și intensificarea braconajului. În continuare, nurca europeană a suferit o reducere semnificativă de efective până acum circa 25 de ani (au fost apreciate în această perioadă între 400 și 1.000 de nurci europene). În Rezervația Biosferei Delta Dunării (RBDD) au avut loc evaluări numerice, ale distribuției precum și preferința de habitat, neîntrerupt, în perioada 2003–2026. Pe baza acestor observații au fost realizate, succesiv de-a lungul perioadei, mai multe hărți de distribuție, a efectivelor, respectiv a măsurilor necesare pentru conservarea speciei. A fost estimat, în perioada 2019–2023, un număr de 1.470–2.320 de nurci europene în RBDD, iar starea globală de conservare a speciei a fost evaluată ca Nefavorabilă – Rea.

Principalele motive pentru această încadrare au fost folosirea a 13.500 de hectare de heleșteie transformate în zone agricole, erodarea zonelor de mal de către sutele

de ambarcațiuni (tip Corsar) cu motoare puternice și a schimbărilor climatice – în principal desincronizarea proceselor biologice ca urmare a întârzierii inundațiilor de primăvară cu circa 2–3 luni în ultimii 8 ani. De asemenea, au fost evaluate și carate intensitatea presiunilor și amenințărilor asupra nurcii europene și a fost propus un set cuprinzător de măsuri pentru menținerea unei stări de conservare favorabile din punct de vedere al efectivelor, precum și măsuri pentru asigurarea conservării habitatului. Mai mult, în cadrul unui alt proiect, au fost refăcute habitatele de reproducere și de hrănire pentru nurca europeană prin realizarea a 33 de platforme de supraînălțare cu o suprafață totală de 113.520 mp, respectiv realizarea a două canale cu o lungime totală de 10.497 m. Tot în cadrul aceluiași proiect s-au realizat acțiuni de recoltare de material biologic pentru evaluarea patogenilor care afectează nurca europeană.

Activitate din procesul de monitorizare a nurcii europene din RBDD.

UTILIZATION OF WASTEWATER FROM RECIRCULATING AQUACULTURE SYSTEMS FOR THE CULTIVATION OF *CHLORELLA VULGARIS* AND *SPIRULINA PLATENSIS*

CZU: 582.26/.27:628.3:639.3

Gabriel-Ionuț PLAVAN^{1,2} gabriel.plavan@uaic.ro
Sergiu DOBROJAN³ sergiudobrojan84@yahoo.com
Oana PLAVAN⁴ oanaj_2005@uaic.ro
Victor MELNIC³ melnicvictor088@gmail.com
Mircea NICOARĂ¹ mirmag@uaic.ro
Alin BARBACARIU⁵ alin.barbacariu@uaic.ro
Marian BURDUCEA⁵ marian.burducea@uaic.ro
Gheorghe JIGĂU³ gheorghe.jigau@gmail.com
Galina DOBROJAN³ galinadobrojan87@gmail.com

¹ Faculty of Biology, Alexandru Ioan Cuza University of Iași, Iași, Romania.

² Vasile Băcăuanu Scientific Research Station and Student Practice, Ștefănești, Romania.

³ Center for Scientific Research Integrated Natural Sciences, Moldova State University, Chișinău, Republic of Moldova.

⁴ Petru Poni Technological High School, Iași, Romania.

⁵ Research and Development Station for Aquaculture and Aquatic Ecology, Alexandru Ioan Cuza University of Iași, Iași, Romania.

► **Keywords:** algal biotechnology; aquaculture effluents; cyanobacterial biomass; amino acid profile; sustainable cultivation.

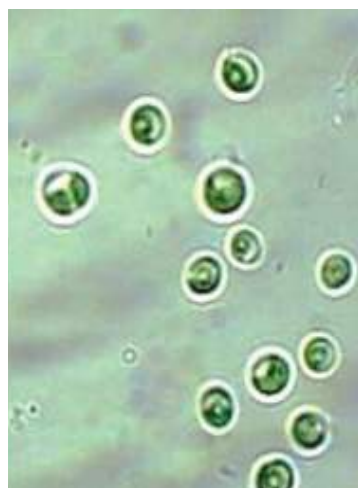
The microalga *Chlorella vulgaris* and the cyanobacterium *Spirulina platensis* are valuable biological resources with important nutritional and biotechnological applications due to their high content of proteins, amino acids, lipids, carbohydrates, vitamins, pigments and other bioactive compounds. Their biomass is widely used in human nutrition, aquaculture, animal feed, agriculture and biotechnology. However, large-scale cultivation is limited by the high cost of conventional nutrient media, making the identification of sustainable and low-cost alternatives an important research objective. Wastewater generated by recirculating aquaculture systems (RAS) represents a promising nutrient source because it contains nitrogen, phosphorus, minerals and organic compounds derived from fish metabolism and aquaculture processes. Reusing this wastewater could contribute to nutrient recycling, environmental protection and reduced biomass production costs.

The present study evaluated wastewater from the recirculating aquaculture system of the Research and Development Station for Aquaculture and Aquatic Ecology Iași,

within Alexandru Ioan Cuza University of Iași, as an alternative nutrient source for cultivating *Chlorella vulgaris* and *Spirulina platensis*. Previous studies demonstrated that 10% RAS wastewater can successfully replace part of the standard Zarrouk medium used for *Spirulina* cultivation without significantly affecting biomass productivity. Amino acid analysis of the obtained biomass revealed high concentrations of glutamic acid (11.59%), leucine (6.70%), arginine (5.90%), aspartic acid (5.79%) and alanine (5.51%), together with significant amounts of essential amino acids, confirming the high nutritional quality of the biomass. Laboratory experiments with *Chlorella vulgaris* were performed using wastewater concentrations between 10% and 100%. The results showed significant variations in biochemical composition depending on wastewater concentration and cultivation time. Protein accumulation reached a maximum of 50.12% at 60% wastewater concentration, while lipid content increased progressively at higher concentrations. The obtained results demonstrate that RAS wastewater can be efficiently valorised for sustainable microalgal cultivation and biomass production with high nutritional value.

Spirulina platensis.

Chlorella vulgaris.

This experiment was conducted as part of the project: Pilot Project for Environmentally Friendly Algal Biomass Production for Fish Nutrition -Algae4FishRo-Md, Project code: ROMD00586, contract number 109279 from 27.05.2025, Provided by the European Union The Interreg VI-A NEXT Romania-Republic of Moldova Program 2021–2027 is financed by the European Union and cofinanced by the participating countries in the Program. This publication has been produced with the assistance of the European Union. The contents of this publication are the sole responsibility of Alexandru Ioan Cuza University of Iași, and can in no way be taken to reflect the views of the European Union or of the Interreg VI-A NEXT Romania-Republic of Moldova Program 2021–2027, www.ro-md.net.

SPECII RARE DE PĂSĂRI DIN ECOSISTEMELE REZERVAȚIEI CULTURAL-NATURALE „ORHEIUL VECHI”

CZU: 598.2:591.9:502.4(478)

Victor SÎTNIC^{1, 2} victor.sitnic@sti.usm.md

Nicolai ROMANOVICI^{2, 3} nicolai.wlf@gmail.com

Victoria NISTREANU^{1, 2} victoria.nistreanu@sti.usm.md

Alina LARION^{1, 2} alina.larion@sti.usm.md

Natalia DIBOLSCAIA^{1, 2} natalia.dibolscaia@sti.usm.md

¹ Institutul de Zoologie, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova.

² Societatea Teriologică din Republica Moldova, Chișinău, Republica Moldova.

³ Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Butuceni, Republica Moldova.

► **Cuvinte-cheie:** monitorizarea avifaunei; păsări clocitoare; păsări de pasaj; canionul Răutului; Republica Moldova.

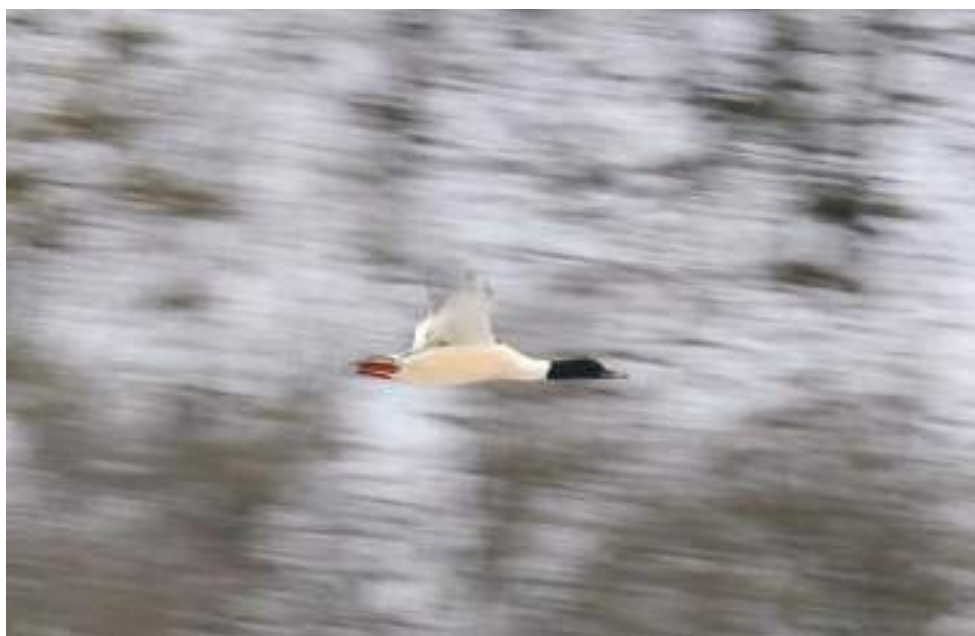
Ecosistemele Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi” constituie un punct nodal pentru biodiversitatea avifaunistică a Republicii Moldova, oferind habitate unice prin combinația de defileuri stâncoase, stepe secundare și zone umede. Lucrarea de față prezintă rezultatele unor monitorizări recente axate pe identificarea unor specii rare de păsări în această zonă, utilizând metoda transectelor pe parcursul diferitor cicluri fenologice. Studiul evidențiază că situl prezintă importanță atât pentru speciile de păsări rezidente, cât și pentru cele migratoare. Un aspect de o semnificație științifică deosebită, confirmat în cadrul observațiilor de teren este succesul reproductiv al unor răpitoare de talie mare a căror distribuție este limitată în context regional.

Un caz remarcabil este reprezentat de gaia neagră (*Milvus migrans*), a cărei cuibărire în această zonă constituie o raritate ornitologică în regiune. Prezența sa stabilă ca pasăre cuibăritoare în ecosistemele stâncoase din zonă subliniază calitatea excepțională a habitatului și unicitatea ecologică a canionului Răutului. Simultan, studiul confirmă cuibăritul șorecarului mare (*Buteo rufinus*), specie mediteraneană aflată în expansiune care găsește în microhabitatul versanților stâncoși condiții optime pentru creșterea puilor.

Din perspectiva dinamicii sezoniere, monitorizarea a scos în evidență specii cu apariții sporadice care accentuează valoarea de biodiversitate a sitului. Astfel în februarie 2026, au fost înregistrate observații ale unor oaspeți de iarnă rari precum ferestrașul mare (*Mergus merganser*) documentat prin prezența a doi masculi și rața sunătoare (*Bucephala clangula*), cu un efectiv de 10 exemplare identificate pe cursul Răutului. Dinamica migrației de primăvară a fost marcată de observații ale

eretelui sur (*Circus pygargus*) la finalul lunii aprilie, consolidând statutul zonei de coridor vital pentru speciile de *Circus*. Spectrul taxonomic este completat de o serie de alte specii emblematice incluse în Cartea Roșie a Republicii Moldova, printre care se remarcă codalbul (*Haliaeetus albicilla*) și buha (*Bubo bubo*), a căror prezență constantă indică stabilitatea trofică a ecosistemelor din zonă.

Studiul fundamentează necesitatea integrării acestor date în viitoarele strategii de management ale ecosistemelor rezervației, punând accent pe conservarea locurilor specifice de cuibărit și pe recunoașterea zonei ca un refugiu biogeografic atât pentru specii mediteraneene cât și nordice. Totodată, se impune monitorizarea continuă a acestor biotopuri unice, deoarece cuibăritul unor specii precum *Milvus migrans* consolidează statutul rezervației ca *hotspot* pentru conservarea biodiversității avifaunistice la nivel regional.

Ferestraș mare (*Mergus merganser*) în zbor în Furceni, Orhei (februarie 2026).

Activitățile de cercetare au fost realizate în cadrul subprogramului USM 010701 și a proiectului Protecția speciilor rare de faună și reglementarea turismului în habitatele stâncoase ale Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”, care se desfășoară prin programul de granturi mici „Cetățeni activi pentru un mediu sănătos și justiție verde”, parte a inițiativei „O justiție verde pentru un mediu protejat și comunități durabile în Republica Moldova”, implementată de AO EcoContact, cu suportul financiar al Suediei.

REMOTE SENSING-BASED ASSESSMENT OF REED BED DISTRIBUTION IN PROTECTED WETLANDS FROM THE MOLDAVIAN PLAIN (ROMANIA) USING SENTINEL SATELLITE DATA

CZU: 551.583:004.94:528.8(498)

Vasile JITARIU¹ vasile.jitariu@uaic.ro

Lavinia-Stefania URECHE¹ gdoncean@yahoo.com

Adrian URSU¹ adrian.ursu@uaic.ro

¹ Department of Geography, Faculty of Geography and Geology, Alexandru Ioan Cuza University of Iași, Iași, Romania.

► **Keywords:** wetlands; reed beds; Sentinel-2; remote sensing; protected areas.

Wetlands represent valuable ecosystems within the protected areas of the Moldavian Plain, Romania, playing an essential role in biodiversity conservation, water retention, habitat connectivity, and ecological stability. Reed beds, mainly dominated by *Phragmites australis*, are among the most representative vegetation formations in these environments, contributing to sediment retention, water filtration, and habitat support for numerous aquatic and bird species. Monitoring their spatial distribution is important for understanding wetland dynamics and supporting conservation and management activities.

The present study proposes a remote sensing methodology for identifying reed-covered surfaces within protected wetlands from the Moldavian Plain using freely available Sentinel satellite imagery and cloud-based geospatial analysis tools. The analysis was primarily based on Sentinel-2 Level-2A multispectral images acquired during the vegetation season (June–September), when reed vegetation reaches maximum spectral development. To reduce atmospheric and cloud-related disturbances, cloud masking procedures and seasonal median composites were applied.

Several spectral indices frequently used in wetland vegetation studies were calculated, including the Normalized Difference Vegetation Index, the Normalized Difference Moisture Index, and the Modified Normalized Difference Water Index. These indices were integrated within a threshold-based extraction workflow designed to identify humid and dense vegetation formations associated with reed beds while excluding open water surfaces and adjacent agricultural areas.

The methodology was implemented within the Google Earth Engine environment, enabling rapid processing and visualization of multispectral satellite data at a spatial resolution of 10 m. Preliminary results indicate that the proposed ap-

proach successfully delineates reed-dominated wetland sectors and highlights the potential of Sentinel imagery for wetland habitat mapping in lowland protected areas.

The study demonstrates that remote sensing techniques provide efficient and accessible tools for wetland monitoring and may support future ecological assessments, habitat management strategies, and long-term analyses of wetland vegetation dynamics under environmental and climatic pressures.

Preliminary reed bed classification derived from Sentinel-2 satellite imagery.

EVALUATION OF FOREST LANDSCAPE DYNAMICS IN PUTNA-VRANCEA NATURAL PARK, ROMANIA

CZU: 630*113:528.8(498)

Adrian ISTRATE¹ istrate.adrian7777@gmail.com
Adrian URSU² ursu_v_adrian@yahoo.com
Iuliana Gabriela BREABAN² iulianab2001@gmail.com
Pavel ICHIM² pavel_ichim@yahoo.com
Ion MILITARU¹ ion.militaru@gmail.com

¹ Administration of the Putna-Vrancea Natural Park, National Forestry Administration – Romsilva, Bucharest, Romania.

² Faculty of Geography and Geology, Alexandru Ioan Cuza University, Iași, Romania

► **Keywords:** old maps; land use; spatial–temporal changes; forest landscape.

Understanding the long-term dynamics of forest ecosystems is essential for evaluating the ecological stability and conservation status of protected mountain landscapes. This study investigates the spatial and temporal evolution of forest cover within Putna-Vrancea Natural Park, located in the Curvature Carpathians, with particular emphasis on the relationship between historical forest continuity and the present distribution of mature forest stands.

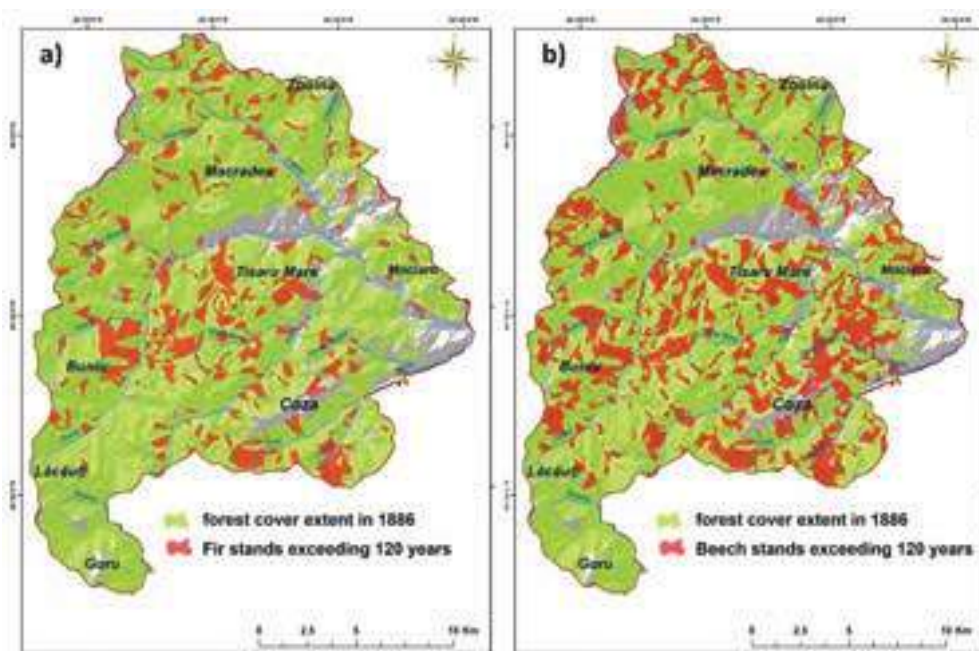
The methodological framework integrates historical cartography, GIS-based diachronic analysis, and contemporary forest management data. Historical forest cover was reconstructed using military and topographic maps dating from the late 18th century, the end of the 19th century, the mid-20th century, and the present period. These cartographic materials were georeferenced, digitized, and processed within a GIS environment in order to reconstruct forest landscape dynamics over approximately 230 years.

The analysis focused on identifying forest persistence, forest loss, fragmentation processes, and changes in wooded surfaces in relation to historical anthropogenic activities, especially timber exploitation and accessibility patterns. To evaluate the influence of historical continuity on current forest structure, the study additionally incorporated parcel-level forest inventory descriptions, allowing the extraction and spatial analysis of stand age information for the dominant tree species, including European beech (*Fagus sylvatica*), silver fir (*Abies alba*), and Norway spruce (*Picea abies*). Special attention was given to stands exceeding 120 years of age, considered indicators of mature and relatively stable forest ecosystems.

The results reveal strong spatial relationships between historically continuous forests and the present distribution of mature forest stands. Areas that remained

continuously forested since the end of the 19th century currently preserve significant concentrations of old beech and fir forests, particularly in mountainous sectors characterized by lower accessibility and reduced historical exploitation intensity. In contrast, areas affected by stronger anthropogenic disturbances display higher fragmentation and younger forest structures.

The study highlights the usefulness of combining historical cartographic reconstruction with modern GIS analysis for identifying long-term ecological continuity and supporting biodiversity conservation and adaptive forest management strategies within protected mountain landscapes

Spatial relationship between the forest cover extent in 1896 and the current distribution of mature fir (a) and beech (b) stands exceeding 120 years in Putna-Vrancea Natural Park.

AQUATIC BIRD'S DYNAMIC IN RAMSAR SITE – WETLANDS OF JIJIA

CZU: 630 (498):004.94:528.8

Constantin ION¹ constantin.ion@uaic.ro
Vasile JITARIU² vasile.jitariu@uaic.ro
Ciprian MÂNZU¹ ciprian.manzu@uaic.ro
Lucian-Dragoş GORGAN¹ lucian.gorgan@uaic.ro

¹ Faculty of Biology, Alexandru Ioan Cuza University of Iaşi, Iaşi, Romania.

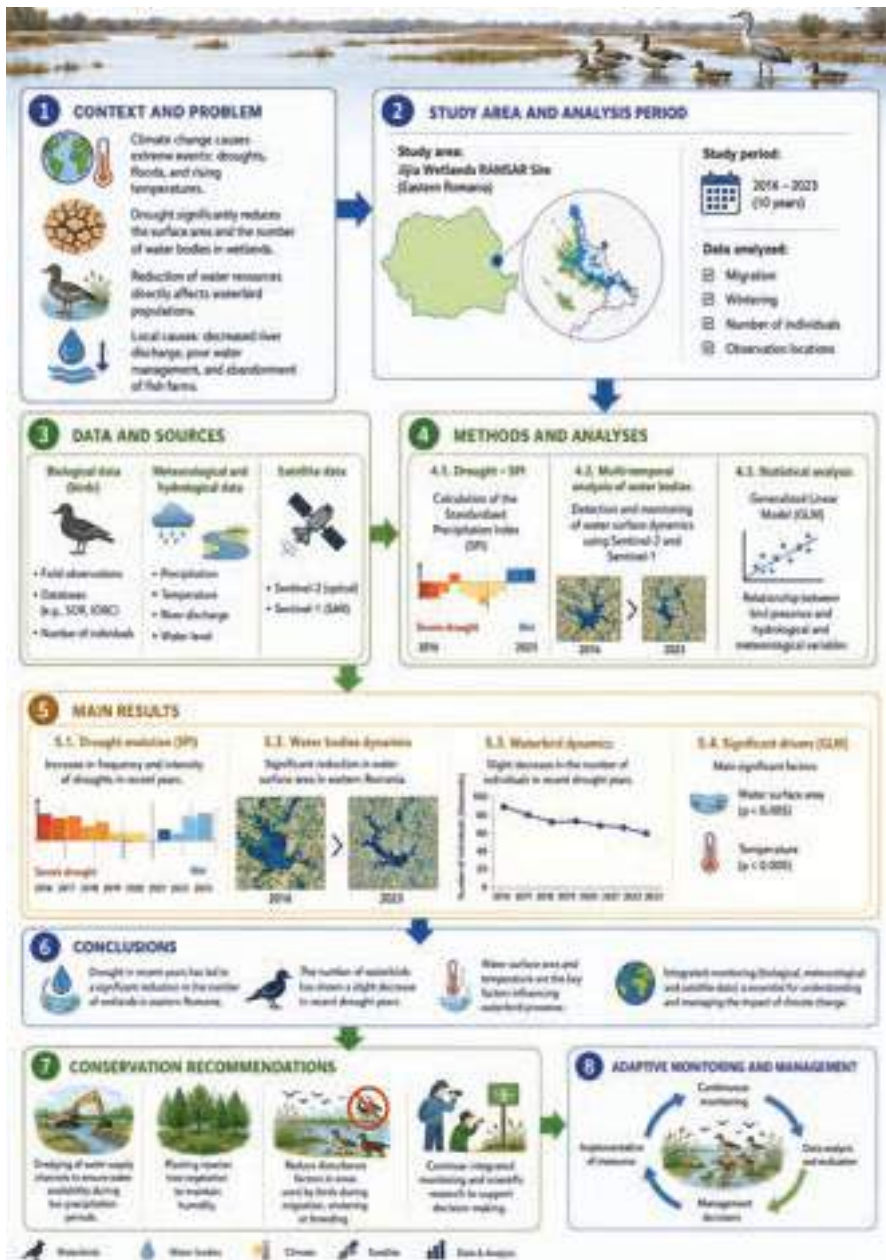
² Department of Geography, Faculty of Geography and Geology, Alexandru Ioan Cuza University of Iaşi, Iaşi, Romania.

► **Keywords:** Ramsar site; birds; habitats; satellite imagery; GIS.

Recent climate changes have a significant global impact, leading to the occurrence of severe climatic and hydrological phenomena, such as intense floods and droughts. Drought phenomena have a major impact on wetlands, and this directly affects waterfowl populations, leading to a significant reduction in their numbers. This phenomenon has also been observed in Romania, where a number of water bodies have disappeared as a result of decreased flow in hydrographic networks, improper management of water resources, or the abandonment of fish farms. Scientific research is based on the analysis of monitoring and evaluation data regarding bird migration and wintering over a 10-year period (2016–2023) in the Jijia Wetlands protected area (RAMSAR site), located in eastern Romania. In the last 20 years, Romania has faced some of the most extensive and severe drought episodes, the consequences of which can be observed in the number of birds that remained to winter in the analysed wetland, as well as in those that made a stopover during migration. To highlight the spatial extent and intensity of droughts, as well as their impact on wetlands, the Standardized Precipitation Index was used.

Additionally, a multi-temporal analysis of the drought's impact on water bodies was conducted based on Sentinel-2 and Sentinel-1 satellite imagery. Statistically, a generalized linear model was utilized to evaluate the relationship between hydrological and meteorological variables and bird presence. The obtained results indicate that, in recent years, due to drought, the number of wetlands in eastern Romania has significantly decreased. At the same time, the number of waterfowl individuals recorded a slight decline in recent years characterized by drought. It was also observed that the main factors influencing bird presence are the water surface area and temperature ($p < 0.005$). Waterfowl conservation involves adopting measures to maintain water resources even under conditions of reduced precipitation. This can be achieved by dredging water supply channels and planting

woody vegetation to maintain humidity. Furthermore, it is important to reduce disturbance factors in areas where bird aggregations are recorded during migration, wintering, or nesting.

Graphical abstract.

REPTILELE ȘI AMFIBIENII DIN CARTEA ROȘIE A REPUBLICII MOLDOVA DIN CADRUL REZERVAȚIEI CULTURAL-NATURALE „ORHEIUL VECHI”: DISTRIBUȚIA SPAȚIALĂ ȘI AMENINȚĂRILE

CZU: 597.6+598.1:502.4(478)

Dmitrii BOCEAROV^{1,2} dimidrouling@gmail.com

¹ Direcția Patrimoniu Natural și Biodiversitate, Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Butuceni, Republica Moldova.

² Școala Doctorală Științe ale Naturii, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova.

► **Cuvinte-cheie:** reptile; amfibieni; compoziție specific; biodiversitate; arii protejate.

Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi” reprezintă unul dintre cele mai mozaicate complexe naturale din partea centrală a Republicii Moldova, reunind masive forestiere, versanți stepici și petrofitici, sisteme de ravene și vâlcele, râul Răut și mici bazine acvatice izolate. O asemenea diversitate de habitate creează condiții favorabile pentru existența unei herpetofaune variate, inclusiv a speciilor rare și protejate.

Cercetările efectuate în perioada primăvara anului 2025 – primăvara anului 2026 au permis înregistrarea a nouă specii de amfibieni și reptile incluse în Cartea Roșie a Republicii Moldova, ceea ce reprezintă jumătate din totalul speciilor rare ale herpetofaunei țării. În timpul observațiilor de teren au fost identificate speciile *Pelobates fuscus*, *Bufo bufo*, *Bombina bombina*, *Hyla arborea*, *Rana dalmatina*, *Zamenis longissimus*, *Dolichophis caspius*, *Coronella austriaca* și *Emys orbicularis*. De asemenea, există o probabilitate ridicată a prezenței altor specii rare caracteristice biotopurilor regiunii, precum *Vipera berus*, *Vipera ursinii*, *Triturus vulgaris* și *Rana temporaria*. Acest fapt evidențiază importanța rezervației ca refugiu pentru reprezentanții rari ai herpetofaunei Republicii Moldova.

Distribuția spațială a speciilor este strâns legată de caracterul biotopurilor. Reprezentanți tipici ai herpetofaunei acvatice din râul Răut sunt *Bombina bombina* și *Emys orbicularis*. Biotopurile forestiere și ravenele umbrite sunt caracteristice pentru *Hyla arborea*, *Bufo bufo*, *Rana dalmatina* și *Zamenis longissimus*. La liziera pădurilor, pe soluri afânate și moi, sunt întâlnite *Pelobates fuscus* și *Coronella austriaca*. Versanții petrofitici și stepici cu vegetație rară constituie principalele habitate pentru *Coluber caspius*. Cea mai mare populație locală de *Dolichophis caspius* din Republica Moldova a fost identificată pe sectoarele stâncoase și stepice dintre satele Butuceni și Trebujeni, precum și în apropierea satului Morovaia.

Printre principalii factori de amenințare pentru herpetofaună se evidențiază secetele tot mai frecvente, deosebit de critice pentru formele forestiere și semiacvatice de amfibieni. Pentru reptile, un pericol semnificativ îl reprezintă fluctuațiile bruște de temperatură din perioada iarnă–primăvară, când dezghețurile de scurtă durată sunt urmate de temperaturi negative accentuate. Un impact considerabil îl are și factorul antropic: drumurile care traversează rezervația provoacă mortalitatea regulată a șerpilor și amfibienilor sub roțile automobilelor, în special în zonele satelor Butuceni și Morovaia. O amenințare suplimentară este reprezentată de utilizarea activă a cvadriciclorilor, în zonele de circulație ale acestora fiind frecvent observate șopârle, șerpi, broaște și buhai de baltă strivite.

Determinarea sexului șarpelui rău (*Dolichophis caspius*).
D. Bocearov și dr. V. Țurcanu.

HYDROMORPHOLOGY OF THE WATER BODIES OF THE SOUTH REGION OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA IN THE CONTEXT OF HUMAN IMPACT

CZU: 556.18:627.4/.8:502.4(478)

Ana JELEAPOV¹ anajeleapov@gmail.com

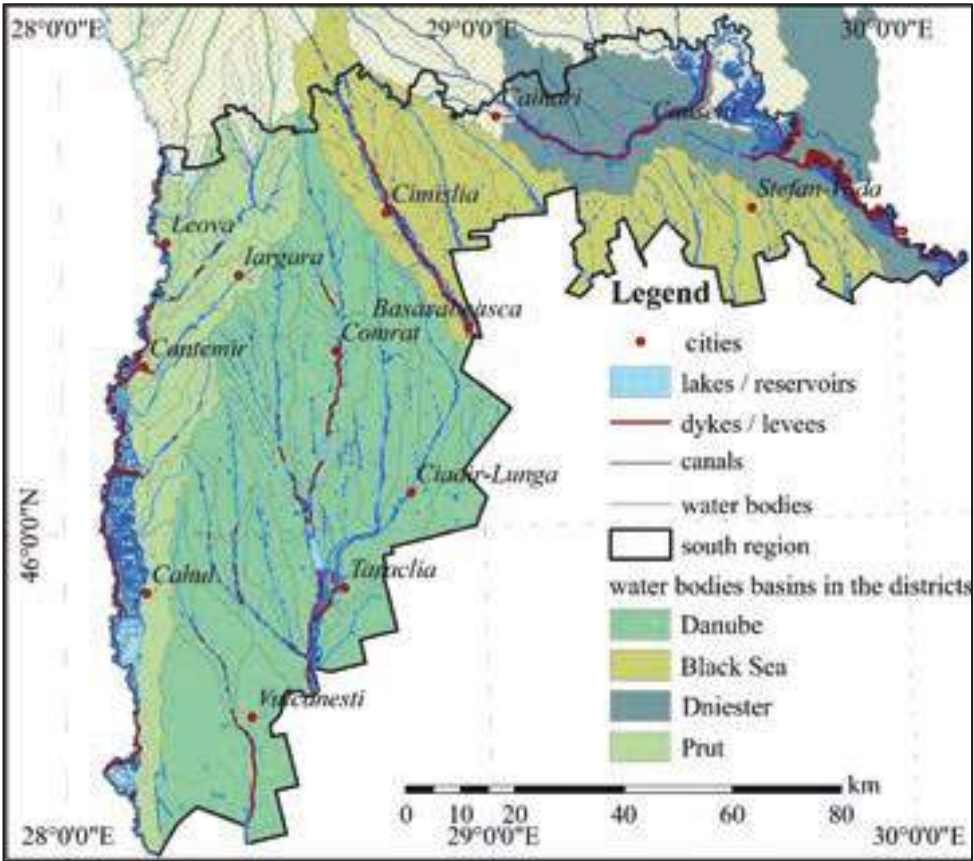
¹ Institute of Ecology and Geography, Moldova State University, Chisinau, Republic of Moldova.

► **Keywords:** dykes; dams; channels; water bodies.

In the southern region of the Republic of Moldova, water bodies are strongly influenced by anthropogenic interventions, such as watercourses regulation, construction of reservoirs, dams and irrigation canals, which determine changes in the hydrological regime, hydromorphological state but also in ecological conditions. In this context, present study is dedicated to research of hydromorphological changes in surface water bodies within the mentioned region. The methodology used was taken from the Government Decision of the Republic of Moldova No. HG657/2024 of 25.09.2024 for the approval of the Methodology on the analysis of pressures and assessment of anthropogenic risks within the river basin districts. Within the study area, there are 50 water bodies – rivers (five are from the Dniester district, 10 from the Prut basin, 21 from the Danube, 14 from the Black Sea basin). The longitudinal continuity of water bodies is modified by dams and related water accumulations.

Of the 50 water bodies, this factor impact is significant for four (eight) water bodies located in the Black Sea basin, for 14 (28%) it is medium, located mainly in the Danube and Black Sea basins. In case of 12 (24%) water bodies, no water accumulations built on their course are identified, and for 20 (40%) their impact is insignificant. Modification of lateral connectivity of water bodies with floodplain is determined by dykes' construction in the immediate vicinity of riverbed. In this regard, for about eight (16%) water bodies the dammed length exceeds 50%, for another 11 (22%) it is below 30%. For 27 (54%) water bodies, dykes are not identified. Within the water bodies' basins, there are about 3191.5 km of canals. Thirty percent of canal length is located in the Dniester and Prut basins each, about 14% are built in the Black Sea basin and 23% – in the Danube. Significant impact of canals is identified for 11 (22%) water bodies, medium – for 19 (38%) and small – for 22 or 44% water bodies. Another factor that determined water bodies' modification is water courses' regulation. The impact of this activity was conventionally assessed, based on satellite images analysis. In total, it was established that about half of the water bodies were subjected to morphological changes, about 13 being influenced from

medium to significant. It is recommended to reduce hydrotechnical interventions, to restore natural connectivity of watercourses and promote sustainable agricultural practices, along with continuous monitoring and ecological restoration measures of water bodies.

Surface water bodies within the southern region of the Republic of Moldova.

The research activities were supported by the institutional project 010801 Increasing ecological security and resilience of geo-ecosystems to current environmental changes, implemented by the Institute of Ecology and Geography, Moldova State University, for the period 2024–2027.

AN INNOVATIVE APPROACH TO POWER REFORESTATION IN LOW INCOME COMMUNITIES, USING CRYPTO

CZU: 630:004.738.5:502.1

Hamidreza SOLAYMANI¹ hamid.r.solaymani@projecticon.cz

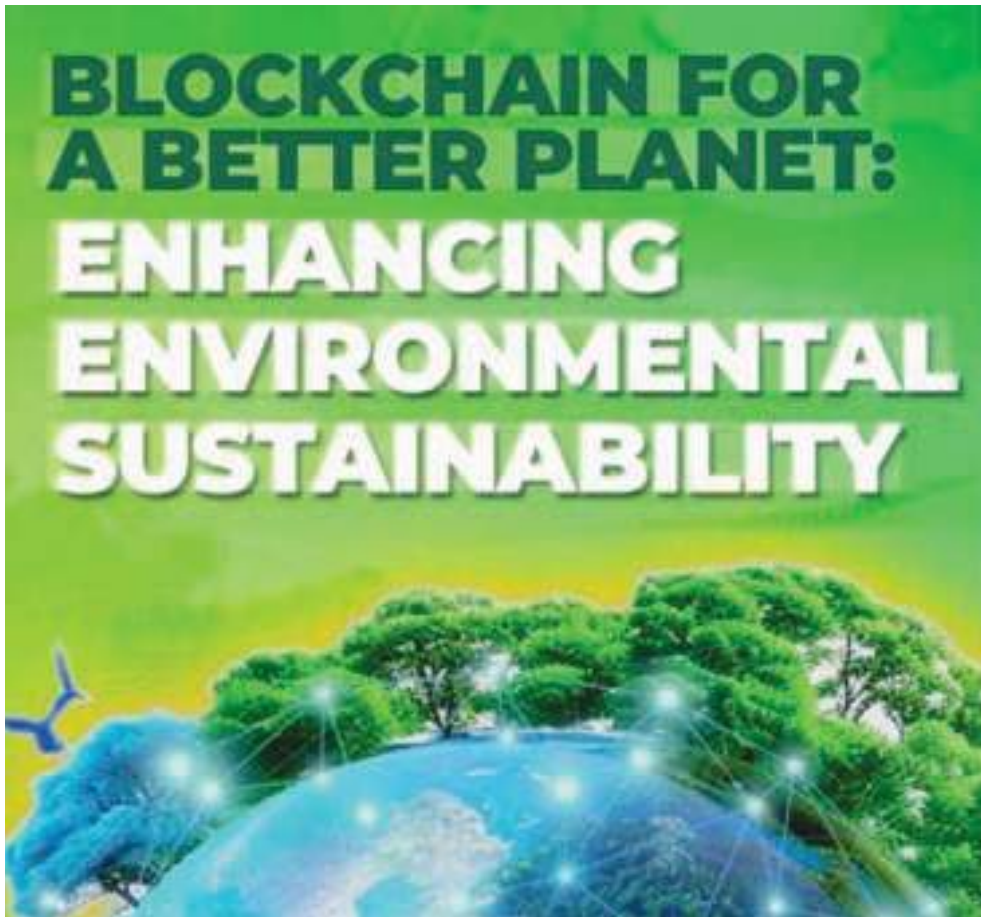
¹ Projecticon Engineering Company, Czech Republic.

► **Keywords:** tree plantation; Treejer; climate change; land conservation; participation.

Iran is experiencing unprecedented climate-related problems such as drying of lakes and rivers, dust storms, record-breaking temperatures, droughts, and floods. Planting of trees across the country is one of the biggest and cheapest ways to absorb CO₂ out of the atmosphere and then sequester in the soil to reduce the CO₂ emission which might be the only way to control the impacts of climate change. This paper highlights the method which is the planting trees don't need any land use change and mostly using the gray water for irrigation. The target lands are usually the degraded areas that are separated on various geographic sections under the different land uses, e.g., arable lands, range lands and forest areas in Iran.

This paper is focused on two platforms (Treejer and Baazdam) which are designed based on updated internet technologies under the blockchain and local knowledge management frameworks. They both also have been used for the first time in Iran. Each single tree which is collected or funded through Treejer and Baazdam has unique social and environmental impacts. Rural planters in high-impact locations plant and maintain the trees. Most of them are located in less developed areas in Iran. Both platforms are the links between those who fund trees and those who plant them even in the most remote places on our planet. It records credit ownership and enables secure payment between different parties using smart-contracts. Treejer and Baazdam are using blockchain and bottom approaches to authorize/manage tree plantations respectively.

A schematic diagram of the necessity and importance of using blockchain capacity in the protection and sustainable management of the environment.

DIVERSITATEA COLEOPTERELOR ȘI ODONATELOR ÎN PARCUL NAȚIONAL ORHEI

CZU: 595.7:502.4(478)

Svetlana BACAL^{1,2} svetabacal@yahoo.com
Galina BUȘMACHIU^{1,2} bushmakiu@yahoo.com

¹ Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova.

² Institutul de Zoologie, Chișinău, Republica Moldova.

► **Cuvinte-cheie:** biodiversitate entomologică; ecosisteme natural; monitoring ecologic.

Studiul prezintă rezultatele cercetărilor privind diversitatea coleopterelor (Coleoptera) și a odonatelor (Odonata) din Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi” și zonele adiacente incluse în Parcul Național Orhei, desfășurate în perioada 2007–2025. Insectele reprezintă componente importante ale faunei terestre și acvatice, având un rol esențial în funcționarea ecosistemelor prin participarea la procesele de descompunere, reciclare a nutrienților și menținerii echilibrului trofic.

Zona investigată se caracterizează printr-o mare diversitate de habitate, incluzând ecosisteme forestiere, lunci riverane, pajiști și versanți xerotermici, ceea ce determină o biodiversitate ridicată. Materialul entomologic a fost colectat utilizând fileul entomologic, capcane de tip Barber, capcane cu lumină albă și ultravioletă, precum și colectarea directă manuală și fotografierea.

În rezultat au fost identificate 265 de specii de insecte, dintre care 250 de coleoptere care aparțin la 169 de genuri și 30 de familii și 15 specii de libelule, din 8 genuri și 4 familii. În ordinul Coleoptera, familia Cerambycidae a fost cea mai numeroasă (64 specii), urmată de familiile Carabidae (57), Scarabaeidae (25), Coccinellidae (24), Staphylinidae (15), Tenebrionidae (11) și Elateridae (11).

Din ordinul Odonata, cele mai numeroase au fost familiile Libellulidae (7 specii) și Coenagrionidae (4), reflectând diversitatea habitatelor acvatice și semiacvatice, incluzând râuri și zone umede.

Speciile de insecte rare și protejate semnalate în teritoriul cercetat sunt: *Anax imperator*, *Aromia moschata*, *Calosoma sycophanta*, *Carabus clathratus*, *C. ullrichii*, *Cerambyx cerdo*, *Morimus asper funereus*, *Lucanus cervus* și *Oryctes nasicornis*.

Diversitatea ridicată a taxonilor evidențiază heterogenitatea habitatelor și gradul relativ redus de perturbare antropică în anumite sectoare ale parcului. Ecosistemele forestiere din Parcul Național Orhei susțin cea mai mare parte a biodiversității de insecte, inclusiv specii invazive, rare și protejate, ceea ce evidențiază necesitatea unui management silvic durabil pentru monitorizarea și conservarea acestora.

Cynaenus angustus (LeConte, 1851), specie invazivă în entomofauna Republicii Moldova.

Specii de coleoptere hrănindu-se cu polen și nectar.

Cercetările au fost susținute de subprogramul 010701 „Evaluarea structurii și funcționării lumii animale și a ecosistemelor acvatice sub influența factorilor biotici și abiotici în contextul asigurării securității ecologice și a bunăstării populației” și de proiectul „Evaluarea stării speciilor de plante, fungi și animale, elaborarea listei speciilor cu statut de raritate și algoritmului de prezentare a acestora în ediția a IV-a, a Cărții Roșii a Republicii Moldova”.

MINELE DE LA MAȘCĂUȚI – SITURI IMPORTANTE DE HIBERNARE PENTRU LILIECII DIN REZERVAȚIA CULTURAL- NATURALĂ „ORHEIUL VECHI”

CZU: 599.42:502.4(478)

Vladislav CALDARI^{1,2} vladislav.caldari@sti.usm.md
Natalia DIBOLSCAIA^{1,2} dibolsckaya.natali@gmail.com
Victoria NISTREANU^{1,2} victoria.nistreanu@sti.usm.md
Alina LARION^{1,2} alina.larion@sti.usm.md

¹ Institutul de Zoologie, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Moldova.

² Societatea Teriologică din Republica Moldova, Chișinău, Moldova.

► **Cuvinte-cheie:** mine; lilieci; indivizi; predomină; **efectiv.**

Minele părăsite de la Mașcăuți sunt situate pe malul stâng al râului Răut (48°09'89" N, 27°08'96" E) la altitudinea de 166 m de la nivelul mării în apropierea satului Mașcăuți.

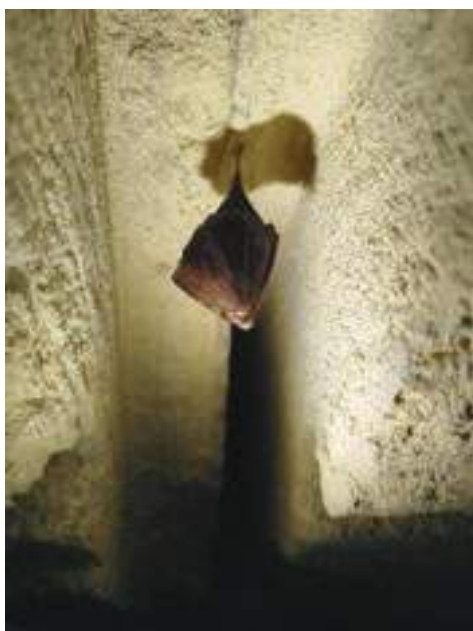
Intrările în mine încep la o distanță de aproximativ 120 m de la râu. Cinci dintre acestea sunt părăsite, iar restul sunt funcționale și se ramifică pe tot parcursul stâncii, având mai multe intrări și ieșiri. Încăperile nu sunt protejate, accesul populației este oprit doar din cauza că sunt greu accesibile, coridoarele sunt spațioase, lungi și late de la 3 m până la 7 m lățime, înălțimea minei variază de la 1,50 m până la 5 m. În mine sunt curenți reci de aer din cauza multor intrări. Coridoarele au multe coborârți și ridicări, predominant săpate de mașini, care formează legătură între ele prin camere. Aceste adăposturi subterane ca și celelalte au specificul său ce determină prezența sau lipsa unor anumite specii de lilieci. Surpări mari ca și în alte mine nu au fost identificate, acumulări de apă nu sunt.

În anul 2024 cercetările au avut loc la sfârșitul lunii noiembrie la începutul perioadei de hibernare când chiropterele încep a crea colonii și se adăpostesc în adâncul minei unde temperaturile sunt și umiditatea sunt stabile. Au fost identificați în total în toate coridoarele 155 de indivizi din opt specii de lilieci: *Myotis daubentonii* a constituit 53,55% din totalul indivizilor, *Plecotus auritus* 15,48%, *P. austriacus* și *Rhinolophus hipposideros* câte 8,39%, *M. bechsteinii* 6,45%, *Eptesicus serotinus* 4,52%, *M. dasycneme* 1,94%, *M. blythii* 1,29%. Specia dominantă este *M. daubentonii* 83 de indivizi.

Observăm diversitatea și efectivul numeric relativ mare ce se datorează perioadei de iarnă și sitului cu condiții optime. Comparativ cu anii precedenți în situl dat se menține componența asemănătoare a chiropterofaunei. Tendința generală comparativ cu secolul trecut este negativă.

Toate speciile identificate, cu excepția liliacului cu aripi late (*E. serotinus*) sunt incluse în Cartea Roșie a Republicii Moldova (ed. a 3-a), ce demonstrează importanța majoră a acestor refugii subterane ca situri critice de iernare.

Datele obținute privind structura taxonomică a comunităților de chiroptere în habitatele subterane în perioada de hibernare contribuie la o înțelegere mai valoroasă a rolului acestora în conservarea a speciilor rare și vulnerabile de lilieci. Protecția și studiul ecosistemelor de hibernare reprezintă un aport important la elaborarea măsurilor de management ecologic în Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi” și la susținerea echilibrului ecosistemelor naturale.

Liliac mic cu potcoavă (*Rhinolophus hipposideros*) și liliac urecheat (*Myotis bechsteinii*) în minele din satul Mașcăuți (noiembrie 2024).

Activitățile de cercetare au fost realizate în cadrul subprogramului USM 010701 și a proiectului Protecția speciilor rare de faună și reglementarea turismului în habitatele stâncoase ale Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”, care se desfășoară prin programul de granturi mici „Cetățeni activi pentru un mediu sănătos și justiție verde”, parte a inițiativei „O justiție verde pentru un mediu protejat și comunități durabile în Republica Moldova”, implementată de AO EcoContact, cu suportul financiar al Suediei.

PALEOLITIC ȘI MEZOLITIC PALAEOLITHIC AND MESOLITHIC

O SINTEZĂ A CERCETĂRILOR ARHEOLOGICE DIN ARIA CARSTULUI CHEILOR VÂRGHIȘULUI (JUDEȚUL HARGHITA), CAMPANIILE 2014–2025. PREZENT ȘI PERSPECTIVE

CZU: 902.2"6323":551.44(498)

Marian COSAC¹ marian.cosac@valahia.ro

¹ Departamentul de Istorie, Facultatea de Științe Umaniste, Universitatea „Valahia”, Târgoviște, România.

► **Cuvinte-cheie:** peșteri; paleolitic mijlociu; cenușă vulcanică.

Carstul din Cheile Vârghișului (județul Harghita, România) constituie unul dintre cele mai complexe sisteme carstice din țară, atât din punct de vedere geomorfologic, cât și arheologic. Până în prezent, au fost inventariate 122 de cavități, însă numărul real al acestora este probabil mai ridicat, având în vedere dificultățile de explorare și cartare integrală a arealului. Inventarierea sistematică a peșterilor se datorează cercetătorului István Dénes, ale cărui contribuții au reprezentat un reper fundamental pentru studiile ulterioare.

Cercetările arheologice desfășurate în cursul secolului al XX-lea au avut un caracter discontinuu și au fost orientate preponderent spre recuperarea materialelor arheologice postpaleolitice, identificate în special pe niveluri de călcare. Intervențiile stratigrafice au fost, în general, limitate, iar sondajele efectuate au depășit doar în mod excepțional adâncimile corespunzătoare depunerilor din epoca bronzului. O excepție notabilă o constituie situl Abri 122, investigat aproape integral de același István Dénes.

Începând cu anul 2014, în zonă se desfășoară un program de cercetare arheologică sistematică, caracterizat printr-o abordare interdisciplinară, ce vizează reconstituirea habitatului uman în contextul specific al mediului carstic. Majoritatea peșterilor din Cheile Vârghișului prezintă pachete sedimentare cu grosimi și cronologii variabile, determinate de poziționarea lor în cadrul diferitelor etaje de carstificare. Aceste depozite sedimentare conservă o succesiune stratigrafică complexă, care reflectă activități umane desfășurate pe parcursul mai multor perioade culturale, incluzând paleoliticul mijlociu, eneoliticul, epoca bronzului, epoca fierului și evul mediu. Re-

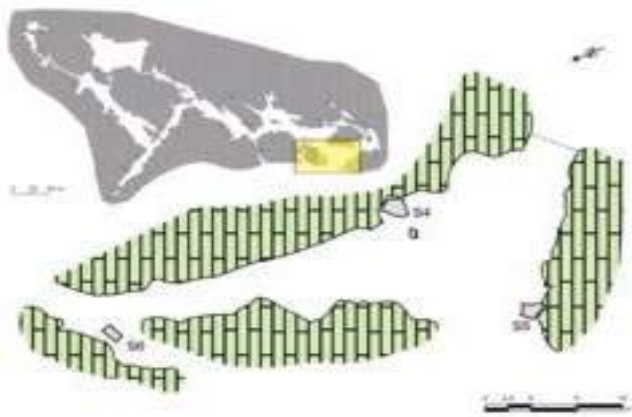
zultatele recente, obținute în anul 2025 prin analiza probelor provenite din structuri de combustie identificate în Peștera Lublinit, indică prezențe umane databile în cadrul aurignacianului și gravettianului, extinzând astfel cronologia locuirii în zonă până în paleoliticul superior timpuriu.

Până în prezent, cercetările arheologice sistematice au vizat mai multe cavități reprezentative, printre care Abri 122, Peștera Mare (nr. 14), Peștera Gabor, Peștera Ursului (nr. 18), Peștera Urșilor (nr. 36), precum și cavitățile numerotate 74 și 1, alături de Peștera Tătarilor. Aceste situri oferă un cadru comparativ relevant pentru analiza diversității funcționale și cronologice a ocupărilor umane în mediul carstic.

Un element distinctiv al peșterilor Ursului (nr. 18) și Urșilor (nr. 36) îl constituie prezența unor lentile de cenușă vulcanică, care au o importanță deosebită pentru stabilirea cadrului cronologic al depunerilor. Aceste niveluri de tefra reprezintă repere stratigrafice esențiale, facilitând corelarea secvențelor sedimentare și contribuind semnificativ la rafinarea cronologiei paleoliticului mijlociu în acest areal.

Piese bifaciale, Abri 122 – paleolitic mijlociu.

Peștera Mare, plan și amplasarea secțiunilor.

UN NOU SIT DE VÂRSTĂ PALEOLITIC MIJLOCIU ÎN ARIA CARPAȚILOR ROMÂNEȘTI: PEȘTERA LUI PEȘTEREANU, MUNȚII APUSENI, JUDEȚUL ALBA

CZU: 902.2“6323”:551.44(498.4)

Sebastian Gabriel ȘERBĂNESCU¹ gabriel.serbanescu@valahia.ro

Ionel GEAMBAȘU² igeambashu@yahoo.com

Mădălina STĂNESCU¹ stanescunicoletamadalina@gmail.com

Ștefan VASILE³ yokozuna_uz@yahoo.com

George MURĂTOREANU⁴ george.muratoreanu@valahia.ro

Marian COSAC⁵ marian.cosac@valahia.ro

¹ Școala Doctorală, Universitatea „Valahia”, Târgoviște, România.

² Universitatea „Valahia”, Târgoviște, România.

³ Departamentul de Geologie, Mineralogie și Paleontologie, Facultatea de Geologie și Geofizică, Universitatea din București, București, România.

⁴ Departamentul de Geografie, Universitatea „Valahia”, Târgoviște, România.

⁵ Departamentul de Istorie, Universitatea „Valahia”, Târgoviște, România.

► **Cuvinte-cheie:** Apuseni; paleolitic mijlociu; peșteră.

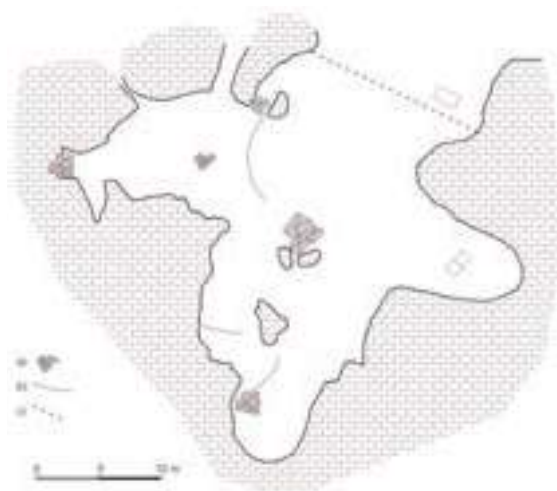
În anul 2025, în cursul unei evaluări a potențialului arheologic în aria Bazinului hidrografic Geoagiu, județul Alba, Munții Apuseni, a fost identificată așa-numita Peșteră a lui Peștereanu, în fapt Peștera nr. 2/3211, cum este numerotată în Catalogul sistematic al peșterilor din România. În urma efectuării unui sondaj, au fost identificate două etape de locuire, epoca bronzului și paleoliticul mijlociu. Este prima peșteră din această zonă cu locuire din perioada paleolitică. Probele prelevate pentru datarea cu radiocarbon au fost estimate la IFIN „Horia Hulubei” și confirmă încadrarea efectuată pe baza caracteristicilor tehnolo-tipologice ale ansamblului litic.

Pentru locuirea postpaleolitică au fost obținute două vârste, plasate în epoca bronzului timpuriu, iar pentru locuirea paleolitică, patru probe au furnizat vârste la limita estimării cronologice prin metoda radiocarbon. Materialul litic poate fi clasificat ca aparținând perioadei paleoliticului mijlociu, iar rezultatele atrag atenția asupra potențialului carstului din Munții Apuseni cu privire la această perioadă. Așa cum precizăm, în partea superioară a secțiunii au fost identificate două vetre asociate cu faună și fragmente ceramice, iar de la adâncimea de 35 cm au apărut materiale litice și faunistice de vârstă paleolitică. La adâncimea de 56 cm a fost identificată o vatră asociată cu material litic și faunistic. Săpătura a atins adâncimea de 80 de cm de la nivelul de călcare al peșterii, dar nu atins patul acesteia.

Materialul ceramic și fauna asociată acestuia sunt în curs de prelucrare la Universitatea „1 Decembrie” din Alba Iulia.

Colecția litică recuperată din peștera Peștereanu include 57 de piese, respectiv 12 *cassons*, șase galeți, un percutor și 38 produse de debitaj din porfir, chert/silex, bazalt, radiolarit/jasp verde și cuarțit, distribuite pe întreaga secvență stratigrafică cercetată, de 1 m, dar concentrate cu precădere în partea mediană a acesteia (-30-60 cm de la suprafața de călcare).

La finalul campaniei de cercetare arheologică, secțiunea S1 a fost acoperită cu folie și sediment, în vederea reluării săpăturii în anul 2026.

Planul peșterii și amplasarea secțiunii.

Delimitarea vetrei – paleolitic mijlociu.

DISTRIBUȚIA SPAȚIALĂ ȘI MOBILITATEA COMUNITĂȚILOR PALEOLITICE DE LA CURBURA CARPAȚILOR ROMÂNEȘTI: O ABORDARE GIS

CZU: 902.2"632":004.94:911.3(498.4)

George MURĂTOREANU¹ george.muratoreanu@valahia.ro

Marian COSAC² marian.cosac@valahia.ro

Elena Cristina CONSTANTIN² crissconstantin@yahoo.com

¹ Departamentul de Geografie, Facultatea de Științe Umaniste, Universitatea „Valahia”, Târgoviște, România.

² Departamentul de Istorie, Facultatea de Științe Umaniste, Universitatea „Valahia”, Târgoviște, România.

► **Cuvinte-cheie:** situri paleolitice; condiționări climatice; rute de deplasare; GIS.

Acest studiu analizează distribuția spațială și mobilitatea comunităților paleolitice din zona de curbura Carpaților Românești, utilizând o abordare GIS bazată pe modele de cost. Analiza pornește de la un set de 25 de situri arheologice, dispuse în principal în jurul Depresiunii Brașovului și în ariile montane adiacente, configurând un cadru regional favorabil investigării conectivității și a potențialelor coridoare de mobilitate.

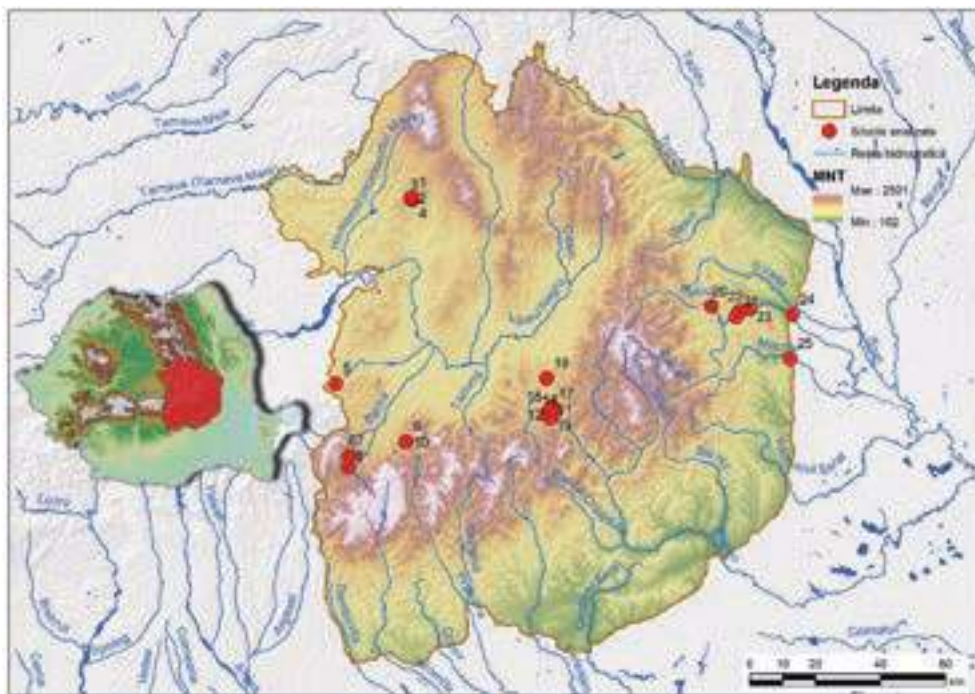
Modelul este construit prin integrarea variabilelor geomorfologice cu variabile climatice derivate din seturi de date paleoclimatice. Acestea au fost reclasificate în categorii de cost, reflectând atât dificultatea deplasării, cât și favorabilitatea mediului pentru ocupare. În acest fel, modelul diferențiază între costul fizic al traversării peisajului și costul ecologic al utilizării acestuia.

Pentru a surprinde variabilitatea condițiilor de mediu din Pleistocenul târziu, au fost definite două scenarii distincte. Primul scenariu aproximează condițiile climatice asociate mobilității comunităților neandertaliene în cadrul MIS 3, caracterizat printr-un climat glaciatic moderat. Al doilea scenariu utilizează date paleoclimatice corespunzătoare Maximului Glaciatic Târziu, pentru a evalua modul în care condițiile climatice restrictive pot influența mobilitatea comunităților de *Homo sapiens*. Cele două scenarii nu sunt interpretate ca o tranziție directă între populații, ci ca modele comparative ale impactului condițiilor climatice asupra accesibilității spațiale.

Rasterul de cost rezultate au fost utilizate pentru identificarea rutelor de cost minim și a rețelelor de conectivitate, evidențiind coridoarele potențiale de deplasare în cadrul reliefului montan. Rezultatele indică faptul că principalele axe de mobilitate sunt controlate de culoarele de depresiune și de văile majore, în timp ce zonele montane înalte funcționează ca bariere relative. Integrarea variabilelor climatice

conduce la o restrângere semnificativă a coridoarelor accesibile în scenariile reci și aride, subliniind rolul Carpaților de Curbură ca filtru dinamic al mobilității.

Prin această abordare, studiul evidențiază importanța combinării factorilor geomorfologici și climatici în analiza mobilității paleolitice și oferă un cadru metodologic replicabil pentru investigarea conectivității.

Harta siturilor analizate în studiu: 1. Peștera Mare; 2. Peștera Liublinit; 3. Peștera Ursului; 4. Abri 122; 5. Șirna Nouă; 6. Peștera Liliecilor; 7. Peștera Mică; 8. Peștera Coacăzei; 9. Peștera cu Gamele; 10. Peștera Gura Cheii Râșnov; 11. Liziera Otecu; 12. Galma Roate; 13. Sub Deluț; 14. În Botul Otecului; 15. Poarta Cremenii; 16. Dealul Negru; 17. Cremenea în Poienița; 18. Malu Dinu Buzea; 19. Costanda Lădăuți; 20. Bârsești–Podu Vâlcele; 21. La Toacă; 22. Colacu; 23. Tichiriș; 24. Vitănești; 25. Broșteni.

FOLOSIREA PIESELOR LITICE ARSE ÎN CERCETAREA FOCULUI ÎN PALEOLITIC: O PERSPECTIVĂ MONODISCIPLINARĂ

CZU: 902.2:903.2"632"001.891

Adrian DOBOȘ¹ addobos@yahoo.co.uk
Alexandru CIORNEI¹ eualex1984@gmail.com
Wei CHU² w.chu@arch.leidenuniv.nl

¹ Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, Academia Română, București, România.

² Universitatea din Leiden, Olanda.

► **Cuvinte-cheie:** arheologie experimentală; vetre; Românești–*Dumbrăvița I*; protoaurignacian.

Controlul asupra focului a reprezentat un element cheie în evoluția omului de-a lungul pleistocenului. Cunoștințele despre foc rămân însă fragmentare, în principal urmare a factorilor post-depoziționali care afectează siturile paleolitice.

Contribuția noastră prezintă rezultatele unui proiect de arheologie experimentală în care piesele litice arse au fost folosite ca sursă de informații despre focurile care le-au afectat. Mai precis, am studiat schimbările fizice care apar la diferite temperaturi și durate ale focurilor și am identificat schimbări specifice care pot fi corelate cu particularitățile focurilor.

Au fost folosite silicolite cu aceleași proprietăți cu cele ale celor din care au fost cioplite uneltele paleolitice și am reprodus expunerea la diferite temperaturi și intervale de timp. Am examinat și cuantificat modificările de culoare, suprafață (crăpături pe suprafața pieselor) și densitate și am descoperit că unele modificări se corelează cu temperaturi mari, iar altele cu temperaturi joase. În același timp, am constatat că expunerea repetată la o anumită temperatură (simulând focuri de lungă durată, cu realimentare) nu produce schimbări semnificative.

Rezultatele au fost folosite pe materialul litic ars din situl paleolitic Românești–*Dumbrăvița I*. Prin crearea unor unități analitice, a fost cuantificată distribuția orizontală și verticală a pieselor arse și pe baza concentrării lor au fost identificate zonele de combustie.

Analiza noastră indică existența a trei zone de combustie intensă în nivelul protoaurignacian de la Românești–*Dumbrăvița I*; acestea au putut fi identificate doar prin analizarea materialului litic ars, deoarece resturile de cărbune și cenușa nu s-au păstrat. Într-una din aceste zone a putut fi determinată cu certitudine existența unui foc a cărui temperatură a depășit 800°C.

Aplicarea acestei metode reprezintă o modalitate relativ puțin costisitoare în studierea pieselor litice arse și în același timp are potențial în studierea loturilor care provin din săpături vechi, pentru care informațiile privind proveniența materialului sunt incomplete. În acest din urmă caz, pe baza studierii pieselor arse pot fi cel puțin estimate temperaturile atinse de focurile din paleolitic.

Tipurile de modificări suferite de „Silexul de Banat” sub influența focului.

Cercetarea a fost desfășurată în cadrul grantului CNCS – UEFISCDI, PN-III-P1-1.1-TE-2021-1071. Parte din cercetare a fost susținută prin grantul ERC-2023-COG Project 101124398- HOME.

UPPER PALAEOLITHIC OSSEOUS ASSEMBLAGES FROM ROMANIA – A COMPARATIVE STUDY

CZU: 903.2-035.56”632”(498)

Adina BORONEANȚ¹ boro30@gmail.com@gmail.com
Monica MĂRGĂRIT² monica.margarit@valahia.ro
Ștefan VASILE³ yokozuna_uz@yahoo.com

¹ Vasile Pârvan Institute of Archaeology, Romanian Academy, Bucharest, Romania.

² Valahia University, Târgoviște, Romania.

³ University of Bucharest, Faculty of Geology and Geophysics, Department of Geology, Mineralogy, and Palaeontology, Bucharest, Romania.

► **Keywords:** Aurignacian; Gravettian/Epigravettian; osseous industries; usewear; operational sequence.

In this presentation, we aim to provide a comparative analysis of two osseous-industry assemblages from the Upper Palaeolithic of Romania, pertaining to distinct cultural and chronological contexts: the Aurignacian collection from the cave site at Peștera Hoților–Băile Herculan (southwestern Romania) and the Gravettian/Epigravettian industry from the open-air site at Cotu Miculiți (northeastern Romania), both pertaining to the Last Glacial Maximum (approximately 29–21 ka cal BP).

The Peștera Hoților assemblage comprises 14 finished pieces, typologically structured into points and bevelled tools, along with two double tools. The raw materials used were diaphyses of long bones from large mammals, most likely the *Ursus* sp. The operational sequence is characterized by direct percussion as the sole technique for the debitage stage. During shaping, two techniques were employed: abrasion and longitudinal scraping. The identified use-wear traces (e.g., use-polish, striations, compression marks) indicate diversified functions of the implements: hunting (weapon tips), domestic activities (perforation, working soft materials), and percussion tasks (intermediate pieces used in indirect percussion for tool manufacturing, probably).

The Cotu Miculiți assemblage, consisting of 47 artefacts, stands out through the predominant use of reindeer antler and an obvious standardization of the technical transformation chains, based on segmentation and extraction by grooving. Segmentation produced massive blanks intended for the manufacture of hammers and perforated batons, while the grooving-based extraction generated standardized blanks for points and spatulas. Their use covered both hunting activities and the processing of hides, bark, and wood.

When compared, the two assemblages reflect two different technological strategies adapted to different ecological and cultural contexts. While the Aurignacian assemblage from Peștera Hoților is indicative of a more opportunistic approach to tool manufacturing, relying on locally available resources, Cotu Miculinți illustrates a more elaborate and standardized osseous technology, integrated into the broader regional cultural networks, with clear parallels at Cosăuți (Republic of Moldova). The present study highlights the diversity and complexity of human adaptations in the Upper Palaeolithic of Romania.

Map of the Upper Palaeolithic sites mentioned in the text.

NEW EXCAVATIONS AT CLIMĂUTII DE JOS II (MOLDOVA)

CZU: 902.2:903.2(478)

Vitalie BURLACU¹ burlacu.vitale@gmail.com
Laure FONTANA² laure.fontana@cnrs.fr
Paul PETTITT³ paul.pettitt@durham.ac.uk
Christophe PETIT⁴ christophe.petit@univ-paris1.fr
Ștefan CHELBAN¹ chelbanst@gmail.com

¹ Orheiul Vechi Cultural-Natural Reserve, Butuceni, Republic of Moldova.

² National Centre for Scientific Research, Joint Research Unit ArScAn, Nanterre, France.

³ Durham University, Durham, The United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland.

⁴ Université de Paris 1 Panthéon Sorbonne, Paris, France.

► **Keywords:** Epi-Aurignacian; mammoth; shell ornaments; dwelling structure; débitage.

Since the summer 2024, an international team has been conducting new excavations at the Climautii de Jos II Upper Palaeolithic site. This open-air site had previously been the subject of rescue excavations by Ilie Borziac in 1989, which uncovered a mammoth dwelling structure attributed to the Epi-Aurignacian period (~24–25,000 cal BP). The existence of a second structure was suspected during the extension of Borziac's excavations, prompting Sergey Kovalenko to excavate a small test pit north of Borziac trenches. Kovalenko's discovery of an accumulation of mammoth remains – particularly long bones – confirmed the hypothesis of a second structure. Subsequent investigations, including the 2024 field season, led to the recovery of numerous faunal remains, a substantial assemblage of worked lithics and osseous artefacts, as well as perforated mollusc shells and other items of personal ornamentation, thereby confirming the presence of a significant Epi-Aurignacian settlement at the site.

This site, which is currently the only one to have yielded mammoth bone structures in Moldova, is of crucial interest to the study of hunter-gatherer societies on the right bank of the Dniester. After excavating several test pits, we decided to focus on the two areas that seemed most promising. The first (Sector 2) is located in the immediate vicinity of the Kovalenko test pit, where we confirmed the existence of two occupation levels characterised by an abundance of faunal remains (mammoth long bones, scapula, cranium, and other taxa), shell ornaments, and a lithic industry. The second excavation (Trench 4) was opened in an area 20 m to the south (closer to the Borziac's excavations) following an initial test pit that uncovered articulated mammoth lumbar vertebrae alongside ivory fragments. Excavation of this area subsequently uncovered a large quantity of stone tool remains, including large blade cores and other faunal remains, within a stratigraphic sequence currently compris-

ing a single occupation level. The excavation, which began in 2024 and continued in 2025, will continue until at least 2028, with the aim of fully revealing the structural layout of Sector 2 and determining the nature of the assemblage in Trench 4.

Initial radiocarbon measurements from each trench, obtained from faunal remains, confirm that they accumulated between 24–25,000 ka cal BP, although it remains to be confirmed whether they belong to the same occupation horizon or represent distinct activity events.

1.

2.

Climăuții de Jos II, 2025. Long bone (in the profile) and scapula, Sector 2, square A2'; 2. Faunal remains (including a mammoth thoracic vertebra), Trench 4, square A1'.

HIDE-PROCESSING TOOLS FROM THE LATE PALAEOLITHIC SITE ANETIVKA 2 (BASED ON TRACEOLOGICAL ANALYSIS)

CZU: 903.2"632"(477)

Oksana HRYTSIUTA¹ grytsyuta2@gmail.com

¹ Odesa Archaeological Museum, National Academy of Sciences of Ukraine, Odesa, Ukraine.

► **Keywords:** Upper Palaeolithic; traceology; use-wear analysis; experimental archaeology; skin perforation.

The study applies an experimental traceological approach to the investigation of hide processing based on the materials from the Upper Palaeolithic site of Anetivka 2. In order to establish a reference collection of use-wear traces, an experiment involving the processing of raw rabbit skin was carried out. At the first stage, the skin was partially dried, after which the inner flesh side was scraped with an end-scraper in order to remove the remaining tissue layer. The hair cover was then treated with a wood-ash solution, which facilitated its loosening, and the hair was subsequently removed with the scraper as well. In a separate procedure, a bone awl was used to perforate the processed skin. As a result of the experiment, reference traces were obtained on the scrapers, associated with working the flesh side and the hide after ash-assisted dehairing, as well as traces on the bone awl formed through skin perforation.

The resulting reference collection provided the basis for comparison with the archaeological materials from Anetivka 2. Preliminary analysis has shown that among the retouched flint tools bearing traces of hide processing, an important place is occupied by end-scrapers of various types. Bone awls were used for perforating holes in the hide. The location and character of the traces on the working areas of the tools correspond to the experimentally reproduced wear patterns associated with fleshing, ash-assisted dehairing, and perforation. Such a pattern, in which scrapers constitute the principal category of tools involved in hide working, is characteristic of Upper Palaeolithic sites and accords with broader interpretations of the structure of lithic and osseous industries of this period.

Ash-assisted dehairing of rabbit skin.

Hide-processing traces on an end-scraper from Anetivka 2.

THE USE OF ANIMAL TEETH AS JEWELLERY / AMULETS AT THE UPPER PALAEOLITHIC SETTLEMENT OF ANETIVKA 2 (UKRAINE)

CZU: 903.25-035.56"632"(477)

Alla HLAVENTCHUK¹ glavenchuk@gmail.com

¹ Odesa Archaeological Museum, National Academy of Sciences of Ukraine, Odesa, Ukraine.

► **Keywords:** North-Western Black Sea region; Upper Palaeolithic; Anetivka 2; animal teeth; pendants.

At the Upper Palaeolithic settlement of Anetivka 2, alongside faunal remains and artefacts related to the production and use of stone tools, the cultural layer also preserved worked animal bones and reindeer antler implements, fossils and shells, ornaments, and objects of symbolic expression. Pendants and beads were manufactured from teeth, bone, and small stones derived from various animal species. Items that may have served as personal adornments at Anetivka 2 are represented both by isolated finds and by small series of similar artefacts. One such group includes pendants made from animal teeth, of which approximately ten specimens have been identified, although not all are well preserved. Similar ornaments are represented by perforated animal teeth, semi-finished pieces, and possible blanks intended for the manufacture of comparable objects.

Within the production area at Anetivka 2, four pendants made from animal teeth were recovered. Teeth of ungulates were preferentially selected. One pendant, fashioned from the tooth of a hoofed animal with heavily worn enamel and perforated at the root, preserves traces indicating suspension on a leather thong. Polish associated with contact against leather or clothing is also visible on its surface. The perforations were produced both by drilling and by incision. Particularly noteworthy is the presence, alongside perforated teeth, of miniature bone fragments bearing traces of perforations, which most likely functioned as pendant-beads or decorative elements sewn onto clothing.

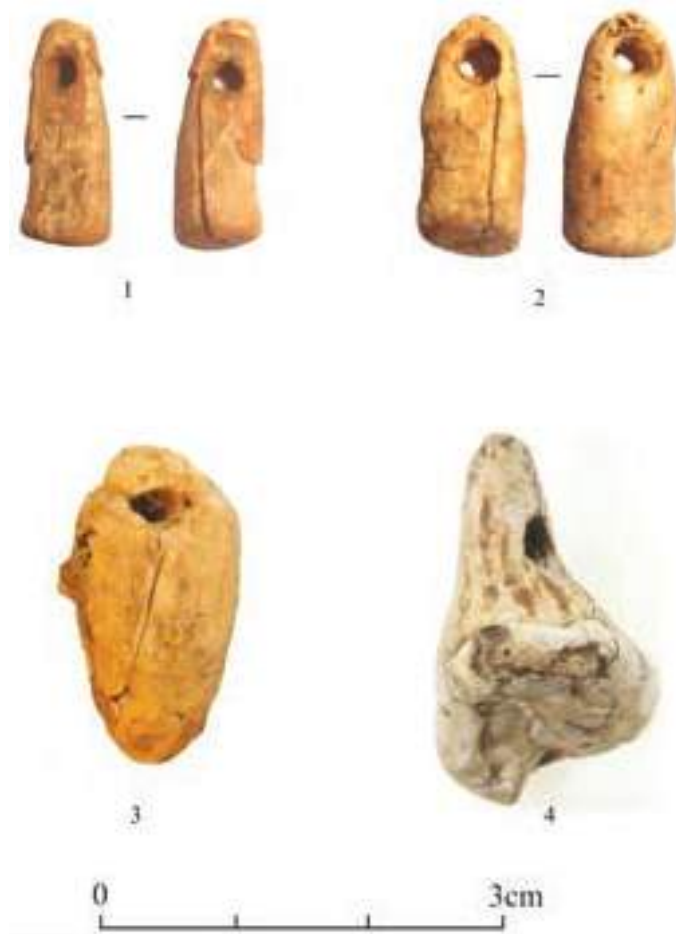
In addition to the artefacts originating from the production area, larger pendants were also identified, including a specimen made from a bear tooth discovered during the early excavations of the site, before systematic wet sieving of the cultural deposits was introduced.

Anetivka 2 has also yielded pendants manufactured from stone (quartz and sandstone) as well as kaolin, deliberately shaped to imitate animal teeth. In these cases, naturally suitable pebbles were not merely selected, but intentionally modified to reproduce the morphology of teeth.

It is likely that tooth pendants fulfilled not only an aesthetic role, but also served as amulets or symbolic objects.

In addition to the modified animal teeth recovered as finished ornaments, isolated teeth belonging to species not otherwise represented in the faunal assemblage were also identified at Anetivka 2. For these taxa, only teeth are present within the assemblage. Examples include wolf and bear canines. These items may have been brought to the settlement either as blanks for ornament production or as ready-made amulets requiring no additional modification.

The study of the personal ornaments from Anetivka 2 contributes to a better understanding of the methods and techniques involved in the manufacture of non-utilitarian objects and expand our knowledge of the materials and symbolic practices employed by the Epigravettian hunter groups that inhabited the periglacial steppes approximately 18–19 thousand years ago.

Anetivka 2. The animal teeth pendants.

MESOLITHIC TOOLS IN THE COLLECTION FROM THE UPPER PALAEOLITHIC SITE AT VELIKA AKARZHA

CZU: 903.2"633":902.2"6325"(477)

Ihor PISTRUIL¹ pistruiligor@ukr.net

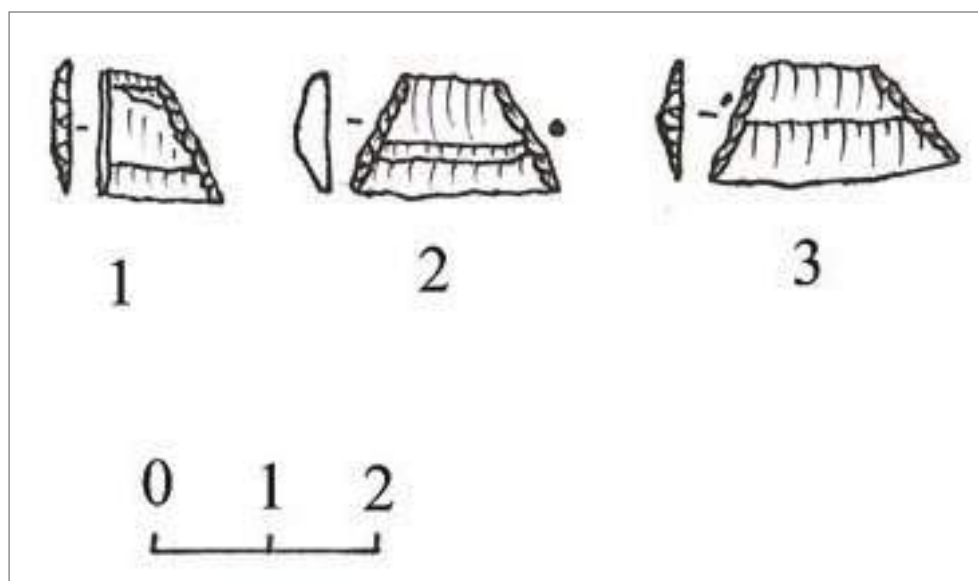
¹ Odesa Archaeological Museum, National Academy of Sciences of Ukraine, Odesa, Ukraine.

► **Keywords:** Northwestern Black Sea region; Upper Palaeolithic; Mesolithic; Epigravettian; flint inventory.

The Velyka Akarzha site was discovered by V. I. Kraskovsky in 1955. The site is located 1.5 km southeast of Velykodolynske village, on the slope of a ravine opening westward into the Dry Estuary (Ovidiopol district, Odesa region). In 1959 and 1961, the site was investigated by an expedition led by P. I. Boryskovskyi. The collection is kept in the Odesa Archaeological Museum of the National Academy of Sciences of Ukraine. During P. I. Boryskovsky's excavations, about 19,000 flint artefacts were found. The lithic assemblage consists of flint fragments, cores, flakes, blades, secondary processing products, etc. The tools include end-scrapers, burins, points, retouched flakes and blades, backed bladelet, etc. Among the products with secondary processing, burins and backed bladelets predominate. The percentage ratio of groups and types of burins the Velika Akarzha site is almost completely similar to the percentage ratio of groups and types of burins in the collection of the Epigravetan settlement of Anetivka II. Thus, the flint collection of the Velika Akarzha site can also be attributed to the Epigravettian industry Upper Palaeolithic period.

In 1988–1993, the research of the site was continued by I. V. Sapozhnikov. The location of I. V. Sapozhnikov's archaeological materials is unknown. According to publications, the archaeological material from 1988–1993 also dates to the Upper Palaeolithic period. However, in his work, V. I. Sapozhnikov points out that the collection from the Velika Akarzha site includes Mesolithic types of artefacts.

The collection from the Velika Akarzha site, held at the Odesa Archaeological Museum (based on research by V. I. Kraskovsky and P. I. Boriskovsky), includes three trapezoids. Apart from these trapezoids, the collection contains no other types of Mesolithic artefacts. One of them is broken, whilst the other two are symmetrical. It is quite difficult to determine the origin of this broken trapezoid. The field and inventory numbers on it have been almost entirely lost. On the symmetrical trapezoids, remnants of field codes and inventory numbers are present. From these inscriptions, it can be established that these items were found at the Velika Akarzha site. However, neither P. I. Boriskovsky nor V. I. Sapozhnikov mentions the discovery of trapezoids during their field research in their works.

Trapezoids from the Upper Palaeolithic site at Velika Akarzha.

NEOLITIC, ENEOLITIC ȘI EPOCA BRONZULUI NEOLITHIC, ENEOLITHIC, AND BRONZE AGE

NOI DESCOPERIRI APARTINÂND CULTURII BOIAN. SITURILE 1 ȘI 3 LOT 4 A0, COMUNA CERNICA, JUDEȚUL ILFOV

CZU: 902.2:903.2"634"(498)

Andrei HEROIU¹ aheroiu@gmail.com

Alin-Georgian GHEORGHE¹ alingeorgian.arh@gmail.com

Cristian-Constantin ROMAN¹ cricr2001@yahoo.com

Serina BOBE¹ bobeserina@gmail.com

¹ S.C. Vanderlay Arheo S.R.L., Hunedoara, România.

► **Cuvinte-cheie:** săpătură preventivă; cultura Boian; statuete antropomorfe; ceramică; neolitic.

Studiul de față are ca scop prezentarea cercetării arheologice preventive a sitului de la Cernica, de pe tronsonul de autostradă A0. Situl a fost identificat în urma diagnosticului intruziv, metodă care a permis cu ușurință delimitarea zonelor cu potențial arheologic ridicat. Acesta se încadrează într-un peisaj arheologic mai larg, fiind localizat pe partea sudică a actualului Lac Cernica, ceea ce confirmă preferința acestor comunități pentru amplasarea așezărilor în zone cu surse constante de apă, esențiale pentru traiul cotidian și activitățile economice.

În acest sit au fost descoperite piese atribuite culturii Boian (datată în mileniile V–IV a. Chr.), reprezentativă pentru perioada neolitică târzie din spațiul sud-est european. Descoperirea și cercetarea unui nou sit aparținând acestei culturi reprezintă un aport semnificativ pentru cunoașterea comunităților preistorice din sudul și estul României. Un astfel de sit oferă informații valoroase despre organizarea habitatului, economia de subsistență bazată pe agricultură și creșterea animalelor, practicile simbolice, precum și relațiile dintre diferite grupuri umane.

Săpătura a fost alcătuită din două șantiere distincte, unul situat pe traseul autostrăzii și altul în zona gropii de împrumut. Cele mai multe complexe identificate au reprezentat gropi menajere sau de depozitare, sugerând faptul că cercetarea a surprins o zonă periferică a așezării. Dintre piesele descoperite menționăm fragmente ceramice decorate, lame și alte unelte din silex, fusaiole întregi sau fragmentare, dar și statuete antropomorfe feminine din argilă, decorate cu motive incizate.

Lucrarea de față va fi structurată astfel: etapele cercetării (descoperirea sitului, decopertarea mecanizată, documentarea complexelor), analiza stratigrafiei, stabilirea tipologiei descoperirilor, integrarea într-un cadru cultural-cronologic mai larg și analiza detaliată a materialului arheologic și, la final, câteva analogii relevante din punct de vedere cultural-cronologic.

În final, rezultatele obținute vor contribui la o mai bună înțelegere a dinamicii locuirii și a evoluției culturale în această zonă, în perioada neolitică, cu speranța că alte descoperiri de acest tip vor ieși la lumină în viitor.

Plastică antropomorfă provenită din cercetarea sitului de la Cernica.

ANIMAL PALAEOECONOMY OF THE GUMELNIȚA COMMUNITIES FROM ÎNSURĂȚEI-POPINA II (A1 PHASE, BRĂILA COUNTY)

CZU: 903:599"634"(498)

David BACIU¹ davidbaci98@gmail.com

¹ School of Advanced Studies of the Romanian Academy, Bucharest, Romania.

► **Keywords:** archaeozoology; Neolithic; Gumelnița culture; mortality profiles; palaeoeconomy.

The site from which the studied faunal material originates is located approximately 7 km north of Însurăței, in the Călmățui Valey, where osteological material from *Popina II* was analysed. The studied sample is relatively well represented from an osteological point of view, with approximately 991 remains analysed, of which over 862 were taxonomically identified. In addition to mammalian species, remains of birds, fish, and molluscs were also identified.

Mammals predominate (99%), and among them, domestic animals represent approximately 57% of the total, while wild species accounts for 36.9%. Among the identified specimens, we also recorded the categories *Bos* sp. and *Sus* sp., which could not be assigned to a more specific taxonomic level. These account for the remaining 5.7% of the total identified mammal assemblage. Among domestic mammals, cattle clearly dominate, with 364 remains (42.23%), followed by ovicaprines with 70 remains (8.1%), pigs with 50 remains (5.8%), and dogs with 11 remains (1.3%). Among hunted species, the most represented is the aurochs, with 169 remains (19.61%), followed by wild boar (8.24%) and red deer (6.38%). The remaining species (roe deer, wild horse, fox, and hare) each account for less than 2%.

The study of dental remains allowed the reconstruction of mortality profiles for the main domestic animal species (cattle, ovicaprines, and pigs), thus enabling the identification of the reasons for which these animals were exploited.

This new faunal assemblage is highly important from an archaeozoological perspective, considering that very few assemblages dated to the Gumelnița A1 phase have been analysed in Romania (Vlădiceasca, Taraschina, Palazu Mare and Alexandria-*Limonagiul*). Therefore, it contributes to a much broader understanding of the evolution of animal-based palaeoeconomy in southeastern Romania.

Ursus arctos, right femur, distal epiphysis fused.

UN SIT AL CULTURII CERAMICII LINIARE ÎN DEPRESIUNEA NEAMȚ

CZU: 902.2:903.2"634"(498)

Vasile DIACONU^{1,2} diavas_n82@yahoo.com

Ioana-Cosmina HRINCIUC³ cosminahrinciuc@gmail.com

¹ Muzeul de Istorie și Etnografie Târgu Neamț, Complexul Muzeal Național Neamț, Târgu Neamț, România.

² Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova.

³ Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, Academia Română, București, România.

► **Cuvinte-cheie:** neolitic; așezare; utilaj litic; tipologie; cronologie absolută.

Cunoașterea culturii Ceramicii Liniare în zona subcarpatică din estul României este încă deficitară, iar cercetări sistematice în situri ale acestui mediu cultural nu au mai fost realizate de decenii bune.

Pentru județul Neamț, această etapă a neoliticului este foarte puțin cunoscută și numai prin vestigiile mai consistente de la Târpești și Traian.

Săpăturile sistematice și cercetările preventive realizate în ultimii ani în cadrul Depresiunii Neamț au adus noi date despre această manifestare culturală, fiind identificată și cercetată parțial o nouă așezare.

Primele vestigii au fost descoperite cu prilejul săpăturilor sistematice din situl pluristratificat de la Topolița. Într-o primă etapă au fost identificate doar materiale ceramice, dar ulterior a fost descoperit și un complex menajer, din care au fost recuperate resturi de olărie, materiale osteologice și bucăți de lipitură arsă. Tot din acest complex a fost prelevată o probă pentru datare absolută.

Cercetările preventive de pe traseul viitoarei autostrăzi A8, care s-au desfășurat în două situri (Situl 3 și Situl 5) din imediata vecinătate a așezării de la Topolița, au permis identificarea și descoperirea mai multor gropi, care aveau în interior artefacte specifice culturii Ceramicii Liniare. Toate aceste descoperiri indică faptul că așezarea neolitică era destul de mare și ocupa o suprafață de aproximativ 10 ha. Locuirea neolitică s-a desfășurat pe ambele maluri ale actualului pârâu Valea Seacă, pe terasele joase care permiteau practicarea agriculturii.

În afara materialului ceramic destul de consistent, în complexele arheologice au mai fost descoperite și numeroase piese litice, cioplite și lucrate prin șlefuire, confecționate din silex și roci locale, care se remarcă printr-o mare varietate tipologică.

Importanța acestui sit derivă din faptul că aduce elemente consistente pentru înțelegerea evoluției comunităților neolitice din zona subcarpatică a Moldovei, cu precădere pentru zona Neamțului, unde sunt cunoscute în acest moment doar cinci puncte cu descoperiri atribuite culturii Ceramicii Liniare.

Limita aşezării culturii Ceramicii Liniare şi siturile
în care au fost descoperite vestigiile neolitice.

DATE TEHNICO-TIPOLOGICE DESPRE PIESELE LITICE DESCOPERITE ÎN AȘEZAREA PRECUCUTENI DE LA DIOCHEȚI REDIU (JUDEȚUL VRANCEA)

CZU: 902.2:903.2"636"(498)

Mădălina STĂNESCU¹ stanescunicoletamadalina@gmail.com

Daniel GARVĂN² daniel.garvan@gmail.com

Roxana MUNTEANU² roxmunteanu@gmail.com

Ionuț STĂNESCU¹ stanescuionut@hotmail.com

¹ Muzeul Vrancei, Focșani, România.

² Muzeul Județean Buzău, Buzău, România.

► **Cuvinte-cheie:** material litic cioplit; eneolitic; locuință; gresie silicioasă glauconitică; silex.

Situl de la Diocheți Reditu se găsește în lunca pârâului Zăbrăuți, la aproximativ 1 km sud de satul Movilița și 2,5 km NV de satul Diocheți–Reditu, pe un grind traversat pe direcția NV-SE de un drum de exploatare. Marginea de NE este puternic afectată de eroziunea produsă de cursul de apă. Cea mai mare parte a grindului a suferit numeroase intervenții antropice de-a lungul timpului, întreaga jumătate de NE a fost utilizată ca groapă de împrumut, fiind decapată pe o adâncime cuprinsă între 0,5–1 m.

Situl a fost identificat în urma unor cercetări de suprafață, în primăvara anului 2021, iar în toamnă au fost realizate mai multe sondaje, între care unul (cu dimensiunile de 3×2 m, orientat SV-NE) pe latura de NE a sitului, într-o zonă unde se observau fragmente de pereți prăbușiți ai unei locuințe incendiate. Sondajul nu a atins baza depunerilor antropice, dezvelind parțial o locuință incendiată Precucuteni.

În completarea acestor sondaje, pentru clarificarea întregii secvențe stratigrafice a sitului, în anul 2024 am reluat cercetările, sub forma investigațiilor non-intruzive, completate de sondaje.

În urma sondajelor realizate în 2024 și 2025, am obținut o imagine mai clară privind stratigrafia sitului. Săpăturile au confirmat că partea superioară a depunerilor antropice a fost distrusă prin decapări.

Se păstrează *in situ* o depunere bogată din perioada eneolitică (cu cel puțin două orizonturi de construcții), care pare la prima vedere relativ bine conservată. De asemenea, sondajele din 2024 și 2025 au permis identificarea unui material ceramic neolitic relativ abundent, la baza depunerilor antropice.

Scopul acestui studiu îl reprezintă abordarea pe principii metodologice actuale a pieselor litice descoperite. Eșantionul studiat însumează 310 piese litice descoperite

în cele două secțiuni SI și SII. Piesele au fost analizate din punct de vedere tehnico-tipologic și petrografic. Cele mai numeroase produse de debitaj sunt piesele neretușate – suporturi laminare, așchii, nuclee, *tablette de ravivage* și piese indeterminabile, urmate de piesele retușate, care alcătuiesc patru grupe tipologice – *grattoirs*, lame cu troncatură, lame/lamele retușate și așchii retușate.

Analiza pieselor a avut în vedere, în principal, obținerea unor informații cu caracter tehnico-tipologic și funcțional asupra materialului litic cioplit descoperit. Sunt luate în calcul o serie de variabile, cum ar fi materia primă, tipurile de piese, gradul lor de fragmentare și dimensiunile.

Diocheți Rediu-„Izlaz”. Vedere aeriană cu situl.

Diocheți Rediu-„Izlaz”. SII.

AȘEZĂRILE CUCUTENI A DIN SPAȚIUL PRUTO-NISTREAN. O ÎNCERCARE DE ANALIZĂ PREDICTIVĂ

CZU: 903.4"636":004.94(478)

Mariana VASILACHE¹ m.vasilache@univ-lyon2.fr

¹ Université Lumière Lyon 2, Lyon, Franța.

► **Cuvinte-cheie:** Cucuteni A; Republica Moldova; GIS; analiză statistică; predictibilitate.

În spațiul pruto-nistrean sunt cunoscute peste 100 de așezări aparținând etapei Cucuteni A (datele reflectă situația cunoscută în anul 2024), însă distribuția acestora este inegală și reflectă atât nivelul cercetărilor, cât și anumite condiționări naturale. Studiul de față prezintă analiza acestei distribuții, prin integrarea metodelor de analiză spațială și statistică, în vederea identificării unor tipare de amplasare și a încercării elaborării unui model predictiv de localizare a siturilor necunoscute.

Cercetarea se bazează pe un *corpus* de situri din Republica Moldova, rezultat din cercetări sistematice, periegeze și date din literatura de specialitate. Aceste date au fost integrate într-un sistem GIS și corelate cu variabile de mediu extrase din modele numerice ale terenului. Analiza a vizat, în principal, informațiile privind altitudinea, panta, expoziția versanților și distanța față de rețeaua hidrografică, considerate factori relevanți în alegerea locului de locuire.

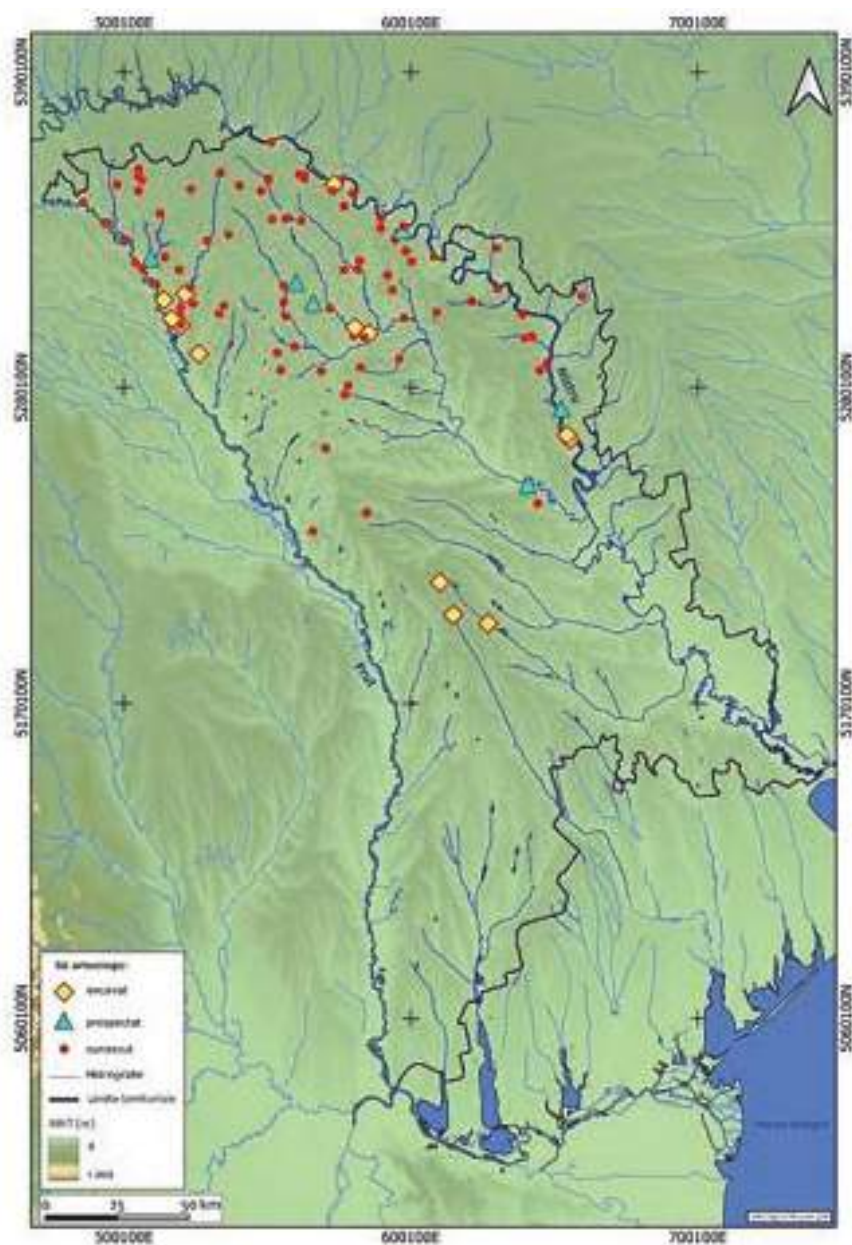
Rezultatele indică existența unor preferințe clare. Majoritatea așezărilor sunt amplasate la altitudini moderate, în special între 100 și 150 m, evitând atât zonele joase inundabile, cât și relieful înalt. Din punct de vedere morfologic, siturile sunt situate predominant pe pante line sau slab înclinate (aproximativ 2–3°), ceea ce sugerează un echilibru între accesibilitate și protecție.

În ceea ce privește expoziția, se remarcă o orientare frecventă către sud și sud-vest, asociată unor condiții favorabile de insolație și microclimat.

Proximitatea față de resursele de apă reprezintă un criteriu esențial: cele mai multe situri sunt localizate la distanțe mai mici de 200 m față de cursuri de apă.

Pe baza acestor corelații, s-a încercat elaborarea unui model predictiv de tip corelativ-empiric, care permite identificarea zonelor cu probabilitate ridicată de existență a unor așezări încă necunoscute. Modelul se înscrie în tradiția studiilor predictive dezvoltate în arheologie începând cu a doua jumătate a secolului XX și utilizează relațiile observate între siturile cunoscute și mediul lor pentru a estima distribuții viitoare.

Rezultatele obținute nu substituie cercetarea de teren, ci oferă un instrument de orientare a prospecțiunilor și de optimizare a strategiilor de investigare. Totodată, ele contribuie la o mai bună înțelegere a relației dintre comunitățile Cucuteni A și mediul natural, precum și la dezvoltarea unor metode moderne de gestionare și protejare a patrimoniului arheologic.

Harta generală a așezărilor Cucuteni A de pe teritoriul Republicii Moldova.

CERCETĂRI ARHEOLOGICE DE SALVARE ÎN SITUL VĂRVĂREUCA VIII DIN ANUL 2025

CZU: 902.2:903.2"636"(478)

Sergiu POPOVICI^{1, 2, 3} sergiupopovici1986@gmail.com

Serghei HEGHEA² sheghea@gmail.com

Dumitru AVRAM² du.av.94@gmail.com

¹ Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Butuceni, Republica Moldova.

² Agenția Națională Arheologică, Chișinău, Republica Moldova.

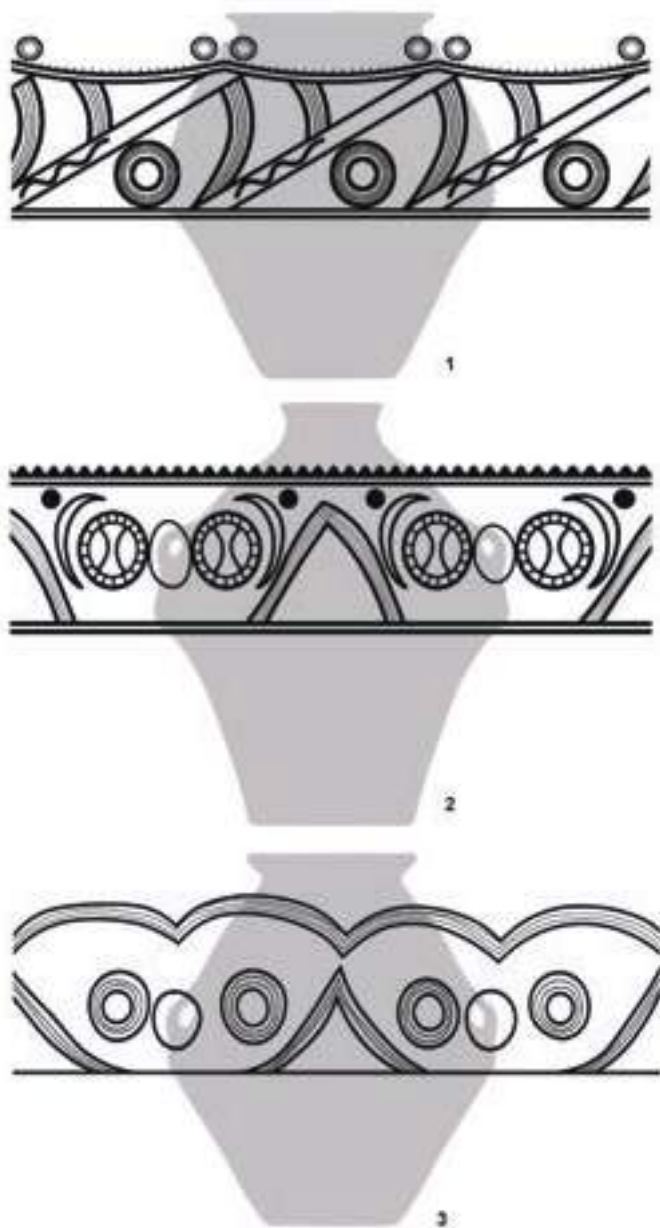
³ Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova.

- **Cuvinte-cheie:** Cucuteni B; săpături de salvare; ceramică pictată; decor strigiform; reprezentări zoomorfe și astrale.

Așezarea Cucuteni B Vărvăreuca VIII a fost descoperită în anul 1954 de către V. Marchevici și cercetată arheologic în anii 1960–1962, 1969 și 1981. Situl este situat pe o terasă înaltă a malului drept al râului Răut, între satele Vărvăreuca și Bobulești, din raionul Florești. În anul 2025, în partea sudică a sitului au fost efectuate cercetări de salvare asupra unei porțiuni dintr-o locuință de suprafață, afectată de excavarea unui șanț.

Complexul identificat în săpătură reprezenta o aglomerare de fragmente ceramice, situate deasupra unor fragmente de lut ars, părți componente ale platformei locuinței. Colecția ceramică include fragmente provenite de la 13 vase, dintre care 12 sunt lucrate din pastă fină, fără impurități vizibile, cu suprafața decorată prin pictură, iar un vas este realizat din pastă în amestec cu scoici pisate. Formele vaselor pictate includ amfore bitronconice, amfore cu corp globular ușor turtit, oale, cupe bitronconice cu gât supraînălțat și străchini. Vasul lucrat din pastă în amestec cu scoici pisate reprezintă o oală având buza ușor răsfrântă spre exterior. Decorul vaselor pictate include pictura monocromă în brun închis, precum și bicromă, realizată în nuanțe de brun închis și roșu. Pentru majoritatea vaselor, decorul acoperă suprafața cuprinsă între diametrul maxim al acestora și zona buzei și este compus din cercuri unite prin tangente, cercuri în combinație cu benzi ce formează semicercuri sau triunghiuri, precum și din benzi late orizontale alternate cu benzi mediane mai subțiri. Privită în ansamblu, dispunerea elementelor decorative pe amfore conturează o structură compozițională cu caracter strigiform. De asemenea, motivele geometrice sunt combinate cu reprezentări zoomorfe (câini, șerpi), precum și cu motive inspirate probabil din corpuri cerești (Luna și Soarele). Decorul vasului lucrat din pastă în amestec cu scoici pisate este plasat pe gâtul recipientului și este format din striuri verticale, delimitate orizontal printr-un șir de creștături.

Cercetările de salvare realizate în situl Vărvăreuca VIII din anul 2025 completează informațiile cunoscute despre această importantă așezare din faza B a culturii Cucuteni, însă, în pofida volumului semnificativ de săpături efectuate anterior, materialele arheologice descoperite până în prezent rămân insuficient publicate și integrate în literatura de specialitate.

Reconstituirea desfășurării decorului pe vasele descoperite în anul 2025.

CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN SITUL ENEOLITIC CORJEUȚI V (SATUL CORJEUȚI, RAIONUL BRICENI)

CZU: 902.2:903.2"636"(478)

Serghei HEGHEA¹ sheghea@gmail.com

¹ Agenția Națională Arheologică, Chișinău, Republica Moldova.

► **Cuvinte-cheie:** Cucuteni-Trypillia; ceramică pictată; plastica antropomorfă.

Situl arheologic Corjeuți V a fost identificat în anul 1989 de către O. Levițki și T. Demcenko. În urma cercetărilor de suprafață, au fost stabilite dimensiunile sitului, circa 700×500, vestigiile identificate fiind atribuite culturii Cucuteni-Trypillia.

Investigațiile din anul 2024 au adus noi date cu privire la limitele sitului, care s-a dovedit a fi mai mare decât suprafața estimată inițial – dovadă fiind numeroasele vestigii descoperite pe o suprafață de circa 100 ha. În anul 2025 au fost efectuate cercetări arheologice preventive care au constatat în realizarea a trei sondaje, în diferite zone ale sitului, care prezentau aglomerații de vestigii arheologice la suprafață.

Situl este situat la limita de sud a localității, pe un platou ușor înclinat spre sud-vest, fiind limitat de râul Lopatnic la vest (altitudine relativă de circa 50 m). Stratul de sol, reprezentat de cernoziomuri levigate, a fost deranjat de arătură (în unele zone practic până la roca argiloasă), care a afectat stratul de cultură, vestigii numeroase, mai ales din zona locuințelor, fiind scoase la suprafață.

În urma efectuării sondajelor, au fost descoperite resturi ale unei locuințe de suprafață, prevăzută cu o instalație de foc. Cuptorul, cu dimensiunile de 140×120 cm, consta dintr-o vatră lucrată dintr-un amestec de lut cu nisip, care avea aspectul unui mozaic de lut ars și prezenta straturi succesive de lipitură și fragmente ceramice, iar cupola acestuia se păstra doar pe mici porțiuni. Dintre piesele de lut, se evidențiază o statueta antropomorfă în poziție semișezândă, pictată cu linii brune. Inventarul litic e reprezentat de lame de seceri, gratoare, percutoare de silex și fragmente de râșnițe. Repertoriul vestigiilor ceramice este unul bogat și variat: fragmente lucrate dintr-o pastă fină de lut arsă la roșu și doar câteva cu adaos de scoică pisată în amestec. Prima categorie constă dintr-un lot reprezentativ de străchini tronconice prevăzute cu pictură brună și roșie pe interior și exterior.

Analiza imaginilor satelitare recente, dar și a celor declasificate – realizate în anii <80 ai secolului XX, indică prezența a două așezări pe suprafața sitului cercetat. O așezare cu o structură concentrică a șirurilor de locuințe localizată în zona centrală a platoului și care prezintă vestigii ale etapei Cucuteni B – Trypillia C1, iar cea de-a doua – în zona de nord-vest (limitată de un sistem defensiv), care ar prezenta indicii ale unui habitat mai timpuriu, specific etapei Cucuteni AB.

Imagine satelitară declasificată cu localizarea sitului Corjeuți V (program HEXAGON KH-9, disponibil prin USGS EarthExplorer).

Mulțumiri arheologilor Dumitru Avram, Victor Dulgher, Vlad Chitic și Adrian Iorga pentru lucrările de teren și dr. Sergiu Popovici pentru identificarea imaginilor declasificate.

ANALIZA MATERIALULUI ARHEOZOOLOGIC PROVENIT DIN SITUL CUCUTENIAN DE LA HOISEȘTI-LA CURMĂTURĂ (JUDEȚUL NEAMȚ, ROMANIA)

CZU: 903.4"636":591.6(498)

Daniel MALAXA¹ danielmalaxa@yahoo.ro
Neculai BOLOHAN² neculaibolohan@yahoo.com

¹ Institutul de Arheologie, Academia Română – Filiala Iași, Iași, România.

² Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, România.

► **Cuvinte-cheie:** arheozoologie; creșterea animalelor; vânătoare; tafonomie.

Materialul faunistic analizat constă din 202 fragmente recuperate din situl arheologic Hoisești–La Curmătură, aparținând culturii Cucuteni. Urmele tafonomice (măcelărire, jupuire, dezarticulare etc.), corelate cu distribuția relativ uniformă a elementelor scheletice din toate grupele anatomice, indică faptul că materialul studiat provine, în principal, din economia alimentară a așezării.

Metodologia aplicată a constat în identificări anatomice și taxonomice, cuantificarea resturilor faunistice prin numărul de resturi identificate (NR) și numărul minim de indivizi (NMI), evaluarea tafonomică, estimarea vârstelor de sacrificare cu ajutorul uzurii dentare, estimarea taliei la greabăn și reconstrucția paleomediului.

Comunitatea de la Hoisești avea o economie predominant pastorală, centrată pe creșterea animalelor domestice (vite mari și mici). Mamiferele domestice domină eșantionul arheozoologic, atât în ceea ce privește NR, cât și NMI. Speciile domestice identificate în eșantion sunt: bovinele domestice (*Bos taurus*), oaia (*Ovis aries*), capra (*Capra hircus*) și porcul domestic (*Sus domesticus*).

Pe baza NR, bovinele erau exploatate cel mai intens, reprezentând aproximativ 36% din resturile identificabile. Grupul oaie/capra s-a situat pe locul al doilea, cu o pondere de circa 29%. Porcinele domestice au ocupat poziția a treia, constituind aproximativ 26% din totalul resturilor de mamifere identificabile.

În ceea ce privește NMI, porcinele au fost cele mai numeroase, cu un număr minim estimat de patru indivizi (aproximativ 33% din totalul indivizilor estimați). Atât pentru bovine, cât și pentru ovine/caprine, a fost estimat un minimum de doi indivizi pentru fiecare taxon, reprezentând aproximativ 17% fiecare.

Vânătoarea a jucat un rol secundar, fiind probabil orientată spre suplimentarea dietei și protejarea efectivelor de animale domestice, prin vânătoarea, în principal, a taxonilor sălbatici adulți, precum mistrețul (*Sus scrofa*), cerbul (*Cervus elaphus*), căpriorul (*Capreolus capreolus*) și, posibil, iepurele de câmp (*Lepus europaeus*), pentru

a maximiza randamentul de carne oferită. În plus, vânătoarea și/sau culesul coar-
nelor au furnizat materii prime pentru o posibilă industrie locală a osului, aspect
sugerat de un rebut de prelucrare din corn de cerb.

Paleomediul așezării era caracterizat prin zone deschise de pășunat, favorabile
rumegătoarelor, fapt indicat și de posibila prezență a iepurelui de câmp, specie tipică
habitatului de câmp deschis. Zonele de lizieră și pădurile de foioase erau, cel mai
probabil, situate în apropierea așezării, oferind habitate adecvate pentru speciile vâ-
nate, precum căpriorul (specie tipică zonelor de lizieră), dar și pentru cerb și mistreț.

Urme de descărnare pe un cubitus de bovină
(vedere cranială și laterală). Olecran ros de câini.

NOI VESTIGII PREISTORICE DESCOPERITE ÎN ORAȘUL ROMAN

CZU: 902.2:903.2"632/637"(498)

George-Dan HÂNCEANU¹ georgehanceanu@yahoo.com

Vasile DIACONU^{2,3} diavas_n82@yahoo.com

¹ Muzeul de Istorie Roman, Complexul Muzeal Național Neamț, Roman, România.

² Muzeul de Istorie și Etnografie Târgu Neamț, Complexul Muzeal Național Neamț, Târgu Neamț, România.

³ Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova.

► **Cuvinte-cheie:** paleolitic; eneolitic; epoca bronzului; cercetări arheologice preventive; utilaj litic.

Cercetările arheologice desfășurate pe teritoriul municipiului Roman în ultimele șapte decenii au contribuit la creionarea unei imagini complexe a ceea ce înseamnă evoluția acestei localități urbane, din perioada medievală și până în epoca modernă.

Amplasat la intersecția râurilor Moldova și Siret, Romanul ocupă o poziție topografică deosebită, care putea oferi condiții prielnice de viațuire în toate etapele istorice. Cu toate acestea, locuirile preistorice din acest spațiu sunt foarte firav documentate și abia în ultimul deceniu au fost înregistrate niște rezultate mai concludente, odată cu desfășurarea unor cercetări arheologice preventive de amploare.

Astfel, dacă în anul 2015, în incinta Arhiepiscopiei Romanului a fost descoperit și cercetat un grup de morminte specifice epocii bronzului, recente săpături preventive din punctul *Spitalul Precista* au adus la lumină noi vestigii preistorice, care confirmă frecventarea acestui loc în paleolitic și eneolitic.

Amplele cercetări de la *Spitalul Precista* au dus și la recuperarea unor artefacte litice și ceramice, care vin să completeze tabloul cronologic și cultural al descoperirilor arheologice din zona municipiului Roman.

Deși nu au fost descoperite complexe specifice perioadelor preistorice, săpăturile au permis identificarea unor piese litice care aparțin paleoliticului superior, reprezentate de blocuri de materie primă, artefacte finite și deșeuri de prelucrare.

Pentru eneolitic sunt documentate mai multe piese litice tipice, la care se adaugă și câteva fragmente ceramice care pot fi atribuite culturii Cucuteni. De altfel, poziția topografică a zonei în care se află *Spitalul Precista*, ce corespunde unui segment din terasa înaltă a Moldovei, este un spațiu cu trăsături preferate de comunitățile eneolitice.

Epoca bronzului este documentată doar printr-un singur artefact, respectiv un fragment dintr-un topor de piatră, foarte îngrijit lucrat, care poate fi pus în legătură cu comunitățile care au frecventat zona amintită în urmă cu patru milenii.

Mărturiile arheologice descoperite recent indică faptul că zona de confluență dintre Moldova și Siret a fost frecventată și în perioadele preistorice, ceea ce contribuie la mai bună definire a dinamicii comunităților umane din acest areal geografic.

Roman-Spitalul Precista, piese litice paleolitice.

DE LA CUCUTENI LA ALTCEVA: CE S-A PĂSTRAT ÎN ARHITECTURA LOCUINTELOR

CZU: 902.2:903.4"636"(498-72)

Ghenadie SÎRBU¹ ghena.sirbu2014@gmail.com

¹ Centrul de Arheologice „Ion Niculiță”, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova.

► **Cuvinte-cheie:** eneolitic final; Cucuteni–Trypillia; grupul Horodiștea–Gordinești; locuințe.

Locuințele tipice comunităților din cadrul civilizației Cucuteni–Trypillia se prezintă sub forma unor structuri dreptunghiulare, ale căror dimensiuni variază de la un complex la altul, având o podea în formă de platformă realizată din jumătăți de scânduri sau grinzi, peste care a fost aplicat un strat de lut amestecat cu resturi organice. Pereții sunt alcătuiți dintr-un schelet de lemn (grinzi împletite cu răchită) acoperit pe ambele părți cu lut amestecat cu resturi organice. În final, din întreaga arhitectură a locuințelor, singurul element oarecum mai bine conservat rămâne platforma, despre care unii cercetători cred că a fost arsă accidental sau intenționat.

Încercările de reconstituire a locuințelor se bazează exclusiv pe studierea și interpretarea rămășițelor arse ale caselor. Acestea, în funcție de starea lor de conservare, pot, pe de o parte, să ofere informații despre forma și dimensiunile locuințelor, natura pardoselii și a pereților, precum și despre materialele de construcție utilizate, dar, pe de altă parte, lasă loc speculațiilor cu privire la planul caselor și, mai ales, la rezistența lor structurală.

Dacă pentru complexele de așezări Cucuteni–Trypillia există suficiente informații în literatura de specialitate, pentru grupurile locale din eneoliticul târziu acestea sunt puține și incomplete. Această situație se datorează în mare parte lipsei unor cercetări exhaustive pe suprafețe extinse, care ar permite crearea unei imagini de ansamblu asupra distribuției locuințelor în cadrul așezărilor. Specialiștii consideră că numărul redus de locuințe este direct legat de gradul scăzut de valorificare a săpăturilor efectuate.

Scopul acestei prezentări este de a arăta situația legată de locuințele specifice grupului Horodiștea–Gordinești din zona est-carpatică. Din sursele disponibile, au fost identificate două tipuri de locuințe pentru grupul menționat: locuințe la suprafață și locuințe cu bază adâncită, deși în unele surse sunt menționate trei tipuri – locuințe la suprafață cu platformă, locuințe semi-săpate și locuințe săpate.

Situl Soloncenii II, locuință.

Acest studiu este parte a subprogramului 011501: ArHe – Patrimoniul arheologic preistoric și antic din regiunea de silvostepă a Republicii Moldova: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică (2024–2027).

REPERE CRONOLOGICE ÎN EVOLUȚIA ANSAMBLULUI ARHEOLOGIC DE LA GHERĂSENI (JUDEȚUL BUZĂU)

CZU: 902.2:903.2"63/94"(498)

Daniel GARVĂN¹ daniel.garvan@gmail.com

Gabriela SAVA² gabriela.sava@nipne.ro

Maria ILIE² maria.ilie@nipne.ro

Cristian MĂNĂILESCU² cristian.manailescu@nipne.ro

¹ Muzeul Județean Buzău, Buzău, România.

² Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Fizică și Inginerie Nucleară „Horia Hulubei”, Măgurele, România.

► **Cuvinte-cheie:** eneolitic; epoca bronzului; prima epocă a fierului; datări radiocarbon.

Ansamblul arheologic de la Gherăseni este situat în nord-estul Câmpiei Române, pe malul drept al râului Călmățui. Acesta cuprinde două areale distincte – Grindul Cremenea și Movila Cremenea – separate de un mic curs de apă, fiecare evidențiindu-se prin trăsături specifice.

Primul dintre areale ocupă o suprafață de peste 20 ha și prezintă o stratigrafie dezvoltată pe orizontală. Situl a fost identificat în anul 1959 de către Victor Teodorescu. Cercetările sistematice s-au desfășurat în anii 1961 și 1965, sub conducerea lui Gheorghe Diaconu și a lui Victor Teodorescu, fiind reluate ulterior în perioada 1989–2008 de către Eugen-Marius Constantinescu. În ambele etape, investigațiile au vizat, în principal, necropola și așezarea aparținând culturii Sântana de Mureș.

În perimetrul sitului au fost descoperite și materiale arheologice din alte perioade, conturând un interval cronologic amplu, de la eneolitic până în epoca medievală, incluzând vestigii atribuite culturilor Boian și Soicani–Aldeni, epocii bronzului, primei epoci a fierului, precum și culturii Sântana de Mureș.

Cel de-al doilea areal, Movila Cremenea, este reprezentat de un *tell* de mici dimensiuni, dezvoltat pe un martor de eroziune, afectat în bună măsură de intervenții antropice din perioada contemporană. Acesta a fost identificat, de asemenea, de către Victor Teodorescu, în deceniul al șaselea al secolului al XX-lea, iar în anul 1971 același cercetător a realizat o taluzare de mici dimensiuni, prin care a stabilit parțial cronologia sitului.

Începând cu anul 2017, aici se desfășoară cercetări sistematice, care au adus contribuții semnificative la clarificarea cronologiei *tell*-ului, precum și la înțelegerea eneoliticului din nord-estul Munteniei. Depunerea cea mai consistentă este alcătuită din mai multe niveluri atribuite culturii Stoicani–Aldeni, suprapuse peste un nivel Precucuteni. La baza stratigrafiei a fost identificat și un fragment ceramic aparținând

culturii Boian, confirmând, inclusiv pe cale stratigrafică, relația dintre cele trei entități culturale.

Pe suprafața *tell*-ului a funcționat, în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea, un cimetir, care a afectat partea superioară a depunerilor eneolitice.

Recent, a fost obținut un set de date radiocarbon care contribuie la clarificarea cronologiei depunerilor arheologice din cele două areale, confirmând totodată o parte dintre rezultatele obținute în cursul cercetărilor.

Vedere aeriană dinspre est a ansamblului arheologic de la Gherăseni.

A SET OF OBJECTS RELATED TO PAINT PRODUCTION FROM THE USATOVE SETTLEMENT (UKRAINE)

CZU: 903.2"636/637":667.2(477)

Alla HLAVENTCHUK¹ glavenchuk@gmail.com

¹ Odesa Archaeological Museum, National Academy of Sciences of Ukraine, Odesa, Ukraine.

► **Keywords:** North-Western Black Sea region; Late Chalcolithic – Early Bronze Age; Usatove; *ochre*.

This study presents a set of two artefacts originating from the 1929 excavations conducted by M. Boltenko at the Usatove–*Velykyi Kuyalnyk* site, located near the village of Usatove in the vicinity of Odesa. The study of these objects has made it possible to propose a revised interpretation of the finds.

The first artefact is a crescent-shaped (lunate) stone, sharpened along its outer edge; its ends were broken in antiquity. It was previously interpreted as a “stone anchor”. Many researchers used it as confirmation of the existence of seafaring among the ancient inhabitants of Usatove. Alternative interpretations have also been proposed, including its identification as a muller of a quern ancient epoch or a ritual hook.

The present study demonstrates that, at the final stage of its use, the object functioned as a grinder (courant) for ochre. Prior to this, it may have been used as a chopping tool, as suggested by intentional sharpening. The surface of the artefact is covered with ochre traces on both sides, and shows clear evidence of grinding and pressure. The stone was used to process various ochre-bearing materials (limonite, hematite). Traces of a white mineral (kaolin) or sedimentary rock (marl) have also been identified.

The second artefact is a slab that functioned as a composite tool: one side was used as the lower grinding surface of a quern, while the other served as a base for pigment processing.

These two artefacts form a coherent functional set and are well matched to each other. On the slab, near one of the edges on the pigment-processing side, a convenient recess for placing and storing the grinder (courant) has been identified. This feature may have formed naturally or may have been intentionally prepared. Both objects were discovered within the same excavation square, in the area referred to by M. Boltenko as the “finds field”.

The study of these artefacts is ongoing. Newly obtained data provide an opportunity to refine certain interpretations and to reconsider aspects of production processes among the Usatove population, particularly those related to the manufacture

and use of pigments. In the future, this may allow for the reconstruction of specific aspects of life at the settlement, including both everyday economic activities and non-utilitarian practices (such as ritual behaviour and the production of artistic objects).

A set of objects related to paint production. Usatove – *Velykyi Kuyalnyk* settlement.

The author expresses sincere gratitude to geologists Serhiy Kadurin and Igor Losev for their consultations and to Oksana Hrytsyuta for photographing the artefacts.

CHRONOLOGY AND TRANSFORMATIONS OF KURGAN-BUILDING TRADITIONS IN NORTHEASTERN ROMANIA: AN INTERDISCIPLINARY PERSPECTIVE

CZU: 902.2:903.5"637"(498.4)

Jan ROMANISZYN¹ janrom89@wp.pl

Bogdan-Petru NICULICĂ² niculicab@yahoo.com

Sorin IGNATESCU³ sorinig@atlas.usv.ro

Krzysztof MICHALCZEWSKI¹ krzysztofmichalczewski@gmail.com

Angela SIMALCSIK^{4, 5, 6, 7} angellisimal@gmail.com

Igor PIENKOS⁸ igor.pienkos@gmail.com

Vasile BUDUI² vbudui@atlas.usv.ro

Przemysław MAKAROWICZ¹ przemom@amu.edu.pl

¹ Adam Mickiewicz University, Poznań, Poland.

² Bucovina National Museum, Suceava, Romania.

³ Ștefan cel Mare University of Suceava, Romania.

⁴ Orheiul Vechi Cultural-Natural Reserve, Butuceni, Republic of Moldova.

⁵ Ion Niculiță Archaeology Centre, State University of Moldova, Chișinău, Republic of Moldova.

⁶ Olga Necrasov Centre of Anthropological and Biomedical Research, Romanian Academy – Iași Branch, Iași, Romania.

⁷ Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova.

⁸ Jagiellonian University, Kraków, Poland.

► **Keywords:** barrow cemeteries; funerary landscape; interdisciplinary research; radiocarbon dating; Bronze Age.

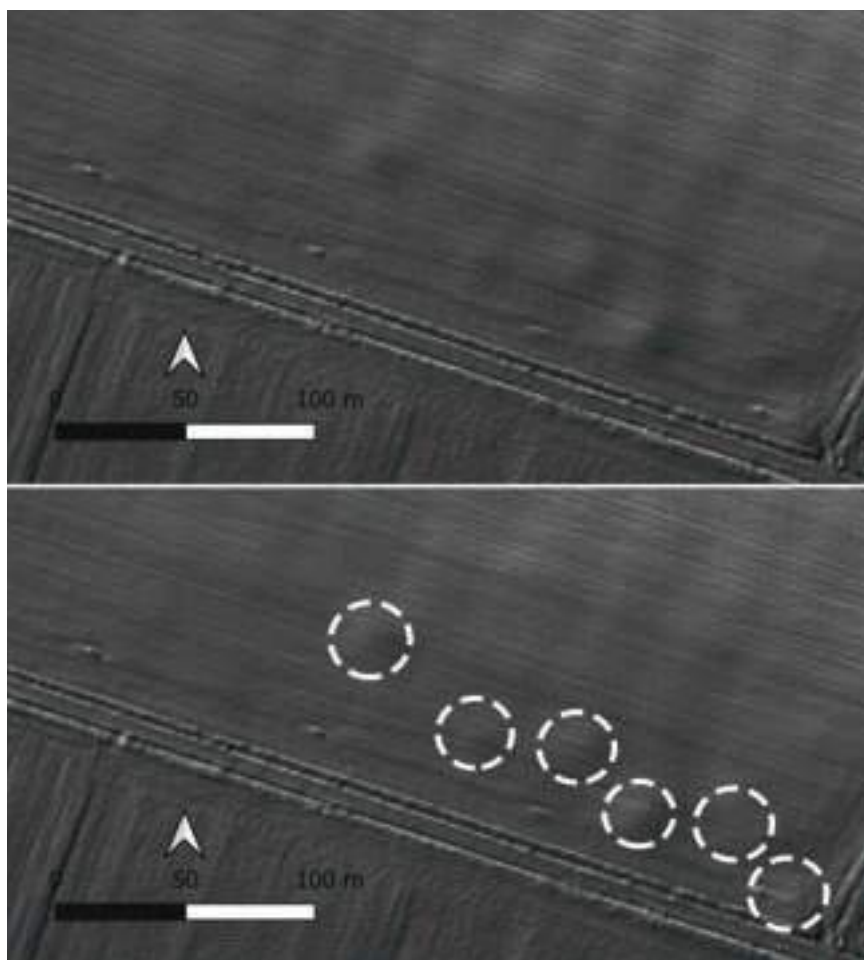
The Subcarpathian forest-steppe zone was inhabited for nearly two millennia (from the second half of the 4th to the second half of the 2nd millennium BC) by communities that constructed barrow cemeteries. Variations in the pace and intensity of mound building is linked to three main cultural horizons: Early Bronze Age Yamnaya communities, Corded Ware tradition groups, and Middle Bronze Age populations. A key area for this phenomenon is the interfluvium of the Siret and Suceava rivers in northeastern Romania, a cultural borderland where different burial mound traditions intersected.

This presentation discusses the results of interdisciplinary research on the funerary landscape of this region and proposes a revision of the “kurganization” models. The analysis is based on new AMS radiocarbon dates supported by non-invasive methods (LiDAR, magnetometry, GPR) and archival data. This approach allowed the identification of the multiperiod nature of kurgan cemeteries and the reconstruction of long-term changes in burial practices.

The results show a dense and spatially complex landscape. Mounds are typically located on elevated plateaus near river valleys and are often arranged in linear patterns. The diversity of funerary architecture, from simple pits to stone structures, and the coexistence of inhumation and cremation indicate long-term variability in burial rites.

Radiocarbon data confirm the presence of barrows from the early 3rd millennium BC and their continued use and transformation for over two millennia, until the Early Iron Age. Periods of intensified funerary activity occurred, particularly in the late 3rd millennium BC and the Middle Bronze Age. These findings suggest that barrow traditions developed earlier in this region than in neighbouring areas of Ukraine, emphasising its borderland character.

This study establishes the first absolute chronological framework for barrow cemeteries in the Suceava region and highlights their enduring role in the cultural landscape.

Imaging of kurgans using LiDAR in Horodnic de Jos / Gălănești-Dealul Brădet.

PERSPECTIVE NOI ASUPRA MOVILEI FUNERARE DE LA HOLBOCA: REEVALUAREA DESCOPERIRILOR ARHEOLOGICE

CZU: 902.2:903.5"637"(498)

Bianca PREDA-BĂLĂNICĂ¹ bianca.preda@helsinki.fi
Angela SIMALCSIK^{2, 3, 4, 5} angeliisimal@gmail.com

¹ Facultatea de Științe Umaniste, Universitatea din Helsinki, Helsinki, Finlanda.

² Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Butuceni, Republica Moldova.

³ Centrul de Arheologie „Ion Niculiță”, Universitatea de Stat, Chișinău, Republica Moldova.

⁴ Centrul de Cercetări Antropologice și Biomedicale „Olga Necrasov”, Academia Română – Filiala Iași, Iași, România.

⁵ Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova.

► **Cuvinte-cheie:** movilă funerară; epoca bronzului; colecții osteologice; inventare funerare; date radiocarbon.

Movila de la Holboca a fost investigată în cadrul unor cercetări arheologice de salvare desfășurate între 15 iunie și 28 august 1951. Monumentul funerar suferise deja distrugerii semnificative înainte de începerea săpăturilor, acestea fiind cauzate de prelevarea de pământ pentru a fi utilizat în lucrările de construcție a căii ferate și a drumurilor. În total, au fost descoperite 19 complexe atribuite orizontului „înmormântărilor cu ocră”, reflectând o diversitate de practici funerare. În absența unor observații stratigrafice detaliate, imposibil de realizat în condițiile date, încadrarea culturală și cronologică a mormintelor s-a bazat în principal pe caracteristicile ritualului funerar și pe tipologia inventarelor depuse împreună cu defuncții. Aceste evaluări și interpretări nu au fost însă lipsite de dificultăți, o parte dintre complexele funerare fiind atribuite de diferiți cercetători unor orizonturi distincte, pe baza unor argumente mai mult sau mai puțin consistente.

În cadrul unui efort mai amplu de reidentificare, redocumentare și investigare interdisciplinară a colecțiilor arheologice și osteologice provenite din săpături arheologice realizate în secolul al XX-lea în tumulii din estul României, am revenit și asupra descoperirilor de la Holboca. Prezentarea aduce informații actualizate privind starea colecțiilor arheologice și osteologice provenite din acest monument funerar și propune o reevaluare și reinterpretare a cronologiei relative și absolute a complexelor funerare, pornind de la șase date radiocarbon obținute recent.

Rezultatele evidențiază o istorie complexă a construcției și utilizării movilei, desfășurată începând din ultima treime a mileniului al IV-lea a. Chr. până la jumătatea mileniului al II-lea a. Chr., facilitând o mai bună înțelegere a fenomenului funerar tumular în epoca bronzului în spațiul dintre Carpați și Prut. Totodată,

prezentarea subliniază potențialul reevaluării colecțiilor și cercetărilor mai vechi prin metode interdisciplinare, cu scopul de a contribui semnificativ la dezbaterile arheologice actuale privind acest fenomen în regiunea extinsă a nord-vestului Mării Negre.

Aspecte de săpătură din timpul cercetării movilei funerare de la Holboca.

THE LIFE AND DEATH OF THE YAMNA PEOPLE

CZU: 903.5:572(477)

Svitlana IVANOVA¹ svi1956@gmail.com

¹ Institute of Archaeology, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv – Odesa, Ukraine.

► **Keywords:** Yamna/Budzhak culture; sex and age differentiation; mortality rate.

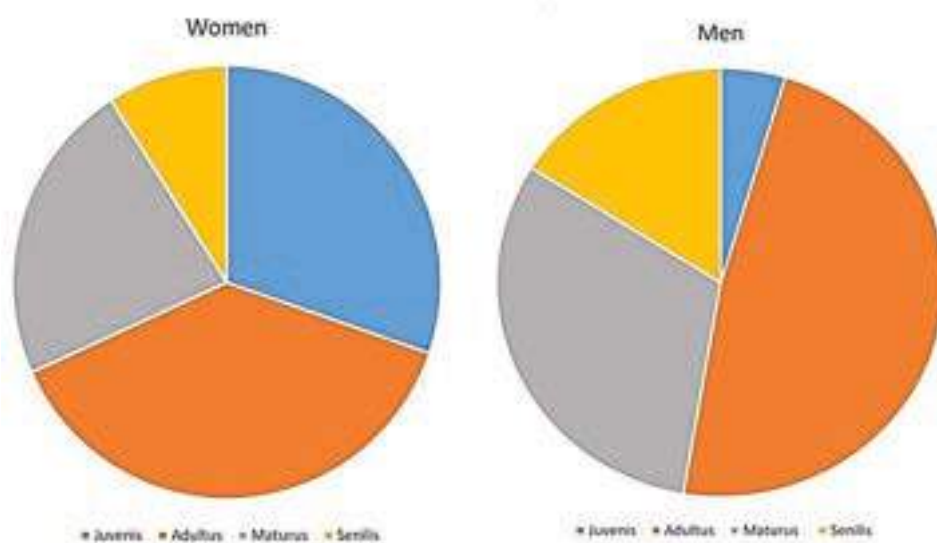
The Budzhak culture, part of the Yamna cultural horizon in the Northwestern Pontic region, has been studied using preserved skeletons from kurgan burials, allowing for the examination of the society's sex and age structure. This study uses data from 322 anthropologically determined burials, encompassing all primary age categories. The male-to-female burial ratio in the dataset is 2.2:1, with children's burials constituting 19.7%.

The analysis of burials differentiated by sex and age offers insights into the living conditions and occupations of people within the Yamna/Budzhak culture.

It is significant to observe that within the group of children's burials, the majority pertain to individuals under the age of 6–7 years. A natural decline in mortality was observed between 12–16 years of age.

This trend also persists among men, as evidenced by the limited number of young male burials. Conversely, mortality rates among young women increase, a phenomenon frequently attributed to early marriage and childbirth. The majority of female deaths occur before the age of 25 years, whereas male mortality peaks later, between 30–35 years, possibly reflecting the optimal age for participation in military conflicts. Life expectancy for women was shorter than that for men, with no burials of women beyond 50–60 years, while men could live to be 60–70 years, and a higher proportion reached old age than women.

The differentiation by sex and age within a society is also linked to its social structure, as evidenced by variations in labour investments and grave goods associated with individuals of different sexes and ages.

Ratio of male and female burials in different age groups.

NOI DATE DESPRE TUMULUL DE LA ZMEU, COMUNA LUNGANI, JUDEȚUL IAȘI

CZU: 902.1:903.5"636/637"(498)

Sergiu-Constantin ENEA¹ eneasergiu2014@yahoo.com
Dumitru BOGHIAN² dumitruboghian@yahoo.com
Andrei ASĂNDULESEI³ andrei.asandulesei@yahoo.com
Felix-Adrian TENCARIU⁴ adifex@gmail.com
Sergiu POPOVICI^{5, 6} sergiupopovici1986@gmail.com
Ion CIOBANU^{7, 6} archaeologymoldova@gmail.com
Angela SIMALCSIK^{7, 8, 9, 6} angellisimal@gmail.com

¹ Inspectoratul Școlar Județean, Iași, România.

² Școala Doctorală de Științe Socio-Umane, Universitatea „Ștefan cel Mare”, Suceava, România.

³ Facultatea de Istorie, Centrul Arheoinvest, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, România.

⁴ Centrul Arheoinvest, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, România.

⁵ Agenția Națională Arheologică, Chișinău, Republica Moldova;

⁶ Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova.

⁷ Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Butuceni, Republica Moldova;

⁸ Centrul de Cercetări Antropologice și Biomedicale „Olga Necrasov”, Academia Română – Filiala Iași, Iași, România.

⁹ Centrul de Arheologie „Ion Niculiță”, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova.

► **Cuvinte-cheie:** investigații cartografice și arheologice; prospecțiuni geofizice; datări radiometrice; studii antropologice.

Programul de studiere interdisciplinară a unor monumente funerare tumulare din zona Târgului Frumos are ca obiectiv principal completarea și explicarea unor lacune de locuire în arealul de referință, pentru perioada cuprinsă între eneoliticul final și începutul bronzului final (3500–2500 cal BC). În acest sens, pe baza materialelor cartografice istorice, a izvoarelor medievale (hotarnice, documente de proprietate) și a hărții LIDAR (ABA Prut–Bârlad), au fost repertoriați și cartăți tumulii din această microregiune, încercându-se, prin metoda chorologică, decelarea unor modele de dispunere spațială a acestora, în funcție de specificul crono-cultural.

Totodată, au fost cercetate, în funcție de posibilități, prin săpătură arheologică și interdisciplinar, patru monumente tumulare (Târgu Frumos–*Vest de oraș*, Crucea–*Est de sat/Lutârie*, Lungani–*După Vie*, Zmeu–*Dealul Sidor*). În cazul tumulilor de la Târgu Frumos, Lungani și Zmeu, săpătura propriu-zisă a fost precedată de investigații geofizice (prospecțiuni magnetometrice, rezistivitate electrică, tomo- grafie arheologică).

Noile descoperiri funerare din tumul T1 de la Zmeu–Dealul Sidor, împreună cu cele de la Crucea–Lutărie/Est de sat, Lungani–După Vie și Târgu Frumos–Vest de oraș confirmă realitățile etno-culturale est-carpătice ale epocii bronzului, și nu numai. Date mai precise referitoare la complexe și defuncții descoperite vor fi obținute și prin analizele comparative cu rezultatele cercetărilor geofizice, prin studiile antropologice ale materialelor scheletice și datările radiometrice, prin metoda C¹⁴.

Tumulul de la Zmeu, mormântul 5.

Le mulțumim tuturor colegilor participanți la săpături (studenți, specialiști), fizicienilor care au efectuat datările radiometrice și colegei dr. Bianca Preda-Bălănică, pentru punerea la dispoziție a unor informații, precum și proprietarilor terenurilor și autorităților locale, pentru sprijinul neprecupețit acordat.

DOUĂ ACE DE BRONZ DIN AREALUL CURBURII CARPAȚILOR. OBSERVAȚII CRONOLOGICE ȘI CULTURALE

CZU: 903.25-035.56"637"(498)

Roxana MUNTEANU¹ roxmunteanu@gmail.com

¹ Muzeul Județean Buzău, Buzău, România.

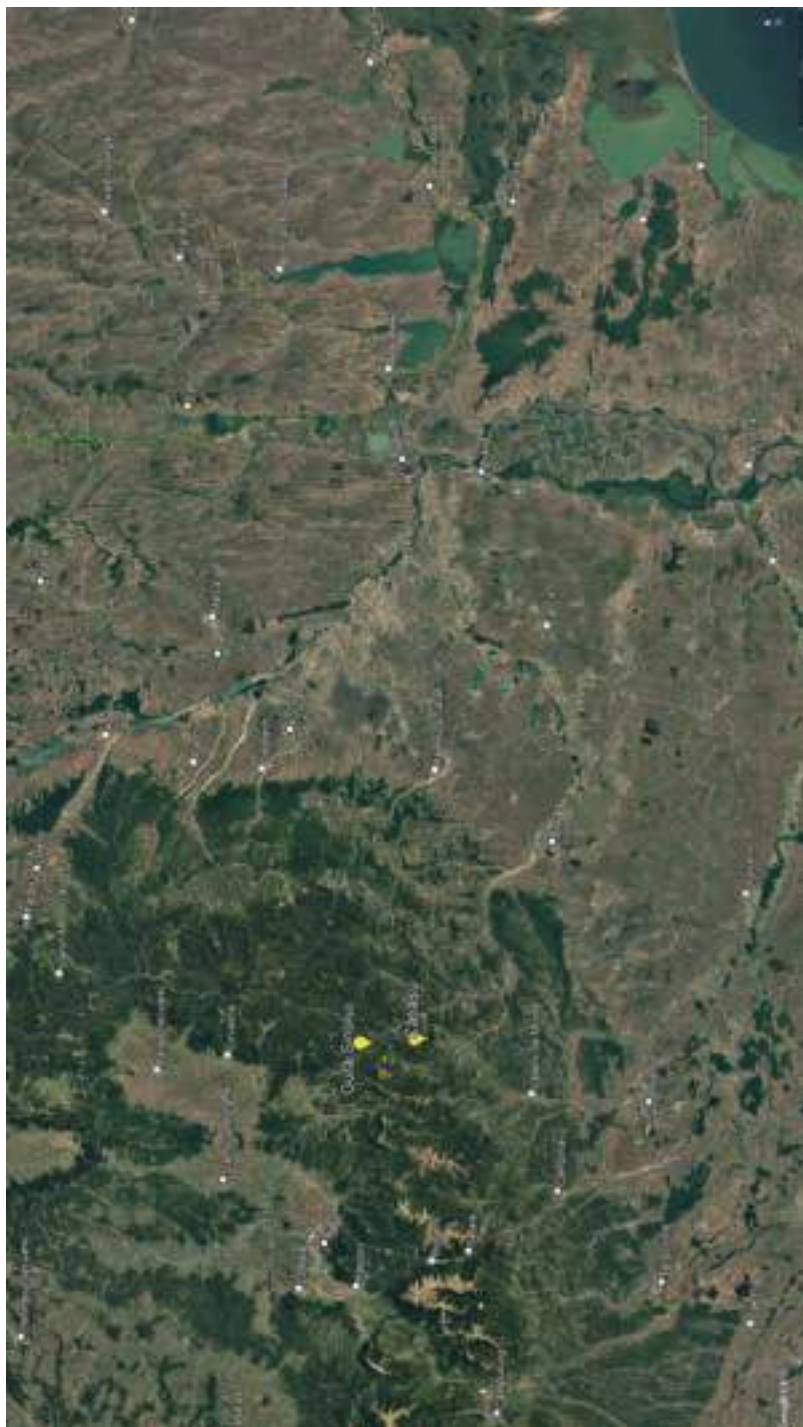
► **Cuvinte-cheie** epoca bronzului; cultura Noua; obiecte de port; descoperiri izolate; Warzennadel.

În colecția Muzeului Județean Buzău au intrat recent două ace de bronz provenite din descoperiri izolate din arealul Curburii Carpaților: unul de la Gura Siriului (comuna Siriu), descoperit în anul 2024, și celălalt de la Cătiașu (comuna Chiojdu), descoperit în anul 2023. Deși lipsite de context arheologic propriu-zis, cele două piese prezintă interes atât prin calitatea execuției și starea de conservare, cât și prin valoarea lor documentară pentru repertoriul metalelor din epoca bronzului din zona Buzăului.

Acul de la Gura Siriului este păstrat întreg și aparține tipului cu cap calotiform și patru protuberanțe laterale. Piesa prezintă o perforație longitudinală care traversează calota și gâtul, până sub registrul protuberanțelor, iar în partea superioară păstrează urme de decor realizat prin incizii și puncte. Morfologia sa permite încadrarea fără dificultate în seria acelor cu patru protuberanțe, bine cunoscute în mediul cultural Noua și databile în partea târzie a epocii bronzului.

Exemplarul de la Cătiașu aparține aceleiași tip general, însă este de dimensiuni mai mici, lipsit de decor și păstrat fragmentar, partea distală fiind ruptă. Datele morfologice disponibile sugerează, așadar, o apropiere tipologică evidentă între cele două piese, în ciuda diferențelor de conservare și de detaliu.

Dincolo de încadrarea lor tipologică relativ clară, aceste piese sunt importante mai ales prin faptul că adaugă două noi descoperiri într-o zonă în care asemenea artefacte rămân rare. Totodată, proveniența lor din arealul Curburii Carpaților contribuie la completarea imaginii distribuției acestui tip de obiect în această parte a spațiului est-carpatic. În prezent, ele reprezintă singurele descoperiri de acest tip cunoscute din zonă, iar publicarea lor este utilă atât pentru repertoriul regional, cât și pentru discuția mai largă privind circulația unor forme și modele specifice bronzului târziu. Datele de la Gura Siriului, unde piesa este întreagă și decorată, sporesc interesul acestui mic lot și îi conferă o valoare documentară suplimentară.

Localizarea descoperirilor discutate (sursa imaginii satelitare:
Google Earth; © Landsat / Copernicus).

DEPRESIUNEA CRACĂU-BISTRIȚA ÎN EPOCA BRONZULUI. O PRIVIRE ACTUALIZATĂ ȘI UNA SAU DOUĂ INTEROGĂRI

CZU: 902.2:903.4"637"(498)

Neculai BOLOHAN¹ neculaibolohan@yahoo.com

Bogdan-Ștefan NOVAC¹ novack.24@yahoo.com

Gabriel Alin DRAGOȘ¹ dragos_alin_gabriel@yahoo.com

¹ Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Iași, România.

► **Cuvinte-cheie:** mediu; surse; economie; structuri de locuire; căi de comunicare.

Depresiunea Cracău-Bistrița reprezintă un areal de studiu deosebit de important pentru cercetarea epocii bronzului, întrucât aici a fost identificată o varietate semnificativă de situri arheologice, dintre care multe au oferit date relevante privind comunitățile preistorice. Analizele interdisciplinare întreprinse în ultimele decenii au demonstrat că această zonă a oferit condiții favorabile pentru așezarea umană, în principal datorită resurselor naturale diverse: terenuri fertile, caracterizate prin prezența unor tipuri variate de cernoziomuri, surse de slatină (unele exploatate până în epoca modernă), păduri bogate în specii de esență tare și moale, precum și o rețea hidrografică densă, care a asigurat nu doar alimentarea cu apă, ci și posibilități de comunicare.

Paradigmele actuale de cercetare vizează, pe de o parte, analiza sistematică a vestigiilor materiale – ceramică, unelte din piatră și metal, structuri de locuire fortificate sau nefortificate –, iar pe de altă parte, reevaluarea relației dintre comunități și mediul natural în care au evoluat. Prin coroborarea datelor arheologice cu studiile paleogeografice și paleoecologice, se încearcă reconstituirea strategiilor de adaptare la mediu, a tehnicilor agricole și a practicilor de creștere a animalelor.

Sistemele de locuire evidențiază o adaptare clară la particularitățile geomorfologice ale regiunii: în perioada mijlocie a epocii bronzului, așezările au fost amplasate cu precădere pe terase înalte, oferind un control vizual asupra zonelor învecinate; în schimb, în bronzul târziu, preferința s-a mutat către terasele cu declivitate redusă, aflate în proximitatea cursurilor de apă minore, facilitând astfel accesul rapid la resursele acvatice și la terenurile pentru pășunat.

Căile de comunicare aveau o importanță strategică, fiind constituite atât din poteci ce legau așezările apropiate între ele (de exemplu, în bazinul răsăritean al râului Bistrița), cât și din drumuri de culme, utilizate pentru deplasările pe distanțe mai lungi, în special pe rama răsăriteană a Carpaților. Aceste rute au favorizat schimburile de materii prime – silex, cupru, sare – și de artefacte, facilitând astfel contactul cu alte comunități, inclusiv cu cele din zona central-europeană.

Prezența elitelor locale este atestată arheologic prin descoperirea unor forturi plasate strategic, menite să controleze teritorii vaste sau puncte de trecere importante, precum și prin artefacte de prestigiu (obiecte de port, podoabe, arme). Aceste descoperiri demonstrează existența unor rețele complexe de schimb, relații sociale ierarhizate și contacte culturale extinse, ce au contribuit la dinamica și diversitatea culturală a Depresiunii Cracău–Bistrița în epoca bronzului.

Vedere generală dinspre nord asupra segmentului superior al văii pârâului Români și a sitului din perioada mijlocie a epocii bronzului de la Siliștea–*Pe Cetățuie*, comuna Români, județul Neamț (fotografie realizată în 25 aprilie 2026; arhiva personală Neculai Bolohan).

OBSERVAȚII PRIVIND VIOLENȚA DIN PERIOADA EPOCII BRONZULUI. STUDIU DE CAZ – MORMÂNTUL 71/COMPLEXUL 387, A7, LOTUL 2, SITUL 2 BEREȘTI

CZU: 903.5"637":572(498)

Serina BOBE¹ bobeserina@gmail.com

Alin-Georgian GHEORGHE¹ alingeorgianarh@gmail.com

¹ S.C. Vanderlay Archeo S.R.L., Hunedoara, România.

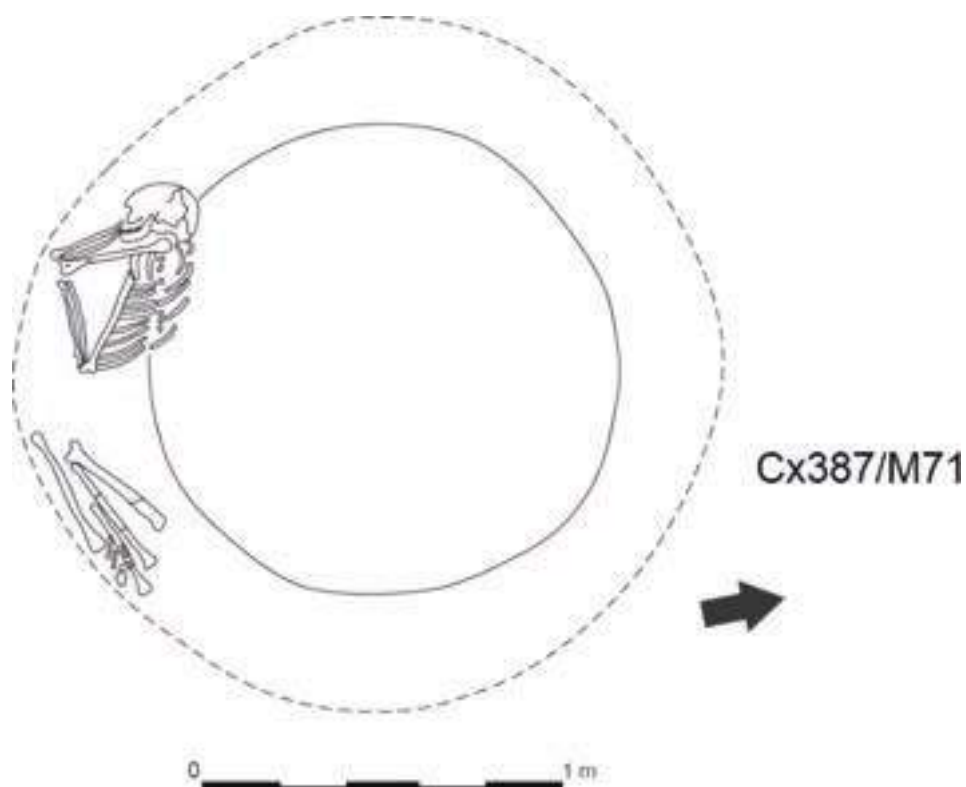
► **Cuvinte-cheie:** mormânt de inhumatie; epoca bronzului; antropologie; modificări ocupaționale; fracturi.

Studiul de față are ca obiect un mormânt de inhumatie atribuit epocii bronzului, descoperit în timpul golirii complexului 387. Scheletul și materialul arheologic provenite din acest complex aparțin colecției Muzeul Olteniei și au fost identificate pe situl de la Berești, situat pe lotul 2 al autostrăzii A7. Din punct de vedere geografic, zona se află pe prima terasă neîndabilă a Siretului, cu altitudini cuprinse între 200–210 m și 3–4 m. Pe traseul autostrăzii au mai fost identificate încă două situri: Berești situl 1 și Berești situl 3. Descoperirile arheologice din complexe au fost încadrate în eneolitic, epoca bronzului și perioada romană timpurie.

Mormântul a fost denumit convențional M.71. Defunctul a fost depus în partea inferioară a gropii, la adâncimea de 1,20 m față de nivelul de conturare, în jumătatea sudică a zonei cuptorite. Scheletul a fost descoperit nederanjat, în conexiune anatomică, aparținând unui individ robust, de talie înaltă, de sex antropologic masculin, depus cu orientarea vest (craniu) – est (postcraniu). Nu doar prezența acestui individ în cuptoreala complexului a surprins autorii cercetării, ci și trăsăturile generale ale scheletului. Caracteristicile morfologice sugerează un stil de viață activ și solicitant fizic. S-au observat, de asemenea, și modificări comportamentale la nivelul membrilor superioare și inferioare.

Elementul care a atras în mod special atenția, atât în timpul săpăturii, cât și în cadrul analizei antropologice, este existența unei fracturi de dimensiuni considerabile în zona neurocraniană, probabil responsabilă de deces.

Comunicarea de față își propune să aducă în discuție un posibil caz de violență în epoca bronzului, analizat prin prisma unor analogii culturale și a comportamentelor ceremoniale sau religioase. Vor fi discutate mai multe ipoteze de lucru: accident, sacrificiu ritual, act violent sau chiar o posibilă crimă preistorică rămasă nerezolvată. Analogiile vor fi atât din spațiu românesc, cât și din afara acestuia, cu scopul de a ne forma o idee mai cuprinzătoare asupra comportamentelor deviate din această perioadă.

Planul complexului 387 (desen realizat de Alin-Georgian Gheorghe).

Activitățile de cercetare au fost realizate cu ajutorul Muzeului Olteniei, care a furnizat materialul ceramic și cel osteologic.

ASPECTE PRIVIND RESTAURAREA PIESELOR ARHEOLOGICE DIN OS ȘI CORN. INVESTIGAȚII FIZICO-CHIMICE ȘI STUDII DE CAZ

CZU: 903.2-035.56:902.65

Ligia Otilia TEODOR¹ ligiaotiliateodor@yahoo.com

¹ Centrul de Cercetare și Conservare–Restaurare a Patrimoniului Cultural, Complexul Muzeal Național „Moldova”, Iași, România.

► **Cuvinte-cheie:** conservare; bunuri de patrimoniu; analize; compoziție chimică.

Lucrarea prezintă problematica restaurării și conservării pieselor din os și material cornos descoperite în săpăturile arheologice, factorii ce determină degradarea acestora, investigarea fizico-chimică și stabilirea compoziției chimice. Studiile de caz ne arată metodele de prevenție și tratament pe care le putem folosi pentru conservarea acestor bunuri de patrimoniu, precum și etapele de restaurare parcurse pentru repunerea în circuitul muzeal.

Osul și cornul au fost folosite din cele mai vechi timpuri ale existenței umane la confecționarea unor obiecte casnice, decorative sau de cult, datorită ușurinței procesului de prelucrare și aspectului plăcut al materialelor.

Osul este elementul de bază al scheletului vertebratelor, caracterizat prin structură dură, solidă și rezistentă, de culoare albă. Este format din 25% apă și 75% reziduu uscat, alcătuit dintr-o matrice organică solidă, care este întărită de depozitele de săruri de calciu. Matricea osoasă este sintetizată de osteoblaste, fiind formată dintr-o componentă organică și o componentă anorganică.

Cornul, prelucrat din cele mai vechi timpuri, provine din cele două excrescențe dure, drepte sau încovoiate, ascuțite la capăt, care formează continuarea osului frontal, ieșind din piele, la unele animalele cornute. Cornul este de natură organică – proteină cu punți de sulf (cheratină) – și din această cauză suferă ușor degradări biologice, fizice și mecanice.

Degradările pieselor din os și corn provenite din săpături arheologice sunt cauzate în primul rând de mediul de zăcere, care determină prezența sedimentelor și carbonaților, provoacă friabilitate, fragmentarea și recuperarea incompletă a obiectelor. Ulterior excavației, condițiile de depozitare și/sau manipulare pot duce și ele la deteriorarea pieselor.

Investigarea pieselor din os și corn se poate face macro- și microscopic și prin folosirea metodelor avansate de determinare a compoziției chimice prin Fluorescența de Raze X (XRF) sau prin Microscopie Electronică de Scanare (SEM), cuplată cu

spectrometria de raze X cu dispersie de energie (EDS/EDX). Analiza fizico-chimică a pieselor poate stabili cu exactitate materialul din care sunt confecționate și performanța prelucrării.

Studiile de caz pe care le prezentăm arată metodele de restaurare și conservare particularizate pentru fiecare piesă, în funcție de gradul și tipul de degradare, etapele și materialele folosite, conforme cu normele de restaurare științifică în vigoare. Alegerea substanțelor folosite în conservarea și restaurarea pieselor arheologice din os și corn, ca de altfel a tuturor obiectelor de patrimoniu, este deosebit de importantă și se face având în vedere reversibilitatea și compatibilitatea acestor substanțe cu materialul original.

Pieptene din os, sec. III–IV e.n. (în timpul procesului de restaurare).

FACTORI DE DEGRADARE A PIESELOR DE PATRIMONIU DIN PIATRĂ

CZU: 903.2-032:551.3

Mihai SPIRIDON¹ spiridonmihai669@yahoo.com

¹ Centrul de Cercetare și Conservare–Restaurare a Patrimoniului Cultural, Complexul Muzeal Național „Moldova”, Iași, România.

► **Cuvinte-cheie:** conservare; material litic; alterare fizico-chimică, alterare mecanică; alterare biologică.

Restaurarea este o disciplină care necesită aptitudini tehnice și cunoștințe de bază din domeniile chimiei, fizicii, istoriei, istoria artei, desenului tehnic, rezistenței materialelor și a factorilor de degradare și de microclimat.

Sub numele de piatră naturală se includ toate tipurile de roci folosite direct din natură, cu finalități arhitecturale sau artistice. Piatra naturală este o rocă, iar roca este un agregat mineral eterogen format prin procese naturale, la suprafață sau în interiorul scoarței terestre, cu structuri bine definite. Prin caracteristicile ei, este un material nobil și foarte apreciat încă din antichitate.

Piatra este folosită în raport cu proprietățile sale mecanice, cum sunt: duritatea, rezistența la abraziune, rezistența la compresie, rezistența la tracțiune. Granitul se folosește în construcții și pentru decor, ardezia – pentru acoperișuri și plăcări, marmura – pentru finalizări interioare și exterioare, cuarțitul – ca sursă de extragere a siliciului, iar în preistorie a înlocuit de multe ori silexul pentru confecționarea uneltelor de lucru. Gresia se folosește frecvent în construcții și sculptură, iar calcarul se folosește ca material pentru construcții, la fabricarea cimentului și ca sursă de calciu pentru agricultură.

Alterările, și în special degradările, sunt direct legate de caracteristicile petrologice ale rocilor și de mediul ambiant în care se găsesc. Dar, cauzele degradărilor nu sunt date numai de caracteristicile intrinseci ale materialului litic, ci și de factorii extrinseci care sunt influențați de locația și mediul în care se expune materialul litic. Mai sunt și factorii constructivi ai edificiului, care ar putea fi: alegerea materialului, incompatibilitatea dintre materiale, zidăria, tensiunile generate de anumite modificări, instabilitatea terenului, riscurile geologice.

Piatra, în interacțiunea cu mediul unde este folosită, dezvoltă o multitudine de schimbări chimice și mineralogice. Principalii agenți care afectează piatra naturală sunt apa, sărurile, temperatura, acizii, alcalii, la care adăugăm procesele de hidroliză și dizolvare. Toate acestea conduc la degradarea și alterarea produsului litic. Degradările specifice sunt dizolvarea și reprecipitarea mineralelor, dezagregarea sau pierderea coeziunii dintre granule, biodegradarea, acoperirea cu cruste, acoperirea cu

eflorescențe de săruri, vezicularea, corodarea, acoperirea cu pete sau cu substanțe organice sau cu praf, acoperiri antropogene.

Toate aceste degradări necesită expertizarea unor specialiști și intervenții adecvate pentru prevenirea, consolidarea și stabilizarea artefactelor de patrimoniu pentru transmiterea în viitor a identității noastre.

Statuia Împărătesei Sisi (din marmură de Rușchița) aflată la Muzeul Județean de Etnografie și al Regimentului de Graniță din Caransebeș – înainte de restaurare.

REASSESSING A PRE-SCYTHIAN WOODEN SARCOPHAGUS FROM SOUTH BESSARABIA

CZU: 903.5:903.25-035.5"638"(478)

Denis TOPAL¹ denis.topal@gmail.com

¹ Institute of Cultural Heritage, Chișinău, Republic of Moldova.

► **Keywords:** Early Iron Age; Chernogorovka culture, wood construction, geometric pattern.

Burial-mound excavations conducted in 1967 in the Dniester–Prut interfluvium revealed dozens of burials but remained largely unpublished due to the absence of properly archived documentation. Materials preserved in the personal archive of V. A. Dergachev, including manuscripts, photographs and partial plans, now enable a reliable reconstruction of key aspects of these investigations and a reassessment of several finds of broader significance.

Burial 2 of the Carabetovca barrow provides the central evidence. The grave contained a carved wooden construction, a rare category of material in the funerary archaeology of the north-western Pontic region. The deceased was oriented east–west, with the head to the west, placed supine with a slight inclination to the right; the arms were asymmetrical and the legs slightly flexed. The body rested on a wooden plank decorated with intersecting lines forming rhombic patterns, while ornamentation on the reverse was limited to the edges. The surface was coated with a thin layer of chalk and preserved traces of matting. The construction was covered with carefully arranged poles.

Archaeological evidence demonstrates that the structure was intentionally burned. Burnt wood and traces of fire on the human remains indicate that the chamber was set on fire after burial and subsequently covered with earth. The destruction of the wooden construction therefore formed an integral component of the funerary rite rather than a secondary taphonomic process.

The localization proposed by M. Kashuba, who attributed the object to Căușeni, requires revision. Archival documentation and a contemporary newspaper photograph demonstrate that the structure originates from Carabetovca. Radiocarbon evidence (Le-9685: 3070 ± 85 BP) suggests a Late Bronze Age date; however, this determination contradicts the archaeological context. Extended supine inhumation

is characteristic of the Early Iron Age and lacks parallels in the Late Bronze Age funerary record of the region. Moreover, the wooden construction has direct analogies in pre-Scythian funerary architecture.

The fragments fall into three groups: structural elements without ornamentation, a fragment with a double-sided lattice pattern, and a larger group with geometric decoration. Rhombic motifs are arranged in nested compositions (*mise en abyme*), and their continuity across fragments indicates a coherent decorative surface. The Carabetovca assemblage therefore provides rare evidence for complex wooden funerary constructions and demonstrates that such practices formed part of Early Iron Age mortuary behaviour in the north-western Pontic region, highlighting the critical role of perishable materials in archaeological interpretation.

Wooden fragments from burial 2 of Carabetovca barrow (1967).
1–6, 8–9. Decorated panels with rhombic ornament; 7. Lid; 10. Beam;
11–12. Minor fragments.

CONSIDERAȚII PRIVIND CERAMICA LUCRATĂ CU MÂNA DIN SITUL GETIC DE LA BUTUCENI

CZU: 903.23-033.6"638.3"(478)

Andrei COROBCEAN^{1, 2, 3} andrei.corobcean@gmail.com

¹ Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Butuceni, Republica Moldova.

² Centrul de Arheologie „Ion Niculiță”, Universitatea de Stat, Chișinău, Republica Moldova.

³ Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova.

► **Cuvinte-cheie:** ceramică; tipologie; cultură getică; Butuceni.

Situl getic de la Butuceni este unul reprezentativ pentru cultura getică din spațiul pruto-nistrean, ocupând un rol central în arealul Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”. Cercetat în primii ani postbelici, apoi în ultimele două decenii ale secolului trecut, acesta a furnizat un material bogat și relevant din punct de vedere cultural-cronologic. Materialul ceramic divers și numeros se încadrează în două grupe tehnologice de bază: vasele lucrate cu mâna și cele lucrate la roată, locale și de import, dintre care cea mai mare parte o ocupă amforele grecești. Colecția ceramicii lucrate cu mâna este alcătuită din numeroase fragmente și un număr mai mic de vase întregi și întregibile, care se păstrează astăzi în fondurile Muzeului Național de Istorie a Moldovei, Muzeului de Arheologie și Antropologie al Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi” și a Muzeului de Antichități „Tudor Arnău” al Universității de Stat din Moldova. Cantitatea predominantă a materialului ceramic se află în colecția Rezervației, iar odată cu modernizarea acesteia ni se oferă posibilitatea (re)descoperirii și valorificării vestigiilor, mai ales a celor rămase inedite.

Vestigiile ceramice de la începutul celei de-a doua epoci a fierului descoperite la Butuceni se încadrează în sortimentul ceramicii culturii getice, reflectând aceeași tradiție tehnologică și stilistică din siturile secolelor V–III a. Chr. din spațiul carpato-nistrean. Vasele sunt confecționate din pastă de lut în amestec cu șamotă, arse neomogen, având suprafața relativ bine netezită. Pot fi distinse mai multe categorii de vase. Este vorba de vase-borcan, vase cu corpul bombat, vase în formă de clopot înzestrate, de regulă, cu mânere-suporturi sub forma proeminențelor aplatizate pe diametrul maxim sau pe jumătatea inferioară a vasului. În calitate de ornament, menționăm butonii și alte variații realizate în relief. De asemenea, o pondere mare o au străchinile și ceștile. Toate împreună relevă intensitatea locuirii și a activităților gospodărești pe promontoriul de la Butuceni în perioada secolelor IV–III a. Chr.

Vas ceramic descoperit la Butuceni.

EVOLUȚIA CULTURAL-ARHEOLOGICĂ A UNOR COMUNITĂȚI GETICE DIN ZONA CĂSCIOARELE (SECOLELE IV–I A. CHR.), DE PE MALUL NORDIC AL DUNĂRII

CZU: 902.2:903.4”638”(498)

Valeriu SÎRBU¹ valeriu_sirbu@yahoo.co.uk

¹ Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, Academia Română, București, România.

► **Cuvinte-cheie:** geți; resurse; ocupații; comerț.

Zona Chirnogi – Căscioarele – Greaca (Muntenia) are un relief accidentat, cu o întreagă salbă de lacuri și bălți, bogate în pește și în specii de vânat, iar pe terasele superioare sunt terenuri propice pentru agricultură. Aceste condiții favorabile au putut asigura comunităților umane atât resursele necesare vieții, cât și produse pentru schimburi comerciale, care erau favorizate de accesul la Dunăre, atât spre coloniile grecești de pe malul vestic al Mării Negre, cât și cu lumea sud-tracică și macedoneană.

Pentru o bună perioadă, centrul rezidențial s-a aflat la Căscioarele–*D'aia parte*, situat pe un proeminent bot de terasă, în mare parte înconjurat de apele lacului Cătălui, prin care avea acces la Dunăre, situată la doar 7–8 km distanță. Prosperitatea comunității de aici este ilustrată atât de impozantele structuri de apărare, fie tradiționale (șanțuri, ziduri din pământ și lemn), ori structuri bazate pe importuri tehnologice greco-macedonene (ziduri din cărămizi nearse și blocuri fasonate de calcar), cât și de sanctuarele, complexele de locuire și de materialul arheologic, în cadrul cărora se evidențiază importurile grecești. Intensele schimburi comerciale cu lumea grecească sunt ilustrate, îndeosebi, prin numărul mare de amfore, care provin din variate centre grecești, cele mai multe egeene (Thasos, Knidos, Chios, Kos, Akanthos, Peparethos), apoi pontice (îndeosebi Heraclea Pontica, foarte rar Sinope și alte centre) și mediteraneene (Rhodos).

Motivele pentru care centrul rezidențial de la Căscioarele–*D'aia parte* își încetează existența, cândva la mijlocul sec. III a. Chr, sunt încă neclare (cutremur devastator?), întrucât așezările nefortificate („civile”) din jurul ei își continuă existența și pe parcursul sec. II–I a. Chr.

Deși eșantionul a fost redus, analizele arheozoologice efectuate asupra resturilor faunistice au evidențiat faptul că unele mamifere domestice erau cvasiprezente în alimentație (bovinele, ovinele, caprinele, porcinele), iar vânărea unor animale sălbatice (cerbul, mistrețul, bourul) a fost doar o ocupație ocazională a geților din această zonă.

Cândva la sfârșitul sec. I a. Chr. – începutul sec. I p. Chr., comunitățile getice din apropierea Dunării își încetează existența, probabil datorită instalării puterii romane pe linia Dunării. Așa cum ne transmit sursele scrise, confirmate de sărăcia descoperirilor arheologice pe o anumită distanță de la nord de Dunăre, Imperiul roman a transferat la sudul marelui fluviu numeroși geți, atât pentru a avea forță de muncă și a plăti impozite, dar, probabil, și pentru a se feri de expedițiile de jaf ale acestora.

Zona Căscioarele, văzută dinspre Dunăre,
panoramă combinată (© Călin Șuteu).

DINCOLO DE APARENȚE: PIESE DE BRONZ PROTOISTORICE PRIVITE DE CONTEMPORANII LOR. RECONSTITUIRI CROMATICE PE BAZA UNOR ANALIZE METALOGRAFICE RECENTE (DOUĂ STUDII DE CAZ)

CZU: 903.25-034.3:620.18"638"(498)

Senica ȚURCANU¹ senicat2000@yahoo.com
Aurel RUSTOIU² aurelrustoiu@yahoo.com

¹ Muzeul de Istorie a Moldovei, Complexul Muzeal Național „Moldova”, Iași, România.

² Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Academia Română, Cluj-Napoca, România.

► **Cuvinte-cheie:** Moldova; metalurgie antică; colier-coroană; bastarni; coif elenistic.

Din punct de vedere simbolic, culorile au jucat mereu un rol important în exprimarea vizuală a unor sentimente, mesaje culturale, religioase, psihologice. Tocmai de aceea, identificarea corectă a culorilor care defineau artefactele arheologice în perioada lor de utilizare este importantă, contribuind la înțelegerea semnificației și a biografiei culturale a obiectelor respective. În general, piesele de bronz și fier sunt descoperite într-un stadiu avansat de corodare sau oxidare, fapt care determină aspecte diferite vizual față de cele pe care artefactele respective le-au avut în timpul „vieții” lor de utilizare. Analizele fizico-chimice permit obținerea unor informații importante privind reconstituirea lanțului tehnologic (*la chaîne opératoire*) utilizat la realizarea pieselor incluzând compoziția chimică, modul de manufacturare și aspectul lor vizual antic.

Comunicarea prezintă două piese de bronz descoperite recent la est de Carpați, din perspectiva cromaticii din vremea utilizării lor. De asemenea, se vor aborda o serie de probleme legate de biografia culturală a pieselor respective din punctul de vedere al aspectului lor vizual. În acest scop, se va apela la rezultatele unei serii de analize fizico-chimice relevante pentru abordarea problemei.

Prima piesă la care ne vom referi este un colier-coroană din a doua epocă a fierului descoperit în aria culturii Poienești–Lucașeuca la Miroslava (județul Iași). Analizele metalografice au relevat faptul că piesa a fost argintată, acesta fiind primul caz documentat până acum. De aceea, autorii se întreabă dacă nu cumva argintarea se datorează influenței din mediul cultural „dacic” învecinat, în acest sens fiind avansate o serie de ipoteze cu privire la importanța simbolică a argintului în relație cu portul feminin din regiunea intra- și extra-carpatică și la conexiunile inter-culturale din a doua vârstă a fierului.

În ceea ce privește cea de a doua piesă, ea este reprezentată de un obrăzar al unui coif de bronz din perioada elenistică, ornamentat cu motive vegetale în relief, descoperit de asemenea la est de Carpați, în apropiere de cetatea de la Cotnari (județul Iași). Analizele fizico-chimice asupra acestei piese sunt în măsură să ne ofere informații cu privire la adevărata culoare pe care o avea coiful respectiv în timpul utilizării sale. Acest amănunt este important din perspectiva înțelegerii modului în care cel care a utilizat piesa, un reprezentant al elitei aristocratice locale din secolul al III-lea a. Chr., a dorit să se înfățișeze în fața comunității din care făcea parte și în comparație cu alți lideri din regiune. Imita coiful culoarea aurului sau pe cea a argintului?

Colierul-coroană descoperit la Miroslava, județul Iași, România.

Această lucrare a fost susținută de un grant al Ministerului Educației și Cercetării, CCCDI – UEFISCDI, proiectul PN-IV-P6-6.1-CoEx-2024-0206, în cadrul PNCDI IV.

Autorii mulțumesc specialiștilor care au realizat analizele metalografice: Viorica Vasilache (Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, România) și Ramona Suciu (Institutul Național de Cercetare Dezvoltare pentru Tehnologii Izotopice și Moleculare, Cluj-Napoca, România).

CONSUMUL FESTIV AL CĂRNII LA DACI. DISCUȚII PE MARGINEA UNOR USTENSILE DIN FIER DESCOPERITE ÎN SITURILE DACICE DE LA CURBURA CARPAȚILOR

CZU: 903.21-034.1:572.023"638"(398.2:498)

Sebastian MATEI¹ sebastianmatei@yahoo.com

¹ Muzeul Județean Buzău, Buzău, România.

► **Cuvinte-cheie:** Dacia preromană; furculițe din fier; ospete colective; consum de carne; secolul I a. Chr.

Ospetele colective au jucat, fără îndoială, un rol aparte în societatea dacică, vinul reprezentând una dintre componentele principale ale acestora. Consumul de vin este atestat atât de izvoarele scrise antice, cât și de numeroasele recipiente ceramice asociate, precum amforele, kraterale, bolurile, *kantharoi* și *skyphoi*.

Studii recente indică faptul că, alături de alcool, consumul de carne a avut o importanță comparabilă. Analiza resturilor faunistice provenite din unele situri dacice din zona Carpaților de Curbură evidențiază o preferință pentru sacrificarea animalelor tinere, în special a porcului, care reprezintă aproximativ o treime din totalul oaselor analizate.

Descoperirile arheologice, relativ puține la număr, pun în evidență și o serie de ustensile utilizate, cel mai probabil, la prepararea și servirea cărnii, precum furculițe, cârlige pentru carne, căței de vatră, grătare și frigărui. Raritatea acestor piese sugerează că ele nu făceau parte din inventarul obișnuit al unei gospodării, ci aveau, probabil, un rol specific în contextul preparării cărnii cu ocazia festinurilor colective.

În lucrarea de față sunt analizate trei astfel de piese descoperite în siturile de la Pietroasa Mică și Târcov–*Piatra cu Lilieci*. Este vorba despre furculițe din fier, prevăzute cu doi dinți ușor curbați și ascuțiți, precum și cu o tijă destinată fixării într-un mâner. La Târcov–*Piatra cu Lilieci* au fost identificate două exemplare, descoperite în imediata apropiere unul de celălalt și în vecinătatea unui vas spart *in situ*, utilizat pentru păstrarea lichidelor. Furculița de la Pietroasa Mică–*Gruia Dării* este similară ca aspect cu cele de la Târcov–*Piatra cu Lilieci*, fiind descoperită în apropierea unei depuneri de tip moviliță, din care mai făceau parte o rășniță întreagă, un vas întreg și o fibulă. Toate cele trei piese se datează în secolul I p. Chr. și se pot încadra în Tipul 1, varianta A1, în singura tipologie realizată până în prezent de M. Egri, G. El Susi, I. V. Ferencz.

Piese de la Pietroasa Mică–*Gruia Dării* și Târcov–*Piatra cu Lilieci* reprezintă, până în prezent, singurele descoperiri de acest tip din zona Carpaților de Curbură, care pot fi asociate cu practicile de consum colectiv al cărnii.

Furculiță din fier descoperită în cursul săpăturilor de la Târcov–*Piatra cu Lilieci* în anul 2019.

DESPRE DOUĂ TEZAURE DE DENARI ROMANI REPUBLICANI, RESPECTIV IMPERIALI TIMPURII DESCOPERITE LA TOMIS

CZU: 903.2:737.1(37)''652''(498)

Gabriel Mircea TALMAȚCHI^{1,2} gtalmatchi@yahoo.com

¹ Muzeul de Istorie Națională și Arheologie, Constanța, România.

² Școala Doctorală de Istorie, Universitatea „Ovidius”, Constanța, România.

► **Cuvinte-cheie:** monede de argint; Roma republicană, Imperiul Roman, secolele II a. Chr.–I p. Chr.; Constanța (județul Constanța).

Primul tezaur a fost descoperit întâmplător în zona peninsulară a anticului Tomis, în iarna anilor 2013–2014, fiind datat în perioada romană imperială timpurie. În aceeași iarnă a fost adus la Muzeul de Istorie Națională și Arheologie din Constanța pentru achiziție/premiere, dar, întrucât instituția nu a dispus de resurse bugetare suficiente, a fost retras de proprietar la scurt timp. Conform unor informații prezentate în vara anului 2021, s-a aflat că tezaurul a fost dispersat în anul 2014, fiind împărțit între mai mulți colecționari din București și Constanța. Numărul total de exemplare descoperite a fost de aproximativ 130/135, existând informații detaliate doar despre 117 denari. Monedele acoperă perioada cuprinsă între 206–195 a. Chr. (DOG) și 80–81 p. Chr. (Titvs-Domitianvs).

Al doilea tezaur a fost recuperat cu ajutorul Poliției de Patrimoniu Constanța, fiind descoperit în perioada 2020–2021 în zona „Lupa Capitolină”. El a fost recuperat integral, fiind alcătuit din denari republicani romani și o drahmă din Apollonia. Tezaurul cuprinde 62 de exemplare, primul denar fiind o emisiune anonimă din Roma, bătută după 211 a. Chr., iar cea mai recentă piesă este o drahmă rară de tip Apollo, bătută în Apollonia în jurul mijlocului secolului I a. Chr. Ultimul denar republican roman este unul bătut pentru C. PISO L. F. FRVGI la Roma în 67 a. Chr., în stare bună. Ultima piesă din tezaur este o drahmă bătută în jurul mijlocului secolului I a. Chr. la Apollonia (Illyria), de tip Apollo, în timpul magistraților Lorionos și Oinias. Având în vedere că ultimul denar menționat, bătut în 67 a. Chr., este în stare bună de conservare, sugerăm pentru drahma din Apollonia o datare mult mai precisă decât cea recunoscută, în general, pentru acest tip monetar, adică propunem mai degrabă o datare în jurul anului 60 a. Chr. decât în 100 a. Chr. – perioada asociată cu Augustus, așa cum indică până în prezent sursele bibliografice.

Cele două tezaure sunt de o importanță deosebită pentru sfârșitul epocii elenistice și pentru cea de debut a perioadei romane din zona coloniei Tomis. De altfel, sunt singurele tezaure monetare compuse din denari romani republicani și imperiali timpurii descoperite la Tomis până în prezent.

Denari romani republicani (1-17) și o drahmă din Apollonia (18)
din tezaurul monetar descoperit la Tomis în anii 2020-2021.

UN DEPOZIT DE MONEDE HISPANICE DESCOPERIT ÎN DOBROGEA

CZU: 903.2:737.1(365:498)

Lucian MUNTEANU¹ lucanas2000@yahoo.com

Gabriel Mircea TALMAȚCHI² gtalmatchi@yahoo.com

¹ Institutul de Arheologie, Academia Română – Filiala Iași, Iași, România.

² Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța, Constanța, România.

► **Cuvinte-cheie:** Augustus – Tiberius; Halmyris; Hispania Tarraconensis; Hispania Baetica.

Lucrarea noastră prezintă un tezaur de monede romane timpurii, originare din Hispania, care a fost descoperit pe teritoriul Dobrogei. Din păcate, s-au păstrat puține informații despre condițiile descoperirii tezaurului. El ar fi fost aflat în zona din vecinătatea sitului de la Halmyris, la începutul anilor '90. Vreme de două decenii a făcut parte dintr-o colecție privată, fiind apoi achiziționat de către Muzeul din Constanța. De la același colecționar au mai fost cumpărate alte trei monede similare, provenind de la Izvoarele, Mahmudia și Slava Rusă. În total, din depozit au fost recuperate 10 piese monetare, care au stare de conservare similară și se înseriază cronologic. Toate emisiunile sunt diverse nominaluri din bronz, care au fost bătute în diferite ateliere din Hispania Tarraconensis (Bilbilis, Clunia, Lepida-Celsa, Turiaso, Calagurris, Ercavica) și din Hispania Baetica (Iulia Traducta și Italica), la sfârșitul Republicii și începutul Principatului. Identificarea monedelor este următoarea: 1 AE Lepida-Celsa, Augustus, 5–3 a. Chr.; 1 AE Bilbilis, Augustus, 19/18 a. Chr. – 2 p. Chr.; 1 AE Turiaso, Augustus, 26 a. Chr.; 1 AE Turiaso, Augustus, 2 a. Chr.; 1 AE Calagurris, Augustus, 27 a. Chr. – 14 p. Chr.; 1 AE Clunia, Tiberius, 14–37 p. Chr.; 1 AE Clunia, Tiberius, 14–37 p. Chr.; 1 AE Ercavica, Augustus, 15–14 a. Chr.; 1 AE Italica, Tiberius, 14–23 p. Chr.; 1 AE Iulia Traducta, Augustus, 27 a. Chr. – 14 p. Chr.

După cunoștințele noastre, este vorba despre singurul tezaur de monede din bronz hispanice, din perioada de început a Principatului, care a fost descoperit în afara Peninsulei iberice. Caracterul unicat al depozitului este dat și de faptul că, în compoziția lui, se regăsesc, laolaltă, pentru prima dată, emisiuni ale unor centre din Hispania Tarraconensis și Hispania Baetica. Cel mai probabil, prezența acestui „depozit de buzunar” în Dobrogea se leagă de mobilitatea persoanelor, deopotrivă civili și militari.

Studierea acestei descoperiri monetare inedite contribuie la o mai bună înțelegere a numismaticii provinciale, romano-iberice, în secolele I a. Chr. – I p. Chr. De asemenea, se aduc informații importante cu privire la circulația monetară și la comerțul în zona Dunării Inferioare, în perioada de început a existenței provinciei Moesia.

Monede hispanice din tezaurul de la Halmyris.

RESURSE ȘI ARMATĂ ÎN DACIA. UN *BENEFICIARIUS CONSULARIS* LA CRĂCIUNEL

CZU: 902:[355.1:622.36(398.2)]

Lucrețiu MIHAILESCU-BÎRLIBA¹ blucretiu@yahoo.com

¹ Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, România.

► **Cuvinte-cheie:** Dacia; Crăciunel; *beneficiarius*; economie.

Vom reanaliza inscripția de la Crăciunel (județul Harghita), în care un *beneficiarius consularis* ridică un altar votiv împreună cu tatăl său, încercând să explice motivele prezenței lui acolo. Urmărind resursele de sare din zonă și coroborând cu rețeaua rutieră existentă în Dacia romană și cu alte inscripții descoperite în regiune, contribuția vizează sublinierea legăturilor dintre armată, protejarea resurselor și asigurarea distribuirii lor în provincie.

Textul inscripției a fost publicat cu mult timp înainte, însă nu a fost analizat într-un context istoric anume. Crăciunel se află în preajma resurselor de sare (mai precis, izvoare cu apă sărată) din zona Sânpaul-Mărtiniș, zonă în care au fost găsite și inscripții care atestă membri ai personalului administrativ al exploatării sării în provincie. Comunicarea vine să întărească o ipoteză căreia i s-a dat mai puțină atenție în istoriografia privitoare la acest tip de exploatare în Dacia romană, și anume, că terenul de *salina* nu desemnează doar zăcămintele subterane, ci și resurse de sare la suprafață.

În afară de acestea, argumentul arheologic este important: la Sânpaul a fost identificat un fort în care erau cantonate trupe auxiliare. Rolul lor nu era doar de a supraveghea resursele de sare, dar și trecerea către pasul Vlăhița.

Un alt mic castru, în care probabil staționau tot trupe auxiliare, a fost descoperit și la Ocland, comuna în care se găsește satul Crăciunel. În felul acesta, având în vedere că *beneficiarii* aveau sarcini multiple (strategice, administrative, poliție, protejarea resurselor), voi încerca să observ în ce măsură militarul menționat la Crăciunel se integrează uneia sau mai multor dintre aceste sarcini. Analiza spațială ne va fi în acest caz de folos, întrucât prin intermediul ei vom putea reface o parte a rețelei de drumuri din zonă și vom vedea cum comunicau aceste drumuri cu alte puncte importante în care erau cantonate trupe ale armatei romane din Dacia.

Altarul votiv de la Crăciunel.

NECROPOLA TUMULARĂ ROMANĂ DE LA BARBOȘI, JUDEȚUL GALAȚI. DESCOPERIRILE ARHEOLOGICE DIN PUNCTUL REFSIDER. CAMPANIA 2024

CZU: 903.5(498):393(=221.15)

Adrian ADAMESCU¹ adrian.adamescu1979@gmail.com

Tudor MANDACHE¹ tudor.mandache@gmail.com

Gabriel JUGĂNARU² archeoresearch@yahoo.com

¹ Muzeul de Istorie, Galați, România.

² ArheoResearch, Constanța, România.

► **Cuvinte-cheie:** necropolă; morminte; roman; sudul Moldovei; secolele II–III p. Chr.

Zona sitului arheologic *Necropola de epocă romană de la Galați – Combinatul Siderurgic/Dealul Tirighina* a fost cercetată în perioada 2020–2025 printr-o serie de săpături arheologice preventive determinate de dezvoltarea tot mai pregnantă a unor proiecte de hale industriale sau platforme logistice. Dintre acestea, în anul 2024 a fost realizată o cercetare arheologică preventivă în punctul *Refsider* din zona de sud-est a necropolei, care contribuie la completarea, din punct de vedere spațial și planimetric, a informațiilor obținute din săpăturile anterioare, precum și din zonele rămase necercetate. A fost, mai întâi, descoperită o incintă funerară pe partea de est a suprafeței cercetate (Cx. 1, 3–4), fiind evidente câte două laturi ale acesteia, precum și zona de acces. În perimetrul incintei 1, nu se aflau morminte. La vest de aceasta, însă, au fost descoperite cinci morminte de înhumare jefuite. Inventarul funerar al mormintelor, mai ales în M2 (două intalii, un cercel, o ramă de oglindă din plumb, patru ace de cusut și trei ace de păr din os) și M3 (două vase cu gura trilobată, o cană globulară masivă și un *unguentarium*), ne permite o datare a complexelor în secolele II–III p. Ch.

Alte două tronsoane de incinte funerare, ce vin să completeze planimetria necropolei, au fost descoperite la sud-est de incinta cu două laturi și calea de acces (Cx. 2), precum și la vest/nord-vest (Cx. 10–11). Acest tip de organizare a spațiului funerar se conturează ca o constantă în cadrul cercetărilor din arealul necropolei de la Barboși, având în vedere că, în intervalul 2020–2025, au fost identificate 14 incinte funerare separate prin șanțuri. Acest tip de complexe funerare a fost atestat pe un areal extins, din nordul Mării Negre și până în Câmpia Panonică, fiind asociat constant cu populațiile sarmatice, care și-au păstrat propriile rituri funerare, deși au manifestat o receptivitate față de influențele mediului roman, în special în ceea ce

privește inventarul funerar. Prin descoperirile funerare identificate a fost posibilă înțelegerea mai nuanțată a sitului și a rolului său în peisajul arheologic al Dunării de Jos din perioada romană.

Aerofotografie cu zona de sud a sitului arheologic Necropola de epocă romană de la Galați – Combinatul Siderurgic/Dealul Tirighina din anul 2025.

INTERPRETING THE REMAINS OF WATTLE-AND-DAUB STRUCTURES OF THE ROMAN IRON AGE: A CASE STUDY FROM PODILLIA (UKRAINE)

CZU: 903.4-032.61(477)“652”

Karyna SUKHORUKOVA¹ kareenasuhorukova077@yahoo.com

Dmytro ZHELAHA² zhelagadmytro@gmail.com

¹ State Institution Research Center “Protective Archaeological Service of Ukraine”, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

² Institute of Archaeology, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

► **Keywords:** Roman Iron Age; Sântana de Mureș–Cherniakhiv culture; burnt structures; settlement archaeology; Podillia.

In 2024, the Research Centre for the Protective Archaeological Service of Ukraine carried out excavations at the multi-layered settlement of Lisovi Hrynivtsi, near Khmelnytskyi (Khmelnytskyi region). A compact concentration of burned daub, forming a rectangular above-ground structure, was identified among remains of different periods. Associated finds, particularly pottery, attribute the structure to the Roman-period Sântana de Mureș–Cherniakhiv culture.

The study applied a methodology developed for investigating above-ground structures within the Cucuteni–Trypillia cultural complex, combining stratigraphic excavation with detailed recording of daub distributions and the retention of sections to trace depositional sequences. This approach enabled the reconstruction of the structure’s spatial organization and constructional logic.

The evidence indicates a wattle-and-daub dwelling. Impressions preserved on daub fragments attest to a woven framework coated with clay, while firing patterns indicate burning under conditions of oxygen access, consistent with the destruction of wall elements. In several areas, a color inversion towards charcoal-rich lower layers was observed, suggesting the presence of a clay floor. Rounded concentrations of daub aligned along the longitudinal axis likely mark post-built elements of the structure.

The reconstructed layout corresponds closely to known dwellings of this culture (e.g., Budești, Velyka Snitynka, Vinnytsia-Vyshenka). These results underscore the importance of high-resolution recording of above-ground structures, which often occur within humic layers and do not penetrate the natural subsoil, and thus remain archaeologically underrepresented. This has direct implications for refining the typology of Cherniakhiv-period domestic architecture.

General view of a wattle-and-daub dwelling, Lisovi Hrynivtsi, Ukraine.

CORPUSUL DESCOPERIRILOR ROMANE DIN BARBARICUMUL EUROPEAN, JUDEȚUL IAȘI: REFLECȚII ISTORICE ȘI PERSPECTIVE NOI DE CERCETARE ÎN PRIVINȚA SECOLELOR II-IV P. CH. LA EST DE CARPAȚI

CZU: 904(498.35)''652/653''

Alexander RUBEL¹ alexander.rubel@yahoo.de

¹ Institutul de Arheologie, Academia Română – Filiala Iași, Iași, România.

► **Cuvinte-cheie:** Barbaricum; Imperiul Roman; Corpus; Moldova; Sântana de Mureș–Černjachov.

În urma lucrărilor de editare a noului volum al Corpusului (*Corpus der römischen Funde im Europäischen Barbaricum, Rumänien Band 3, Kreis Iași*), precum și în contextul pregătirilor pentru următorul volum (județul Neamț) și al analizării materialului din întreaga regiune, s-au conturat câteva reflecții care constituie subiectul acestei prezentări.

Deși suntem încă departe de a putea stabili o cronologie detaliată pentru regiunea de la est de Carpați, așa cum este posibil, de exemplu, pentru Germania Centrală (vezi *Corpus der römischen Funde im Barbaricum, Deutschland Band 8, Thüringen*), se conturează totuși câteva concluzii. Se confirmă, de asemenea, pentru județul Iași, distribuția descoperirilor calculată de A. Popa în teza sa de abilitare din anul 2015 (Alexandru Popa, *Untersuchungen zu den römisch-barbarischen Kontakten östlich der römischen Provinz Dacia*, Bonn: Habelt 2015): de la sfârșitul secolului al II-lea până la începutul secolului al III-lea p. Chr. se înregistrează o creștere masivă a descoperirilor de artefacte din Imperiul Roman.

În cadrul prelegerii vor fi prezentate propuneri privind interpretarea istorică a acestei creșteri a numărului de descoperiri de material roman. În plus, apar noi întrebări cu privire la momentul în care cultura Sântana de Mureș–Černjachov începe să se manifeste în vestul Moldovei. Multe situri din județul Iași, care în urma periegezelor și săpăturilor ocazionale au fost datate în mod tradițional în secolul al IV-lea, prezintă materiale arheologice romane (în special amfore) care aparțin în mod clar mijlocului sau începutului secolului al III-lea. În același timp, colegii V. Bârcă și S. Cociș au reușit să demonstreze în ultimii ani că anumite tipuri de fibulele de origine germanică (împreună cu purtătorii lor) au început să pătrundă în Moldova încă de la sfârșitul secolului al II-lea p. Chr. Este posibil ca această evoluție să fie legată, pe de o parte, de pătrunderea vandalilor menționați de Cassius Dio

în teritoriile din zona Moldovei, locuite anterior de kostoboci, și, pe de altă parte, de avansul „goților” multietnici în contextul războaielor din Balcani de la mijlocul secolului al III-lea. În acest context, această contribuție reprezintă prima încercare de a prezenta noi evaluări cronologice și istorice pentru zona Est de Carpați din România de astăzi.

Tezaurul de la Muncelu de Sus (județul Iași), vase de argint
(Complexul Muzeal Național Neamț).

Activitățile de cercetare au avut sprijinul unui grant acordat de Ministerul Educației și Cercetării a României, CNCS-UEFISCDI, în cadrul proiectului cu numărul PN-IV-P1-PCE-2023-1124.

RITURI FUNERARE PRACTICATE ÎN NECROPOLA DE TIP SÂNTANA DE MUREȘ– CERNEAHOV DE LA BRĂVICENI

CZU: 903.5:393(478)''652''

Vlad VORNIC^{1, 2, 3} vornic.vlad1971@gmail.com

¹ Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Butuceni, Republica Moldova.

² Agenția Națională Arheologică, Chișinău, Republica Moldova.

³ Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova.

► **Cuvinte-cheie:** necropolă; Brăviceni; Sântana de Mureș–Cerneahov; înhumăție; construcții funerare.

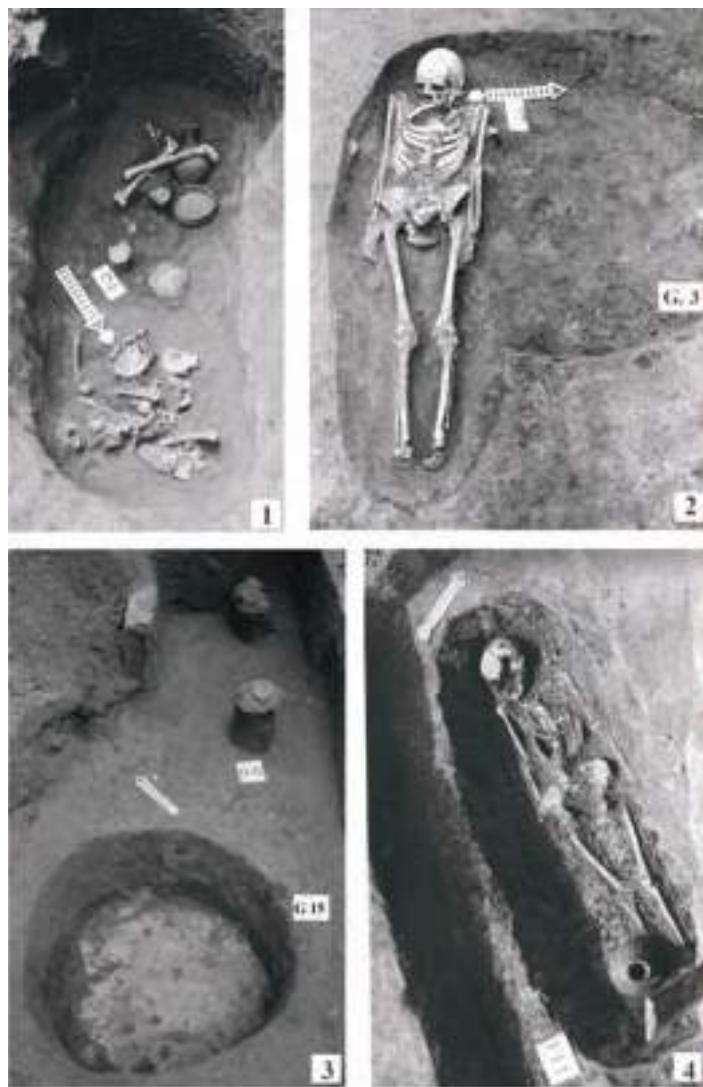
Unul dintre cele mai importante obiective funerare de tip Sântana de Mureș–Cerneahov din spațiul pruto-nistrean este necropola de la Brăviceni, raionul Orhei. Situl a fost descoperit întâmplător, fiind cercetat ulterior prin săpături de salvare în anii 1977, 1980 și 1981, sub coordonarea arheologului Vasile Grosu. A fost investigată o suprafață de 4588 m², fiind descoperite 173 de morminte și 52 de gropi, la care se adaugă alte opt morminte distruse anterior prin lucrările edilitare. Numărul total al mormintelor identificate poate fi estimat la circa 181, dintre care 180 aparțin ritului înhumăției, iar unul singur ritului incinerăției.

Majoritatea mormintelor de înhumăție de la Brăviceni se încadrează în două direcții principale de orientare: V-E și N-S, cu unele devieri față de aceste axe, predominând complexele având scheletele orientate cu capul spre vest. Adâncimea mormintelor de înhumăție variază considerabil, fiind cuprinsă între 0,3 și 2,75 m față de suprafața actuală a terenului.

Mormintele de la Brăviceni pot fi încadrate în trei categorii principale. Cea mai numeroasă este reprezentată de mormintele în groapă simplă, care constau în gropi rectangulare cu colțurile rotunjite, mai rar ovale sau trapezoidale, ale căror dimensiuni corespund mărimii defuncților, aparținând unor indivizi de vârste diferite. A doua categorie este formată din mormintele prevăzute cu praguri. Al treilea tip de construcție funerară este reprezentat de un singur complex (nr. 147), alcătuit dintr-o groapă rectangulară, orientată vest–est, prevăzută pe latura nordică cu o nișă oval-alungită, în care a fost depus defunctul. O parte importantă a mormintelor de înhumăție a fost deranjată din vechime. Aceste complexe sunt răspândite pe întreaga suprafață a cimitirului, iar din totalul de 180 de morminte de înhumăție, cel puțin 73 au fost răvășite în antichitate. Poziția scheletelor a putut fi stabilită cu precizie doar în cazul unor morminte de adulți, nederanjate din vechime – majoritatea pe spate, cu brațele pe lângă corp și picioarele întinse.

Singurul mormânt de incinerare identificat în necropola de la Brăviceni este mormântul nr. 96 (oase umane calcinate depuse într-o oală, așezată cu gura în jos). Acest complex funerar se afla în marginea estică a cimitirului, într-o zonă care nu a fost cercetată integral.

Cele 52 de gropi semnalate în cadrul necropolei aveau formă circulară sau ovală, cu dimensiuni variabile. Inventarul lor era redus, fiind compus, în unele cazuri, din fragmente ceramice și oase de animale, în timp ce alte gropi erau lipsite complet de materiale arheologice. Majoritatea acestor complexe erau concentrate în marginea vestică și în sectorul sudic al cimitirului.

Mormintele 2 (1), 3 (2), 96 (3) și 114 (4) și gropile 3 (2) și 15 (3).

CĂZĂNEȘTI-LA PLUTĂ (JUDEȚUL VÂLCEA), O AȘEZARE POST ROMANĂ DIN NORD-ESTUL OLTENIEI

CZU: 903.4(498)''652''

Ion TUȚULESCU¹ iontutulescu@yahoo.com
Andrei MĂGUREANU² arheologiemedievala@yahoo.com

¹ Muzeul Județean „Aurelian Sacerdoțeanu” Vâlcea, Râmnicu Vâlcea, România.

² Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, Academia Română, București, România.

► **Cuvinte-cheie:** ceramică; cercetări arheologice preventive; secolul al IV-lea; Sântana de Mureș–Cerneahov.

Situl arheologic de la Căzănești–La Plută a fost identificat prin diagnostic intruziv în cursul lunii februarie a anului 2022. Punctul este situat la est de DN 67, pe partea stângă a văii râului Govora, la granița dintre Râmnicu Vâlcea și comuna Mihăești. Suprafața acestui sit are circa 14 hectare, iar zona de vest a fost delimitată pe baza descoperirilor arheologice din cadrul a 13 secțiuni de sondaj. Au fost observate depuneri și materiale arheologice (fragmente ceramice), încadrate preliminar în perioada romană, grupate în 16 complexe.

În perioada 18 martie – 16 aprilie 2025 au fost reluate cercetările arheologice, prilejuite de obiectivul de investiții *Construire magazin PENNY, str. Govorei, nr. 1A, Municipiul Rm. Vâlcea, județul Vâlcea*. S-a constatat existența unor vestigii datând din perioada antichității târzii, respectiv cultura Sântana de Mureș–Cerneahov, care au fost cercetate în detaliu. Această locuire de perioadă post romană a fost identificată prin cercetarea arheologică a unui număr de 53 de complexe, cu predilecție gropi menajere sau de depozitare. Cx. 7, Cx. 24, Cx. 31 și Cx. 37 dețin elementele pentru a fi încadrate în structuri de locuire sau anexe.

Cercetarea arheologică realizată la Căzănești a contribuit substanțial la cunoașterea evoluției comunităților umane din zonă, pentru o perioadă întunecată, imediat după retragerea romană din Dacia. Până anul trecut, perioada cuprinsă între anul 271 și secolul al V-lea p. Chr. lipsea cu desăvârșire în arheologia vâlceană. Cercetarea demarată aici a condus la descoperirea unei așezări de tip Sântana de Mureș–Cerneahov, prima așezare de acest gen atestată în județul Vâlcea. Tot anul trecut, numărul așezărilor de acest tip s-a îmbogățit prin descoperirea unei noi așezări, la Mihăești–Măgura.

Amplasarea în aceste zone denotă o perioadă mai liniștită în raport cu perioada secolelor VI–VII, când observăm că noile comunități evită rutele principale și se retrag în zone adiacente acestora.

Pentru zona Olteniei, acesta reprezintă al patrulea punct atestat arheologic și singurul cercetat. În anul 2002, Florin Petrescu realiza un repertoriu al descoperirilor de tip Sântana de Mureș–Cerneahov, identificând în România un număr de 1915 puncte. Interesant este faptul că acesta nu menționează niciun punct pentru Oltenia, punând sub semnul întrebării primele trei puncte menționate de arheologul Ion Ioniță (descoperirile de la Băbeni–Oltețu, Almaj și Lazu).

Fotografie din dronă din perioada cercetărilor arheologice din anul 2025.

O NOUĂ PERSPECTIVĂ ASUPRA SITULUI ARHEOLOGIC PLURISTRATIFICAT IZVOARE– „LA IZVOARE” (JUDEȚUL NEAMȚ, ROMÂNIA)

CZU: 903.4:001.5(498)

Constantin PREOTEASA¹ constantin.preoteasa@yahoo.com
Carsten MISCHKA² carstenmischka@gmail.com

¹ Centrul Internațional de Cercetare a Culturii Cucuteni, Muzeul de Artă Eneolitică Cucuteni „Gheorghe Dumitroaia”, Complexul Muzeal Național Neamț, Piatra-Neamț, România.

² Universitatea „Friedrich-Alexander” Erlangen-Nürnberg, Institutul de Pre- și Protoistorie, Erlangen, Germania

► **Cuvinte-cheie:** preistorie; Precucuteni-Cucuteni; epoca migrațiilor; cultura Sântana de Mureș– Chernyakhov; evul mediu.

Situl arheologic pluristratificat de la Izvoare–„*La Izvoare*” (județul Neamț, România) este celebru mai ales prin prisma faptului că în urma vechilor săpături arheologice din cuprinsul său (în fapt, câteva sondaje de dimensiuni reduse), efectuate de Radu Vulpe în perioada 1936–1948 și publicate monografic în anul 1954, a fost pusă pentru prima dată în evidență legătura organică dintre culturile arheologice Precucuteni și Cucuteni, părți ale aceleiași civilizații – Cucuteni-Trypillia, aflată astăzi pe Listele Indicative UNESCO ale României, Republicii Moldova și Ucrainei.

Cele mai recente cercetări arheologice interdisciplinare neinvazive efectuate aici în anul 2026 – constând în prospecțiuni geofizice, fotografii aeriene și modelarea digitală a terenului – ne oferă o nouă perspectivă asupra acestui obiectiv de importanță cultural-științifică deosebită.

În urma acestor investigații am constatat faptul că obiectivul are suprafața de aproximativ 20 ha, nicidecum de doar 2 ha, fiind amplasat pe teritoriile satelor Izvoare din comuna Dumbrava Roșie și, respectiv, Doina din comuna Girov, la poalele Dealului Izvoarelor / Dealului Boteștilor.

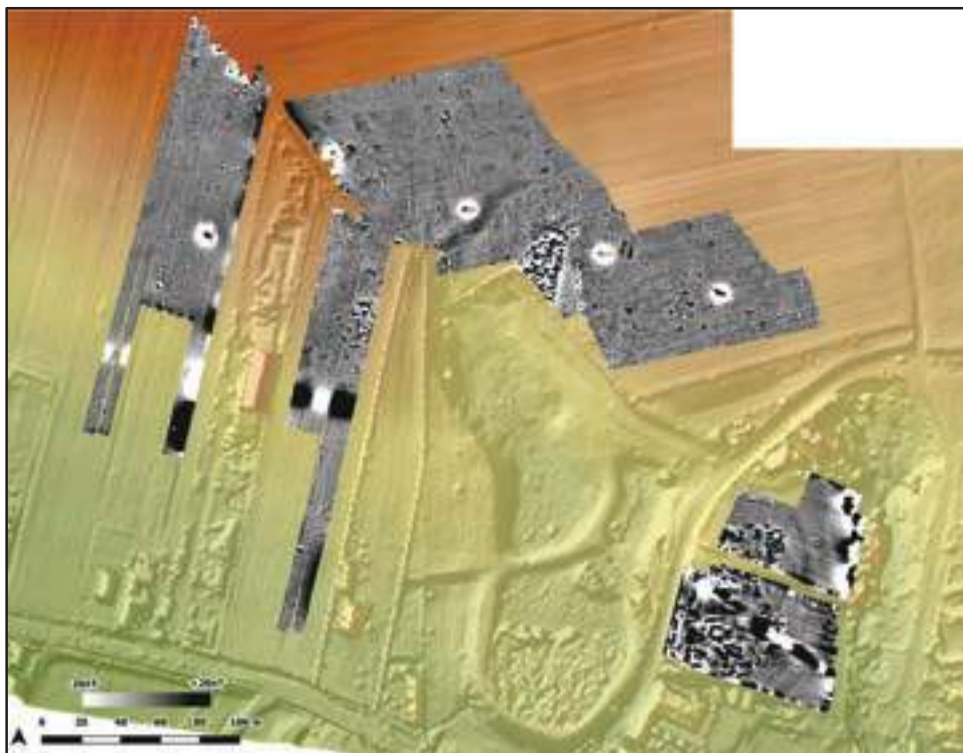
Interpretarea inițială poate fi pusă pe seama faptului că obiectivul este fragmentat de drumul local Izvoare – Doina, precum și de niște iazuri.

De asemenea, specialiștii ar putea fi induși în eroare de publicarea de-a lungul timpului a aceluiași obiectiv cu toponime diferite: „La Izvoare”, „La Iaz”, „Ferma Plantavorel”, „Dealul Botești”, în funcție de locurile în care au fost descoperite vestigiile răzlețe în urma unor periegeze dispartate.

Cercetarea arheologică de suprafață efectuată de noi în anul 2026 confirmă încadrarea cultural-cronologică a vestigiilor din cuprinsul așezărilor și necropolei de aici: preistorie – eneolitic (complexul cultural Precucuteni-Cucuteni), epoca migrațiilor (cultura Sântana de Mureș–Chernyakhov) și evul mediu (secolele XIV–XVI).

Vestițiile descoperite de-a lungul timpului în cuprinsul acestui obiectiv se află în patrimoniul Complexului Muzeal Național Neamț (Muzeul de Artă Eneolitică Cucuteni „Gheorghe Dumitroaia” și Muzeul de Istorie și Arheologie, ambele din Piatra-Neamț), Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan” din București (Muzeul Național de Antichități) al Academiei Române, Muzeului Național de Istorie a României din București și Institutului de Arheologie din Kiev al Academiei de Științe a Ucrainei.

În prezent, situl arheologic este afectat de construcțiile moderne din satul Izvoare, precum și de agricultura intensivă.

Situl arheologic pluristratificat Izvoare–„La Izvoare”
(județul Neamț, România) (grafic: C. Mischka, 2026).

AȘEZAREA DE LA PĂHĂRNICENI–„PETRUCA” – MODEL DE LOCUIRE MEDIEVALĂ TIMPURIE DIN CODRII ORHEIULUI

CZU: 903.4(478)“04/13”

Gheorghe POSTICĂ¹ gpostica@gmail.com

¹ Muzeul Național de Istorie a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova.

► **Cuvinte-cheie:** evul mediu timpuriu; secolele V–XIV; locuințe; grupuri teritoriale; continuitate.

În zona istorică a Codrilor Orheiului sunt cunoscute circa 70 de așezări medievale timpurii. Printre acestea se evidențiază așezarea de la Păhărnicieni–„Petruca”, localizată în dreapta Răutului, la circa 40 km de la confluența cu Nistrul. Este o așezare pluristratificată, care pe o suprafață de circa 800×500 m poartă vestigii arheologice date de la eneolitic până în evul mediu târziu.

Pe parcursul a patru campanii arheologice, a fost cercetată o suprafață de 1236 m², fiind descoperite 29 de complexe medievale. Pe baza cercetărilor arheologice realizate în cadrul așezării medievale timpurii, pe o suprafață de circa 300×80 m au fost delimitate trei grupuri teritoriale de locuit (cuiburi), care reprezintă spații ale unor familii înrudite.

În primul grup teritorial, pe o suprafață de 620 m², au fost descoperite complexe date în secolele V–VII (trei locuințe și două șanțuri), VIII–IX (trei locuințe), X–XII (o locuință, un cuptor, un furnal metalurgic, două vetre) și XII–XIV (o locuință și o vatră).

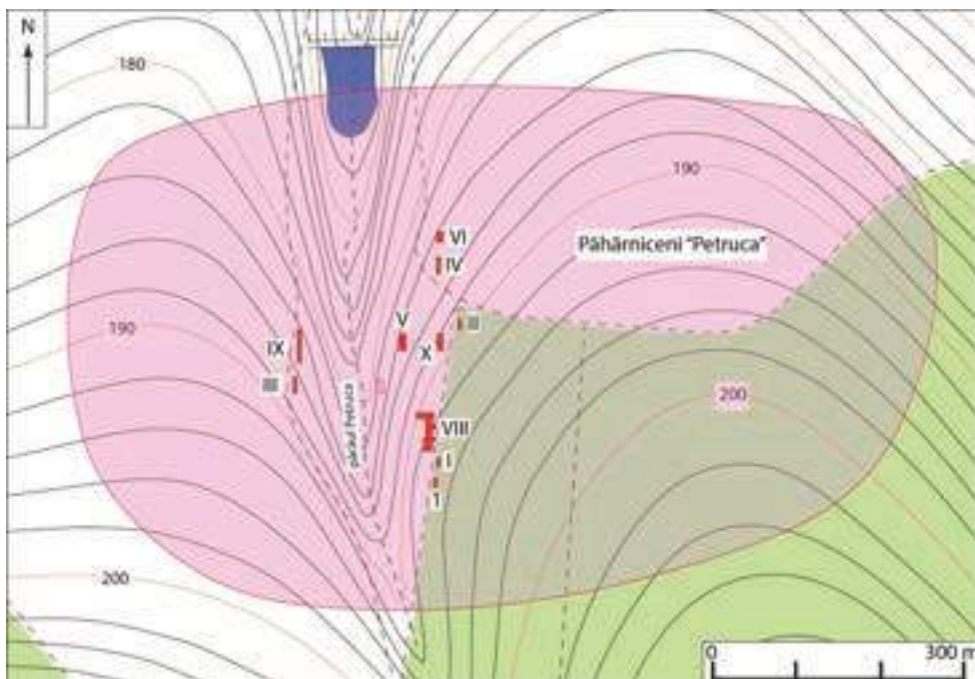
În al doilea grup teritorial, aflat la circa 80 m spre est de cel precedent, pe o suprafață de 272 m², au fost descoperite complexe date în secolele VIII–IX (o dependință și o groapă menajeră) și X–XIII (trei locuințe, un furnal metalurgic și trei gropi menajere).

În al treilea grup teritorial, aflat la circa 100 m spre est de grupul precedent, pe o suprafață de 120 m², au fost descoperite complexe date în secolele VIII–IX (o locuință) și X–XIII (o locuință, o groapă menajeră, un furnal metalurgic și un cuptor de îmbogățit minereu de fier).

Pe baza datelor arheologice, în cadrul primului grup teritorial se atestă o continuitate de locuire din secolele V–VII până în secolele XII–XIV, iar în celelalte două grupuri teritoriale, o perpetuare a locuirii din secolele VIII–IX până în secolele X–XIII.

Rezultatele sunt reprezentative, mai ales dacă se ține cont de faptul că zona a fost investigată într-o proporție relativ redusă.

Astfel, aşezarea de la Păhărnicieni–„Petruca” vine să susţină observaţiile anterioare constatate în aşezarea de la Hansca privind perpetuarea locuirii în grupurile teritoriale (cuiburile) din cadrul vetrelor medievale timpurii pluristratificate din partea centrală a spaţiului pruto-nistrean. Se poate susţine că, în comparaţie cu aşezarea de la Hansca, apreciată drept un model de locuire medievală timpurie pentru zona Codrilor Lăpuşnei, aşezarea de la Păhărnicieni–„Petruca” este un model sugestiv de locuire medievală timpurie de durată pentru zona Codrilor Orheiului.

Aşezarea medievală timpurie de la Păhărnicieni–„Petruca” (secolele V–XIV).
Plan topografic general cu localizarea secţiunilor arheologice.

Această comunicare este elaborată în cadrul subprogramului de cercetare „Patrimoniul istoric-arheologic muzeal: sistematizare şi valorificare ştiinţifică-culturală (Cod: 18.01.01)” la Muzeul Naţional de Istorie a Moldovei, Chişinău.

CU PRIVIRE LA DOCUMENTAREA ȘI MUZEIFICAREA PATRIMONIULUI ARHEOLOGIC MEDIEVAL TIMPURIU DE LA ALCEDAR ȘI ECHIMĂUȚI

CZU: 902:069.51(478)''04/10''

Gheorghe POSTICĂ¹ gpostica@gmail.com

Ion TENTIUC¹ tentiucion@gmail.com

¹ Muzeul Național de Istorie a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova.

► **Cuvinte-cheie:** evul mediu timpuriu; secolele X–XI; patrimoniu arheologic; documentare; muzeificare.

În timpul cercetărilor arheologice din așezările medievale de la Alcedar și Echimăuți din 1946–1989, pe o suprafață de circa 20.000 m² a fost descoperit un bogat material arheologic reprezentat de circa 680 de complexe arheologice (locuințe, ateliere, furnale, cuptoare, gropi menajere, fântâni, morminte), peste 3900 de piese de inventar, 45 de aglomerații de schelete umane și cabaline, peste 100 de mii de fragmente de ceramică etc.

Documentațiile primare de teren nu s-au păstrat. Singura excepție o reprezintă documentația de teren de la Alcedar, elaborată de Șcerbackova și Kașuba în anii 1988–1989, păstrată în arhiva Muzeului Național de Istorie a Moldovei (MNIM). Pe de altă parte, în arhivele de specialitate, s-au păstrat rapoartele științifice cu descrieri textuale, însoțite în unele cazuri de ilustrații grafice și fotografice.

Conform datelor disponibile, în legătură cu cercetările arheologice de la Alcedar și Echimăuți, pe parcursul anilor au fost elaborate în total 28 de rapoarte arheologice, dintre care în arhivele academice se păstrează 20 de rapoarte, altele opt fiind lipsă.

Cercetările arheologice preventive din anii 1946–1947 sunt documentate în rapoartele arheologilor Smirnov, Samoilovski, Passek și Zasurțev, fiind păstrate în arhiva MNIM.

Referitor la investigațiile arheologice desfășurate sub conducerea lui Fedorov în anii 1950–1964, din totalul de 21 de rapoarte arheologice, sunt disponibile doar 13, dintre care 10 lucrări se păstrează în arhiva MNIM, iar opt exemplare în arhiva Institutului de Arheologie de la Moscova. Din cele 13 rapoarte păstrate în arhive, în șapte cazuri este disponibilă doar partea textuală, ilustrația grafică/fotografică lipsind.

Cercetările arheologice din anii 1984 și 1987–1989 sunt documentate în rapoartele științifice ale lui Beilekci, Șcerbakova și Kașuba, fiind păstrate în arhiva MNIM.

Cât privește, vestigiile arheologice descoperite la Alcedar și Echimăuți, la etapa actuală, din totalul de 3900 de piese menționate de autorii săpăturilor, în colecții muzeale sunt semnalate doar 1499 de piese (39%) – 1119 piese la MNIM, 203 piese la Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală și 177 piese la Muzeul de Arheologie din Odesa. La MNIM se păstrează, de asemenea, și anumite loturi de ceramică de la Alcedar și Echimăuți. Totodată, în cele trei muzee se mai păstrează și câte o mostră de furnale metalurgice conservate din așezarea de la Alcedar. Locul păstrării altor vestigii arheologice din cele două așezări este necunoscut. În context, rămâne de precizat informațiile despre posibila prezență a unor piese arheologice de la Alcedar și Echimăuți în muzee din Moscova și Sankt Petersburg.

Cuptoare metalurgice descoperite de Fedorov în așezarea medievală timpurie de la Alcedar (secolele X–XI), conservare *in situ*. 1. Piesă din expoziția Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală, Chișinău; 2. Piesă din colecțiile Muzeului de Arheologie din Odesa, Ucraina.

Această comunicare este elaborată în cadrul subprogramului de cercetare „Patrimoniul istoric-arheologic muzeal: sistematizare și valorificare științifică-culturală (Cod: 18.01.01)” la Muzeul Național de Istorie a Moldovei, Chișinău.

ALMA VII. UN EPISOD DESPRE PĂTRUNDEREA SAȘILOR ÎN TRANSILVANIA

CZU: 903.4:726(498.4)''04/14''

Despina MĂGUREANU¹ despinamagureanu@yahoo.com

Andrei MĂGUREANU¹ arheologiemedievala@yahoo.com

¹ Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, Academia Română, București, România.

- **Cuvinte-cheie:** biserică fortificată; morminte cu groapă antropomorfă; inele de buclă cu capătul în formă de „S”.

Cercetările arheologice de la Alma Vii (comuna Moșna, județul Sibiu) au fost terminate de un proiect de restaurare. Derulat de Fundația „Mihai Eminescu Trust”, proiectul realizat de arhitecții Virgil Apostol și Ștefan Bălici a vizat zidul de incintă și amenajarea spațiului curții interioare. Biserica nu a făcut subiectul proiectului în această fază, cercetările atingând punctual acest monument.

Pornind de la aspectul actual al bisericii, arhitecții au formulat ipoteze asupra evoluției planimetrice a monumentului, respectiv a spațiului curții. Cercetarea arheologică a pornit de la ipoteza arhitecturală propusă.

Identificarea unui prim traseu al zidului de incintă a confirmat ipoteza arhitecților. Acesta descria un perimetru mai restrâns, de formă ovală. Ulterior, incinta a fost extinsă spre sud, fiind adăugat un nou turn de apărare.

Cercetarea a dus la identificarea a numeroase morminte, arătând o utilizare intensă a spațiului din jurul bisericii. De altfel, aceasta a fost una dintre funcțiile principale ale curții, de a asigura spațiul funerar al comunității, ulterior extins în afara incintei fortificate, unde funcționează până astăzi. Suprafața restrânsă a acestui spațiu a determinat numeroase suprapuneri între morminte, în special pe latura de sud, unde s-a și lărgit incinta fortificată. Această preferință în alegerea locurilor de înmormântare a „protejat” zona de nord a incintei, unde s-a înregistrat o folosire mai redusă a spațiului funerar. Drept urmare, a fost posibilă identificarea unor morminte cu groapă antropomorfă (cu nișă la cap). Prezența lor reprezintă un prim indiciu referitor la o prezență timpurie a unei comunități de sași. Spre aceeași concluzie ne îndreaptă și prezența inelelor de buclă cu capătul în forma literei „S”.

Descoperirile arheologice au reliefat și o dinamică a folosirii spațiului. Astfel, spre o epocă modernă, se renunță la caracterul defensiv, militar, al incintei și zona capătă un caracter domestic, parte din viața cotidiană a comunității. Spre acest lucru ne îndreaptă materialul arheologic descoperit în diversele straturi de demolare, construcție, nivelare și umplere, care caracterizează existența monumentului.

Imagine generală asupra bisericii fortificate de la Alma Vii,
comuna Moșna, județul Sibiu.

UMBRA LUI MIRCEA LA COZIA. O PRIVIRE ARHEOLOGICĂ ȘI ANTROPOLOGICĂ

CZU 903.4:726:572(498)''13/14''

Ion TUȚULESCU¹ iontutulescu@yahoo.com

Andrei MĂGUREANU² arheologiemedievala@yahoo.com

Despina MĂGUREANU² despinamagureanu@yahoo.com

Angela SIMALCSIK^{3, 4, 5, 6} angeliisimal@gmail.com

Robert Daniel SIMALCSIK^{3, 5, 6} robbyboy2mail@gmail.com

¹ Muzeul Județean „Aurelian Sacerdoțeanu” Vâlcea, Râmnicul Vâlcea, România.

² Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, Academia Română, București, România.

³ Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Butuceni, Republica Moldova.

⁴ Centrul de Arheologie „Ion Niculiță”, Universitatea de Stat, Chișinău, Republica Moldova.

⁵ Centrul de Cercetări Antropologice și Biomedicale „Olga Necrasov”, Academia Română – Filiala Iași, Iași, România.

⁶ Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova.

► **Cuvinte-cheie:** biserică; sarcofag antropomorf; Mircea cel Bătrân; maica Teofana; Petriman.

Mănăstirea Cozia a suscitat un deosebit interes al cercetătorilor încă din zorii studiilor românești de arhitectură și arheologie. Dincolo de înțelegerea evoluției arhitecturii de cult din Țara Românească, mănăstirea a atras prin prezența mormintelor unor persoane importante în istoria țării, precum doamna sau boierul Petriman, dar mai ales al voievodului Mircea, ctitorul Coziei.

Interiorul bisericii a început prin a fi cercetat în perioada interbelică, de către Virgil Drăghicescu, pentru un proiect de restaurare. Din păcate, de la aceste cercetări a rămas doar o documentație de arhivă lacunară, cercetările fiind publicate extrem de succint. Mai târziu s-au cercetat spațiul curții mănăstirii, identificând numeroase ruine ale vechilor chilii.

Comunicarea de față se axează pe primele cercetări arheologice de amploare de la biserica mănăstirii, efectuate în anul 2025. Cu această ocazie, au fost efectuate case și secțiuni care au pus în evidență stratigrafia monumentului și au oferit indicii privind evoluția clădirii, a fazelor și a modificării nivelului de călcare interior. De asemenea, a fost stabilită o relație cu spațiul din jurul bisericii, printre care și fântâna aflată la sud-vest de biserică, precum și cu săpăturile mai vechi.

În completarea datelor rezultate din cercetările arheologice propriu-zise, contextul investigat a fost marcat de identificarea unor complexe funerare de o importanță deosebită pentru înțelegerea sitului. Analiza antropologică a osemintelor recuperate a permis formularea unor ipoteze de lucru, dar și a unor concluzii relevante, chiar dacă acestea păstrează un caracter preliminar până la coroborarea cu rezultatele testelor ADN aflate în curs de desfășurare.

Studiul a evidențiat prezența preponderentă a indivizilor de sex masculin, a căror stare de conservare precară sugerează intervenții antropice post-depoziționale sau condiții pedologice specifice. Datele biometrice, morfoscopice și tafonomice colectate au oferit o imagine sintetică și coerentă asupra profilului biologic al acestor indivizi și au dezvăluit detalii despre constituția fizică, patologiiile suferite în timpul vieții și stilul de viață. În mod special, pentru două dintre scheletele investigate s-au obținut indicii biologice remarcabile care, odată corelate cu informațiile păstrate în arhivele istorice, permit o perspectivă mult mai nuanțată și documentată asupra identității sau a rolului social complex al acestor indivizi în cadrul ierarhiei epocii.

Imagine generală asupra cercetărilor de la interiorul Bisericii „Sf. Treime”
a Mănăstirii Cozia (județul Vâlcea, România).

TURNUL DE ACCES AL INCINTEI MĂNĂSTIRII TAZLĂU

CZU: 903.4:726.5(498)''16/18''

Silviu-Constantin CEAUȘU¹ silviu85c@gmail.com

¹ Muzeul de Istorie și Arheologie Piatra-Neamț, Complexul Muzeal Național Neamț, Piatra-Neamț, România.

- **Cuvinte-cheie:** ansamblu monastic; construcție de lemn, construcție de zid; secolul al XVI-lea.

Cercetarea arheologică preventivă desfășurată la Mănăstirea Tazlău (cod LMI: NT-II-m-A-10706) în anii 2018–2023, ce a însoțit proiectul de restaurare a ansamblului monastic ctitorit de Ștefan cel Mare, a vizat toate componentele majore cunoscute la acea vreme, inclusiv turnul de acces în incintă (cod LMI: NT-II-m-A-10706.05).

Datele obținute în urma investigării arheologice ne îngăduie să apreciem că turnul de acces a fost zidit în prima jumătate a secolului al XVI-lea, în timpul domniei lui Petru Rareș. De asemenea, structura a fost deservită încă de la începuturile sale de o scară *en colimaçon* și a dispus de două contraforturi exterioare. La mijlocul secolului al XVIII-lea, turnul va cunoaște mai multe modificări, fiind refăcută parțial elevația. Atunci vor fi demantelate vechile contraforturi și reclădite în forma actuală, iar scara *en colimaçon* va fi demantelată și înlocuită printr-o pilă de zidărie pe care aveau să se sprijine vangurile scării de lemn ce înlesnea accesul la etajul turnului. Tot atunci, turnul a fost supraînălțat, fiind adăugat încă un cat unde avea să fie amenajată clopotnița.

Cercetările arheologice au prilejuit descoperirea vestigiilor unei construcții mai vechi, de lemn, desfășurate pe aproximativ aceleași coordonate cu cele ale turnului de acces actual și despre care apreciem că a îndeplinit același rol. Construcția de lemn s-a păstrat parțial, fiind afectată atât de lucrările de epocă, cât și de cele cauzate de montarea unei conducte de evacuare a apelor pluviale din incinta mănăstirii în perioada contemporană. În condițiile date, a fost identificată doar latura de nord a turnului de lemn, ce s-a păstrat sub forma unui șanț de recuperare a materialului lemnos.

Concluzionând, demersul nostru își propune expunerea principalelor rezultate înregistrate cu ocazia cercetării arheologice a turnului de acces, date care, coroborate cu investigațiile desfășurate la restul obiectivelor ce compun complexul monastic, ne-au permis conturarea evoluției așezământului monahal de la Tazlău.

Turnul de acces în incinta Mănăstirii Tazlău înainte de restaurare
(Foto: S.-C. Ceașu).

CÂTEVA ASPECTE PATOLOGICE IDENTIFICATE PE UNELE SCHELETE MEDIEVALE DIN NECROPOLA DE LA ALEXANDRIA-BUZESCU, JUDEȚUL TELEORMAN, SECOLELE XVI-XVII

CZU: 903.5:572:616(498)''16/17''

Lucian-Remus POP¹ lpop03901@gmail.com

¹ Facultatea de Biologie, Universitatea de Științe Agronomice și Medicină Veterinară, București, România.

► **Cuvinte-cheie:** evul mediu; patologii; Alexandria-Buzescu; osteoartroză; noduli Schmorl.

Lucrarea de față se axează pe studiul unor descoperiri funerare din situl arheologic medieval de la Alexandria-Buzescu, județul Teleorman. Studiul antropologic al acestor schelete face parte din cercetările multidisciplinare, asociate cu cele arheologice preventive, aflate în legătură cu importante proiecte edilitare și de infrastructură derulate pe teritoriul României, în ultimele decenii. Acesta a fost determinat de efectuarea investigațiilor arheologice preventive în mai multe puncte din zona care urma să fie destinată „Centurii ocolitoare a Municipiului Alexandria”, ceea ce a dus la descoperirea sitului amintit în anul 2011, acesta fiind amplasat la circa 1 km nord de comuna Buzescu. Secvența numită Buzescu 6, decopertată mecanic și situată între km 10+520–10+680, a oferit descoperirile cele mai spectaculoase, legate de studiul unei necropole medievale date în secolele XVI–XVII, aceasta cuprinzând circa 48 de morminte, care ocupau aproximativ 20% din suprafața cercetată. Scheletele erau într-o stare de conservare, în general, bună sau foarte bună, iar multe dintre morminte conțineau ca inventar funerar monede sau obiecte de podoabă. Complexitatea sitului este dată și de prezența mormintelor suprapuse sau a celor care erau amplasate peste unele cuptoare mai vechi. Datorită existenței unor bordeie în apropierea cimitirului amintit, se pune problema prezenței potențiale a unei așezări în aceeași zonă, aceasta fiind, desigur, în conexiune cu necropola.

Scheletele cercetate prezintă semne clare de stres biomecanic, manifestate prin nodulii Schmorl și prin osteofite. Acestea, alături de osteoartroză, atestă o viață marcată de munci fizice solicitante, precum agricultura executată manual sau ridicarea constantă a unor greutăți mari. Această presiune mecanică a fost dublată de o stare de sănătate precară, marcată de anemii cronice și deficiențe nutriționale accentuate de fier, sau vitamine, vizibile prin indicatorii de stres metabolic, precum *cribra orbitalia* și *cribra craniala*.

Vulnerabilitatea populației este confirmată și de prezența periostitei, care indică infecții sistemice persistente sau posibil localizate la nivelul unor plăgi, care nu s-au vindecat corespunzător. Tabloul patologic este completat de o igienă orală deficitară și o dietă abrazivă, bazată mai puțin pe carbohidrați, dar mai ales pe alimente dure măcinate rudimentar, care au favorizat apariția a numeroase carii de complexități profunde. Acestea au evoluat adesea în infecții locale, posibil și sistemice, sau abcese, care au dus la pierderea dinților *antemortem*, lăsând în urmă alveole dentare complet resorbite și închise, fapt ce demonstrează că indivizii au supraviețuit perioade lungi cu o capacitate de masticație sever diminuată.

M 8, bloc vertebral asociat cu noduli Schmorl și osteoartroză.

M 8, osteofite, grad 3.

EVALUAREA INTERDISCIPLINARĂ A SUPRAVIEȚUIRII TRAUMEI ȘI A PRACTICILOR MEDICALE ÎN PERIOADA MEDIEVALĂ. STUDIUL DE CAZ AL PITARULUI DUMITRU BUZO (†1607, BISERICA „ADORMIREA MAICII DOMNULUI”, MĂNĂSTIREA CĂPRIANA)

CZU: 903.5:572:616-001.5(498)”17”

Robert Daniel SIMALCSIK^{1, 2, 3} robbyboy2mail@gmail.com

Andrei Ionuț CUCU⁴ andreiucucu@yahoo.com

Gheorghe POSTICĂ⁵ gpostica@gmail.com

¹ Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Butuceni, Republica Moldova.

² Centrul de Cercetări Antropologice și Biomedicale „Olga Necrasov”, Academia Română – Filiala Iași, Iași, România.

³ Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova.

⁴ Facultatea de Medicină și Științe Biologice, Universitatea „Ștefan cel Mare”, Suceava, Romania.

⁵ Muzeul Național de Istorie a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova.

► **Cuvinte-cheie:** paleoantropologie; tomografie computerizată (CT); radiografie (Rx) osoasă; trepanație craniană; fractură femurală.

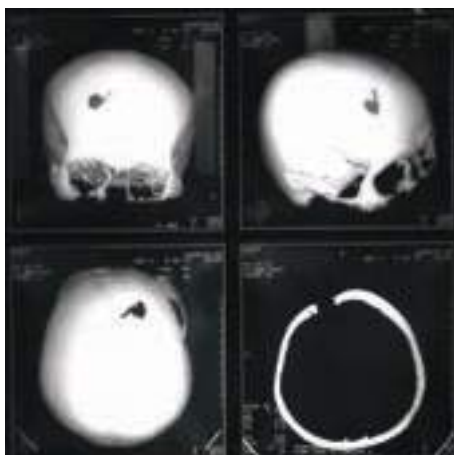
Prezenta comunicare științifică aduce în atenție analiza paleoantropologică și imagistică a scheletului aparținând pitarului Dumitru Buzo, dregător decedat în anul 1607 și înhumat în incinta Bisericii „Adormirea Maicii Domnului” din cuprinsul Mănăstirii Căpriana. Studiul își propune să evalueze practicile medicale și capacitatea de supraviețuire în fața unor traume severe la granița dintre Evul Mediu târziu și epoca premodernă, utilizând metode complementare de diagnostic macroscopic și imagistic.

Investigația s-a concentrat pe două patologii majore, analizate prin tehnici avansate de vizualizare non-invazivă. În primul rând, examinarea prin tomografie computerizată (CT) a craniului, care a permis evaluarea detaliată a unei trepanații neurochirurgicale. Imaginile CT și reconstrucțiile tridimensionale au evidențiat cu precizie geometria defectului osos, absența semnelor de infecție și, crucial, prezența unor procese avansate de diploaizare și estompăre a marginilor tăiate prin osteoscleroză reactivă. Aceste date imagistice confirmă o supraviețuire îndelungată post-operator a pacientului, oferind indicii prețioase despre tehnica de tăiere (răzuire sau perforare) și despre succesul remarcabil al actului chirurgical în epocă.

În al doilea rând, analiza radiologică (Rx) a femurului, care a fost realizată pentru investigarea unei fracturi vicios consolidate. Radiografiile în proiecții ortogonale au evidențiat un calus osos masiv, hiperostozat, dar remodelat cortical și trabecular, semn

al vechimii traumei. Imaginile radiologice relevă o angulație severă a fragmentelor și o încălecare osoasă accentuată, responsabile pentru scurtarea membrului și modificarea axului biomecanic. Absența liniilor de fractură active și densitatea osoasă din jurul leziunii confirmă o vindecare stabilizată cu posibile urme de infecție (osteomielită) și o reacomodare funcțională la mers, în ciuda invalidității structurale evidente.

În concluzie, corelarea datelor paleoantropologice cu analiza CT a craniului și cea radiologică a femurului oferă o perspectivă unică asupra rezilienței biologice și a istoricului medical al pitarului Dumitru Buzo. Supraviețuirea unei intervenții neurochirurgicale majore și consolidarea unei fracturi severe de femur demonstrează nu doar potențialul biologic adaptativ al individului, ci și un nivel avansat (pentru acea perioadă) de asistență medicală și socială acordat oamenilor de seamă din perioada medievală în Moldova începutului de secol XVII.

Imagini CT ale craniului Pitarului
Dumitru Buzo.

Radiografii ale femurului Pitarului
Dumitru Buzo
(A – frontal; B – lateral).

OTTOMAN COINS FROM THE 15th–17th CENTURIES IN THE COLLECTION OF ORHEIUL VECHI CULTURAL-NATURAL RESERVE

CZU: 904:737.1(560:478)''15/17''

Dmytro YANOV^{1, 2, 3} nv63115@gmail.com

¹ Orheiul Vechi Cultural-Natural Reserve, Butuceni, Republic of Moldova.

² Eberhard Karls University of Tübingen, Tübingen, Germany.

³ Odesa Archaeological Museum, Odesa, Ukraine.

► **Keywords:** Ottoman Empire; akçe; mangır; medina; Orheiul Vechi.

The numismatic collection of the Orheiul Vechi Cultural-Natural Reserve contains 71 Ottoman coins from the 15th–17th centuries. Coins from the area of the Orheiul Vechi site were discovered during a survey conducted on the Peștera promontory. Other coins were donated by private individuals.

I. Orheiul Vechi

- Murad II (1430/31–1444). Counterfeit akçe. Unknown mint (1).
- Mehmed II (1481). Akçe. Kostantiniye (1, Fig. 1).
- Bayezid II (1481–1512). Akçe. Novar (2). Counterfeit akçe. Novar (2), Edirne (?) (3, Fig. 2), unknown mint (3).
- Selim I (1512–1520). Akçe. Bursa (2), Edirne (1), Novar (5), unknown mint (2). Counterfeit akçe. Kostantiniye (1, Fig. 3). Imitation of akçe. Unknown mint (1).
- Süleyman I (1520–1566). Akçe. Group I.1 (1520–1534): Edirne (2); Gr. I.2 (1534–1540): Üsküb (1), Novaberde (1); Gr. II (1540–1555): Kratova (1); Gr. III (1555–1566): Kratova (1), Sidrekapsi (1); Unknown gr.: Müküs (1, Fig. 4). Counterfeit akçe. Novar (1, Fig. 5), unknown mint (1).
- Mehmed III (1595–1603). Akçe. Unknown mint (1, Fig. 6).
- Süleyman II (1687–1691). Mangır. Kostantiniye (1).
- Unknown issuer (16th–17th centuries). Akçe. Sidrekapsi (1), unknown mint (4). Counterfeit akçe. Kostantiniye (1), unknown mint (1). Imitation of akçe. Unknown mint (1).

II. Unknown place of discovery (probably in Orheiul Vechi)

- Bayezid II. Akçe. Novar (1), Edirne (1), Üsküb (1). Counterfeit akçe. Unknown mint (3).
- Selim I. Akçe. Kostantiniye (2), unknown mint (1).

- Süleyman I. Akçe. Gr. I.1: Novar (1); Gr. I.2: Üsküb (1), unknown mint (1); Gr. II: Novaberde (1); Gr. III: Koçaniye (1, Fig. 7); “2nd commemorative type” (circa 1556–1557) (?): Kostantiniye (1). Counterfeit akçe. Unknown mint (1).
- Süleyman II. Mangır. Kostantiniye (1).
- Unknown issuer (16th century). Mangır. Unknown mint (1).

III. Ivancea (Orhei County)

- Mehmed IV (1648–1687). Counterfeit medini. Misr (1, Fig. 8).

IV. Donici (Orhei County)

- Ibrahim (1640–1648). Akçe. Kostantiniye (1, Fig. 9).
- Süleyman II. Mangır. Kostantiniye (1). Imitation of mangır. Kostantiniye (1).

V. Frunze (Ocnița County)

- Bayezid II. Akçe. Novar (1). Counterfeit akçe. Unknown mint (1).
- Süleyman I. Akçe. Gr. I.1: Serez (1, Fig. 10); Gr. II: Kratova (1), unknown mint (1).

Ottoman Coins in the collection of Orheiul Vechi Cultural-Natural Reserve.

DEZVOLTAREA ARHEOLOGIEI URBANE ÎN REPUBLICA MOLDOVA. CAZUL CHIȘINĂU

CZU: 902.2:711.4(478-25)

Sergiu MUSTEAȚĂ¹ sergmusteata@gmail.com

¹ Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, Republica Moldova.

► **Cuvinte-cheie:** arheologie urbană; Republica Moldova; Chișinău.

Lucrarea analizează evoluția arheologiei urbane în Republica Moldova, cu focalizare asupra municipiului Chișinău, în baza cercetărilor recente dedicate patrimoniului arheologic din mediul urban. Studiul evidențiază transformările metodologice, instituționale și conceptuale ale domeniului, în contextul intensificării intervențiilor urbanistice și al necesității protejării patrimoniului.

Arheologia urbană din Republica Moldova s-a dezvoltat semnificativ în ultimele două decenii, în special prin extinderea cercetărilor preventive și de salvare în orașele Chișinău, Soroca, Căușeni, Cahul etc. În cazul Chișinăului, aceste investigații au permis reconstituirea stratigrafiei urbane și identificarea unor vestigii relevante pentru evoluția orașului din perioada medievală până în epoca contemporană. Un loc central în analiză îl ocupă nucleul istoric al orașului, unde cercetările arheologice au vizat o serie de puncte reprezentative. Printre acestea se numără zona Biserica Măzărache, una dintre cele mai vechi construcții ecleziastice, precum și siturile asociate Catedralei Vechi, bisericile Armenească, Constantin și Elena și Buna Vestire, care oferă date importante privind organizarea spațiului religios și comunitar.

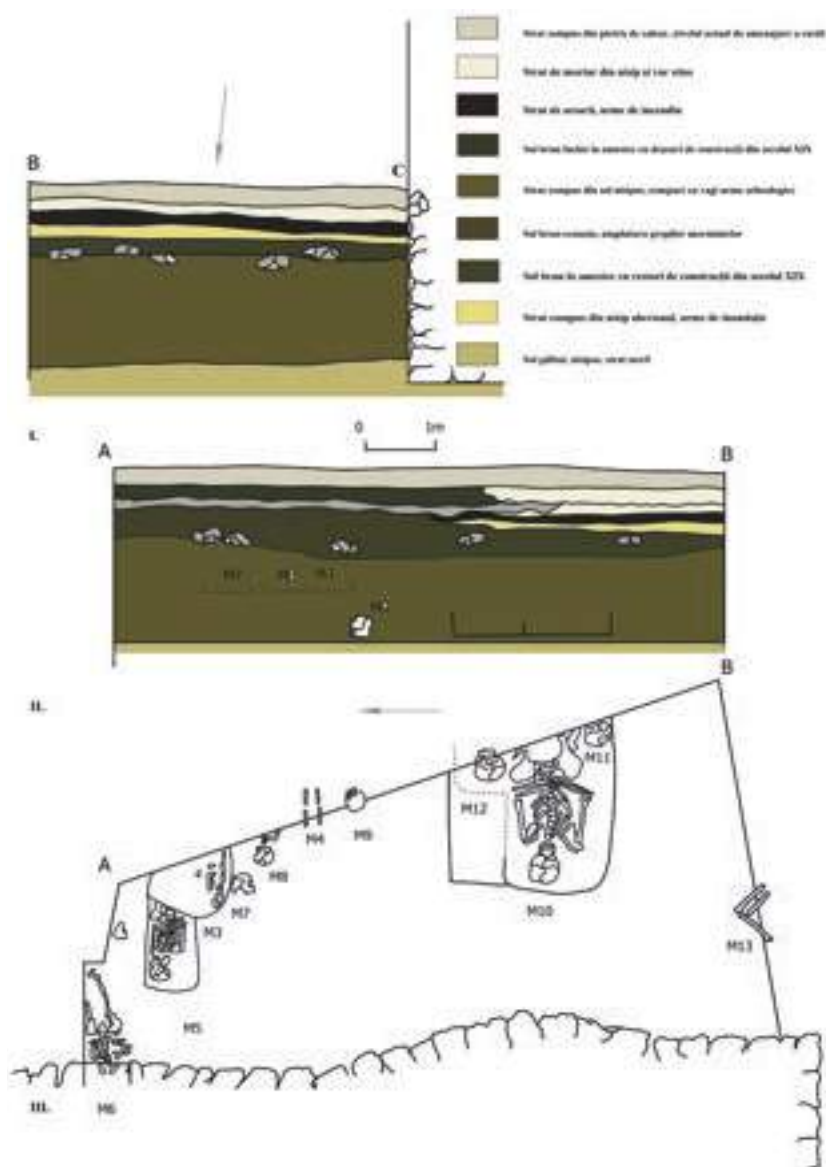
De asemenea, cercetările din perimetrul Piața Veche din Chișinău (maternitatea nr. 2 din Chișinău) au scos la iveală atât urmele unui cimitir din sec. XV–XVI, cât și vestigii de locuire și activitate economică, reflectând dinamica urbană a orașului din secolele XVII–XX. Intervențiile de pe arterele istorice precum străzile 31 August 1989, Pușkin, Armenească, Vasile Alecsandri, Alexei Mateevici au contribuit la documentarea infrastructurii urbane terestre și subterane.

Cercetările realizate în spațiile publice majore, precum Grădina Publică Ștefan cel Mare, Parcul Zaikin și zona Valea Morilor, au evidențiat relația dintre amenajările urbane moderne și nivelurile istorice anterioare. Totodată, investigațiile din proximitatea unor instituții precum Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice și Muzeul orașului Chișinău au oferit informații relevante privind evoluția urbanistică și funcțională a unor edificii dispărute de-a lungul timpului.

Analiza acestor situri demonstrează o diversificare a metodelor de cercetare și o orientare tot mai pronunțată spre interdisciplinaritate și utilizarea tehnologiilor moderne. În același timp, arheologia urbană devine un instrument esențial în procesul

de protejare și valorificare a patrimoniului cultural, fiind integrată în strategiile de dezvoltare urbană.

În concluzie, cazul Chișinău reflectă procesul de maturizare a arheologiei urbane în Republica Moldova, marcat de extinderea cercetărilor în nucleul istoric și de creșterea relevanței acestora pentru înțelegerea evoluției orașului. Persistă însă provocări legate de protecția patrimoniului în contextul presiunilor urbanistice, ceea ce impune consolidarea cadrului legislativ și a practicilor de gestionare sustenabilă a resurselor arheologice.

TWO FOLKLORE ARCHIVES AND A DIGITAL MAP. INITIATIVE FOR LOCAL IDENTITY

CZU: 39(=135.1):004.9(498=478)

Adina HULUBAȘ¹ adina.hulubas@gmail.com

Mariana COCIERU^{2,3} mcocierunicolae@gmail.com

¹ Alexandru Philippide Institute of Romanian Philology, Romanian Academy – Iași Branch, Iași, Romania.

² Bogdan Petriceicu-Hașdeu Institute of Romanian Philology, Chisinau, Republic of Moldova.

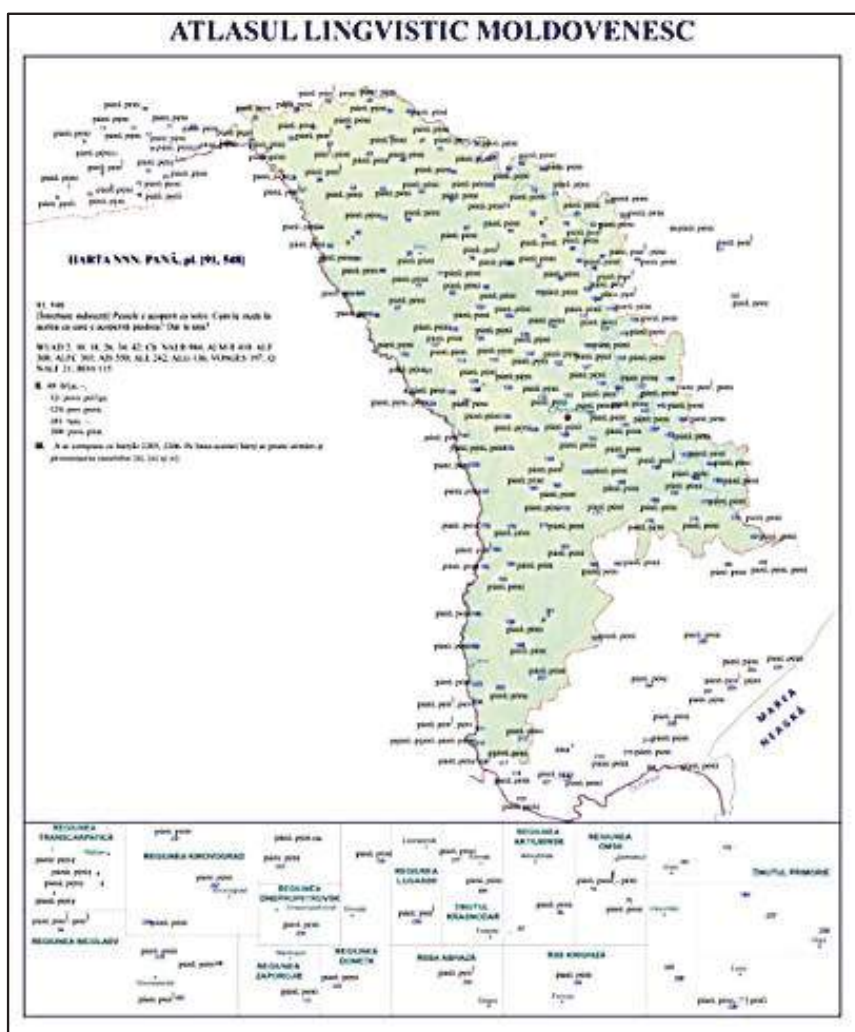
³ Faculty of Philology, Moldova State University, Chisinau, Republic of Moldova.

► **Keywords:** digitization; traditional culture; ethnography; childbirth customs.

The efforts to digitize scientific resources have been carried on for more than two decades in numerous states of the world, and their results were well-received. Meanwhile, the socio-economic reality also changed, and internet users' behaviour increasingly trends towards oversimplification and interpretative superficiality.

The innovation of AccessChRoM project consists in creating an interactive digital map that restores historical Moldova, in order to attract and educate the general public in the spirit of the scientifically attested cultural values. Thirty localities from each geographical half will be available for access with a click, to find out archived information, collected by ethnologists, about the ceremonial sequences and explanations of the locals about the function of the traditional gesture in question.

The benefits guaranteed by this state-of-the-art approach in the field of digitization are: the exploitation of scientific information on a large scale, by increasing the attractiveness of the presentation; the circulation of scientific data to the detriment of fake news; the increase of the self-esteem of rural users, who will become aware of the cultural identity value of the possibly previously ignored facts; the facilitation of the conclusion that the Moldovan ethnographic space is unitary, despite the political limits of the two countries. The two already digitized archives in Iași and Chișinău guarantee significant contributions in a short time.

Digital map for *Atlasul lingvistic moldovenesc* [The Moldovan Linguistic Atlas].

The research activities were supported by the project Facilitating access to intangible cultural heritage in Romania and the Republic of Moldova: interactive digital map of birth habits (AccessChRoM) Code: PN-IV-PCB-RO-MD-2024-0360 Funding: UEFISCDI, Ministry of Education and Research, Romania.

https://accesschrom.philippide.ro/index_en.html

ETNOLOGIE ȘI FOLCLOR – DISCIPLINE IMPORTANTE PENTRU CONTINUAREA ȘI DEZVOLTAREA RELAȚIILOR DE COLABORARE DINTRE ROMÂNIA ȘI REPUBLICA MOLDOVA ÎN DOMENIUL CULTURII ȘI CEL AL LINGVISTICII

CZU: 39:316.7(498=478)

Luminița PANAIT^{1, 2} lumi.panait@gmail.com

¹ Ex Focus Point, Organizația Mondială a Turismului/UN Tourism, România.

² Pro Patrimonio, România.

► **Cuvinte-cheie:** conferință; cultura materială; cooperare transfrontalieră; proiect cultural; patrimoniu.

Titlul Conferinței Științifice Internaționale „Natura, Om, Istorie” constituie o invitație deosebit de specială pentru abordări interdisciplinare și transdisciplinare, fapt demonstrat de temele înscrise pe agenda evenimentului. Relația dintre Natură, Om și Istorie reprezintă fundamentul existenței umane, fiind o poveste continuă de adaptare, influență reciprocă și evoluție. Natura oferă resursele vitale și modelează așezările umane, omul evoluează de la adaptarea la mediul înconjurător la transformarea acestuia prin agricultură și tehnologie, iar istoria reflectă interacțiunea dintre aceste două elemente, evidențiind lecțiile trecutului și contribuția lor la dezvoltarea societăților și civilizațiilor.

În acest context, tema „Etnologie și folclor”, inclusă în cadrul capitolului „Așezări, obiceiuri și structuri sociale”, subliniază importanța unor discipline complementare care studiază cultura populară, tradițiile, obiceiurile și modul de viață al grupurilor umane, cu accent pe comunitățile rurale tradiționale. Etnologia analizează structurile sociale și spirituale, în timp ce folclorul se concentrează asupra creațiilor orale, muzicale și coregrafice, ambele contribuind la înțelegerea identității culturale și a patrimoniului comun.

Principalele direcții de cercetare vizează cultura materială și spirituală, obiceiurile de peste an, ritualurile de trecere – nașterea, nunta și înmormântarea – precum și creațiile artistice orale, precum legende, basmele și proverbele. Metodologia utilizată include cercetarea de teren, observarea participativă și analiza comparativă, instrumente indispensabile pentru înțelegerea evoluției culturii tradiționale. Un rol important în cercetare și promovarea patrimoniului îl au instituții precum Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”, Institutul Național al Patrimoniului,

Departamentul pentru Relații Interetnice din România și Agenția Relații Interetnice din Republica Moldova.

Continuarea și dezvoltarea relațiilor de colaborare dintre România și Republica Moldova sunt susținute de Acordul privind colaborarea în domeniile științei, învățământului, culturii, sportului și turismului (1992), precum și de Programul Interreg NEXT România–Republica Moldova 2021–2027. În acest sens, etnologia și folclorul joacă un rol important în consolidarea dialogului cultural și lingvistic, contribuind la valorificarea patrimoniului comun și la întărirea relațiilor dintre cele două state.

Lansarea Programului Interreg NEXT VI România – Republica Moldova 2021–2027. Etapa 2–23 aprilie 2025.

TURISMUL RESPONSABIL – OPORTUNITATE PENTRU ORHEIUL VECHI

CZU: 502:338.48(478)”21”

Doina TĂTARU^{1, 2} dt.doina@gmail.com

Emil STANCIU² stempe@gmail.com

¹ Institutul Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu”, Academia Română, București, România.

² Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România, București, România.

► **Cuvinte-cheie:** locuri; comunități; durabilitate; ospitalitate productivă; cultura rurală.

Există similitudini între funcțiile ecosistemelor naturale de susținere și menținere a echilibrului natural și funcțiile sistemelor culturale privind susținerea și menținerea identității și vieții culturale și a vitalității civilizației umane. Pe de-o parte, noțiunea de diversitate, atât de importantă în lumea naturală, are un rol de necontestat în cadrul sistemelor culturale, iar, pe de altă parte, unicitatea este o caracteristică a celor mai multe bunuri culturale. Orheiul Vechi le are pe amândouă. Este terenul perfect pentru practicarea unui turism responsabil. Lucrarea relevă principiile unei asemenea activități complexe care să crească valoarea regiunii și să aducă stare de bine locuitorilor și experiențe unice vizitatorilor. Cu atât mai mult cu cât autenticitatea și perspectivele de dezvoltare ale rezervației au fost validate printr-o apreciere oficială în competiția regională „Destinația Anului 2026”, câștigând trofeul pentru Republica Moldova.

Principiile specifice ale dezvoltării durabile a turismului rezidă din caracteristicile resurselor naturale și culturale. Ambele tipuri de resurse reprezintă o moștenire ce impune un efort de îngrijire pentru generația actuală.

Destinația, în viziunea unui pionier de frunte al conceptului de turism responsabil în lume, Harold Goodwin, este ”un loc fantastic pentru comunitate, care devine astfel atractiv și pentru vizitatori, motivându-i să călătorească acolo”. Să privim arealul Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi” ca o potențială astfel de destinație.

Obligația turismului responsabil de a crea locuri mai bune pentru trai și vizitare impune ca prioritatea să fie acordată localnicilor. Turismul este un proces cultural, iar destinația este un produs social, destinațiile creează și formează atașamente. Turismul joacă un rol important în construcția socială a unui loc prin activitățile comerciale care au loc, dar și ca o consecință a interacțiunilor care se nasc acolo. Aria întregii regiuni poate deveni spațiul potrivit pentru care activitățile turistice să se inițieze și dezvolte în viziunea practicilor de turism responsabil.

Zona rurală deține o comoară unică și durabilă: cultura rurală. Astfel se poate naște ospitalitatea productivă care, bazându-se pe coordonatele de bază ale istoriei,

culturii, tradițiilor, dar și ale modernității, se clădește din acest amestec în beneficiul comunităților. O comunitate mulțumită va fi și o comunitate ospitalieră.

Această zonă este păstrătoare de valori culturale, materiale și imateriale, deosebite, care pot deveni un vector de dezvoltare. Comunitățile, multe marginalizate din punct de vedere economic și social, locuiesc în mediul rural. Se generează o nevoie acută de concentrare asupra viitorului acestor localități rurale. Un turism focalizat le poate salva, susține și regenera, aducând, în același timp experiențe surprinzătoare vizitatorilor.

Orheiul Vechi – Butuceni, Panoramă,
autor Doina Tătaru, din cercetările la fața locului.

Orheiul Vechi – Butuceni, Casa Meșteșugarilor,
autor Doina Tătaru, din cercetările la fața locului.

THE SYMBIOSIS OF TANGIBLE AND INTANGIBLE HERITAGE AS A DRIVER OF SOCIAL STRUCTURE IN RURAL SETTLEMENTS IN BUKOVINA

CZU: 316.7:008(498.6-22)

Daniela MATEI¹ danielamatei@ices.acadiasi.ro

Viorel CHIRIȚĂ² vnchirita@gmail.com

¹ Gheorghe Zane Institute for Economic and Social Research, Romanian Academy, Iași Branch, Iași, Romania.

² Department of History, Geography and Social Sciences, Ștefan cel Mare University, Suceava, Romania.

► **Keywords:** cultural heritage; social structures; rural tourism; resilience; intangible capital.

This paper analyses the interdependence between tangible and intangible cultural heritage as the foundation of the resilience of contemporary rural settlements. Conceptually, heritage is not approached as a sum of isolated artefacts, but as an ontological ecosystem: the tangible elements (vernacular architecture, cult objects, anthropized landscape) constitute the “body” or physical anchor of identity, while the intangible elements (ethos, technique, collective memory and ritual) represent the “soul” or vital force that gives meaning and continuity to the inhabited space. In a healthy social structure, this symbiosis functions as a self-regulating mechanism; the tangible provides stability and visibility, while the intangible ensures adaptability and capacity for regeneration in the face of globalization pressures.

The research focuses on the locality of Moldovița (Bucovina), analysing how the work of artist Lucia Condrea has reconfigured the social dynamics of the settlement. The methodology used combines documentary analysis of Hutsul heritage with a qualitative case study on the cultural entrepreneurship model created by the artist.

In Moldovița, the intangible heritage — represented by the geometric rigor of the traditional art of egg decoration — found a stable material support in the private museum institution created by Lucia Condrea. This entity transcends the function of a simple repository, becoming a social centre of gravity that forced the transition from a traditional subsistence economy to a premium rural tourism model. The success of this cultural nucleus generated a “chain reaction” in the community, stimulating investments in local architecture and the redefinition of hospitality as a high-quality service.

The study demonstrates that the harmonious integration of memory with physical space prevents identity dissolution and economic migration, providing the com-

munity with the necessary tools to convert its symbolic capital into sustainable development. As a direct result, this model of collaboration led to a recalibration of social hierarchies, where female cultural expertise became the central pillar of the local branding strategy, generating an increase in community cohesion and pride in belonging to the hutsul space. Lucia Condrea exemplifies the figure of the individual as a “social architect”, whose excellence transformed Moldovița from a transit point into an elite destination, confirming that the adaptability of the female soul is the most stable resource for the resilience of rural communities.

The point of convergence where the immaterial gesture (“writing”) materializes on the fragile support of the egg, transforming a ritual symbol into an artefact of universal value.

The role of the museum as a physical (material) landmark in the symbolic and economic organization of the surrounding rural space.

ETNOLOGIA ÎN SPAȚIUL MEDIATIC: ROLUL PRESEI ȘI AL REȚELELOR SOCIALE ÎN PROMOVAREA ȘI VALORIFICAREA CULTURII TRADIȚIONALE ROMÂNEȘTI

CZU: 39:316.77(=135.1)(100)

Ina ISAC^{1, 2, 3, 4} ina.isac.toderasco@gmail.com

Petru Emil STANCIU³ stempe@gmail.com

¹ Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Butuceni, Republica Moldova.

² Institutul Patrimoniului Cultural, Chișinău, Republica Moldova.

³ Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România, București, România.

⁴ Uniunea Autorilor și Realizatorilor de Film din România, București, România.

► **Cuvinte-cheie:** etnologie; tradiții; patrimoniu cultural; identitate culturală; spațiu mediatic.

Factorul globalizării și dezvoltarea acerbă a tehnologiilor de comunicare dau o altă dimensiune valorificării culturii tradiționale românești. În lucrarea de față, scopul cercetării este de a face o analiză a rolului mediatic în conservarea și transmiterea patrimoniului cultural tradițional. Se pune accent pe aportul pe care îl aduce mass-media la sporirea vizibilității aspectului cultural și etnografic în cadrul societății contemporane.

Platformele digitale și presa constituie o gamă de instrumente accesibile pentru medierea dintre public și patrimoniu. Prin intermediul reportajelor, interviurilor, filmelor artistice sau filmelor documentare, articolelor tematice, precum și prin conținutul distribuit pe rețelele sociale, sunt promovate tradiții, obiceiuri, meșteșuguri, simboluri, port tradițional, muzică populară, gastronomie tradițională și alte forme ale culturii tradiționale românești. Mediul online favorizează formarea grupurilor și comunităților virtuale interesate de tradiții și patrimoniul cultural. Acestea contribuie la schimbul de cunoștințe și de bune practici, cresc interesul publicului și participarea sa în acțiunile de promovare și conservare culturală.

Spațiul mediatic oferă oportunități nelimitate pentru popularizarea și educarea societății actuale în spiritul conștiinței și tradiției strămoșești. De asemenea, reprezintă o provocare combaterea și limitarea conținuturilor ce denigrează cultura românească și tradițiile veritabile. Pe de o parte, presa și platformele ajută la păstrarea și transmiterea anumitor meșteșuguri și obiceiuri nealterate pentru românii din diasporă și nu doar. Iar pe de altă parte, tendința de reinterpretare, simplificare și de împrumut a unor elemente străine duce la denaturarea obiceiurilor și simbolurilor. Pentru evitarea acestor situații, este analizată necesitatea unei colaborări mai strânse între specialiștii în etnologie, jurnaliști și creatorii de conținut digital sau de adop-

tarea unor noi competențe de către etnologi, pentru asigurarea unei reprezentări responsabile și fidele a culturii tradiționale.

Presă și rețelele sociale reprezintă factorii relevanți în procesul de conservare, promovare și valorificare a patrimoniului cultural românesc, în mod direct aducând contribuții pentru consolidarea identității culturale, valorificarea și perpetuarea patrimoniului cultural și a valorilor tradiționale către generațiile viitoare.

Captură de ecran de pe contul personal de Facebook – Ina Isac. Statistică a interacțiunilor și vizualizărilor unei postări video cu un interviu etnografic realizat în cadrul Rezervației Culturale Naturale „Orheiul Vechi”.

ZECE ANI DE REVITALIZARE A CĂMĂȘII CU ALTIȚĂ: STUDIU DE CAZ, „ȘEZĂTOAREA BASARABIA”

CZU: 008:391.1/4(=135.1)(478)

Olesea ENACHI¹ enachiolesea7@gmail.com

¹ Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, Republica Moldova.

► **Cuvinte-cheie:** element; identitate culturală; revitalizare a cămășii; Patrimoniul UNESCO; izvoade vechi.

„Arta cămășii cu altiță – element de identitate culturală în România și Republica Moldova” a fost înscrisă pe Lista Reprezentativă a Patrimoniului Cultural Imaterial al Umanității UNESCO la 1 decembrie 2022, recunoaștere care atestă vechimea, măiestria și valoarea universală a portului tradițional. În spatele acestei realizări se află mii de ore de muncă, răbdare și eforturile unor comunități dedicate recuperării și transmiterii patrimoniului cultural. Un rol important în acest proces l-a avut comunitatea „Șezătoarea Basarabia”, astăzi A.O. „Șezătoarea BASARABIA Cămașa cu Altiță”, care, la împlinirea unui deceniu de activitate, a devenit un veritabil fenomen de rezistență culturală și recuperare identitară.

Necesitatea acestei acțiuni de salvare își are rădăcinile în perioada de după anexarea sovietică, când Basarabia a fost supusă unei politici severe de deznaționalizare. Limba, tradițiile și portul popular au trecut printr-un proces sistematic de distorsionare, iar costumul tradițional a fost înlocuit treptat de modele influențate de estetica costumului scenic, produse în serie și desprinse de tradiția autentică. În urmă cu un deceniu, peisajul cămășii cu altiță din Republica Moldova era dominat de confuzie, în timp ce cămășile autentice păstrate în muzee păreau mărturii ale unui limbaj aproape uitat.

Procesul de revitalizare a apărut la intersecția dintre comunitate și știință. Profesorul universitar Veaceslav Filimon, artistul plastic Olesea Enachi și etnograful Varvara Buzilă au contribuit la crearea unui cadru de învățare și cercetare în jurul patrimoniului textil. La Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală din Chișinău, un grup de femei a început să studieze și să reproducă riguros cămăși-replică, lucrând după izvoade vechi și analizând piesele de patrimoniu fir cu fir. Un sprijin important a venit din partea Ioanei Corduneanu și a comunității „Semne Cusute”, prin digitalizarea unor cămăși basarabene din colecțiile muzeale. Acest efort comun a readus modelele tradiționale în circuitul public și a contribuit la renașterea cămășii cu altiță ca simbol al identității culturale românești.

Aniversarea a 10 ani de la fondarea Comunității
„Șezătoarea Basarabia”; Chișinău, 2026.

MURUNA ȘI PARTA: RITURI ALE FEMINITĂȚII ÎN COMUNITĂȚILE RURALE ROMÂNEȘTI ȘI MAGHIARE DIN ZONA SUB-MESEȘ ȘI ALMAȘ, JUDEȚUL SĂLAJ

CZU: 391.7:392(=135.1=511.141)(498-22)

Olimpia MUREȘAN¹ muresanpia@gmail.com

¹ Muzeul Județean de Istorie și Artă, Zalău, România.

► **Cuvinte-cheie:** identitate culturală; zestre; statut civil; ritualuri comunitare; ornamentică.

Lucrarea de față analizează muruna și parta (cununa) ca element distinctiv al portului tradițional feminin din zonele Sub-Meseș și Almaș (județul Sălaj), evidențiind funcțiile sale estetice, simbolice și sociale. Încadrată în categoria podoabelor de cap destinate fetelor, muruna/parta era purtată exclusiv de tinerele nemăritate, constituind un important marcator al vârstei, al statutului civil și al apartenenței comunitare.

Cercetarea urmărește aria de răspândire a acestei podoabe în mai multe sate sălăjene, precum Marin, Șeredeu, Stârciu, Hurez, Ponița, Pria, Cizer, Mal, Ban și Meseșeni de Sus, precum și în satele maghiare din zona Almaș – Călata. Totodată, sunt analizate contextele rituale și festive în care muruna era purtată, precum hramurile, jocurile duminicale, sărbătorile de peste an și alte manifestări comunitare care ofereau tinerelor posibilitatea de afirmare socială și identitară. Lucrarea evidențiază faptul că această podoabă nu avea doar un rol decorativ, ci funcționa ca un cod vizual prin care comunitatea recunoștea poziția socială și etapa de viață a purtătoarei.

O atenție deosebită este acordată tehnicilor de realizare și elementelor decorative care definesc specificul local. Muruna era confecționată din materiale variate, precum carton, pânză, mărgel, panglici colorate, flori artificiale, oglinzi și alte ornamente, dispuse într-o compoziție complexă și echilibrată. Diversitatea motivelor decorative și a cromaticii reflectă creativitatea meșterilor populari și capacitatea comunităților de a integra influențe culturale diverse într-o formă proprie de expresie artistică. În același timp, diferențele de formă și ornamentică de la un sat la altul permit identificarea unor particularități locale și regionale importante pentru studiul costumului tradițional.

Lucrarea abordează, de asemenea, semnificațiile simbolice ale murunei în cadrul ritualurilor de trecere. În multe situații, purtarea acesteia marca perioada tinereții și preceda momentul căsătoriei, fiind asociată cu frumusețea, puritatea și prestigiul so-

cial al fetei. Prin includerea sa în zestrea familială și prin transmiterea din generație în generație, muruna devenea un obiect cu valoare afectivă și memorială, contribuind la continuitatea tradițiilor locale.

Prin abordarea sa interdisciplinară, bazată pe surse etnografice, documentare de teren și analiza patrimoniului material, studiul evidențiază rolul murunei ca parte integrantă a sistemului tradițional de semne vestimentare. Totodată, subliniază valoarea sa patrimonială și funcția de transmitere a identității culturale locale, demonstrând că această podoabă reprezintă nu doar un accesoriu vestimentar, ci și un important simbol al memoriei colective și al apartenenței la comunitate.

Murună, Meseșeni de Sus, Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău.

TRADITIONAL CRAFTS BETWEEN MUSEUM CONSERVATION AND ECONOMIC INTEGRATION. AN INTERCULTURAL ANALYSIS (ROMANIA – MOROCCO)

CZU: 391:069.44:338.48(498:64)

Cristian VEREȘ¹ ccv713@gmail.com

¹ Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti”, București, România.

► **Keywords:** cultural anthropology; archetypal morphology; medieval guilds; symbolic morphology; Maâlem system.

This paper presents an interdisciplinary study of the manifestations of intangible cultural heritage, structured around a diachronic and comparative analysis of artisanal production systems. In the first stage, the study investigates the historical evolution of craftsmanship, from prehistoric utilitarian necessity to the crystallization of social organizational structures. A comparative analysis is conducted between European medieval guilds and the Maghrebian Maâlem system, highlighting how these institutions ensured the uninterrupted transmission of technical gestures and professional rigor across centuries.

A central section of the study is dedicated to the sacred dimension and symbolic morphology, exploring the concept of the “liturgy of the hands” within the Romanian Orthodox Christian context, in parallel with the practices of Dhikr (divine remembrance) and Ihsan (spiritual excellence) specific to Moroccan workshops. The author demonstrates that the use of a universal geometric alphabet—the rosette, the rhombus, and the Knot of Solomon—functions as an apotropaic language and a means of ordering the surrounding cosmos in both cultures.

Subsequently, the paper inventories the typology of crafts through the geography of production centres, ranging from the “wood civilization” of Maramureș and Horezu ceramics to the imperial cities of Morocco, such as Fez and Marrakech, renowned for Zellige mosaics and vegetable-tanned leatherwork.

In the final part, the paper addresses the contemporary crisis of traditional crafts, marked by the disappearance of raw material crops (flax and hemp) in the Carpathian region and by the pressure of mass tourism in the Maghreb. The conclusions of the paper argue for a necessary transition from static, repository-style conservation to dynamic heritage valorisation. The results suggest that the survival of these “living human treasures” depends on the recovery of the “intelligence of matter” and on an honest dialogue between modern aesthetic visions and established archetypes.

Through this transdisciplinary approach, the study argues that traditional craftsmanship does not represent a mere vestige of the past, but rather a sustainable production model capable of providing solutions for visual identity and social cohesion in an era of globalization and excessive industrial standardization.

Carved dowry chest from Bucovina region, Romania.

Brass-studded wedding chest from Souss-Massa region, Morocco.

FROM TRADITION TO THE UNIVERSAL ARCHETYPE. THE ETHNOLOGICAL DIMENSION OF THE WORK OF THE SCULPTOR CONSTANTIN BRÂNCUȘI

CZU: 730.071.1:39(=135.1)

George NICULESCU¹ gniculesco@yahoo.com

Claudia-Rodica POPA² claudiarodicapopa@gmail.com

¹ Department of Business Administration, Marketing and Accounting, Faculty of Economic Sciences and Ecology, Constantin Stere University of Political and Economic European Studies, Chișinău, Moldova.

² Doctoral School of Law, Political and Administrative Sciences, Constantin Stere University of Political and Economic European Studies, Chișinău, Moldova.

► **Keywords:** archaic mentality; universal archetype; Romanian folk art; symbolism; modernism.

The present article proposes a systematic analysis of the ethnological dimension of the work of the sculptor Constantin Brâncuși, arguing that the artist's relationship with Romanian folk tradition is not limited to the adoption of formal or ornamental motifs, but involves the profound internalization of an archaic mentality – a way of thinking the relationship between form, meaning, and existence that is constitutive of traditional culture. By articulating a theoretical framework that integrates the contributions of Lucien Lévy-Bruhl (mystical participation), Mircea Eliade (hierophany and diffuse sacred), Romulus Vulcănescu (Romanian folk cosmology), and Lucian Blaga (stylistic matrix), the study demonstrates that Brâncuși does not reproduce folk culture – he transfigures it into a universal archetype. Analyses of works (the Bird series, The Kiss, the Endless Column, the Târgu Jiu Ensemble) show that this operation of essentialization reproduces the symbolic logic of archaic culture, in which the artistic object does not represent reality – but participates in it.

Brâncuși does not use Romanian folk tradition – he thinks within its symbolic logic. He does not reproduce it – he deepens it to the level at which local structure coincides with the universal structure of human experience. He does not transcend it – he radicalizes it: he goes to the roots, radix, where tradition and future, the archaic and the modern, the particular and the universal are not opposites, but the same principle viewed from different angles. The result of this radicalization is neither cultivated folklore nor pure abstractionism: it is a form of art for which there is no better term than that implicitly proposed by his work – aesthetic hierophany: a form in which matter becomes transparent to principle, in which the particular contains

the universal without dissolving it, in which death opens toward spirit and tradition opens toward the future.

The proposed conclusion is that Brâncuși's radical modernism is not in contradiction with the archaic, but is grounded in it: "the original form of the future" is not invented – it is revealed.

General view of Constantin Brâncuși's studio: *The Kiss* pilasters (c. 1919), *Endless Column I* (c. 1925), *Bird in Space*, white marble (1925), and *Columns of the Kiss* (1916–1917).

MODELE DE MONUMENTE COMEMORATIVE ELABORATE ÎN ATELIERELE CARIERELOR ORHEIENE

CZU: 725.94(478)''1918/1939''

Manole BRIHUNEȚ¹ patrimoniul.bisericesc@gmail.com

¹ Institutul Patrimoniului Cultural din Chișinău, Chișinău, Republica Moldova.

► **Cuvinte-cheie:** Basarabia; Cultul Eroilor; meșteri; piatră; troițe.

Revenirea Basarabiei, în anul 1918, în spațiul politic și cultural românesc impunea societății și conformarea la noile politici culturale. Una dintre primele dispoziții culturale, inițiate de guvernul României Mari în anul 1919, a fost consecința unei mișcări paneuropene de comemorare a eroilor căzuți în Primul Război Mondial – „Cultul eroilor”. Această dispoziție obliga comunitățile locale să constituie comitete pentru promovarea cultului eroilor, care urmau să se implice prin ridicarea de monumente comemorative în cinstea eroilor căzuți în Primul Război Mondial (1914–1918), precum și prin organizarea anuală, în preajma acestora, a diferitelor manifestări culturale. În scurt timp, monumentele comemorative au devenit elemente importante ale peisajului cultural și identitar din localitățile basarabene.

Comunitățile locale au început treptat să implementeze această dispoziție, orientându-se, în acest scop, spre materialele disponibile — piatra de calcar și piatra de gresie — provenite din cunoscutele centre de prelucrare a pietrei din Basarabia: „Gordinești”, județul Hotin; „Cosăuți”, județul Soroca; și „Furceni”, județul Orhei. În acest proces au fost antrenați și meșterii autohtoni, familiarizați cu o asemenea tematică datorită ideologiei țariste, promovând, astfel, modelele deja elaborate și răspândite prin satele și cimitirele basarabene.

Aceste modele arhaice, prin formele lor artistice, au părut autorităților din acea perioadă depășite și necorespunzătoare, motiv pentru care a fost publicat albumul „Troițe și monumente”, cu modele elaborate de arhitecți și sculptori autorizați. Meșterii autohtoni s-au conformat cerințelor, inspirându-se din modelele promovate de autoritățile centrale, fără a abandona însă în totalitate tradițiile decorative locale.

În studiul de față ne vom referi în special la modelele elaborate de meșterii orheieni, în special la cei care au activat în carierele din aria geografică a Răutului de Jos (Furceni, Brănești). Vom stabili aria de răspândire a celui mai solicitat model, elaborat de meșterul Ion Borș din Furceni, precum și a unui alt model adaptat după schițele din albumul „Troițe Românești”, realizate de sculptorul Teodor Burcă. Totodată, vor fi evidențiate particularitățile artistice și elementele decorative specifice acestor monumente comemorative.

Inscripția de pe postamentul troiței din satul Dumbravița, raionul Sangerei:
 „Această Sf. Cruce s-a făcut cu ajutorul și stăruința locuitorilor
 din s. Dumbrăvița, j. Bălți. Meșterul Ion Borș. Furceni, Orhei. 1934”.

Troiță-răstignire, model Ion Borș, satul Marcăuți, raionul Dubăsari.

THE IONEȘTI WAYSIDE CROSS: AN ETHNOLOGICAL ANALYSIS OF FOLK RELIGIOSITY AND FORMS OF SACRALIZATION OF THE RURAL SPACE

CZU: 726.825:39(498-22)

Elena IAGĂR^{1,2} elena_iagar@yahoo.com

¹ Expo Arte Cultural Center, Bucharest, Romania.

² The Academy of Romanian Scientists, Bucharest, Romania.

► **Keywords:** troiță; oneiric; Romanian Orthodox Church; Dread Judgement; heterodox.

The genesis of the Ionești religious phenomenon is situated at the end of the 20th century, centred on a troiță (a traditional wayside cross) – an archaic element of pre-Christian folk art. The social impact of this phenomenon was considerable, despite the technological and communication constraints of the era, which was characterized by an incipient local press and limited internet penetration.

The chronology of events identifies 1997 as the starting point, when Ion Marin, a 65-year-old local, reported a series of sacred oneiric experiences. According to his subjective accounts, the divinity requested the establishment of a place for prayer. Although initially hesitant due to a self-perceived spiritual unworthiness and fear of social stigmatization, the recurrence of these visions prompted him to initiate the construction of the shrine. The consecration of the wayside cross took place on June 8, 1998, on the Feast of the Holy Trinity, marking the transformation of the locality into a focal point for pilgrims. The magnitude of the movement was compared at the time to the Maglavit phenomenon, fuelled primarily by reports of alleged miraculous healings.

Currently, the site is managed by a female figure adopting the identity of “Sister Maria of Blaj,” although her affiliation with an official monastic structure remains unconfirmed. She perpetuates the founder’s memory by distributing multimedia and editorial materials (the volume “The Way and the Truth”), utilizing visual elements of religious syncretism that include portraits of Ion Marin and Father Arsenie Boca. Although the intensity of the phenomenon has diminished in the decade following the leader’s death, it maintains symbolic relevance for the local community.

The media perspective on the Ionești case was heterogeneous. An analysis of the period’s press reveals the presence of critical and ironic discourses, which associated the events here with other similar movements of the time, such as those in Tecuci or Pucioasa. A relevant sociological aspect is the use of validation techniques specific

to marketing (such as attaching contact numbers to pilgrims' testimonies), a method reminiscent of tele-shopping commercial strategies.

From an interpretive standpoint, there are hypotheses suggesting that the phenomenon was not spontaneous but may have been influenced or instrumentalised by non-canonical religious entities, such as the "Secret Orthodox Church," aimed at challenging the authority of the Romanian Orthodox Church. Ultimately, the tendencies toward spiritual autonomy at Ionești were countered and institutionally integrated by the Diocese of Argeș and Muscel through the consecration of the Church of the Monastery of the Dread Judgment, a process that led to the officialisation and, implicitly, the attenuation of the phenomenon's heterodox character.

The Ionești Wayside Cross, Argeș County, built in 1998, by Ion Marin (The Saint).
Photo source: Elena Iağăr's personal archive.

METAMORFOZELE SACRULUI ÎN CREȘTINISMUL POPULAR ROMÂNESC

CZU: 398.3(=135.1):281.9

Ion TIȚA-NICOLESCU¹ claudiutita2005@yahoo.com

¹ Muzeul Viticulturii și Pomiculturii Golești, Golești, România.

► **Cuvinte-cheie:** religie; superstiții; obiceiuri; comunitate; păcat.

Ideea de spațiu liturgic, în satul românesc, era una complexă și cuprindea, atât elementele de teologie creștină, cât și pe cele de natură și cosmos, indisolubil legate de credința lor în Dumnezeu omniprezent, atotputernic, dar nu ușor de abordat. Pentru omul simplu, această întindere sacră, nu se limita doar la interiorul și imediata apropiere a bisericii, ci cuprindea tot satul, el ridicându-și, acolo unde era cazul, troițe și cruci, continuare a zonei aflate sub protecție divină.

Raportul omului simplu cu natura nu era exclusiv economică, de exploatare, ci mai degrabă de conectare permanentă la valori morale și spirituale. În ceea ce privește metamorfozele sacrului în spațiul rural o să remarcăm faptul că diavolul, ispititorul din scrierile creștine și răul suprem, opusul binelui, în satul românesc primește trăsături ambivalente. Mai exact diavolul nu mai este „răul absolut”, ci devine chiar un personaj ușor favorabil omului.

Cu ajutorul lui „Aghiuță” (Sfântulețul), omul își demonstrează inteligența în viața de zi cu zi și îndemânarea în treburile casnice. Prezența diavolului într-un perimetru aflat sub protecție divină, aproape că îl face uman, aspect ce ne face să ne amintim de *apocatastaza* lui Origen.

Animalele, la rândul lor, primesc trăsături sacre și devin îngeri, demoni, strigoi sau însușirile tipice reprezentărilor mitice. Același înțeles îl avea și arderea butucului sacru în noaptea de Crăciun, în preajma solstițiului de iarnă, când ziua începea să crească. De asemenea, arborele sacru, simbol al regenerării permanente și martor tăcut al vremurilor îndepărtate, când Dumnezeu călca pe pământ, face posibilă comunicarea omului, ființă finită, cu lumile cerești ale duhurilor nemuritoare.

Troiță (epitaf cu caractere chirilice) aflată în mijlocul pădurii.
Rolul acesteia era de a proteja călătorii de influențele nefaste ale duhurilor necurate.

SYMBOLIC STRUCTURES IN ROMANIAN FOLK ARCHITECTURE

CZU: 391.985(=135.1):72.04.011.26

Delia SUIOGAN^{1,2} delias.bm@gmail.com

¹ Technical University of Cluj-Napoca, Cluj-Napoca, Romania.

² Faculty of Letters, North University Center of Baia Mare, Baia Mare, Romania.

► **Keywords:** architecture; symbol; communication; cosmology; meaning.

The house and the village are material expressions of values, traditions, and visions of life.

To understand dwelling means to understand culture itself. Thus, we can say that to dwell does not simply mean to have a roof over one's head, but to live with meaning. Traditional architecture is not merely a collection of forms and materials, but a profound expression of the spirit of a community. Within it intertwine symbols, rhythms, and meanings that transcend functionality and become carriers of messages capable of defining a cultural identity.

Symbols and rhythms—visual, spatial, and ritual—give meaning to traditional constructions and confer upon them a value that goes beyond aesthetics and pure functionality. They should be seen as representations of a way of declaring belonging to place and time, to the microcosm and the macrocosm.

Traditional architecture teaches us that built space is, above all, a story about people, places, faith, and cultural memory. Its symbols and rhythms are, in fact, a complex symbolic language. The way symbols and rhythms are articulated within the structure of traditional architecture forms a visual and spiritual language through which rural communities expressed their relationship to the sacred.

In Romanian vernacular architecture, every element—from the orientation of the house and the placement of the hearth to the motifs carved in wood—carries a whole range of meanings that reflect a coherent vision of the world. Traditional architecture transforms the space of dwelling into a cultural language in which symbols and rhythms coexist.

From a symbolic perspective, vernacular architecture functions as a non-verbal language in which each element has a precise meaning. The organization of interior space reflects social structure and family hierarchies, delineating areas with distinct functions: the sacred space, the domestic space, and the transitional space.

Architectural order mirrors cosmic order. Symmetry and balance are expressions of a worldview in which harmony between humans and the universe is essential. From this perspective, vernacular architecture can be interpreted as a material projection of a popular cosmology, in which the house becomes a microcosm, yet remains in constant dialogue with the macrocosm.

Vernacular architecture reflects a holistic vision of the world and of life. It is not static, but adapts over time, while preserving the fundamental symbolic and rhythmic structures that ensure cultural continuity. In the context of accelerated modernization and the loss of rural heritage, this analysis gains increased relevance, highlighting the need to preserve and valorize vernacular architecture as an integral part of both tangible and intangible cultural heritage.

Traditional decorative symbols carved on a traditional Maramureș wooden gate in Prislop village, Boiu Mare commune, Romania.

ESTETICA LOCUINȚEI ȚĂRĂNEȘTI DIN SUD-ESTUL JUDEȚULUI CONSTANȚA ÎN PERIOADA POSTBELICĂ. EXPLORARE PRIN INTERMEDIUL GRAFICII 3D

CZU: 728.6:747(498)''1945/1989'':004.9

Iulian MITRAN¹ iulianmitran@univ-danubius.ro

¹ Universitatea Internațională Danubius din Galați, Galați, România.

► **Cuvinte-cheie:** compartimentare; mobilier; zugrăveli; textile; CAD.

Locuința țărănească a trecut printr-o serie de schimbări majore în deceniile de după finalizarea celui de-al Doilea Război Mondial. Aceste schimbări au fost, într-o mare măsură, favorizate de industrializarea țării, care a făcut ca anumite materiale și tehnologii să fie mult mai ușor de accesat, cât și de o serie de schimbări la nivel de mental colectiv. Locuința postbelică se remarcă printr-o diversificare notabilă a obiectelor, de la mobilier, textile, ornamentație și ustensile/recipiente pentru gătit. Dezvoltarea industriei textile și disponibilitatea din ce în ce mai mare a „hainelor de-a gata” a necesitat existența mai multor spații pentru depozitare.

Disponibilitatea coloranților sintetici a diversificat foarte mult paleta cromatică a textilelor pentru interior (pături, cuverturi, plăpumi, păretare), dar și pe cea a zugrăvelilor și a vopsitoriilor. Interiorul interbelic este dominat de coloranți naturali; aceștia nu permiteau obținerea unor nuanțe foarte intense, acestea fiind mult mai des întâlnite în perioada postbelică. Exteriorul multor case construite în deceniile postbelice se particularizează prin prezența tencuielilor din mortar pe bază de ciment, acestea înlocuind tencuielile „lipite” (pe bază de argilă). Tencuielile cu texturi poroase au devenit foarte populare, adesea în nuanțe închise. Nuanțele închise erau preferate pentru că acestea nu scoteau murdăria în evidență. Exteriorul este scos în evidență prin prezența elementelor decorative – ancadrame pentru ferestre și uși, socluri, frize, stucaturi.

Monotonia cromatică a fațadelor era ruptă de culorile puternice în care erau vopsite elementele decorative. Spre deosebire de locuințele construite în deceniile postbelice în alte zone ale României, casele construite în sud-estul județului Constanța erau mai reținute în ceea ce privește elementele decorative, acestea fiind mult mai discrete față de cele ale caselor din județele din sudul României. Tencuielile cu tipare geometrice decorative nu sunt foarte răspândite în zona de referință, casa păstrând un aspect sobru. Prin intermediul programelor CAD (Computer-aided design) am reușit să reprezentăm o casă care combină cele mai reprezentative elemente pentru deceniile postbelice, atât în ceea ce privește arhitectura, cât și elementele ce țin de interior.

Exterior de casă țărănească din perioada postbelică tipică pentru satele din sud-estul județului Constanța (sus).

Interior de casă țărănească din sud-estul județului Constanța (jos). Tehnică: modelare 3D (Trimble Sketchup) + randare AI + editare fotografică postproducție (Photoshop). Autor: Iulian Mitran.

BRODERIA DECORATIVĂ ÎN DOBROGEA

CZU: 39:746.3(498.8)

Simona-Elena NICULESCU¹ simonaeniculescu@gmail.com

¹ Școala Națională de Studii Politice și Administrative, București, România.

► **Cuvinte-cheie:** arta populară; decorative; orna mentică; costum tradițional; identitate culturală.

Când ne referim la forma costumului tradițional țărănesc, ne gândim automat la cămașa decorată prin broderie și dantelă. Cel puțin în ultimii 15 ani, această imagine a inundat canalele de socializare prin intermediul mișcărilor culturale, al șezătorilor contemporane, al discursurilor politice și al diverselor inițiative identitare. Broderia a ajuns să fie considerată obligatorie pentru ca un costum țărănesc să fie perceput drept autentic, indiferent cât de greșită poate fi această preconcepție. În realitate, costumul tradițional românesc a cunoscut o mare diversitate de forme și soluții decorative, determinate de contextul istoric, de resursele disponibile și de influențele culturale specifice fiecărei regiuni.

În spațiul dobrogean întâlnim un mozaic de etnii și de elemente ale culturii materiale tangibile, păstrate atât în muzee și cataloage etnografice, cât și în colecții private sau, cel mai surprinzător, în casele celor care le-au moștenit. Această diversitate transformă Dobrogea într-un spațiu privilegiat pentru studiul costumului și al orna menticii textile, deoarece permite observarea unor influențe culturale multiple și a unor forme de expresie distincte.

Dobrogea, având un trecut istoric aparte față de celelalte regiuni ale României, a reușit să adăpostească mai multe straturi de cultură materială: cea etnică, cea a coloniștilor, dar și influențele globalizării culturale. Conviețuirea românilor, turcilor, tătarilor, bulgarilor, aromânilor, lipovenilor și a altor comunități a generat un mediu cultural complex, în care elementele vestimentare și decorative s-au influențat reciproc. Având la dispoziție atât de multă informație și atât de puține resurse documentate, am catalogat broderiile descoperite în timpul cercetărilor de teren pentru a putea distinge diferențele dintre acestea, dar și pentru a identifica punctele comune și mecanismele de circulație a modelelor decorative.

În Dobrogea, broderia a fost întâlnită mai ales în decorul casei, sub forma ștergarelor, fețelor de masă, batistelor și chiar a peretarelor. Aceste piese aveau atât rol decorativ, cât și funcții simbolice, fiind integrate în cadrul ceremonial și în viața cotidiană a familiei. Cămășile țărănești puneau accent mai degrabă pe calitatea pânzei decât pe bogăția broderiei; totuși, în ultima etapă de evoluție a costumului țărănesc românesc întâlnim și cămăși decorate prin broderie, influențate de modelele urbane și de transformările sociale din secolele XIX–XX.

Această lucrare va prezenta cele trei categorii de broderie identificate în Dobrogea și va evidenția importanța înțelegerii modului în care aceasta este abordată în prezent. Analiza urmărește atât particularitățile tehnice și decorative ale broderiei, cât și semnificațiile culturale asociate acesteia, contribuind la o mai bună cunoaștere a patrimoniului textil dobrogean și la înțelegerea proceselor contemporane de reinterpretare a tradiției.

Planșă desenată de către Simona-Elena Niculescu după o cămașă dobrogeană expusă la Muzeul Satului „Dimitrie Gusti” din București, România.

Detaliu, broderie a cămășii dobrogene de Oltina, județul Constanța, România.

OLTENIAN AND MOLDAVIAN CARPETS: COMPARATIVE PERSPECTIVES ON ORNAMENTATION AND CHROMATICS

CZU: 39:745.522(498.2=478)

Ina ISAC^{1, 2, 3, 4} ina.isac.toderasco@gmail.com

Claudia-Rodica POPA⁵ claudiarodicapopa@gmail.com

¹ Orheiul Vechi Cultural-Natural Reserve, Butuceni, Republic of Moldova.

² Institute of Cultural Heritage, Chişinău, Republic of Moldova.

³ Union of Professional Journalists of Romania, Bucharest, Romania.

⁴ Union of Film Authors and Producers of Romania, Bucharest, Romania.

⁵ Doctoral School of Law, Political and Administrative Sciences, Constantin Stere University of Political and Economic European Studies, Chişinău, Moldova.

► **Keywords:** traditional fabrics; decorative elements; composition; natural material; cultural identity.

Romanian traditional textiles represent authentic expressions of local cultural identity as well as of the creativity shaped by the geographical and ethnographic particularities of each region. In both Oltenia and Moldova, weaving has been one of the fundamental occupations of women, contributing to the production of everyday and festive clothing, household textiles, utilitarian and ceremonial objects, while also ensuring the full use of household raw materials and promoting responsible and sustainable consumption.

From an ornamental perspective, Oltenian textiles are distinguished by their exceptionally rich decoration, characterized by elaborate and harmoniously balanced compositions. Oltenian carpets, renowned and highly appreciated throughout the Romanian cultural space, feature stylized floral motifs, bouquets, tendrils, and symmetrical vegetal compositions. In contrast, Moldavian woven rugs (*scoarte*) more frequently preserve simple geometric motifs, the Tree of Life, geometrized flowers, rhombuses, crosses, stars, anthropomorphic figures, and elements inspired by ancient symbols of fertility and protection.

In terms of color schemes, Oltenia stands out through the use of vivid, intense, and contrasting colours. Bright red, burgundy, green, yellow, and blue are commonly found in carpets and rugs. In certain areas of Oltenia, chromatic compositions are particularly rich and spectacular, influenced by commercial and cultural contacts with the Balkan region, with achromatic colours such as white and black sometimes also being incorporated.

Moldavian textiles are generally more restrained in terms of color. They are characterized by combinations of black, dark red, burgundy, brown, and blue on either light or dark backgrounds, a palette inspired by East-Carpathian and Central Eu-

ropean influences. The balance between ornamentation and color is measured and harmonious, with emphasis placed on the overall unity of the composition.

Significant differences can also be observed in the organization of decoration and composition. In Oltenia, there is often a tendency to cover the entire surface of the textile with decorative elements. In Moldova, motifs are arranged in clearly defined horizontal or vertical registers, leaving open spaces that provide balance and clarity to the composition.

Beyond the characteristics that distinguish them, Oltenian and Moldavian textiles share traditional weaving techniques and the use of natural materials—wool, hemp, flax, and cotton. They also largely fulfil the same ritualistic and symbolic functions. These textiles stand as testimonies to the Romanian cultural heritage and to the female creativity passed down from mother to daughter, preserving and transmitting the same archetypes and communal worldviews.

Oltenian carpet, from the private collection of Băcița Mărioara Băbu, Novaci city, Gorj County, Romania.

Moldovan carpet from the collection of the Fund of the Laboratory for the Restoration and Conservation of Orheiul Vechi Cultural-Natural Reserve, Republic of Moldova.

RECUPERĂRI ȘI REEVALUĂRI SIMBOLICE CONTEMPORANE. SCOARȚA CA SURSĂ DE INSPIRAȚIE ÎN DESIGN ȘI ARTA CONTEMPORANĂ

CZU: 391:745.522(498):7.01

Anamaria NAGY¹ nagyanamaria29@gmail.com

¹ Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș, Baia Mare, România.

► **Cuvinte-cheie:** patrimoniu cultural; reinterpretare contemporană; identitate culturală; patrimoniu viu; revitalizare.

Comunicarea analizează modul în care scoarța românească își depășește statutul de obiect etnografic și decorativ, devenind o resursă activă pentru designul și arta contemporană. Studiul pornește de la ideea că patrimoniul cultural material nu mai este privit exclusiv ca o mărturie a trecutului, ci ca un spațiu viu de reinterpretare și negociere identitară. În acest context, scoarța este reevaluată ca purtătoare de memorie colectivă și sursă de inspirație pentru noi forme de expresie artistică. Persistența interesului pentru acest obiect tradițional demonstrează capacitatea patrimoniului de a genera sensuri noi și de a răspunde unor preocupări contemporane legate de identitate, apartenență și continuitate culturală.

În cultura tradițională, scoarța a avut un rol important atât în viața domestică, cât și în cea ceremonială. Motivele vegetale, geometrice și antropomorfe, împreună cu structurile compoziționale și cromatica specifică, exprimau credințe și valori legate de fertilitate, protecție și continuitate. Aceste elemente transformă scoarța într-un adevărat „text vizual”, capabil să transmită semnificații culturale complexe. Scoarța reprezenta un important suport al memoriei colective, reflectând universul simbolic al comunităților tradiționale și relația acestora cu lumea înconjurătoare.

În contemporaneitate, designerii și artiștii valorifică principiile estetice ale scoarței – simetria, modularitatea și echilibrul cromatic – adaptându-le unor limbaje vizuale actuale. Această orientare reflectă interesul pentru autenticitate, sustenabilitate și recuperarea valorii muncii manuale într-o lume dominată de standardizare și consum rapid. Scoarța devine astfel nu doar o sursă de inspirație formală, ci și un model conceptual care permite explorarea relației dintre tradiție și inovație.

Studiul este ilustrat prin trei exemple relevante. Activitatea Victoriei Berbecaru din Botiza demonstrează rolul meșterilor în conservarea și revitalizarea patrimoniului textil tradițional, precum și importanța transmiterii cunoștințelor între generații. Lucrarea „Avioane și îngeri” a lui Mircea Cantor integrează simboluri contemporane în structura covorului tradițional, generând o reflecție asupra relației dintre tehnolo-

gie, mobilitate și memorie culturală. Instalația „Covoarele levitante” a lui Pavel Brăila transformă covorul tradițional într-o metaforă a migrației și identității contemporane, prin asocierea acestuia cu tehnologia dronelor și cu imaginarul mobilității globale.

Concluzia lucrării evidențiază faptul că scoarța reprezintă astăzi un spațiu simbolic dinamic, în care trecutul este reinterpretat creativ. Tradiția nu este un patrimoniu inert, ci o resursă vie, capabilă să genereze noi sensuri și să contribuie la reflecția asupra identității, memoriei și transformărilor culturale actuale. În acest fel, scoarța își confirmă relevanța nu doar ca obiect de patrimoniu, ci și ca sursă de inspirație pentru practicile artistice și culturale ale prezentului.

„Avioane și îngeri” semnată de artistul Mircea Cantor,
expusă permanent la sediul UNESCO din Paris.

THE DYNAMICS OF FOLKLORE TRADITION: FROM ANTHROPOLOGICAL CONCEPTUALIZATION TO THE SYNCRETIC EXPRESSION OF ROMANIAN TRADITIONAL DANCE

CZU: 39:793.31(498)

Florian TEODORESCU¹ florian.teodorescu@yahoo.com

¹ Radu Șerban Municipal Cultural Center, Caracal, Romania.

► **Keywords:** cultural anthropology; oral tradition; performative variability; ritual; thesaurus.

The present study analyses the conceptual evolution and phenomenological manifestations of folklore, viewed as a fundamental subfield of cultural anthropology. Introduced into the specialized lexicon in 1846 by William Thoms, the term circumscribes a syncretic ensemble of literary, mythic-magical, and performative productions.

The research argues for the necessity of transcending a strictly archival vision in favour of a contemporary perspective. Folklore is approached as a living, dynamic phenomenon undergoing continuous transformation. The mechanisms of oral transmission and the spontaneous nature of learning within the family environment generate an inherent structural fluidity. This fluidity excludes the existence of an absolute archetypal form, revealing exclusively a complex network of interpretative variants. Alterations are directly determined by the memory, creativity, and performative skills of the subjects. This process of cultural sedimentation evolves slowly through selective mechanisms of assimilating and rejecting external inputs.

Within this general framework, the study focuses on the analysis of Romanian traditional dance as an archaic art and an identity vector. Historically attested since the Upper Palaeolithic through rock art evidence, dance has functioned as a psychosocial indicator reflecting community history. Structural analysis of Romanian folk dances highlights a vast morphological complexity. This translates into regional stylistic particularities, nuanced rhythmic networks, tempo alternations, and a vigorous interpretative dynamic. All these elements validate folk dance as an essential component of the national intangible heritage.

Căluș, a traditional Romanian ritual dance.

RESTORATION OF THE STYLISTIC MATRIX OF TRADITIONAL DANCE IN THE ARGEȘ AREA: DECONSTRUCTION OF THE FESTIVIST MODEL THROUGH THE LENS OF THE “JUDETZ” DOCUMENTARY FUND

CZU: 39:793.31(498)

Constantin-Cristian MUȘA¹ cristian.musa@yahoo.com
Bogdan-Costin PANȚIRU^{2,3} pantirubogdan20@yahoo.com

¹ Constantin Brăiloiu Institute of Ethnography and Folklore of the Romanian Academy, Bucharest, Romania.

² Technical University of Cluj-Napoca, Cluj-Napoca, Romania.

³ Faculty of Letters, North University Center of Baia Mare, Baia Mare, Romania.

► **Keywords:** choreographic archaeology; Popescu-Judetș system; cultural diplomacy; heritage revitalization; ethnochoreology; Open Access.

This paper proposes an innovative methodology for the recovery and revitalization of the original stylistic matrix of Romanian traditional dance from the Argeș region, heavily altered by historical processes of festivalisation. Centered on the “Judetș” Archive—an internationally prestigious documentary collection housed at the American Folklife Centre—the research utilizes the Gheorghe Popescu-Județ universal graphic notation system to decode a sample of 10–15 folk dances from the 1950–1960 period.

For the first time, a project aims to decipher this specific notation system to recover dance variations that no longer exist in the living collective memory of Argeș villages. The originality of this approach lies in introducing the concept of “Choreographic Archaeology”, operationalized through applied interdisciplinarity. Unlike classical methods, the direct and simultaneous—rather than successive—collaboration between researchers, dancers, and traditional musicians (*lăutari*) during the reconstruction process ensures a stylistic coherence otherwise impossible to achieve. This methodology transcends passive archiving by implementing labs for performative transposition and archaic melic synchronicity to establish an „anti-kitsch” approach. Contrary to most contemporary ensembles that freely „reinterpret” folklore, this project maintains absolute fidelity to the primary source, offering a „zero standard” in traditional choreography.

The strategic goal of the project consists in the high-resolution digitalization (Open Access) of the obtained resources and the creation of the first „Choreographic Cultural Diplomacy Kit”. Moving beyond a mere local performance, the project

focuses on the export of knowledge. Transforming Argeş traditional dance into a subject of study within elite global academic centres represents an unprecedented and novel approach for Romanian cultural management, ultimately turning local heritage into a transnational vehicle for intercultural and academic dialogue.

The cover of the volume “Jocuri populare din regiunea arges”, by Gh. Popescu-Județ, published by the House of Folk Creation of the Argeş Region at the Musical Publishing House of the Composers’ Union of the R.P.R., 1963.

Musical score of “Hora Badii”,
from Pădureți.

Graphical-rhythmic sketch of
the steps (Choreographic score)
“Hora Badii”, from Pădureți.

REVIVALISMUL ELEMENTELOR DE CULTURĂ TRADIȚIONALĂ ÎN CONTEXTUL POSTMODERNISMULUI. STUDIU DE CAZ: REVITALIZAREA INTERESULUI PENTRU COBZĂ

CZU: 39:787.8:681.817.62(498)

Alin TROCAN¹ alin_trocan@yahoo.com

¹ Muzeul Național al Țăranului Român, București, România.

► **Cuvinte-cheie:** meșteșug; muzică; schimbare; patrimoniu; tendințe culturale.

Lucrarea își propune să analizeze fenomenul revitalizării elementelor de cultură tradițională în contextul societății postmoderne, cu accent asupra interesului crescut pentru învățarea și practicarea cobzei. În ultimele decenii, se poate observa apariția unui număr tot mai mare de inițiative, comunități și grupuri de pasionați preocupați de recuperarea și reinterpretarea patrimoniului cultural tradițional. Acest fenomen se manifestă în domenii diverse, precum portul popular, muzica tradițională, meșteșugurile, arhitectura vernaculară, gastronomia sau credințele populare.

Pornind de la efectele postmodernismului și transformările identitare produse de globalizare, lucrarea urmărește să identifice cauzele care stau la baza acestui nou interes pentru tradiție. Ipoteza principală este că revitalizarea culturii tradiționale nu reprezintă o simplă întoarcere nostalgică spre trecut, ci o strategie contemporană de construire a identității și de căutare a unor forme de autenticitate într-o lume caracterizată prin mobilitate, digitalizare și uniformizare culturală.

Cercetarea evidențiază trei motive majore care explică interesul actual pentru elementele culturii tradiționale și, implicit, pentru cobză. Primul este nevoia de reafirmare a identității culturale și a apartenenței la o comunitate, în contextul în care procesele globalizării tind să estompeze particularitățile locale – mai ales că UNESCO a inclus în Patrimoniul său meșteșugul construirii cobzei și cunoștințele legate de cântatul la cobză. Al doilea motiv este căutarea autenticității și a experiențelor culturale percepute ca fiind mai apropiate de valorile umane fundamentale decât produsele culturii de masă. Al treilea motiv îl reprezintă dorința de integrare în comunități de practică și de pasionați, unde transmiterea cunoștințelor, experiența colectivă și participarea la evenimente culturale creează noi forme de sociabilitate.

În acest cadru, cobza devine un exemplu relevant al proceselor de revitalizare culturală contemporană. Interesul pentru acest instrument nu se explică doar prin valoarea sa muzicală, ci și prin încărcătura sa simbolică, identitară și comunitară. Astfel, învățarea cobzei poate fi interpretată ca o formă de recuperare a patrimoniului cultural, de căutare a autenticității și de participare la o comunitate culturală activă.

Copilă cântând la cobză. Sursa Foto: cultura.ro.

Lecție de cobză. Sursa Foto: cultura.ro.

STRIGĂTURI ȘI CÂNTECE LA HORA SATULUI – SPAȚIU PUBLIC DE AFIRMARE ȘI RECUNOAȘTERE SOCIALĂ

CZU: 793.31:398.1(498.41)

Măriuca VERDEȘ^{1,2} verdes_mariuca@yahoo.com

¹ Școala Doctorală „Sigismund Toduță”, Academia Națională de Muzică „Gheorghe Dima”, Cluj-Napoca, România.

² Asociația Rădăcinilor Străbune, Baia Mare, România.

► **Cuvinte-cheie:** Maramureșul istoric; horit; joc; sat; tradiții.

În decursul a câteva decenii, în Maramureșul istoric au fost modificată formula instrumentală prin înlocuirea gordunei cu doba și a contrei cu zongura.

Ne povestește ceterașul Rus Vasile despre manifestările satului și cum se făceau jocuri și pe poduri, pentru a se putea auzi tropota feciorilor. Odată cu apariția șoprurilor, în sate, s-a renunțat la jocul dintr-o anumită gospodărie. Se mergea după ceteraș, zece, cincisprezece feciori, pe jos, și se venea pe drum cu „horea drumului”. Feciorii începeau, de regulă, jocul fără fete. Prin jocul bărbătesc ei se făceau anunțați, auziți de către fetele care se plimbau de-a lungul drumului, acestea fiind chemate, pe urmă, de către feciori, la joc.

Jocurile bărbătescul și învărtita sunt specifice locului, celelalte – bătuta, rața, sârba veche, sârba nouă, jurelul, săritul peste clop, de strâgat etc. – fiind preluate. Cum mergeau feciorii la armată, aduceau cu câte un joc învățat prin acele părți. Felul în care jucau și cum se purtau cei care participau la joc, spunea foarte mult de educația din familia din care proveneau.

Un element aparte în Maramureș îl reprezintă „Scosul din joc”. Dacă o fată îi promitea unui fecior că merge la o *învârtită cu el, iar când* era invitată/strigată, nu mergea, feciorul supărat oprea jocul, cerând să fie scoasă din joc. Acest fapt de multe ori se lăsa cu supărări.

Maramureșenii au ales, prin intermediul instrumentelor, al portului de astăzi, să sublinieze și mai mult dorința de a scoate la lumină bucuria pe care o trăiesc. Culoarele vii, fondul roșu al cojoacelor cu oglinzi, spre exemplu, te fac să fii mai vizibil în comunitate și este un indicator al poziției sociale în sat. Până nu demult asemenea cojoace erau specifice doar satelor Șugatag, Desești, respectiv Valea Marei. Odată cu trecerea anilor, feciorii de pe Mara le-au făcut cunoscute și în satele din împrejurimi. Astfel, pieptarul a fost înlocuit, în zile de sărbătoare, cu cojocul. Cojoacele erau date de la o generație la alta, fiind purtate doar în anumite ocazii.

Mersul după ceteraș la nuntă (Foto: Vasile Oanea).

Tineri jucând la jocul duminical (Foto: arhiva personală, Măriuca Verdeș).

THE HAYMAKING GATHERING OF BÂRLEȘTI, APUSENI MOUNTAINS: TRADITIONAL PRACTICE, COMMUNITY MEMORY, AND LIVING HERITAGE

CZU: 398.332.33:633.2(498)

Carmen Cristina OLTEAN¹ descult2003@gmail.com

¹ Independent author, Toronto, Canada.

► **Keywords:** haymaking gathering; living heritage; community memory; Apuseni Mountains; Mogoș.

This paper examines the haymaking gathering of Bârlești, in the commune of Mogoș, Alba County, as a form of living heritage through which a traditional agrarian practice is brought back into community life and culturally revalued in the present. The event goes beyond a simple reenactment and functions as a communal experience in which local memory, solidarity, and collective participation converge.

The gathering takes place on Muntele Bîrleștilor, within the broader project “Ovidiu Bîrlea – Cultural Traditions in Mogoș”. The editions held in 2023, 2024, and 2025 are publicly documented, and the next edition is scheduled for 15 August 2026. Its organization is supported by Alba County Council, the “Augustin Bena” Culture Centre of Alba, the Mogoș Town Hall and Local Council, together with local cultural and religious partners, reflecting a sustained institutional interest in the preservation and promotion of traditional occupations in the Apuseni Mountains.

The haymaking gathering includes several meaningful sequences: the collective ascent to the site, the sharpening of scythes, the mowing itself, the presence of musicians, the communal meal, and intergenerational participation. Together, these elements create a communal framework in which the gestures of labour also acquire symbolic value.

Traditionally, the *clacă* designated reciprocal help in the village’s major tasks and was grounded in solidarity, reciprocity, and belonging. In its current form at Bârlești, these meanings are reactivated and adapted to the present. The event is not merely a technical demonstration, but a collective experience through which the community reaffirms its memory and local identity.

The practical dimension is accompanied by a symbolic and cultural one. The presence of religious and artistic moments broadens the meaning of the event and shows that tradition, spirituality, and cultural expression work together here. The analysis draws on direct observation, photographic documentation, and the

correlation of public sources. From this perspective, the haymaking gathering of Bârlești can be understood as a contemporary form of recovering and transmitting local intangible heritage, in which the memory of labour also becomes a memory of place.

Composite illustration inspired by the haymaking gathering of Bârlești, Mogoș commune, Alba County. Edited image based on the photographic documentation of the event.

O PRIVIRE COMPARATIVĂ A PLUTĂRITULUI PE BISTRIȚA ÎNAINTE ȘI DUPĂ 23 AUGUST 1944

CZU: 94(498):630*31

Aurel PREPELIUC¹ aurelprepeliuc@yahoo.de

¹ Muzeul Național al Bucovinei, Suceava, România.

► **Cuvinte-cheie:** plutași; antreprenori; comunism; statistică; exploatare forestiere.

Bogăția fondului forestier al Munților Carpați a putut fi pusă în valoare prin plutărit, cea mai rentabilă și, până la un moment dat, singura modalitate prin care putea fi transportată această marfă, având un volum și o masă mare. Atestat documentar încă din evul mediu, transportul lemnului prin plutărit pe unele râuri din arealul extracarpatic a cunoscut o dezvoltare deosebită în bazinul Bistriței, râu amenajat pentru transportul lemnului prin plutire de la izvoare și până la confluența cu râul Siret, de unde plutele își continuau drumul pe ape până la porturile Dunării maritime.

Dacă inițial dimensiunile plutelor erau condiționate de materialele de construcție rudimentare aflate la îndemâna plutașilor (legături din nuiete tratate termic, cuie de lemn) și de caracteristicile naturale ale albiei Bistriței, în timp, tehnicile de legare a plutelor și amenajarea cursului principal și a afluenților (lucrări de protecție a malurilor, construirea de stăvilare de plutire etc.) au permis construirea unor plute ce cuprindeau un volum mult mai mare de lemn, depășind chiar și 100 m³ spre sfârșitul secolului al XIX-lea.

În perioada interbelică s-au înmulțit fabricile de prelucrare a lemnului localizate ca un șirag de-a lungul râului Bistrița și a afluenților acestuia, la Vatra Dornei, Piatra Neamț, Bacău, o mare fabrică de prelucrare a lemnului alimentată cu materie primă transportată pe Bistrița și apoi pe Siret fiind localizată la Galați.

Regimul de inspirație comunistă instaurat la București sub presiunea armatei sovietice a trecut în scurt timp la naționalizarea economiei naționale, industria cheresetei fiind una dintre primele activități economice vizate. Plutăritul a fost reluat în forță după sincopa provocată de trecerea frontului, lemnul brut și cheresteaua fiind articole incluse într-o listă mai largă prin care România trebuia să se achite de despăgubirile de război impuse prin Convenția de armistițiu.

Paradoxal, deși comuniștii au înfierat exploatarea forestieră agresivă practicate în „orânduirea” capitalistă, pe fondul cererilor exorbitante ale ocupantului de la răsărit, tăierile au continuat într-un mod și mai irațional, plutele au ajuns și au depășit ca volum 300 – 400 m³ bușteni. Au fost îmbunătățite simțitor condițiile de muncă ale plutașilor care beneficiau acum de echipamente de protecție, uneori și de masă caldă, cazare sau transport, dar activitatea se desfășura sub amenințarea cu repercusiunile legii sabotajului în caz de neîndeplinire a planului.

DATE ȘI STAREA CIVILĂ A PLUTAȘULUI	
Numele	<u>Pața Vasile</u>
Prenumele	<u>A. Vasile</u>
Domiciliul	<u>Com. Neagra Șarului</u>
Data nașterii	<u>2 decembrie 1932</u>
Starea civilă	<u>Ne-căsătorit</u>

Fotografia
Plutașului

Stampila și viza Comitetului de întreprindere:

COMITETUL DE ÎNTPRINDERE
NEAGRA ȘARULUI

Carnet de Plutaș

Nr. 48

Eliberat plutașului Pața Vasile
prin Comitetul de Întreprindere
 domiciliat în comuna Neagra Șarului
 județul Ciujoc la data
de 21 noiembrie 1946
 Starea civilă Ne-căsătorit

Viza și stampila întreprinderii prin intermediul
căreia s-a eliberat carnetul

Carnet de plutaș aparținând lui Pața Vasile din satul Gura Haiti, comuna Neagra Șarului, județul Suceava. Colecția personală Aurel Prepeluc.

COLECȚIILE MUZEULUI DE ETNOGRAFIE DE LA COMPLEXUL MUZEAL „IULIAN ANTONESCU” DIN BACĂU – REPERTORIU DE SEMNE ȘI MOTIVE DECORATIVE

CZU: 069.5:39(498):7.048

Iulian BUCUR¹ ipbun@yahoo.com

¹ Muzeul de Etnografie, Complexul Muzeal „Iulian Antonescu”, Bacău, România.

► **Cuvinte-cheie:** patrimoniu, Bacău, antropomorf, temă, ornamentală.

Colecțiile Muzeului de Etnografie din Bacău au început să se alcătuiască prin anii '50 ai secolului trecut de către preotul Vasile Heisu, paroh la biserica din satul Răcaciuni, județul Bacău. În deceniile următoare, cercetările stăruitoare de teren ale muzeografilor băcăuani au crescut numărul pieselor cu semnificație etnografică. Astfel, astăzi patrimoniul însumează mai mult de 6.000 de obiecte.

Cercetarea de față urmărește împărțirea clasică a semnelor, motivelor și temelor în cele antropomorfe, zoomorfe, fitomorfe, astrale. De asemenea repertoriază semnele creștine și pe cele împrumutate din cotidianul imediat: unelte de lucru, elemente de arhitectură, sau cazul particular al semnăturii și scrisului.

Spațiile predilecte de exprimare a ornamentalității sunt scoarțele, lăicerele, ștergarele și batistele. Covorul, cel mai scump lucru dintr-o casă tradițională, este locul unde, prin materie primă prețioasă, prin culori și formă iscusite, semnele, motivele și temele se reunesc, și pe lângă funcțiile apotropaice și decorative, devin parte dintr-o poveste, repertoriul este investit cu funcții narative.

Ouăle scrise, printre altele, cu păscuțe, cu sori, cu berze, cu semnul crucii sau calea rătăcită sunt un exemplu de reprezentare aflat la intersecția dintre chipurile concretului și instrumentele abstractizării. Un cap rotund cu ochi, un cioc și picior prelungi sunt suficiente pentru a desemna o barză.

Ciobanii și-au crestat păpușarele, bătele și cupele de muls. Sunt alcătuiți prin intermediul formelor geometrice simple, cercul, pătratul și triunghiul, pe cele două părți ale unui păpușar provenit de pe Valea Trotușului, părți care se suprapun, care se îmbrățișează, proto-părinții noștri, Adam și Eva – perechea primordială.

Ceramica din centrele Băcăului este una utilitară, totuși olarii și-au însemnat discret, la limita înfățișărilor abstracte, oalele cu flori, cu brazi, cu valuri de apă și cu linii drepte de pământ.

Un repertoriu de semne, motive și teme, ca toate repertoriile, mereu necesar, niciodată complet, mărturisește șoptit despre lumea veche și urmează spusa Poetului: „Abia-nțelese, pline de înțeleșuri”.

Păpușar, lemn, 8×19 cm, primul sfert al secolului XX,
comuna Ștefan cel Mare, Bacău, România.

PATRIMONIUL CULTURAL MATERIAL ȘI IMATERIAL. PARADIGMA MUZEULUI ÎN AER LIBER

CZU: 069.02:398.344

Natalia LAZAR^{1, 2} nataliammlazar@gmail.com

¹ Facultatea de Litere, Centrul Universitar Nord din Baia Mare, Baia Mare, România.

² Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, Cluj-Napoca, România.

► **Cuvinte-cheie:** arhitectură vernaculară; gospodărie rurală; așezare; sat; patrimoniu.

Așezările au reprezentat, dintotdeauna, nucleul vieții sociale, economice, spirituale și magico-religioase a societății, având personalitate distinctă și un sistem de organizare. În gândirea tradițională, forma de organizare a așezărilor o reprezintă *satul*, fenomen complex, dezvoltat dintr-un punct central – vatra satului –, continuând cu moșia, câmpul, islazul, pădurea.

Satul românesc a păstrat și a transmis o întreagă moștenire culturală, un patrimoniu cultural material și imaterial deosebit de bogat, o adevărată filosofie existențială. În viziunea artistică, satul poate fi o idee sau un sentiment, o stare de spirit, un reper moral și spiritual. Dincolo de idilic, satul poate fi considerat o realitate socio-economică și genealogică, având un strămoș comun și conștiința apartenenței la „butucul moșului străvechi”. Un al doilea centru al satului îl constituie cimitirul, *satul moșilor și strămoșilor*, un spațiu încărcat de sacralitate ce asigură legătura între lumi.

Locuința sau casa era elementul determinant al întregii organizări a așezărilor și, prin extindere, a întregii societăți românești. Casa omului – formă totală de comunicare între micro și macrocosmos – a fost percepută ca o construcție durabilă, un Centru al Lumii capabil să reordoneze viața familiei. Relațiile socio-economice și magico-religioase se desfășurau în interiorul familiei, propagându-se spre exterior, spre deosebire de zilele de astăzi, când casa se suprapune ideii unui centru individual, incapabil să construiască în jurul său sistemul de cercuri concentrice. Gospodăria, subunitate economico-socială, locul de rezidență al unei familii, era alcătuită din locuință și construcții anexe: grajduri și cotețe pentru păsări și animale, șură, cuptor, beci/pivniță, magazie pentru păstrarea cerealelor, porumbare etc.

Muzeele etnografice în aer liber, prin limitele pe care le impune terenul, nu pot reda tipologia generală a unui sat, rolul lor fiind acela de a surprinde realitatea etnografică, economică și istorico-socială a satului privit în perspectivă diacronică, prin prezentarea convențională și sistematizată a unor case, gospodării și construcții din diferite perioade istorice, cu insistență asupra reconstituirii habitatului. Muzeele, în special cele în aer liber, sunt factori determinanți în reconstituirea imaginii satului la scară redusă, în salvagardarea și promovarea patrimoniului cultural material și imaterial al acestuia.

Sfințirea și introducerea în circuitul turistic a casei din Prislop.
Muzeul de Etnografie și Artă Populară Maramureș, 2026.

REPREZENTĂRI SOCIALE ȘI IDENTITATE COMUNITARĂ ÎNTRE TRADIȚIE, MEMORIE COLECTIVĂ ȘI SCHIMBARE SOCIALĂ. STUDIU DE CAZ

CZU: 316.334.55:39(498)

Cătălin-George FEDOR^{1, 2} cgfedor@yahoo.com

Robert Daniel SIMALCSIK^{3, 1, 2} robyboy2mail@gmail.com

¹ Centrul de Cercetări Antropologice și Biomedicale „Olga Necrasov”, Academia Română, Filiala Iași, România.

² Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova.

³ Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Butuceni, Republica Moldova.

► **Cuvinte-cheie:** comunitate urbană; actori sociali; resurse relaționale.

Studiul nostru urmărește analizarea reprezentărilor sociale privind o comunitate din județul Bacău, cu accent pe modul în care localnicii își construiesc imaginea despre comunitate, identitatea colectivă, tradițiile, relațiile interconfesionale și direcțiile de evoluție viitoare. Se vizează înțelegerea sensurilor subiective atribuite apartenenței comunitare și a modului în care acestea structurează viața socială.

Cercetarea pornește de la premisa că o comunitate este definită nu doar prin criterii obiective (spațiu, limbă, religie, instituții), ci mai ales prin semnificațiile pe care indivizii le atribuie acestor elemente. Reprezentările sociale sunt considerate construcții socio-cognitive dinamice, care mediază între individ și colectiv, orientând comportamentele și contribuind la formarea identității. Acestea includ credințe, opinii și valori împărtășite, fiind esențiale în organizarea și interpretarea realității sociale.

Studiul utilizează o metodologie calitativă, bazată pe trei interviuri comprehensive realizate cu persoane mature și vârstnice din comunitate. Alegerea acestui tip de interviu a permis explorarea aprofundată a temelor până la saturarea informațională. Datele au fost analizate prin codare și organizare tematică, conform modelului Grounded Theory, pentru a identifica semnificațiile latente și structurile narative relevante. Accentul a fost pus pe memoria individuală și colectivă, precum și pe interacțiunea dintre discurs și context social.

Rezultatele evidențiază o identitate comunitară puternică, construită pe baza unei istorii comune și a conviețuirii interconfesionale între romano-catolici și ortodocși. Originea comunității este legată de migrații transilvănene, iar tradițiile (port, obiceiuri de sărbători, muzică) reflectă această moștenire. Limbajul este predominant românesc, fără influențe ceangăiești semnificative. Biserica joacă un rol central în coeziunea socială și transmiterea valorilor. Relațiile dintre confesiuni sunt caracter-

izate de toleranță și cooperare. Totodată, se constată transformări majore: modernizarea infrastructurii, migrația tinerilor și diminuarea practicilor tradiționale. Există o tensiune între conservarea tradițiilor și adaptarea la schimbările contemporane.

Comunitatea cercetată este definită de un sistem complex de reprezentări sociale care asigură coeziunea, identitatea și continuitatea culturală. Deși aceste reprezentări sunt relativ stabile, ele se adaptează contextului socio-economic actual. Viitorul comunității depinde de capacitatea de a menține echilibrul între tradiție și schimbare, precum și de valorificarea diversității și a capitalului social existent. Studiul confirmă rolul fundamental al reprezentărilor sociale în organizarea vieții comunitare și în orientarea evoluției acesteia.

Imagine panoramică a zonei centrale a comunei Horgești, județul Bacău.

THEORETICAL AND APPLIED IMPACT OF WAR ON THE PUBLIC CONSCIOUSNESS OF THE POPULATION OF UKRAINE

CZU: 316.64:355.01(477)

Olena KHRUSHCH¹ olena.khrushch@pnu.edu.ua

¹ Vasyl Stefanyk Carpathian National University, Ivano-Frankivsk, Ukraine.

► **Keywords:** public consciousness; national resilience; war; socialization; psychosocial stress.

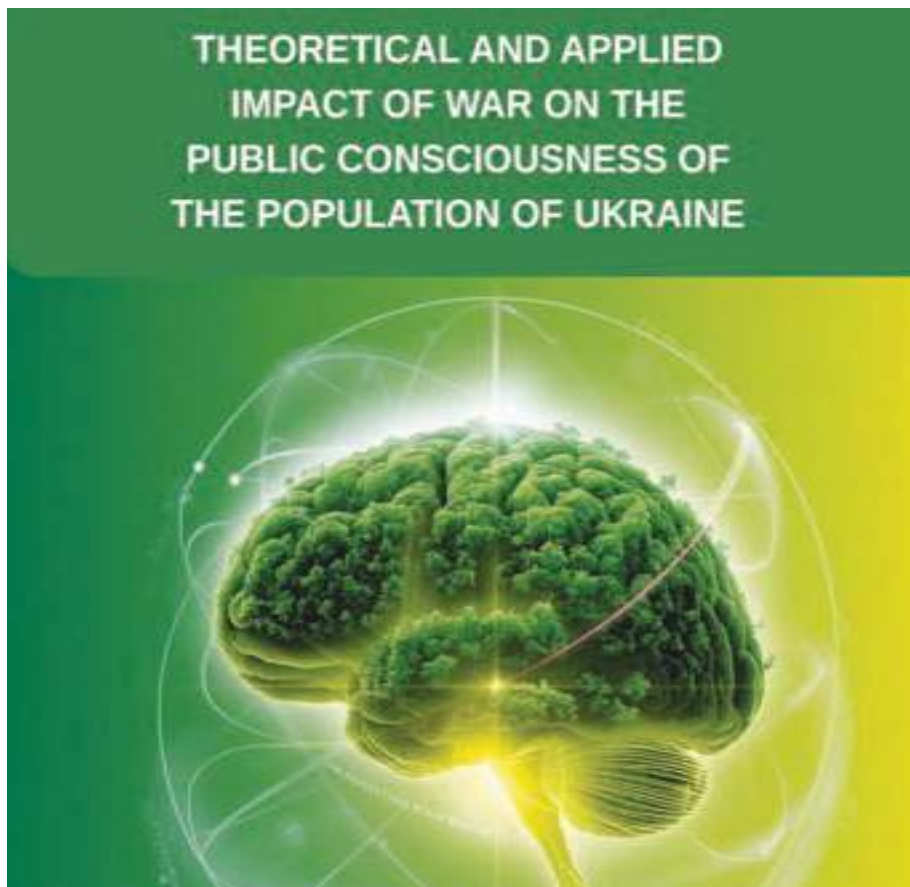
The war in Ukraine is characterized by a significant impact on the consciousness of each individual and society as a whole. The multifaceted manifestations of aggression are evident not only in areas of active hostilities but also within the information space, exposing the civilian population to constant physical and psychological violence. These conditions adversely affect mental well-being and health, while environmental damage is being inflicted as natural ecosystems suffer most severely from the consequences of terrorist attacks. Consequently, the current situation exhibits signs of ecocide, especially as there are presently no clearly defined boundaries of the combat zone and aerial attacks are frequently directed at the rear regions of the country.

The study focuses on the phenomenon of national resilience and the ways of fostering it through mechanisms that influence public consciousness. Particular consideration is given to the experience of chronic psychosocial stress caused by war at the societal level and to the problem of integrating traumatic experiences into public consciousness, as this influences adaptation, worldview, and the value orientations of the people. The research examines the concepts of public consciousness, national resilience, and psychological security, while identifying the determinants that enhance resilience to chronic psychosocial stress and environmental disasters.

The method of theoretical modelling makes it possible to develop an integrated model of the influence of various war-related factors on public consciousness. The principal mechanisms and levels of influence include informational, psychosocial, and environmental dimensions. Public consciousness is considered through the prism of an individual's awareness of their connection with a group and with the nation as a whole. Its development occurs under the influence of the family, interpersonal interaction, education, civic associations, and mass media.

The findings suggest that a sense of connectedness with other people makes it possible to reduce stress by fostering awareness of shared experience and its collec-

tive processing. By transforming destructive emotions into volunteer activity, support for others, and assistance provided according to one's capabilities, it becomes possible to increase the level of national resilience and strengthen the adaptive potential of the civilian population.

Schematic diagram of the need and importance of protecting public consciousness from the destructive effects of war for environmental protection and sustainable environmental management.

REPREZENTĂRI MITICE, REGENERAREA ȘI DEGENERAREA TIMPULUI ÎN SATUL ARGEȘEAN – IDENTITĂȚI ȘI ARHETIPURI CULTURALE

CZU: 398.3:28(498-22)

Ion TIȚA-NICOLESCU¹ claudiutita2005@yahoo.com

¹ Muzeul Viticulturii și Pomiculturii Golești, Golești, România.

► **Cuvinte-cheie:** creștinism, tradiții, religie, obiceiuri, superstiții.

Satul românesc a folosit personificarea ca mijloc de cunoaștere al sacrului și de comunicare cu divinitatea. Decorurile și ornamentele de pe porți, acoperișuri sau stâlpi aveau un puternic rol de protecție împotriva duhurilor rele, dar și una în care reprezentărilor mitice, omniprezente în spațiul rural, închipuite prin mici divinități telurice și astrale, le era interzis să pătrundă în spațiul sacralizat al gospodăriei. Familia, ne spune Ioan Hrisostom, este o mică biserică, iar această afirmație, a Sfântului Părinte al Bisericii, se îmbina în mod desăvârșit cu credințele omul despre familie și viață. Traiul cotidian al țăranului din Argeș și Mușcel era guvernat de funcționalitate și de credință, în sensul că el, țăranul român, considera că trăiește într-o dimensiune geografică sfântă, pornită din biserică și continuată prin troițe și cruci de hotar până spre câmpuri și păduri. Aproape totul era personificat, de la animalele din gospodărie până la zile și anotimpuri. Zilele de primăvară primeau însușirile unor divinități capricioase și schimbătoare, ale verii în divinități feminine benefice și frumoase, cele de toamnă în *moși* înaintați în vârstă, care cu pași molcomi se îndreptau spre sfârșitul vieții și, implicit al anului.

Din acest motiv există o întreagă teologie, de sorginte creștin-folclorică care a influențat arhitectura vernaculară, confecționarea costumului popular, dar și obiceiurile și cutumele multor sărbători creștine. Sincretismul religios nu este ceva tipic satului românesc, al oamenilor neștiutori de carte, ci aceasta a existat încă de la începuturile creștinismului, atunci când Biserica primară prin teologi savanți, precum Vasile cel Mare, Ioan Gură de Aur sau Grigore de Nysa, s-a folosit de personaje și ritualuri precreștine pentru a demonstra existența lui Dumnezeu.

În acest context, universul simbolic al satului tradițional nu poate fi înțeles ca o simplă supraviețuire a unor credințe arhaice, ci ca o formă complexă de interpretare a lumii, în care elementele precreștine și cele creștine coexistă și se completează reciproc, conferind comunității un cadru coerent de raportare la natură, timp, familie și sacru.

Profetesă sibilă, reprezentată în stilul sfinților creștini, aflată pe zidul exterior al Bisericii cu hramul „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” din Târgu Jiu.

PRODUSUL MONTAN – CALITATE GARANTATĂ PE MASA CONSUMATORILOR

CZU: 631.15:006.83(4-234)

Dănuț UNGUREANU¹ danut_u@yahoo.com

¹ Centrul de Economie Montană CE-MONT, Institutul de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu” Academia Română, Vatra Dornei, România.

► **Cuvinte-cheie:** zona montană; mențiune de calitate „produs montan”; produse agroalimentare.

Pentru a veni în sprijinul producătorilor din zona montană a Uniunii Europene, a fost instituită schema de calitate „Produs Montan”, mențiune ce ajută producătorii să comunice consumatorilor, caracteristicile sau proprietățile date de teritoriul de origine și care oferă valoare adăugată propriilor produse agricole.

Produsele înregistrate pe schema de calitate „Produs Montan”, sunt destinate consumului uman, obținute din materii prime provenite din zona montană și prelucrate în zona montană, care oferă consumatorilor posibilitatea de a consuma o hrană sănătoasă, provenită dintr-un teritoriu cu poluare redusă, unde se practică în principal o agricultură în echilibru cu mediul înconjurător.

Principiile care au stat la baza instituirii acestei scheme de calitate sunt următoarele: calitatea produselor nu este disociată de cea a teritoriilor; calitatea produselor este legată de gestionarea producției în echilibru cu condițiile și resursele montane locale naturale; producția și ansamblul etapelor de transformare, sunt situate în zone de munte și sunt «legate» de teritoriu.

Schema de calitate „Produs Montan” are o puternică componentă economică dar și o componentă socială și culturală, iar apariția ei a fost necesară, pornind de la următoarele fundamente:

- Calitatea și diversitatea producției agroalimentare din zona montană sunt puncte forte ale acesteia, reprezentând un avantaj concurențial pentru producătorii din zona montană, capabile să genereze venituri, contribuind în mod semnificativ la patrimoniul său cultural și gastronomic actual.
- Folosirea unor sisteme de calitate pentru producători, prin care aceștia să fie recompensați pentru eforturile lor de a produce o gamă diversificată de produse de calitate este benefică pentru economia rurală.
- Producătorii pot continua să ofere o gamă diversificată de produse de calitate numai dacă sunt răsplătiți în mod corespunzător pentru eforturile depuse.
- Menținerea și dezvoltarea unui sistem alimentar durabil în zona montană, cu produse înregistrate pe scheme de calitate, poate asigura existența mijloacelor de subsistență pentru producătorii primari din zona montană.

- Consumatorii din UE solicită din ce în ce mai frecvent atât produse de calitate, cât și produse tradiționale, fiind preocupați, de asemenea, de menținerea diversității producției agricole.

Prin susținerea acestor produse și a producătorilor locali, se contribuie nu doar la protejarea mediului și a tradițiilor, ci și la asigurarea unor alimente de calitate superioară pe masa consumatorilor.

Arealul pentru care se aplică această schemă de calitate este zona delimitată conform Ordinului nr. 97/1332/2019 și cuprinde 948 de localități. La sfârșitul lunii aprilie 2026 erau înregistrate un număr de 4.583 de produse agroalimentare, provenite de la 1.518 de producători.

Logo-ul mențiunii de calitate „Produs Montan” – România.

MENTALITĂȚI SOCIALE DIN SPAȚIUL RURAL BUCOVINEAN SURPRINSE ÎN DOCUMENTE DE ARHIVĂ

CZU: 316.334.55:316.62(478)

Aurel PREPELIUC¹ aurelprepeliuc@yahoo.de

¹ Muzeul Național al Bucovinei, Suceava, România.

► **Cuvinte-cheie:** sărbători; crâșmă; petreceri; alcool; lux.

Modernizarea societății românești în perioada interbelică, mult mai evidentă în centrele urbane, nu a ocolit nici lumea satelor. Participarea la viața politică, odinioară selectivă în funcție de starea materială a fost lărgită prin introducerea votului universal, crâșma satului devenind scena unor dezbateri politice pătimașe. Campaniile electorale din lumea satului bucovinean unde disputele dintre partide erau extrem de tensionate constituiau pentru o permanentă sursă de pătimaș conflict pentru „*poporul politicește necopt*” cum reiese dintr-un document de arhivă din anul 1928. Cărciuma era singurul loc de distracție în tot satul și tot acolo se adunau în zilele de duminică și de sărbătoare flăcăii și fetele pentru tradiționala horă populară ce se țineau în aer liber, petrecerea putând continua apoi la interior la lăsarea întunericii, transformându-se într-o seară dansantă când nu lipseau din repertoriul muzicanților nici genuri de muzică mai modernă.

La petrecerile organizate în lumea satului și-a făcut loc cu timpul și regula obținerii unor venituri obținute din vânzarea de bilete de intrare, cărți poștale pentru desemnarea reginei balului, bufet etc. Banii erau destinați unor scopuri nobile cum ar fi repararea unor edificii publice (școli, biserici ș.a.), cumpărarea de cărți pentru biblioteca școlii sau pentru societatea arcășească din localitate.

Adeseori, parohii locale deplâneau în rapoartele trimise periodic prefecturii de care aparțineau degradarea stării religioase și morale a locuitorilor satelor, apreciind că aceste petreceri scoase de sub supravegherea autorității bisericești degenerau lesne în excese bahice, concubinaje și alte fapte de o moralitate îndoielnică: „De un timp însă tineretul aranjează jocuri fără autorizație de la preot, se vede că primăria le permite și primarul ca să-și câștige opliti politici desconsideră răul care-l face tinereții prin desolidarizarea lui de biserică”.

Modernitatea a pătruns și în societatea rurală în multiple planuri chiar dacă, nivelul de intoleranță la nou din lumea satului era încă unul destul de ridicat: „luxul precum sulimanul și pudra te fac a crede că sexul femeiesc este pe cale a face concurență celor de pe Calea Victoriei din București” deplâneau parohul ortodox din Gura Humorului în raportul din luna februarie a anului 1928.

Fotografie de la o nuntă tradițională desfășurată în gospodărie,
comuna Arbore, județul Suceava, colecția personală Aurel Prepeliuc.

EFECTE ALE ACTIVITĂȚII CULTURAL-ARTISTICE ASUPRA REPERTORIULUI DE JOCURI TRADIȚIONALE

CZU: 793.31:39

Cristian MUȘA¹ cristian.musa@yahoo.com

¹ Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”, Academia Română, București, România.

► **Cuvinte-cheie:** jocuri tradiționale, ansamblu folcloric, coregrafie, identitate, reconstituire.

Jocurile tradiționale sunt rezultatul unor nevoi rituale, ceremoniale și sociale ale insului folcloric, o punte de trecere de la o stare socială la alta, o formă de manifestare prin care omul „vechi” îndeplinea ritualuri de apărare, fertilitate, vindecare, chema ploaia în momente de secetă, asigura conexiunea între membrii comunității. Deci jocul tradițional, această „entitate”, parte a întregului de manifestări culturale, care la rândul său este, de asemenea, un întreg care adună laolaltă multe alte limbaje artistice, alte forme de manifestare și de trai la nivel simbolic al omului satului, se găsește ca un element fundamental în funcționarea sistemului culturii tradiționale.

La fel ca multe alte forme de exprimare și de transmitere ale culturilor orale, jocurile tradiționale reprezintă niște exemple importante de istorie, cultură și identitate, iar aceste forme de manifestare culturală nu poartă numai trăsături ale unui grup uman particularizat – cel care le colportează, și le asumă și transmite o anumită cultură – ci ale tuturor grupurilor sau comunităților care au intrat în contact cu el.

Încă din evul mediu jocurile tradiționale încep să-și schimbe funcția în primul rând prin adoptarea jocurilor de perechi. Dacă jocurile de grup puteau să îndeplinească anumite funcții rituale, beneficiar fiind grupul, jocurile de perechi fac transferul către beneficiile individuale sau de cuplu, se accentuează funcția de flirt, de cooperare cu partenerul.

Cele mai multe aspecte care țin de identitatea actuală a jocurilor tradiționale, de reorganizare și refuncționalizare a acestora au avut loc în urmă cu mai mult de un veac, după ce viața folclorică a fost transformată în act artistic pe scenă.

Jocul tradițional a fost una dintre creațiile țărănești cele mai mult folosite în momente spectaculare pe scenă, de aceea au fost ținta multor acțiuni de reorganizare atât din punct de vedere al structurii și a aspectelor stilistice, cât, mai ales, din punct de vedere funcțional. Aceste acțiuni au făcut ca în cele mai multe situații repertoriul coregrafic al unei comunități să nu mai fie compatibil cu structura culturală a spațiului în care este interpretat și în care cercetătorul îl identifică prin anchetele de

culegere. Aceste aspecte ridică mai multe semne de întrebare în ceea ce înseamnă funcția, stilul, structura care dau valențele identitare ale unei comunități sau unui areal mai mare și obligă cercetătorul să realizeze o culegere de tipul reconstituirii pentru a identifica specificul coregrafic local și intervențiile exterioare aplicate acestuia în cadrul activităților cultural-artistice.

Taraf din Deleni, Iași, în timpul culegerii prin reconstituire a repertoriului muzical-coregrafic, 15 mai 2024.

Activitățile de cercetare au fost susținute de Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” al Academiei Române, în parteneriat cu Centrul Cultural Județean Arad și Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Iași.

DINAMICA SPAȚIULUI MUZEAL ÎN CONTEXTUL CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL: GĂZDUIREA FAMILIILOR DE REFUGIAȚI BASARABENI ÎN MUZEUL NAȚIONAL AL SATULUI „DIMITRIE GUSTI”

CZU: 069:314.745.22(478=498)”1940/1948”

Eugen ȚEPEȘ-STROIA¹ eugen.tepes.stroia@gmail.com

¹ Departamentul Muzeologie-Cercetare, dezvoltare colecții, evidență științifică și gestionară a patrimoniului muzeal. Arhiva istorică, Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti”, București, România.

► **Cuvinte-cheie:** Basarabia, Muzeul Satului Românesc, patrimoniu etnografic, refugiați basarabeni, memorie colectivă.

Relația dintre Basarabia și Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti” trebuie înțeleasă în contextul mai larg al procesului de integrare culturală a provinciei în cadrul României Mari după anul 1918. Unirea Basarabiei cu România, votată de Sfatul Țării la 27 martie 1918, a reprezentat nu doar un act politic, ci și integrarea unei provincii marcate de peste un secol de dominație țaristă, într-un proiect național orientat spre recuperarea și valorizarea identității culturale românești. În discursurile vremii, Basarabia era percepută drept un spațiu al continuității românești dintre Prut și Nistru, iar integrarea sa în cadrul statului român presupunea și o reafirmare simbolică prin cultură, educație și patrimoniu.

În acest context se înscriu și cercetările desfășurate de Dimitrie Gusti și de echipele Școlii Sociologice de la București în Basarabia, în special campania monografică de la Cornova din anul 1931. Aceste investigații urmăreau analiza vieții sociale, economice și culturale a satului basarabean.

și integrarea lui în proiectul amplu de cunoaștere a lumii rurale românești. Cercetările realizate în Basarabia au contribuit nu doar la dezvoltarea sociologiei monografice, ci și la conturarea unei imagini culturale asupra provinciei în cadrul discursului identitar interbelic.

Rezultatele cercetărilor desfășurate în Basarabia au avut un rol important în organizarea Muzeului Satului Românesc inaugurat în anul 1936. În cadrul muzeului au fost transferate trei gospodării basarabene provenite din Stoicani (Soroca), Ignăței (Orhei) și Olănești (Cetatea Albă), alături de patru mori de vânt reprezentative pentru peisajul rural dintre Prut și Nistru. Aceste construcții aveau rolul de a integra Basarabia în geografia simbolică și culturală a României Mari, ilustrând specificul arhitecturii și al civilizației țărănești basarabene.

Destinul acestui patrimoniu avea însă să fie profund marcat de evenimentele dramatice ale anului 1940. După ocuparea Basarabiei de către Uniunea Sovietică, numeroși refugiați basarabeni și bucovineni au ajuns la București, iar municipalitatea a decis ca unele gospodării din Muzeul Satului să fie folosite pentru găzduirea acestora. În lipsa altor soluții, refugiații au rămas în muzeu până în anul 1948. Astfel, Muzeul Satului a depășit funcția sa exclusiv muzeografică și a devenit un spațiu al refugiului și al supraviețuirii, în care memoria Basarabiei pierdute s-a intersectat cu experiența concretă a deșrădăcinării.

Cherhanaua și cele 4 mori de vânt din Basarabia (1937).

IDENTITY AND TECHNICAL CONFIGURATIONS OF THE BLACKSMITHING COMMUNITY IN JUPÂNEȘTI, ARGEȘ: BETWEEN TRADITIONAL CRAFT AND CULTURAL HERITAGE

CZU: 39:672-051(=214.58)(498)

Elena IAGĂR¹ elena_iagar@yahoo.com

¹ Romanian Academy of Romanian Scientist, Bucharest, Romania.

► **Keywords:** Roma people; intangible cultural heritage; ethnic identity; traditional craftsmanship; collective memory.

The present study examines the identity dimensions and technical traditions of the blacksmithing community in Jupânești, Argeș County, highlighting the role of traditional metalworking as both a socio-economic resource and a marker of local cultural identity. Rather than offering a simple historical overview, the research focuses on the cultural significance of blacksmithing within the local Roma community, where the craft has been preserved across generations as a defining occupational and symbolic practice.

Historical documents issued by princely chancelleries from the fifteenth century attest to the strategic importance of blacksmiths in Wallachian society. Their indispensable contribution to princely courts, monasteries, and rural communities was recognized through various fiscal privileges and exemptions from public obligations. By the seventeenth century, blacksmithing had reached a remarkable level of technical sophistication, reflected in the existence of numerous specializations, including locksmithing, farriery, and weapon manufacturing. Such diversification required advanced knowledge of pyrometallurgical techniques and the ability to process metal at temperatures exceeding 1000°C.

From a sociological perspective, the forge represented more than a production site; it functioned as a centre of community life and economic stability. Unlike the predominantly agrarian population, blacksmiths occupied a distinct position as highly specialized craftsmen whose services were essential to the functioning of pre-industrial society. Their economic value is evident in property relations during the eighteenth and nineteenth centuries, when skilled blacksmiths were regarded as significant assets and frequently appeared in major transactions or aristocratic dowries.

A crucial aspect of blacksmithing involved maintaining rural transport systems. In a society dependent on animal traction, blacksmiths ensured the functionality of wagons, carts, and horseshoes, thereby supporting trade, agricultural production,

and regional mobility. Until the spread of industrial manufacturing, the forge remained the primary source of essential metal components, including axles, wheel rims, and fastening elements.

Although industrialization greatly diminished the practical necessity of the craft, blacksmithing has recently been reinterpreted as an important element of intangible cultural heritage. The case of Master Marin Vasile, recognized with the title of “Living Human Treasure,” illustrates the resilience of traditional technical knowledge. His work demonstrates that blacksmithing is not merely a utilitarian occupation but also a repository of collective memory, cultural continuity, and empirical expertise. Through the preservation and promotion of ancestral skills, Marin Vasile contributes to safeguarding the heritage of the local Roma community and transforming a historical occupation into a recognized symbol of Romania’s cultural diversity.

The Blacksmith's Forge as a Space of Cultural Memory and Ethnic Identity.

DIASPORA CA SPAȚIU SOCIAL ȘI SIMBOLIC ÎN LITERATURA ROMÂNĂ CONTEMPORANĂ

CZU: 821.135.1.09:316.347-054.72(=135.1)

Ciprian APETREI¹ ciprian.apetrei@yahoo.com

¹ Facultatea de Litere, Universitatea din București, București, România.

► **Cuvinte-cheie:** migrație; transnaționalitate; hibridizare culturală; apartenență.

Literatura diasporei românești oferă un cadru privilegiat pentru analiza modului în care identitatea, memoria și practicile culturale sunt reconfigurate în context migrator. Migrația postcomunistă a produs nu doar mobilitate geografică, ci și transformări profunde ale structurilor sociale și ale formelor de apartenență, reflectate în mod direct în discursul literar. În acest sens, literatura devine un spațiu de observare și interpretare a proceselor prin care comunitățile diasporice își negociază identitatea în absența unei continuități teritoriale. Această perspectivă permite înțelegerea diasporei nu ca o simplă extensie a spațiului național, ci ca un cadru autonom de producere a sensului cultural.

Comunicarea analizează texte literare și publicații culturale ale diasporei românești, tratate ca forme de discurs în care identitatea este construită și reconfigurată. Corpusul include poezie, proză scurtă, eseu și texte publicate în reviste ale diasporei, care reunesc dimensiunea literară și pe cea reflexivă. Aceste texte reflectă dinamica unor comunități care își organizează experiența prin raportare la „acasă”, la limba maternă și la memoria colectivă. „Acasă” nu mai apare ca un reper geografic stabil, ci ca o construcție simbolică, reactivată prin limbaj și experiență. Dorul, memoria, limba și tensiunea dintre integrare și apartenență devin structuri recurente ale discursului literar, care dau formă unei identități situate între continuitate și transformare. Analiza acestor texte evidențiază faptul că literatura nu doar exprimă experiența diasporică, ci o organizează într-o formă inteligibilă, accesibilă comunității.

În acest context, obiceiurile și practicile sociale sunt reinterpretate și adaptate. Sărbătorile, ritualurile familiale și formele de solidaritate comunitară nu dispar, ci capătă noi funcții, contribuind la menținerea unei coeziuni simbolice. Literatura surprinde aceste transformări și le organizează într-un cadru narativ care permite articularea unei experiențe colective. Textele literare funcționează astfel ca spații de sedimentare a memoriei și ca instrumente de transmitere a unor modele culturale, facilitând continuitatea identitară în condiții de mobilitate și fragmentare.

Analiza se sprijină pe conceptele de „identitate ca proces” (Stuart Hall), „spațiu intermediar” (Homi Bhabha) și „memorie culturală” (Jan Assmann), pentru a evidenția faptul că identitatea diasporică se constituie prin discurs și practici sim-

bolice. Aceste concepte sunt aplicate în interpretarea textelor, evidențiind modul în care diferența, mobilitatea și memoria generează forme hibride de apartenență. Literatura nu reflectă doar aceste procese, ci participă activ la configurarea lor, oferind forme de sens prin care experiența migratorie este înțeleasă și integrată într-un orizont cultural mai larg.

Comunicarea evidențiază faptul că diaspora nu reprezintă doar o ruptură, ci și un spațiu de reconstrucție, în care structurile sociale și practicile culturale sunt resemnificate. Literatura diasporei apare astfel ca un document esențial pentru înțelegerea modului în care comunitățile își reconstruiesc identitatea într-un context transnațional, articulând forme de apartenență care depășesc granițele geografice și culturale.

Odiseea simbolică a comunităților românești contemporane.

STRUCTURI SOCIALE TRADIȚIONALE ȘI POLITICI ADMINISTRATIVE CONTEMPORANE: ÎNTRE CONTINUITATE ȘI TRANSFORMARE

CZU: 351/354:316.334.55

Claudia-Rodica POPA¹ claudiarodicapopa@gmail.com

George NICULESCU² gniculesco@yahoo.com

¹ Școala doctorală în Drept, Științe Politice și Administrative, Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”, Chișinău, Republica Moldova.

² Departamentul de Administrarea Afacerilor, Marketing și Contabilitate, Facultatea de Științe Economice și Ecologie, Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”, Chișinău, Republica Moldova.

► **Cuvinte-cheie;** politici publice; identitate comunitară; guvernanță locală; modernizare; drept administrativ.

Articolul analizează relația dintre structurile sociale tradiționale și politicile administrative contemporane, evidențiind tensiunile și convergențele dintre continuitatea formelor comunitare istorice și imperativele modernizării administrative. Printr-o abordare interdisciplinară, aflată la intersecția dreptului administrativ, sociologiei și etnologiei, studiul argumentează că politicile publice nu doar reglementează comunitățile, ci contribuie activ la redefinirea identităților sociale și la remodelarea relațiilor dintre indivizi și instituții.

Transformările accelerate ale societății contemporane au adus în prim-plan problematica raportului dintre structurile sociale tradiționale și mecanismele moderne de guvernanță. În special în mediul rural sau în comunitățile cu o identitate istorică puternică, această relație nu poate fi redusă la o opoziție simplă între tradiție și modernitate. Ea presupune procese complexe de adaptare, negociere și reinterpretare a normelor sociale și culturale. Structurile tradiționale continuă să influențeze comportamentele colective prin intermediul relațiilor de rudenie, al solidarității locale și al valorilor transmise între generații.

Dreptul administrativ, ca instrument de organizare a vieții publice, este chemat să medieze această relație. Se ridică astfel întrebarea în ce măsură politicile administrative contemporane pot integra structurile sociale tradiționale fără a le diminua funcția identitară. Răspunsul presupune recunoașterea faptului că tradiția nu reprezintă doar o moștenire culturală, ci și un mecanism de coeziune socială și de legitimare a practicilor comunitare.

Politicile administrative moderne sunt fundamentate pe principii precum legalitatea, eficiența, transparența și responsabilitatea. Acestea urmăresc standardizarea

și predictibilitatea proceselor administrative, însă aplicarea lor uniformă poate genera dificultăți atunci când ignoră particularitățile culturale ale comunităților locale. Din această perspectivă, eficiența intervenției administrative depinde de capacitatea instituțiilor de a adapta politicile publice la specificul social și cultural al grupurilor vizate.

Analiza evidențiază că modernizarea nu presupune eliminarea tradiției, ci integrarea acesteia într-un cadru normativ flexibil și adaptat realităților contemporane. Continuitatea și schimbarea trebuie înțelese ca procese complementare: tradiția oferă resurse identitare și simbolice, iar administrația asigură cadrul necesar dezvoltării și funcționării comunităților. În consecință, una dintre principalele provocări ale dreptului administrativ contemporan este construirea unui model de guvernare care să valorifice patrimoniul social și cultural local, contribuind la dezvoltarea durabilă și la consolidarea coeziunii comunitare.

Tradiția nu este povara trecutului, ci sursa viitorului.

ONOMASTICA SACRĂ ȘI DEMONICĂ ÎN SURSE ETNOGRAFICE, DOCUMENTARE ȘI ARTISTICE

CZU: 81'373.23:398(=135.1)

Ina ISAC^{1, 2, 3, 4} ina.isac.toderasco@gmail.com

¹ Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Butuceni, Republica Moldova.

² Institutul Patrimoniului Cultural, Chișinău, Republica Moldova.

³ Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România, București, România.

⁴ Uniunea Autorilor și Realizatorilor de Film din România, București, România.

► **Cuvinte-cheie:** cultură tradițională românească; surse etnografice; imaginar mitico-religios; bine; rău.

Onomastica sacră și demonică reprezintă un aspect însemnat al culturii tradiționale românești, reflectând modul în care comunitățile au interpretat relația dintre lumea divină și cea supranaturală. În mentalitatea tradițională, numele atribuite divinităților și entităților supranaturale exprimă adesea atribute, funcții și caracteristici simbolice, identitatea lor ultimă fiind percepută ca tainică și inaccesibilă omului. Numele personajelor sacre și demonice, consemnate în surse etnografice, documentare și artistice, constituie mărturii valoroase privind credințele, practicile religioase și imaginarul colectiv al românilor.

În cultura românească, onomastica sacră include numele lui Dumnezeu, Iisus Hristos, Sfântul Duh, Sfânta Treime, ale Maicii Domnului, ale sfinților și ale altor personaje asociate imaginarii creștine. Aceste nume sunt deseori prezente în folclorul românesc, în legende, povești, povestiri populare, colinde, descântece și rugăciuni, având rol apotropaic și educativ. De asemenea, nume de persoane, localități și sărbători derivă din numele sfinților, evidențiind rolul central al creștinismului și demonstrând influența puternică asupra vieții comunitare.

În contrast, onomastica demonică reunește denumiri atribuite forțelor întunericului și ființelor supranaturale din folclor, precum Dracul, Diavolul, Naiba, Necuratul, Nefârtatul, Faraon, Ucigan, Zmeul, Strigoiul, Sărsăilă, Hâdache sau alte entități asociate răului. Varietatea denumirilor oglindește bogăția imaginarii populare, dar și prezența unor prohibiții lingvistice, care au dus la substituirii pentru a evita invocarea directă a lumilor malefice. Aceste apelative nu sunt altceva decât niște epitete care exprimă anumite caracteristici ale personajelor malefice pentru a evita invocarea lor directă. Chiar și folosirea acestor nume mascate evocă prezența respectivelor personaje, motiv pentru care acestea sunt contraccarate prin invocarea sfinților și a divinității creștine prin rostirea unor rugăciuni scurte, a numelor sacre sau prin însemnarea cu semnul crucii.

Analiza comparativă a surselor etnografice, documentare, artistice și a interviurilor de teren evidențiază continuitatea și transformarea acestor nume de-a lungul timpului. Aceste surse oferă o cale de a cunoaște mentalitatea, profunzimea și imaginarul mitico-religios al poporului român. În literatura cultă, artele vizuale și creațiile contemporane, personajele sacre și demonice sunt reinterpretate, păstrând însă elemente esențiale ale simbolismului tradițional. Studiul onomasticii sacre și demonice contribuie astfel la înțelegerea patrimoniului cultural românesc, a mecanismelor de transmitere a valorilor spirituale și a modului în care comunitățile și-au construit reprezentările despre bine și rău în diferite contexte istorice și culturale.

Dumnezeu Tatăl (în trinitate), reprezentare în Muzeul Mănăstirii Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus, județul Brașov, România.

Rangurile ocupate de forțele răului și a binelui, Scenă cu Pilda celor 10 fecioare și scene din Judecata de Apoi. Biserica de lemn cu hramul Sfânta Paraschiva din Desești, Patrimoniul Mondial UNESCO, județul Maramureș, România.
Foto din arhiva personală: Ina Isac.

IDENTITY AND OTHERNESS IN THE TRADITIONAL CATHOLIC COMMUNITIES OF MOLDOVA

CZU: [316.347:282-05]:39(=135.1)

Cătălin-George FEDOR^{1,2} cgfedor@yahoo.com

¹ Olga Necrasov Anthropological and Biomedical Research Center, Romanian Academy, Iași Branch, Iași Romania;

² Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova.

► **Keywords:** ethnic and cultural identity; local specificity; inter-ethnic relations; collective memory; community.

The study investigates the ethnic and cultural identity of Catholic communities in Moldova traditionally associated with the Csango population, focusing on the ways collective identity is constructed, negotiated, and preserved in relation to otherness, cultural influences, and collective memory. The research examines the processes through which ethnic belonging is defined and reinterpreted within complex historical, cultural, and political contexts.

The main objective is to clarify patterns of ethnic self-identification among Catholic populations in central Moldova and to explore the relationships between Romanian identity, Csango identity, and Hungarian cultural influences. The study also analyses interethnic relations, mechanisms of cultural preservation, and the role of local institutions in maintaining community identity.

A mixed-methods approach was employed, combining quantitative and qualitative techniques. The quantitative component included the social distance scale, an inventory of ethnic attributes, and an analysis of representations related to social, symbolic, economic, and political capital. The sample consisted of 466 respondents from four Catholic communities in Moldova, Romania. The qualitative component was based on in-depth individual and group interviews with elderly community members regarded as custodians of collective memory and local traditions.

The findings indicate that the majority of respondents identify primarily as Romanian, although some communities continue to preserve linguistic and cultural elements associated with the Csango dialect and heritage. Significant differences were identified between communities regarding the acceptance of a distinct Csango identity and their relationship with Hungarian culture. Social distance indicators reveal generally positive attitudes toward Romanians, moderate attitudes toward Hungarians and Csangos, and a greater degree of social distance toward Roma populations.

The study emphasizes the important role of the church and educational institutions in promoting the Romanian language and consolidating Romanian national

identity. At the same time, religious practices, traditional customs, folk costumes, and collective memory serve as key mechanisms for preserving local cultural distinctiveness and transmitting identity across generations.

The research concludes that community identity is shaped through the interaction of tradition, religion, language, and collective memory, within a continuous process of negotiation between local belonging and external cultural influences. It also highlights the challenges posed by migration, globalization, and demographic change, which may contribute to the gradual erosion of traditional identity patterns. Consequently, the study underlines the importance of supporting cultural, educational, and community-based initiatives designed to preserve and promote the cultural heritage and collective memory of Catholic communities in Moldova.

Tradition and Community Identity in Rural Moldova.

HEDERA: A EUROPEAN PROJECT ON IN-HOME FAMILY THERAPY

CZU: 364.444:615.851.8-055.5/.7(4)

Sébastien ROUX¹ sebastien.roux5@libertysurf.fr

Núria MOLANO² nuria.molano@eduvic.coop

¹ PREFACE, Erasmus+, Saint-Loubès, France.

² Escola Itinere, EDUVIC SCCL, Barcelona, Spain.

► **Keywords:** family therapy, Erasmus+, In-home intervention.

HEDERA is an innovative European project that addresses structural barriers to accessing family therapy by incorporating the home as a central context for therapeutic intervention. Developed through a collaboration of five social action organizations and co-funded under the Erasmus+ programme (2023–2026), the project responds to the growing complexity of post-pandemic mental health challenges and the need for integrative, context-sensitive approaches.

The HEDERA model, designed in the frame of this project, combines systemic therapy with advances in neuroscience, trauma, and attachment theory, emphasizing the concept of relational health as a foundation for mental well-being. Its methodological framework integrates home-based and office-based interventions, enabling a more ecologically valid understanding of family dynamics. The model was designed, implemented, and empirically evaluated across four European countries (Spain, France, Italy, and Romania), involving 244 families.

Findings from applied research indicate significant improvements in relational health and family satisfaction, highlighting the effectiveness of combining therapeutic contexts. The project further aims to standardize and disseminate this approach through a structured training programme for social and therapeutic professionals, fostering transferable and interdisciplinary competencies.

HEDERA has a strong social dimension because it redefines therapy as an intervention targeting the relationships, contexts, and vulnerabilities that shape contemporary family life.

Overall, HEDERA represents a validated, scalable, and sustainable model that enhances access to family therapy, strengthens professional practice, and contributes to more equitable and effective family support systems across Europe.

HEDERA Erasmus+ Logo.

HEDERA Erasmus+ project 2023-1-ES01-KA220-VET-000164938 has been co-funded by the European Union. We acknowledge the support of all the partners contributing to this project: Agintzari; Caminante; EDUVIC SCCL; HoltIS; La Bottega Dei Ragazzi; and Preface.

VIZIUNE APOCALIPTICĂ ÎN ROMANUL *HERSCHT 07769* DE KRASZNAHORKAI LÁSZLÓ

CZU: 821.511.141.09:1

Laura SÁJTER¹ laurasajter@gmail.com

¹ Departamentul pentru Studii de Hungarologie, Ministerul Afacerilor Externe și Comerțului al Ungariei, Budapesta, Ungaria.

► **Cuvinte-cheie:** incertitudine ontologică; regresie ideologică; stare permanentă a existenței; structuri muzicale; Johann Sebastian Bach.

Studiul propune o interpretare a romanului *Herscht 07769* din perspectiva unei modernități apocaliptice marcate de incertitudine ontologică și regresie ideologică.

Punctul de plecare îl constituie ideea că una dintre experiențele fundamentale ale societăților moderne târzii este incertitudinea radicală a viitorului, care generează nu doar anxietate, ci și răspunsuri ideologice regresive.

În acest context, spațiul periferic est-german (Thuringia) reprezentat în roman funcționează ca un laborator al crizei: dezintegrarea socială, pierderea reperelor și lipsa comunicării produc condițiile radicalizării și ale emergenței unor forme ideologice extreme.

Analiza susține că reprezentarea mediului extremist nu funcționează doar ca un diagnostic social, ci și ca o problemă ontologică. Opțiunile ideologice ale personajelor nu sunt prezentate ca deviații marginale, ci ca reacții la o realitate percepută ca haotică și incomprehensibilă și ca încercări disperate de a face lumea inteligibilă și structurabilă. În centrul acestei lumi pe cale de destrămare se află figura lui Florian Herscht, a cărui traiectorie – de la inocență la violență extremă – configurează o alegorie a prăbușirii granițelor dintre uman și inuman, ordine și dezordine.

Studiul acordă o atenție specială construcției poetice a textului, compus dintr-o singură frază amplă de mai multe sute de pagini, care produce efectul unei realități fără ieșire. Repetițiile ritmice și structurile muzicale, în special referințele la muzica lui Johann Sebastian Bach, funcționează ca un contrapunct simbolic: ele sugerează posibilitatea unei ordini transcendente, dar, în același timp, îi subminează validitatea în fața violenței imanente a lumii. În acest sens, motivul muzicii devine ambivalent, oscilând între promisiunea armoniei și complicitatea cu distrugerea.

Prin integrarea elementelor de metafizică, politică și poetică, romanul construiește o viziune în care apocalipsa nu mai apare ca eveniment viitor, ci ca stare permanentă a existenței. *Herscht 07769* devine astfel nu doar o reflecție asupra crizei contemporane, ci și o expresie formală a acesteia, în care limbajul însuși participă la dinamica dezagregării și a imposibilității constituirii sensului.

Coperta romanului *Herscht 07769* (2021) de László Krasznahorkai. Traducerea (din limba maghiară în engleză de Otilie Mulzet) apărută în 2024 la Editura Tuskar Rock, Londra.

BRIDGING BORDERS OR DEEPENING DIVIDES? A SOCIOLOGICAL REVIEW OF DIGITAL TECHNOLOGIES AND CULTURAL CAPITAL IN MIDDLE AND HIGH SCHOOL EXCHANGES

CZU: 316.346.32-053.6:[316.74:37:004]

Daniela COMAN¹ danielacoman333@gmail.com
Ștefan COJOCARU² contact@stefancojocar.ro

¹ Faculty of Philosophy and Social-Political Sciences, Alexandru Ioan Cuza University, Iași, Romania.

² Faculty of Philosophy and Social-Political Sciences, Alexandru Ioan Cuza University, Iași, Romania.

► **Keywords:** Adolescent Socialization; Virtual Exchange; Cultural Capital; Digital Divide; Digital Sociology.

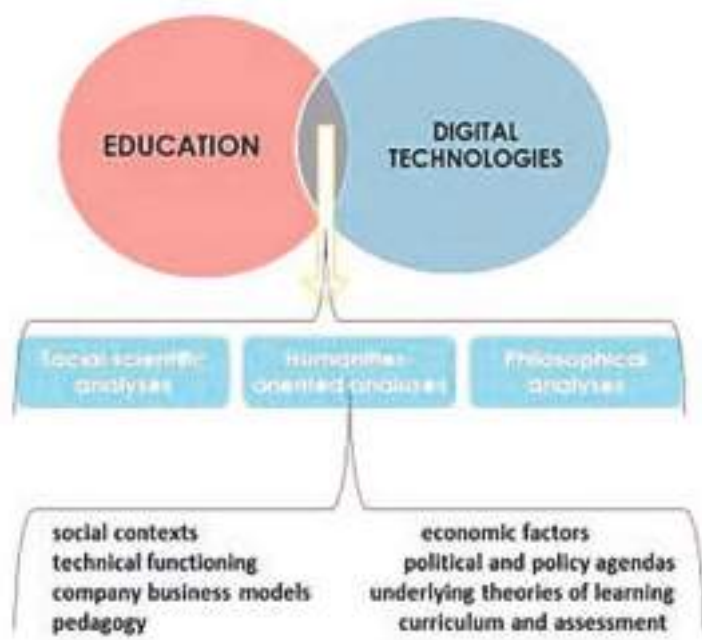
The rapid integration of digital technologies in secondary education has fundamentally transformed the landscape of cross-border student collaboration. This review synthesizes existing sociological literature to examine both the cultural benefits and the latent inequalities embedded in digital school project exchanges, such as telecollaboration and eTwinning initiatives, within middle and high school settings. Drawing primarily upon Pierre Bourdieu's theory of cultural capital and Erving Goffman's framework of social identity construction, the paper explores how computer-mediated communication facilitates intercultural learning during a critical period of adolescent socialization. Unlike traditional study-abroad programs, which are often constrained by financial and geographical barriers, digital exchanges provide broader access to intercultural experiences and global interaction.

The reviewed literature suggests that digital educational partnerships create a democratized "third space" in which students can engage with peers from different cultural backgrounds, negotiate multiple identities, and develop intercultural communication skills. Through regular online interaction, adolescents are encouraged to challenge stereotypes, broaden their perspectives, and acquire forms of cosmopolitan social capital that are increasingly valuable in a globalized world. These experiences contribute not only to cultural awareness but also to the development of empathy, tolerance, and global citizenship competencies.

However, a critical sociological perspective reveals that the benefits of digital exchanges are not distributed equally among all students. Existing research highlights the persistence of the second-level digital divide, reflected in differences in digital literacy, technological skills, and the ability to effectively use online resources. Socio-economic disparities continue to shape students' opportunities for

participation and engagement. Furthermore, many digital exchange programs rely heavily on dominant international languages, particularly English, which may reinforce forms of linguistic inequality and cultural hierarchy within educational environments.

Ultimately, this review argues that digital technologies offer significant opportunities for intercultural dialogue and adolescent cross-cultural socialization. Nevertheless, their transformative potential depends on broader social conditions, including equitable access to technology, adequate digital competencies, and inclusive pedagogical strategies. Consequently, educational policies and school practices must address structural inequalities in order to ensure that digital collaboration becomes a genuinely inclusive tool for intercultural learning and social development.

An interdisciplinary research paradigm on digital technologies used in school exchange cultural projects.

REORGANIZING THE LOCAL ORDER: ALGORITHMIC INFRASTRUCTURES, SOCIAL PRACTICES, AND NEW IDENTITIES IN ROMANIAN COMMUNITIES

CZU: [316.74:004.8]:316.334.55

Dan CHIRIBUCĂ¹ dan.chiribuca@ubbcluj.ro

¹ Department of Sociology, Faculty of Sociology and Social Work, Babeș-Bolyai University, Cluj-Napoca, Romania.

► **Keywords:** algorithmic symbolic capital; hybrid social fields; platform infrastructures; normative authority; local identities.

This paper examines how artificial intelligence and algorithmic infrastructures transform local communities by reshaping their social practices and modes of symbolic legitimacy. Whereas existing sociological approaches to AI and algorithms have predominantly focused on their impact at the individual and societal levels, this study focuses on communities as social spaces increasingly reorganized through algorithmic mediation. Drawing on Pierre Bourdieu's field theory alongside recent contributions from critical algorithm studies, the paper conceptualizes local communities as *hybrid social fields* in which interactions, norms, and legitimacy are co-produced by local actors and transnational algorithmic systems. The central argument is that algorithms do not merely mediate communication; they actively reorganize the conditions through which communities generate visibility and recognition, thereby reshaping the social order itself. Algorithms operate as invisible infrastructures that produce and redistribute symbolic capital through platform-based mechanisms of engagement and amplification. As a consequence, local communities become dependent on external digital infrastructures for normative validation. To capture and explain these transformations, the study proposes the concept of *algorithmic symbolic capital*, defined as forms of influence and legitimacy accumulated through platform-mediated visibility and engagement metrics. The study further argues that platforms and algorithms induce emergent forms of standardization that reconfigure local norms and everyday practices. Continuous exposure to algorithmically distributed digital content contributes to the relocation of normative authority from locally embedded structures – family traditions and local customs – toward externally mediated systems of validation. In this context, communities increasingly rely on platform infrastructures for recognition and participation, while local identities become integrated into broader transnational circuits of representation.

Methodologically, the research employs a comparative qualitative multi-case design focused on offline local communities in Romania.

The study combines digital content analysis, interpretive analysis of visibility infrastructures, document analysis, and cross-case comparison. Three contrasting cases were selected following a “most different cases” logic: Ciugud (algorithmic governance and smart village branding), Rotunda (algorithmic normativity and digitally mediated symbolic sanction), and Miercurea Ciuc (symbolic hybridization and platformised local identity). The empirical material consists exclusively of publicly accessible digital data, including institutional communication, media coverage, administrative documents, and platform-based user interactions.

Digital visibility and community development.

PARTICIPATORY ACTION RESEARCH WITH VULNERABLE YOUTH: METHODS, EMPOWERMENT, AND THE PRODUCTION OF DISTINCT KNOWLEDGE

CZU: 316.77-053.6(=214.58):303.4

Daniela COJOCARU¹ dananacu@gmail.com

¹ Faculty of Philosophy and Social-Political Sciences, Alexandru Ioan Cuza University, Iași, Romania.

► **Keywords:** participatory action research; photovoice; community mapping; Roma youth; childhood sociology.

Participatory approaches in social research with children and young people share a common principle, that research is conducted *with* participants, not *about* them. In these approaches, children and young people are treated as partners in knowledge production, as experts of their own lives, and as holders of a distinctive perspective on social reality. What distinguishes participatory methods from conventional research is that participants are involved not only in data collection, but also in defining the research problem, choosing the instruments, interpreting the data, and proposing actions for change.

Participatory action research (PAR) functions simultaneously as a methodology of inquiry and a process of social transformation. This dual nature makes it particularly suited for research with vulnerable and marginalized groups, where the production of knowledge and the empowerment of participants are inseparable goals. PAR produces epistemically distinct knowledge by accessing the *insider perspective* of participants' own subculture, generating data that adult-led research alone cannot replicate.

To illustrate these dynamics, this paper presents the EU PEER project (*Participation, Empowerment, Equality and Rights*), coordinated by the Babeș-Bolyai University, Cluj-Napoca, which involved Roma youth aged 11–18 from nine European countries.

Through two iterative cycles of action research, participants used community mapping and photovoice to document spaces of inclusion and exclusion, identify patterns of marginalization, and formulate collective action plans. The project demonstrated that young Roma participants produced qualitatively different knowledge about their lived experience of exclusion – knowledge that institutional reports and standardized surveys had not captured – while simultaneously developing internal community capacity through peer facilitator training that persisted beyond the project's duration.

Childhood – the space of discovery and learning.

SPAȚIU, COMUNITATE ȘI IDENTITATE: DINAMICI SOCIALE ALE SEGREGĂRII ÎN MEDIUL ȘCOLAR

CZU: 37.015.4:316.347(=214.58)(498)

Luminița COSTACHE¹ lcostache@unicef.org

¹ UNICEF România, București, România.

► **Cuvinte-cheie:** incluziune educațională; vulnerabilitate socială; echitate educațională; monitorizare instituțională; politici publice.

Segregarea școlară reprezintă una dintre principalele provocări ale sistemelor educaționale contemporane, deoarece reflectă și reproduce inegalitățile sociale existente în comunități. Lucrarea analizează dinamica socială a segregării în spațiul școlar pornind de la rezultatele primului exercițiu național de monitorizare a segregării în învățământul preuniversitar din România, realizat în anul școlar 2024–2025. Acest demers instituțional a fost implementat în baza cadrului legislativ stabilit prin Legea învățământului preuniversitar nr. 198/2023 și Ordinul ministrului educației nr. 7.701/2024, care introduce un mecanism sistematic de identificare, monitorizare și prevenire a segregării școlare.

Analiza evidențiază modul în care distribuția elevilor în spațiul educațional, la nivelul clădirilor, al claselor și chiar al poziționării în interiorul clasei, poate reflecta structuri sociale mai largi legate de statut socio-economic, apartenență etnică, dizabilitate sau mediul de rezidență. Datele colectate prin platforma națională SIIIR indică faptul că cele mai frecvente forme de segregare apar în raport cu indicatorii criteriului socio-economic, precum nivelul de educație al părinților, statutul de beneficiar al bursei sociale sau proveniența din familii monoparentale. În același timp, segregarea pe criterii etnice, în special în cazul elevilor romi, și cea asociată dizabilității continuă să reprezinte realități semnificative ale sistemului educațional.

Rezultatele sugerează existența unor forme de segregare intersecțională, în care mai multe vulnerabilități se suprapun, amplificând riscul de excluziune educațională și limitând accesul egal la oportunități de învățare. În acest context, școala apare nu doar ca spațiu de educație, ci și ca un spațiu social în care identitatea, apartenența și diferențele comunitare sunt negociate și reproduse. Totodată, analiza relevă variații importante între județe, indicând faptul că segregarea școlară nu este un fenomen uniform, ci este puternic influențată de contextul social și demografic local.

Studiul subliniază importanța dezvoltării unor mecanisme instituționale solide de monitorizare și intervenție, precum și rolul colaborării dintre autorități educaționale, comunități locale și organizații ale societății civile. Monitorizarea

sistematică a segregării școlare poate deveni astfel un instrument esențial pentru formularea unor politici publice orientate spre echitate și incluziune. Prin integrarea acestor date în procesele de guvernare educațională, sistemul educațional românesc are oportunitatea de a transforma școala într-un spațiu mai echitabil, capabil să reducă inegalitățile sociale și să promoveze coeziunea comunitară.

Reprezentare schematică a nivelurilor spațiale de manifestare a segregării școlare și a criteriilor de vulnerabilitate monitorizate în sistemul educațional românesc.

Activitățile de colectare și raportare a datelor au fost coordonate de Ministerul Educației și Cercetării, cu asistență tehnică din partea UNICEF, în cadrul unui proiect finanțat de Uniunea Europeană prin Instrumentul de Suport Tehnic, implementat în cooperare cu Comisia Europeană.

MORALITATEA INTERNĂ A MEDICINEI – UN DIALOG ÎNTRE PROFESIE ȘI SOCIETATE

CZU: 614.253:17

Liviu OPREA¹ liviu.oprea@gmail.com

¹ Universitatea de Medicină și Farmacie „Grigore T. Popa” din Iași, Iași, România.

- **Cuvinte cheie:** moralitate internă; etică medicală; virtuți profesionale; relația medic-pacient; constructivism social.

Medicina nu este doar aplicarea tehnică a unor cunoștințe științifice, ci o practică înrădăcinată în valori morale intrinseci. Conceptul de moralitate internă a medicinei, teoretizat de Edmund Pellegrino, se referă la principiile etice care nu sunt impuse din exterior profesiei, ci derivă din însăși natura actului medical – din întâlnirea dintre un om vulnerabil care suferă și un altul capabil să-l ajute.

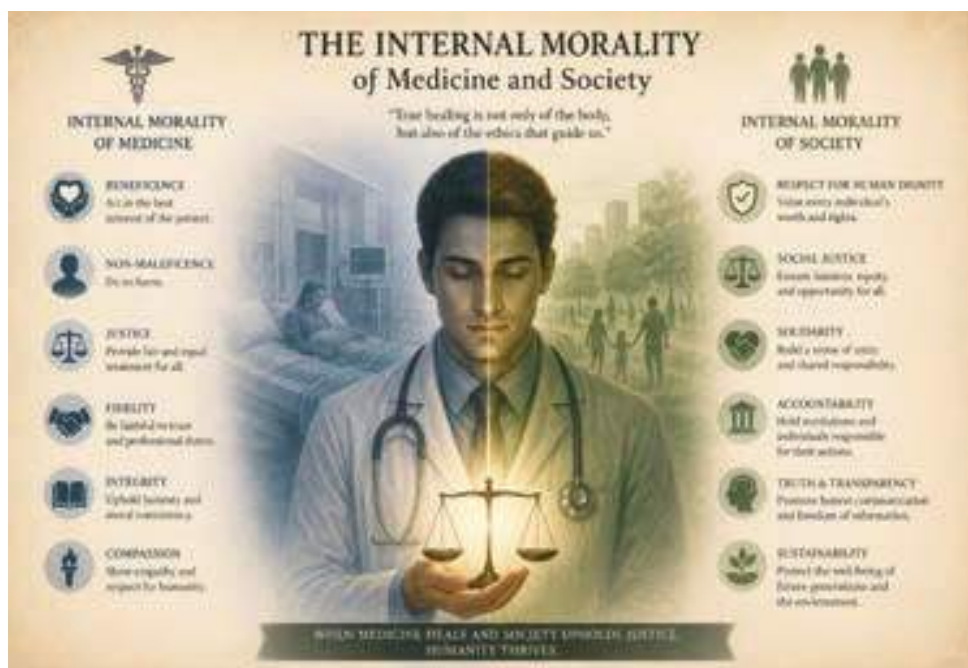
În centrul medicinei stă binele pacientului, articulat prin două imperative complementare, dar distincte: non-maleficența – obligația de a nu face rău, exprimată consacrat prin *primum non nocere* – și beneficența, datoria activă de a acționa în interesul celui care suferă. Aceste imperative nu sunt convenții arbitrare; ele se nasc din asimetria fundamentală a întâlnirii clinice, în care pacientul își încredințează corpul și intimitatea unei persoane în care trebuie să aibă încredere.

Practica medicală autentică presupune un țesut de exigențe morale de naturi diferite. Există virtuțile profesionale – fidelitatea față de încredere, compasiunea, *phronesis*-ul, integritatea – la care se adaugă principii orientative, precum respectul pentru autonomie, și datorii codificate, precum confidențialitatea. Competența funcționează ca standard tehnic fără de care toate celelalte rămân fără obiect. Această arhitectură nu este opțională, ci constitutivă pentru identitatea profesiei.

Moralitatea internă nu există într-un vid. Ea se construiește în dialog permanent cu societatea, în care ambele părți au legitimitate proprie: profesia aduce o tradiție de cunoaștere și un angajament față de bolnav, iar societatea formulează cerințe legitime de transparență, justiție distributivă și echitate. Robert Veatch a contestat chiar ideea unei moralități cu adevărat *intrinseci* medicinei, argumentând că valorile profesiei sunt rezultatul unei negocieri sociale. Indiferent de poziție, dialogul rămâne necesar.

Medicina actuală se confruntă cu dileme care îi testează coerența morală: comercializarea îngrijirilor, protocolizarea excesivă, tehnologiile emergente, inegalitățile în acces. Răspunsul profesiei nu poate fi nici pur tehnocratic, nici pur defensiv – el trebuie să rămână ancorat în valori fundamentale, dar deschis față de transformările legitime.

Moralitatea internă funcționează ca o busolă care orientează medicina în fața schimbărilor. Menținerea ei nu înseamnă conservare rigidă, ci capacitatea de a purta un dialog autentic – în interiorul profesiei, cu pacientul și cu societatea – astfel încât medicina să rămână, în esența ei, o practică morală în slujba omului care suferă.

Moralitatea internă a medicinei și responsabilitatea socială:
între vindecare, justiție și demnitate umană.

O PERSPECTIVĂ CONSTRUCȚIONISTĂ DESPRE INDIVID, GRUP ETNIC ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ

CZU: [351.83:316.356.4]:351.75

Tiberiu ILIE¹ ilie_tib@yahoo.com

¹ Colegiul Național „Bogdan Petriceicu Hașdeu”, Buzău, România.

► **Cuvinte-cheie:** securitate națională; etnie; construcționism; libertate.

Articolul analizează relația dintre individ, comunitățile etnice și securitatea națională dintr-o perspectivă centrată pe construcționismul social, punând în prim-plan dimensiunea socială și identitară a acestor raporturi. Autorul propune o schimbare de perspectivă, în care securitatea națională nu mai este exclusiv responsabilitatea instituțiilor statului, ci rezultatul unei construcții colective, modelate de interacțiunile sociale și de identitățile asumate de indivizi în cadrul grupurilor din care fac parte. Studiul se înscrie într-o cercetare mai amplă dedicată definirii securității umane în societatea românească, structurată pe dimensiuni esențiale precum cea financiară, de sănătate, educațională, de protecție socială, juridică și etnică, toate având implicații asupra modului în care indivizii își construiesc sentimentul de apartenență și siguranță.

Cercetarea se bazează pe interviuri aprofundate realizate cu membri ai unor comunități etnice diverse din România (români, maghiari, germani și romi), interpretate prin metoda Grounded Theory. Scopul principal a fost surprinderea modului în care identitatea etnică și apartenența socială influențează percepțiile asupra echilibrului dintre libertatea individuală și interesul colectiv, precum și asupra sentimentului de securitate.

Relația Libertate–Securitate este înțeleasă de participanți ca una de interdependență, în care libertatea individuală este filtrată prin norme sociale și responsabilități față de ceilalți membri ai comunității. Astfel, identitatea socială implică nu doar drepturi, ci și o internalizare a limitelor necesare coexistenței.

Rolul educației și al statutului social apare ca un factor definitoriu în configurarea raportării la securitate: persoanele cu un nivel educațional ridicat manifestă o asumare activă a propriei siguranțe, în timp ce, în contexte sociale fragile, se conturează fenomenul de „neputință învățată”, reflectând o ruptură între individ și instituțiile statului, cu impact asupra identității civice.

Dimensiunea etnică este esențială în construirea sentimentului de securitate, oferind solidaritate, recunoaștere și coeziune internă. Studiul evidențiază faptul că reprezentarea echitabilă a minorităților în instituțiile de securitate contribuie la consolidarea încrederii și la integrarea identitară în cadrul statului.

Pilonii securității sunt definiți în termeni sociali și identitari: securitatea ca sentiment (modelat de educație și experiență), ca identitate (derivată din apartenența la familie și grup) și ca atitudine (reflectedă în participarea activă la viața comunității).

În concluzie, securitatea națională este rezultatul agregării securităților individuale, profund ancorate în relații sociale și identități colective. Aceasta se consolidează prin încredere reciprocă, recunoaștere și respectarea drepturilor, susținute de un sistem de justiție funcțional. Diversitatea etnică, atunci când este gestionată prin dialog și incluziune, devine o resursă de coeziune socială și un fundament al unei identități colective robuste.

Securitățile individuale, indiferent de etnie, generează securitate de grup.

REPREZENTĂRI SOCIALE ȘI IDENTITATE COMUNITARĂ. STUDIU DE CAZ: MUNICIPIUL BUZĂU

CZU: 316.334.56:316.752(498)

Laura Gabriela GIURCĂ¹ giurcalaura69@gmail.com

¹ Cercetător independent, Buzău, România.

► **Cuvinte-cheie:** identitate locală; comunitate locală; reprezentări sociale; specific local.

Studiul își propune evaluarea identității și specificului municipiului Buzău așa cum sunt acestea reflectate în conștiința locală, cu accent pe percepțiile tinerilor și pe modul în care comunitatea își proiectează viitorul. Sunt analizate dimensiuni precum imaginea orașului în mentalul colectiv, trăsăturile identitare atribuite locuitorilor, raportarea la valorile tradiționale și perspectivele de dezvoltare locală.

Cercetarea pornește de la premisa că identitatea comunitară reprezintă un construct dinamic, rezultat din interacțiunea dintre memoria colectivă, experiențele cotidiene și aspirațiile privind viitorul. Apartenența la comunitate este definită prin semnificațiile atribuite elementelor materiale și simbolice ale spațiului local, precum patrimoniul cultural, instituțiile, tradițiile și relațiile sociale. În această perspectivă, identitatea locală nu este o realitate fixă, ci un proces continuu de reinterpretare și negociere socială.

Abordarea metodologică este una mixtă, combinând metode cantitative și calitative. Componenta cantitativă utilizează un sondaj aplicat pe un eșantion reprezentativ de respondenți, incluzând întrebări deschise, inventarul de attribute identitare, analiza capitalurilor (economic, social, cultural și simbolic) și scala distanței sociale. Componenta calitativă se bazează pe interviuri comprehensive, analizate prin codare și interpretare conform metodologiei Grounded Theory. Această abordare permite surprinderea atât a tendințelor generale, cât și a semnificațiilor atribuite experienței de a locui în municipiul Buzău.

Rezultatele evidențiază o imagine ambivalentă a orașului. Pe de o parte, Buzăul este perceput ca un spațiu accesibil, cu resurse istorice și potențial turistic, iar locuitorii sunt caracterizați drept harnici și ospitalieri. Pe de altă parte, respondenții semnalează probleme legate de infrastructură, aglomerație și lipsa unei identități vizuale suficient de bine conturate. Tradiția Drăgaica este identificată drept principalul simbol local și unul dintre cele mai importante repere ale memoriei colective. Totodată, apar percepții contrastante asupra buzoienilor, oscilând între aprecieri privind inteligența și spiritul practic și critici referitoare la pasivitate sau lipsă de implicare civică.

Analiza relevă că proximitatea față de București este percepută simultan ca avantaj și dezavantaj: facilitează accesul la oportunități economice și educaționale, dar favorizează migrația tinerilor. În concluzie, identitatea municipiului Buzău este fragmentată și aflată într-un proces de redefinire. Consolidarea acesteia necesită valorificarea tradițiilor, dezvoltarea infrastructurii, atragerea investițiilor și implementarea unor politici orientate spre retenția tinerilor și promovarea coerentă a imaginii orașului.

Primăria municipiului Buzău.

EVOLUȚIA SOCIALĂ A FAMILIEI SOLOMON DIN BUTUCENI ÎN CONTEXTUL TRANSFORMĂRILOR MEDIULUI RURAL

CZU: 316.4.051:316.356.2-058.232.6(478)

Sergiu SUVAC¹ suvacsuvac6@gmail.com

Angela TRUBCEAC¹ gicatrubceak@gmail.com

¹ Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Butuceni, Republica Moldova.

► **Cuvinte-cheie:** Butuceni; Orheiul Vechi; evoluție social; țărani; proprietar de pământ.

Familia lui Gavril și Sofia Solomon din satul Butuceni, situat în inima peisajului Rezervației Cultural-Natural „Orheiul Vechi”, reprezintă un exemplu relevant pentru analiza evoluției sociale a familiei rurale în contextul transformărilor mediului tradițional moldovenesc de-a lungul timpului. Studiarea acestei familii oferă o perspectivă valoroasă asupra modului în care țăranii-proprietari de pământ și-au construit existența, identitatea și continuitatea în spațiul rural.

În prima jumătate a secolului al XX-lea, familia Solomon se înscria în categoria țăranilor gospodari, având un statut respectat în comunitatea locală. Proprietatea asupra pământului reprezenta principalul criteriu al poziției sociale, iar pentru astfel de familii, pământul nu era doar o sursă economică, ci și un simbol al stabilității și al demnității familiale. Gospodăria rurală era organizată în jurul muncii agricole, al creșterii animalelor și al întreținerii casei, toate acestea fiind realizate printr-un efort colectiv al membrilor familiei. În mediul rural din Butuceni, gospodăria țărănească era compusă din casă, anexe gospodărești, beci, grajd, șopron și spații pentru depozitarea recoltelor. În cazul familiilor cu un statut economic mai bun, precum familia Solomon, gospodăria reflecta ordinea, spiritul de administrare și tradiția moștenirii bunurilor de la o generație la alta. Relațiile familiale erau bine definite, iar autoritatea era exercitată, de regulă, de capul familiei, proprietarul de pământ, în persoana lui Gavril Solomon, în cazul cercetării noastre, care lua deciziile economice și sociale.

Evoluția socială a familiei Solomon trebuie înțeleasă și prin prisma schimbărilor istorice care au afectat satul moldovenesc: reformele agrare, colectivizarea sovietică și transformările economice ulterioare. Aceste procese au influențat profund statutul țăranilor-proprietari, reducând autonomia gospodăriilor tradiționale și modificând structurile sociale rurale. Totuși, memoria familiei și valorile sale – munca, respectul pentru pământ și solidaritatea familială – au continuat să definească identitatea acesteia. Fotografia de familie, realizată într-un cadru rural autentic, surprinde nu doar chipurile unor generații, ci și esența unei lumi țărănești aflate între tradiție și schimbare.

bare. Ea devine un document vizual al evoluției sociale, al continuității familiale și al modului de viață specific Butuceniului, un sat emblematic pentru patrimoniul cultural al Republicii Moldova.

Familia Solomon Gavril și Sofia cu nepoata Lidia, din satul Butuceni
(din arhiva nepoatei Anghel Galina).

EVREII DIN ASIA CENTRALĂ: LA INTERSECȚIA DINTRE CULTURA PROPRIE, CULTURA LOCALĂ ȘI INFLUENȚELE EXTERNE

CZU: 316.722(=411.16)(575)

Olivia HÎRBU¹ hirbu.i.olivia@gmail.com

¹ Departamentul de Hungarologie, Studii Iudaice și Rromani, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine, Universitatea din București, București, România.

► **Cuvinte-cheie:** evreii buharieni; iudeo-tadjică; Buhara; Imperiul Persan.

Articolul de față are ca scop evidențierea dimensiunii sociale și identitare a comunității evreiești din Asia Centrală. Evreii din Asia Centrală sau evreii buharieni reprezintă un grup etnic și lingvistic din Uzbekistan și Tadjikistan. Comunitatea evreiască este concentrată în orașele Tashkent, Samarkand, Buhara din Uzbekistan sau Dushanbe din Tadjikistan, dar se regăsește și în alte orașe.

Termenul de evrei buharieni provine de la călătorii europeni și ruși, de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, care atestă prezența evreilor vorbitori de persană în Emiratul Buharei. Termenul a fost folosit pentru a face referire la toți evreii din Asia Centrală. Membrii comunității își spun *ban-i Isroel* sau *yahudi*. Vorbesc un dialect (iudeo-tadjic) care presupune folosirea alfabetului ebraic pentru a reda cuvintele persane. Ulterior, a fost primit numele „limba iudeo-tadjică”. Existența evreilor în regiune este datată aproximativ din anul 539 î.e.n. când regele Persiei, Cyrus, cucerește Babilonul și o parte din evreii din Babilon aleg să rămână în Imperiul Persan, în timp ce o parte se reîntorc în Țara Făgăduinței și construiesc cel de-al Doilea Templu.

Până în secolul al XVI-lea, evreii din Iran, Asia Centrală și Afganistan au constituit o comunitate unitară, însă, după secolul al XVI-lea, comunitatea se împarte în două grupe: comunitatea evreiască din Persia și comunitatea evreiască din Asia Centrală și Afganistan. Această divizare se datorează faptului că Persia adoptă šiismul, iar Asia Centrală și Afganistanul rămân sunnite.

Până la cucerirea teritoriilor de către Imperiul Țarist, la sfârșitul secolului al XIX-lea, până la adoptarea alfabetului chirilic și a unor elemente din cultura externă, îmbrăcămintea evreilor se aseamăna cu cea musulmană. Evreii buharieni se remarcă prin faptul că purtau bijuterii, mățasuri țesute, țesături brodate. Bărbații evrei pe stradă purtau o centură de sfoară și o pălărie cu blană, numită *telpak*. În Ziua Ispășirii (Yom Kippur) se purtau robe albe.

Am remarcat că identitatea comunității circumscrie aspecte din propria cultură – cultura evreiască, din cultura locală specifică Imperiului Persan și Asiei Centrale – cultura musulmană, respectiv din culturi externe – cultura rusă.

Evrei buharieni celebrând sărbătoarea de Sukkot (Israel, circa 1900).

Participarea în cadrul conferinței științifice internaționale „Natură, Om, Istorie. Abordări interdisciplinare și transdisciplinare” este susținută de Facultatea de Limbi și Literaturi Străine, Universitatea din București, București, România.

TOOL OR GHOSTWRITER? THE FUNCTION OF GENERATIVE AI IN ACADEMIC RESEARCH

CZU: 004.8:001.891

Ștefan CHELBAN¹ chelbanst@gmail.com

¹ Orheiul Vechi Cultural-Natural Reserve, Butuceni, Republic of Moldova.

► **Keywords:** Artificial Intelligence; LLM; Machine Learning; research.

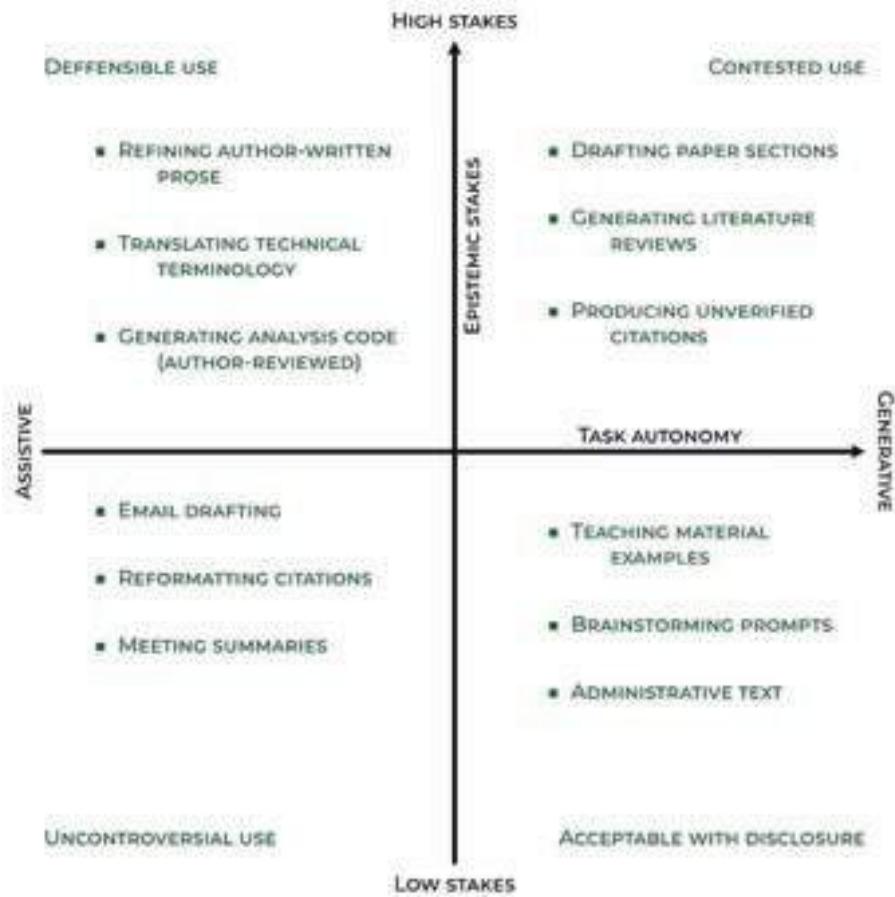
As generative AI – and Large Language Models (LLMs) in particular – becomes ubiquitous, with a growing number of people relying on these tools to get informed, summarize texts, or even write emails, the role LLMs play in academic research is a question worth considering.

I will not dwell on the ethical dimension here, as it has been discussed at length elsewhere, and it can reasonably be concluded that using AI output as the sole basis of a paper falls under the definition of plagiarism. Rather, the issue this study addresses is what function – if any – generative AI should have in academia.

A recent study found that 25.9% of questioned researchers are frequent users of AI tools and use them for their research at least once a day or more often, with a further 44% reporting that they used AI a few times.

What makes this a worthwhile, if somewhat thorny, discussion is that compelling arguments exist on both sides. On one hand, these tools introduce real risks: hallucinated data (fabricated citations, erroneous statistics, and interpretive bias), tone flattening (papers increasingly “sound” alike), and the ethical concerns noted above. On the other hand, LLMs can have genuinely useful applications when approached as a tool rather than a text generator – spellchecking and refining prose, summarizing, and scripting for data analysis (particularly valuable in GIS/CAD work, among other domains).

Whether LLMs strengthen or undermine academic research will likely depend less on the technology itself than on the norms the academic community develops around it. This study aims to open that conversation rather than close it.

Situating LLM use in academic research: task autonomy and epistemic stakes.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

[illegible]

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.